

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

(Κεφ. Β' + ΚΕ' καὶ ΛΓ' + Μ')

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Η' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο Ε Σ Β

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Μέρος Α'. — 1. Φιλοσοφία — προβλήματα καὶ κλάδοι αὐτῆς.
2. Ἡ φιλοσοφία μέχρι τοῦ Πλάτωνος (Ἴωνική φιλοσοφία — Πυθαγόρας — Ἐλεᾶται — Ἡράκλειτος — Δημόκριτος — Ἀναξαγόρας — σοφισταὶ καὶ σοφιστική).
3. Βιογραφίαι τῶν μετεχόντων τοῦ διαλόγου προσώπων (Σωκράτους — Πρωταγόρου — Προδίκου — Ἴππίου — Ἀλκιβιάδου — Κριτίου — Καλλίου — Ἴπποκράτους).
4. Χρόνος καθ' ὃν ἐγένετο καὶ συνεγράφη ὁ διάλογος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος.
5. Διάρθρωσις καὶ οἰκονομία τοῦ διαλόγου.
- Μέρος Β'. — 1. Μετάφρασις. 2. Γραμματικά - Συντακτικά. 3. Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἠθογραφικά. 4. Νόημα. 5. Περιλήψεις.
- Μέρος Γ'. — Σύντομος ἀνάλυσις τοῦ διαλόγου.

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

(Κεφ. Β' - Κεφ. ΚΑΛΑΤΑ - ΜΟ)

ΕΙΣΧΟΛΗΤΗΡΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗΝ ΒΕΒΛΩΝ ΤΟΥ ΟΕΠΒ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1. Φύσιον - ποσειδωνος και ημερον ποσειδωνος
- 2. Η φύσιον ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 3. Επιστημη και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 4. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 5. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 6. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 7. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 8. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 9. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος
- 10. Ημερον και ημερον και ημερον ποσειδωνος

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Αρ. εισ. 45060

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

(Κεφ. Β' + ΚΕ' και ΛΓ' + Μ')

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Η' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ Ο Ε Σ Β

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Μέρος Α'. — 1. Φιλοσοφία — προβλήματα και κλάδοι αὐτῆς,
2. Ἡ φιλοσοφία μέχρι τοῦ Πλάτωνος (Ἴωνική φιλοσοφία — Πυθαγόρας — Ἐλεᾶται — Ἡράκλειτος — Δημόκριτος — Ἀναξαγόρας — σοφιστὰι καὶ σοφιστική),
3. Βιογραφίαι τῶν μετεχόντων τοῦ διαλόγου προσώπων (Σωκράτους — Πρωταγόρου — Προδίκου — Ἰππίου — Ἀλκιβιάδου — Κριτίου — Καλλίου — Ἴπποκράτους),
4. Χρόνος καθ' ὃν ἐγένετο καὶ συνεγράφη ὁ διάλογος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος,
5. Διάρθρωσις καὶ οἰκονομία τοῦ διαλόγου.
- Μέρος Β'. — 1. Μετάφρασις, 2. Γραμματικὰ - Συντακτικὰ. 3. Πραγματικὰ - Αἰσθητικὰ - Ἠθογραφικὰ. 4. Νόημα. 5. Περίληψις.
- Μέρος Γ' — Σύντομος ἀνάλυσις τοῦ διαλόγου.

ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν διὰ σφραγίδος ὑπογραφήν μου.

Γ. Γαλακηνός

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

1. Ἐταῖρος
2. Σωκράτης
3. Πρωταγόρας
4. Πρόδικος
5. Ἴππίας
6. Ἀλκιβιάδης
7. Κριτίας
8. Καλλίας
9. Ἴπποκράτης

1. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΙ ΑΥΤΗΣ

Ὁ ὅρος *φιλοσοφία* καὶ *φιλόσοφος* εἶναι δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Φιλοσοφία ἐσήμαινε κατ' ἀρχάς τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν σοφίαν, πρὸς τὴν γνῶσιν, φιλόσοφος δὲ ἦτο ὁ ἀνιδιοτελὴς φίλος τῆς γνώσεως. Κατόπιν ὁ ὅρος φιλοσοφία κατήντησε νὰ σημαίῃ τὴν ἀπασχόλησιν μὲ τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ἐχρησιμοποίησε τὸν ὅρον.

Ὁ ἄνθρωπος ἐνωρὶς ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὄχι ἀπλῶς νὰ ἐξημενεύσῃ ἐν πρὸς ἐν τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα συνέβαινον γύρω του, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν νὰ σχηματίσῃ μίαν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος ἐν τῷ συνόλῳ του, ν' ἀνεύρῃ δηλαδὴ τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, τὴν βαθύτεραν οὐσίαν τοῦ κόσμου, τί εἶναι πέραν τῆς φύσεως. Ἠσθάνθη ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνάγκην νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἐνιαίαν *κοσμοεξημενείαν* ἢ *κοσμοθεωρίαν*, ὡς λέγεται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν γλῶσσαν.

Παράλλῃως ὅμως πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς συνολικῆς ἐξημενείας τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν γλῶσσαν ὀνομάζεται πρόβλημα *κοσμολογικὸν* ἢ *ὄντολογικὸν* ἢ *μεταφυσικὸν*, προέκυψε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀνάγκη νὰ ὀρίσῃ τὴν ἰδικήν του θέσιν μέσα εἰς τὸ σύμπαν. Ποῖος δηλονότι εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς; Ποίαν ἀξίαν ἔχουν αἱ ἀνθρώπινα πράξεις; Εἶναι αὐτὰ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθέρου βουλήσεως ἢ ἀνάγκης κ. ἄ.

Οὕτω παράλλῃως πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς κοσμοεξημενείας ἢ κοσμοθεωρίας προέκυψε ἡ ἀνάγκη τῆς συνολικῆς ἐξημενείας τοῦ βίου, τῆς *βιοεξημενείας* ἢ *βιοθεωρίας*, ὡς λέγεται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν γλῶσσαν. Τὸ νέον τοῦτο φιλοσοφικὸν πρόβλημα ὀνομάζεται *ἠθικὸν* ἢ *βιοθεωρητικὸν* ἢ *ἀξιολογικὸν*.

Τὰ δύο ὅμως αὐτὰ προβλήματα ἐδημιούργησαν πολλὰς ἀντιγνωμίας καὶ διεπιστάθη ὅτι δὲν εὕρισκετο λύσις αὐτῶν γενικῶς παραδεκτῆ. Ἐκ τούτου προέκυψε τρίτον μέγα πρόβλημα. Εἶναι ἰκανὴ ἢ γνωστικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα ταῦτα; Ἄν εἶναι ἰκανή, μέχρι τίνας σημείων δύναται νὰ φθάσῃ; Διὰ τίνων μέσων ἐξασφαλίζεται ἡ ἀνθρώπινη γνῶσις; Διὰ μόνων τῶν αἰσθήσεων ἢ διὰ μόνης τῆς νοήσεως ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων; Τὸ νέον τοῦτο πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐπρόβαλε διὰ τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὀνομάσθη *γνωσιολογικὸν* ἢ *γνωσιοθεωρητικὸν*.

Τρία λοιπὸν εἶναι τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς φιλοσοφίας: 1) Κοσμολογικὸν ἢ ὄντολογικὸν ἢ μεταφυσικόν. 2) Βιοθεωρητικὸν ἢ ἠθικὸν ἢ ἀξιολογικόν. καὶ 3) Γνωσιολογικὸν ἢ γνωσιοθεωρητικόν. Διὰ

τοῦτο καὶ εἰς τρεῖς κλάδους διακρίνεται ἡ φιλοσοφία: 1) Τὴν κοσμολογίαν ἢ ὄντολογίαν ἢ μεταφυσικὴν. 2) Τὴν ἠθικὴν ἢ ἀξιολογίαν καὶ 3) Τὴν γνωσιολογίαν ἢ γνωσιοθεωρίαν ἢ θεωρίαν τῆς γνώσεως.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὸν πρῶτον καὶ τρίτον κλάδον μᾶζι ἀπεκάλουν **θεωρητικὴν φιλοσοφίαν**, τὸν δὲ δεύτερον, **πρακτικὴν φιλοσοφίαν**.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν σήμερον δίδεται ὁ ἐξῆς ὁρισμός: Φιλοσοφία εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ὁρμωμένη ἀπὸ τὰ πορίσματα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἐνιαίαν κοσμοθεωρίαν καὶ βιοθεωρίαν.

2. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Α΄ ΦΥΣΙΚΗ ἢ ΙΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ὀφείλεται καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη τιμὴ, ὅτι πρῶτοι ἔκαμαν ἀρχὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν καὶ πρῶτοι ἀνέπτυξαν τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὅπως πολὺ παραστατικῶς ἐλέχθη, διὰ πρώτην φοράν ἠθρίασεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς.

Τὸν 7ον καὶ 6ον π. Χ. αἰῶνα ἀναφαίνονται εἰς τὴν πλουσίαν καὶ εὐτυχῇ Ἰωνίαν τῆς Μ. Ἀσίας οἱ πρῶτοι φιλόσοφοι. Εἰς τὴν Μίλητον, τὴν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ζοῦν ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξίμενης. Εἰς τὴν Ἐφεσον ὁ μέγας Ἡράκλειτος. Τοὺς πρῶτους αὐτοὺς φιλοσόφους ἀπασχολεῖ τὸ κοσμολογικὸν ἢ ὄντολογικὸν ἢ μεταφυσικὸν πρόβλημα μόνον. Ζητοῦν τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, τὴν οὐσίαν τοῦ κόσμου, τὰς αἰτίας, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι αὐτοὶ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἐνδιαφέρονται κυρίως διὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ ὄχι διὰ τὰ προβλήματα τοῦ βίου ὠνομάσθησαν **φυσικοὶ φιλόσοφοι** καὶ ἡ φιλοσοφία τῶν **φυσικῆ φιλοσοφία**. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν εὗρισκει μίαν ἀρχικὴν αἰτίαν, ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψαν τὰ ὄντα, ὁ κόσμος, ἄλλος μὲν τὸ ὕδωρ, ἄλλος τὸ πῦρ, ἄλλος τὸν ἀέρα κ.λ.π. Ἡ κοσμοθεωρία αὕτη, σήμερον βεβαίως μᾶς φαίνεται πολὺ ἀπλοϊκὴ, διὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως ἐκείνην ἀπετέλει σημαντικὴν πρόοδον, διότι ἀπήλλαξε τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὰς μυθολογικὰς κοσμοερμηνείας.

Β΄ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ - ΕΛΕΑΤΑΙ - ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ - ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ.

Περὶ τὸ 550 π. Χ. ὁ μέγας μαθηματικός, ὁ Σάμιος Πυθαγόρας, διετύπωσε κοσμοθεωρίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠρμήνευε τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ.

Περὶ τὸ 500 π. Χ. ἤκμασεν ἡ **φιλοσοφικὴ σχολὴ τῶν Ἐλεατῶν** (*Ἐλέα*: ἀποικία ἐν Κ. Ἰταλίᾳ). Ὁ κύριος ἐκπρόσωπος αὐτῆς **Παρμενίδης** διέκρινε τὸ εἶναι καὶ τὸ γίνεσθαι, ὑποστηρίζων ὅτι τὸ μὲν πρῶτον εἶναι πραγματικὴ κατάστασις συλλαμβανομένη διὰ **τοῦ νοῦ**, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι ἐντύπωσις δημιουργουμένη ἐν ἡμῖν δι' ἀπάτης

τῶν αἰσθήσεών μας. Ὁ ἄνθρωπος, γνωρίζει τὰ ὄντα διὰ μόνον τῶν αἰσθήσεων, αἱ ὁποῖαι ὅμως, ὡς ἐλέχθη, ἀπατοῦν. Ἡ γνῶσις ἄρα τῶν ὄντων δὲν εἶναι δυνατή.

Ἡράκλειτος δ' Ἐφεσίος (περὶ τὸ 500 π.Χ.) διεκήρυττεν ἐσφαλμένην καὶ αὐτὸς τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων γνῶσιν, ἀντιθέτως ὅμως πρὸς τοὺς Ἐλεάτας ἐδίδασκεν ὅτι ὑπάρχει μόνον *τὸ γίνεσθαι*, συνελθὺς δηλονότι ῥῶθ τῶν ὄντων «*πάντα ῥεῖ*», τὸ δὲ εἶναι οὔτε ὑπάρχει οὔτε νοεῖται.

Δημόκριτος δ' Ἀβδηρίτης εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς λεγομένης ἀτομικῆς κοσμοθεωρίας (περὶ τὸ 460 π.Χ.). Κατὰ τοῦτον βασικαὶ ἀρχαὶ διὰ τὴν γέννησιν τῶν ὄντων εἶναι τὸ *ὄν* καὶ τὸ *μὴ ὄν*. Καὶ *ὄν* μὲν εἶναι ἡ ὕλη, συγκειμένη ἐξ ἀπείρων μικρῶν σωματίων, ἀπλῶν καὶ ἀδιαιρέτων, ἀφθάρτων καὶ αἰωνίων, τῶν καλουμένων *ἀτόμων*. *Μὴ ὄν* δὲ εἶναι ὁ κενὸς χώρος, ὅστις εἶναι ἄπειρος. Τὰ ἄτομα κινούμενα ἀφ' ἑαυτῶν ἐν τῷ χώρῳ, ποικίλα κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος, ἐνοῦνται εἰς συμπλέγματα καὶ οὕτως ἐγένοντο τὰ ὄντα.

Εἰς τὸ γνωσιολογικὸν πρόβλημα ὁ Δημόκριτος ὑποστηρίζει ὅτι μόνον ἡ νόησις παρέχει ἀσφαλῆ γνῶσιν τῶν ὄντων, διότι αἱ αἰσθήσεις πολλάκις μᾶς ἀπατοῦν. Ὡς πρὸς τὸ ἠθικὸν πρόβλημα διδάσκει, ὅτι ὕψιστος σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ *εὐθυμία* ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποῖαν «*γαληνῶς καὶ εὐσταθῶς ἢ ψυχῇ διάγει ὑπὸ μηδενὸς ταραττομένη φόβου ἢ δεισιδαιμονίας ἢ ἄλλου τινὸς πάθους*». Ὑψίστη δὲ βαθμὶς τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀνιδιοτελεῆς ἀσκησις τῆς ἀρετῆς.

Ἀναξαγόρας δ' ἐκ Κλαζομένων (περὶ τὸ 450 π.Χ.), φίλος τοῦ Περικλέους, μονίμως ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὴν κοσμοθεωρίαν του ὑποστηρίζει ὅτι ἀρχὴ τοῦ κόσμου εἶναι ὁ *Νοῦς*, ὁ ὁποῖος εἶναι «*λεπτότατον πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον*». Ὁ Νοῦς ἀκίνητος, ἄπειρος, *αὐτοκρατής* (=ἀνεξάρτητος) καὶ ἀπλοῦς ἔδωκεν εἰς τὴν ὕλην τὴν πρώτην ὄθησιν, ὥστε ν' ἀρχίσῃ τὴν κίνησιν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐρρῶθιμισε τὴν κίνησιν πάντων τῶν ὄντων οὕτως, ὥστε ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ χάους νὰ σχηματισθῇ ὁ πλήρης ἁρμονίας κόσμος.

Παρεδέχετο καὶ οὗτος ὅτι αἱ αἰσθήσεις ἀπατοῦν.

Γ'. ΣΟΦΙΣΤΑΙ — ΣΟΦΙΣΤΙΚΗ

Τὸ Ε' αἰῶνα π.Χ. κέντρον τῶν φιλοσοφικῶν μελετῶν γίνεται τὸ ἱοστέφανον ἄστυ, αἱ Ἀθήναι.

Ἡ πλήρης ἐπικράτησις τῆς δημοκρατίας, ἡ διαμόρφωσις τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς αὐτῶν, ἔκαμαν νὰ τεθῇ τὸ πρόβλημα: Ποία ἡ σχέση τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ κράτος, ποῖα τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φιλοσοφία ἐγκαταλείπουσα τὸ κοσμολογικὸν πρόβλημα στρέφεται πρὸς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἦτοι κέντρον τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν γίνεται τὸ *ἠθικὸν* πρόβλημα.

Ἐξ ἄλλου, ἵνα διακριθῇ ὁ πολίτης μέσα εἰς τὸ ἐλεύθερον δημο-

κρατικὸν πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων καὶ δυνηθῆναι νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς πόλεως, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἱκανότητα εἰς τὸ λέγειν καὶ πείθειν.

Τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς αὐτὴν δημιουργεῖται ἡ σοφιστικὴ καὶ ἐμφανίζονται οἱ σοφισταί, περίφημοι λόγιοι, οἱ ὁποῖοι ἔξ ἄλλων πόλεων ἐγκαθίστανται εἰς τὰς Ἀθήνας. (ὁ Πρωταγόρας ἔξ Ἀβδήρων τῆς Θράκης, ὁ Γοργίας ἐκ Λεοντίων τῆς Κ. Ἰταλίας, ὁ Προδίκος ἐκ τῆς νήσου Κέω, ὁ Ἰππίας ἔξ Ἡλιδος κ.ά.). Ὁ ὅρος σοφιστῆς παλαιότερον ἐσήμαινε τὸν κατέχοντα τὴν σοφίαν, τὴν γνῶσιν. Σοφισταὶ δ' ἐκαλοῦντο καὶ ποιηταὶ καὶ νομοθέται καὶ φιλόσοφοι. Τὰ μέσα ὅμως τοῦ Ε' αἰῶνος σοφισταὶ ἐκαλοῦντο λόγιοι μεταδίδοντες τὴν σοφίαν ἐπαγγελματικῶς ἐπὶ πληρωμῇ. Ἐπειδὴ ὅμως μερικοὶ ἐκ τούτων ἠρέσκοντο εἰς ρητορικὰς ἐπιδείξεις ἐντυπωσιακὰς δι' ἀπατηλῶν συλλογισμῶν, σοφιστῆς κατήγησε νὰ σημαίνει τὸν δι' ἐντυπωσιακῶν ρητισμῶν διαστρέφοντα τὴν ἀλήθειαν. Τὸν 4ον αἰῶνα ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης ὡς ἔζης γράφει περὶ τῆς σοφιστικῆς καὶ τῶν σοφιστῶν: «Ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ φαινομένη σοφία, οὕσα δ' οὐκ, καὶ ὁ σοφιστῆς χρηματιστῆς ἀπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ οὕσης».

Οἱ σοφισταὶ τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος καταδικάζουν ὡς ἐσφαλμένας καὶ δογματικὰς τὰς λύσεις, τὰς ὁποίας εἶχον δώσει οἱ προηγούμενοι φιλόσοφοι εἰς τὸ κοσμολογικὸν πρόβλημα καὶ θέτουν ἐπὶ τάπητος τὸ γνωσιολογικὸν πρόβλημα: Εἶναι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἱκανὸς νὰ εὔρῃ τὴν ἀλήθειαν; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπαντοῦν: Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εὔρῃ τὴν ἀλήθειαν, διότι ἀντικειμενικὴ καὶ ἀπόλυτος ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἀλήθεια εἶναι σχετικὴ καὶ κατ' ἄνθρωπον. (Χρημάτων πάντων μέτρον ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Πρωταγόραν). Περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἠμπορεῖ νὰ ἐκφέρωνται δύο ἀντιφατικαὶ γνῶμαι καὶ νὰ εἶναι ἀμφοτέρω ἀληθεῖς. Σχετικὸν ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὰ πολιτεύματα καὶ οἱ νόμοι. Ἀφοῦ λοιπὸν τίποτε τὸ ἀπόλυτον δὲν ὑπάρχει, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ ἄλλος πιστεύει ὡς ὀρθὸν καὶ δίκαιον, εἶναι ἐσφαλμένον καὶ ἄδικον καὶ τἀνάπαλιν, ἠμπορεῖ δηλαδὴ κανεὶς διὰ τῆς τέχνης τοῦ λόγου «τὸν ἦτιω λόγον κρείττω ποιεῖν». Τῆς ἰδικῆς τῶν ἐπιστήμης σκοπὸς ἦτο νὰ διδάξουν τοὺς μαθητὰς τῶν χρήσιμα καὶ πρακτικὰ διὰ τὴν ζωὴν πράγματα, τὴν πολιτικὴν δηλαδὴ ἀρετὴν, ἡ ὁποία ἦτο κατ' αὐτοὺς (Πρωταγόρας) σύνολον ἰδιοτήτων, διὰ τῶν ὁποίων καθίστατο κανεὶς ἱκανὸς ν' ἀναδεικνύεται εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον βίον. Πρὸς τοῦτο ἤσκουν τοὺς μαθητὰς τῶν, ὥστε διὰ τῆς τέχνης τοῦ λόγου νὰ ἐκφράζουν ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον τὰς γνώμας τῶν. Οἱ σοφισταί, ἀριστοτέχναι εἰς τὴν ῥητορείαν, ἐξήσκησαν μεγάλην γοητείαν ἰδίως ἐπὶ τῶν φιλοδόξων νέων τῶν πλουσίων οἰκογενειῶν, τοὺς ὁποίους ἐδίδασκον ἀντὶ ἀδράς ἀμοιβῆς.

Ἡ τοιαύτη ὅμως τῶν σοφιστῶν διδασκαλία εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκλόνιζε τὰ θεμέλια οὐκ ἰμόνον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας καὶ γενικώτερον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Τὴν κατάρριψιν τῶν ἐπικινδύνων αὐτῶν ἰδεῶν ἀνέλαβεν ὁ Σωκράτης.

3. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

I. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΚΟΥ ΑΛΩΠΕΚΗΘΕΝ

(470 — 399 π. Χ.)

Ὁ Σωκράτης, υἱὸς τοῦ λιθοξόου Σωφρονίσκου καὶ τῆς μαίας Φαιναρέτης, σύζυγος τῆς Ξανθίππης καὶ πατὴρ 3 τέκνων, εἶναι ὁ πρῶτος γηγενὴς Ἀθηναῖος φιλόσοφος. Ἄνηκεν εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, διατελῶν πάντοτε «*ἐν πενία μυρία*». Εἶχεν ὑπερμεγέθη καὶ φαλακρὰν κεφαλὴν, τὸ μέτωπον προεξέχον, ὀφθαλμοὺς διαπεραστικούς καὶ ἐξέχοντας, ρίνα σιμὴν, χεῖλη παχέα. Ἐνδεδυμένος τὸν αὐτὸν χιτῶνα χειμῶνός τε καὶ θέρος, ὀλιγαρκῆς, ἀπιστεύτως ἀνθεκτικὸς εἰς τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν καὶ τὸ ψῦχος, ἀνῆκεν εἰς τοὺς *ἐραστὰς* τῶν Ἀθηναίων, οὐδέποτε ἐγκαταλείψας τὴν πόλιν, εἰ μὴ μόνον, διὰ τὰ ἐκτελέσει στρατιωτικὸν καθήκον.

Ἐπῆρξε σχεδὸν αὐτοδίδακτος. Ὁ ἴδιος, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἀναμορφωταί, οὐδὲν ἔγραψε. Διδάσκαλος τῶν ἀνθρώπων, ἐνδιαφέρεται κυρίως περὶ τῆς ἀπὸ ψυχῆς εἰς ψυχὴν ἐπαφῆς, ἢ ὅποια ἀναφλέγει, ἀναδημιουργεῖ καὶ διαμορφώνει. Ἐπῆρξε μία τεραστία ἠθικὴ προσωπικότης, ἢ ὅποια καλύπτει τὸν Ε' π.Χ. αἰῶνα καὶ ἢ ὅποια ἔθεσεν ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδα τῆς εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν.

Ὁ αὐτοδίδακτος αὐτὸς σοφὸς ὁμαῖται ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν ὅτι πρῶτον τῆς φιλοσοφίας ἔργον εἶναι, τὰ ἐρευνῆσαι τὸν βίον καὶ τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις (ἠθικὸν πρόβλημα) καὶ κατόπιν τὴν ἀσχοληθῆναι μὲ τὴν ἔρευναν τῶν ὄντων καὶ τῆς φύσεως (κοσμολογικὸν πρόβλημα). Κέντρον λοιπὸν τῆς ἰδικῆς του ἐρεύνης εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἢ φιλοσοφία του ἄρα εἶναι κατ' ἐξοχὴν *ἀνθρωπολογική*. Εἰς μίαν φράσιν τῆς Ἀπολογίας του διατυπῶνται σαφῶς ἢ ἀντίληψίς του περὶ τοῦ ἔργου τῆς φιλοσοφίας: «*Φιλοσοφοῦντιά με δεῖ ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους*». Διὰ τὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος ἠθικῶς ἀνώτερος, πρέπει τὰ προηγηθῆναι ἢ *αὐτογνωσία*, πρέπει δηλαδὴ τὰ ἐρευνῆσαι τὰ βάρη τοῦ ἐγὼ του, τὴν ψυχὴν του. Πρῶτον λοιπὸν καὶ ὑψιστον δίδαγμα τοῦ Σωκράτους εἶναι τὸ «*γνώθι σαυτὸν*». Ὅταν γνωρίσης τὸν ἑαυτὸν σου, τότε ἀποκτῆς σαφῆ ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς σου φύσεως καὶ τοῦ ἠθικοῦ σου προορισμοῦ.

Εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν σοφιστῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀλήθεια οὔτε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶναι ἰκανὸς εἶναι ἰκανὸς τὰ ἐρευνῆσαι, ὁ Σωκράτης ἀπαντᾷ ὅτι καὶ ἀλήθεια ὑπάρχει καὶ ὁ νοῦς εἶναι ἰκανὸς τὰ ἐρευνῆσαι. Διὰ τὰ συλλάβωμεν ὅμως τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ἀνάγκη τὰ ἐκκαθαρίσωμεν τὰς ἀντιλήψεις μας καὶ τὰ εἶμεθα εἰς θέσιν τὰ δώσωμεν τὸν πραγματικὸν ὄρισμόν ἐκάστης ἐννοίας π.χ. τί εἶναι δίκαιον, τί

ἄδικον· τί ἀγαθόν, τί κακόν· τί ἀνδρεία, τί δειλία· τί σωφροσύνη, τί ἀφροσύνη· τί καλόν (= ὄραϊον), τί αἰσχρόν (= ἄσχημον). Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἔχωμεν ἀσφαλεῖς γνώσεις. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ Σωκράτης ἐπιμόνως συζητεῖ (διαλέγεται), διὰ νὰ ἐκκαθαρίσῃ καὶ νὰ δώσῃ τὸν ὀρθὸν ὀρισμὸν πάσης ἐννοίας. Ἡ φιλοσοφία του δηλαδὴ ἐρευνῶσα τὰς ἐννοίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν *ἐννοιολογικὴ*.

Σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ *ἀσκησις τῆς ἀρετῆς*, τὸ πράττειν τὸ ἀγαθόν. Τοῦτο παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν. Διὰ νὰ ἀσκῇ ὁμοῦς ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν, πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃ. Ἀρετὴ εἶναι *ἡ γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ*. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος γνωρίζῃ τὸ ἀγαθόν, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ τὸ πράττῃ. Ἡ ἀρετὴ, ἐπίστευεν, εἶναι διδακτὴ. «*Οὐδεὶς ἐκὼν κακός*». Διὰ τοῦτο εἰς τὰς συζητήσεις του ἤρκετο νὰ ἐπιδεικνύῃ εἰς τὸν συνομιλητὴν του τὴν ἀγνοίαν του καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀφυπνίζῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀντιπάλου του τὰς λανθανούσας δυνάμεις, διὰ νὰ συλλάβῃ οὗτος τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀγαθόν. Ἡ ἀρετὴ, ἔλεγε, δὲν εἶναι σύνολον ἰδιοτήτων (δικαιοσύνη, ὁσιότης, ἀνδρεία, σωφροσύνη κλπ.), ἀλλ' εἶναι μία, ἐνιαία, *ἡ γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ*. Ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητον θέμα φιλοσοφικῆς ἐρεύνης καὶ συζητήσεως.

Κατὴρον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐξετάζῃ συνεχῶς: *πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἀρετὴ*.

Ἡ ἐρευνα ὁμοῦς αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ μὲ τὰς ρητορικὰς ἐπιδείξεις τῶν σοφιστῶν, ἀλλὰ μὲ τὴν βραχυλογικὴν συζήτησιν, τὴν *διαλεκτικὴν*, ἡ ὁποία προβαίνει εἰς αὐστηρὰν ἀνάλυσιν τῶν ἐννοιῶν.

ΣΩΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ. Αὕτη εἶναι ἡ περίφημος μέθοδος φιλοσοφικῆς ἐρεύνης, τὴν ὁποίαν, ὡς ὁ Πλάτων παρουσιάζει, ὁ Σωκράτης εἰσήγαγε καὶ διεμόρφωσε. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ βραχυλογικῆς συζητήσεως (ἐρωτήσις-ἀποκρίσις. Βλ. Πρωτὰ. Κεφ. 22). Ἡ Σωκρατικὴ αὕτη μέθοδος διακρίνεται εἰς δύο μέρη, τὸ ἀρητικὸν καὶ τὸ θετικόν. Ἐν ἀρχῇ δηλαδὴ ὁ Σωκράτης ἐρευνᾷ τὰς γνώμης τοῦ συνομιλητοῦ του ἐμφανίζων τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἀδαῆ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος καὶ ἔχοντα ἀνάγκην μαθήσεως. Βαθμηδὸν δὲ περιπλέκει τὸν συνομιλητὴν του δι' ἐρωτήσεων καὶ συμπερασμάτων εἰς ἀντιφάσεις, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ *εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀγνοίας του*. Τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς ὀνομάσθη *Σωκρατικὴ εἰρωνεία*.

Κατόπιν, ἐν διαλόγῳ καὶ πάλιν, χειραγωγεῖ τὸν συνομιλητὴν του εἰς τὴν εὖρεσιν καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς ζητουμένης ἐννοίας, *ἐπαγωγικῶς*. Ἐπὶ τῇ βάσει δηλαδὴ ὀρισμένων ἐπὶ μέρους περιπτώσεων διὰ συγκρίσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τῆς ἐξάρσεως τοῦ ὁμοειδοῦς καὶ οὐσιώδους, συνάγεται ἡ ἐννοία καὶ σαφηνίζεται πλήρως. Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς, ἀποτελεῖ τὴν περίφημον *μαιευτικὴν*, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ὁ Σωκράτης, ἐν εἶδει μαίας, —χαριτολογῶν ἔλεγεν ὅτι τοῦτο ἐδιδάχθη παρὰ τῆς μαίας μητρὸς του, —βοηθεῖ

τὸν συνομιλητὴν του, διὰ νὰ ἔλθουν εἰς τὸ φῶς τῆς συνειδήσεώς του αἱ ἐν τῷ βάρει τῆς ψυχῆς του λανθάνουσαι ἔννοιαι καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτῶν.

Ὁ Σωκράτης οὐδέποτε μεταχειρίζεται τὸν συνομιλητὴν του ὡς ἀντίπαλον, δι' αὐτὸ καὶ ἡ Σωκρατικὴ εἰρωνεία εἶναι ἀπλῶς τρόπος ἐρεύνης, δὲν εἶναι οὔτε σαρκασμὸς οὔτε θριαμβευτικὴ ἰαχὴ ἐπὶ τῇ νίκῃ. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιδιώκει νὰ θριαμβολογήσῃ, ἀλλ' ὡς ἀληθὴς τοῦ ἀνθρώπου διδάσκαλος ἐπιζητεῖ νὰ γεννήσῃ εἰς τὸν συνομιλητὴν του τὴν ἐσωτερικὴν ἀνησυχίαν καὶ νὰ ξυπνήσῃ μέσα του τὸν ἔρωτα τῆς ἀρετῆς. Διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι τῶν συνομιλιῶν του τὸ περιεχόμενον. Δὲν ἐπαγγέλλεται ὅμως τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἔκαμνον οἱ σοφισταί, οἱ ὁποῖοι, εἰς μέγαρον πλουσίων ἐγκαθιστάμενοι, ἐξεμεταλλεύοντο τοὺς πλουσίους νέους, ὑποσχόμενοι ὅτι θὰ διδάξουν τὴν ἀρετὴν, τῆς ὁποίας ὅμως τὴν βαθυτέραν φιλοσοφικὴν ἔννοιαν δὲν ἐγνώριζον. Αὐτός, ἀντιθέτως, ταπεινὸς καὶ πένης, *«τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων»* ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς γυμνασίοις, ὡς ἄλλος ἱεραπόστολος, πλησιάζει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ προβάλῃ τὸ ἐρώτημα *τί εἶναι ἡ ἀρετὴ*, νὰ ἐξεύρῃ τὴν ὁρθὴν τῆς ἔννοιαν καὶ ν' ἀφυπνίσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των τὴν ἀνησυχίαν, τὰς λανθάνουσας ἠθικὰς δυνάμεις, τὸν πρὸς ἀρετὴν ἔρωτα. Ἡ ὁρμὴ πρὸς γνῶσιν, ἡ ὁρμὴ πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένης εὐδαιμονίας, στοιχεῖα πού ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τῆς ἰδικῆς του προσωπικότητος, ζητεῖ νὰ μεταδοθῶν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον *«ἐπολεῖ τοὺς ἀνθρώπους βελτίοντας»*. Τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν του ἐπεσφράγισε διὰ τοῦ θανάτου του. Ὁ Σωκράτης ἀπέθανεν ἔχων ἥρεμον καὶ ἄσειστον πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀλήθεια—τὴν ὑπαρξίν τῆς ὁποίας ἠρνοῦντο οἱ σοφισταί—καὶ ἡ ἔρευνα τῆς ἀληθείας εἶναι πολυτιμότερα τῆς ζωῆς.

II. ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ, υἱὸς Ἀρτέμονος ἢ Μαιάνδρου, ἐξ Ἀβδήρων, γεννηθεὶς περὶ τὸ 485 π.Χ. Ὁ ἐπιφανέστερος καὶ παλαιότερος τῶν σοφιστῶν. Μυθικὴ παράδοσις ἀναφέρει αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ἄχθοφόρον, εἶτα γραφεὰ τοῦ φιλοσόφου Δημοκρίτου καὶ γραμματοδιδάσκαλον. Φιλομαθὴς καὶ ἐξόχου νοημοσύνης ἐμελέτησε τὴν πρὸ αὐτοῦ φιλοσοφίαν καὶ λογοτεχνίαν, θοετῆς δὲ ἤρχισε περιοδεύων τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς, τυγχάνων γενικοῦ σεβασμοῦ καὶ προσελκύνων πλουσίους νέους, τοὺς ὁποίους ἐδίδασκεν ἀντὶ ἀδράς ἀμοιβῆς. Ἐν Ἀθήναις ἐτιμήθη πολὺ συνδεδεῖς μετὰ πλουσιωτάτων ἀνδρῶν, ὡς ὁ Καλλίας, μεγάλων πολιτικῶν, ὡς ὁ Περικλῆς, ὅστις καὶ τοὺς υἱοὺς του παρέδωκεν εἰς αὐτὸν ὡς μαθητὰς, καὶ μεγάλων ποιητῶν ὡς ὁ Εὐριπίδης. Τῷ 444 π.Χ., ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἴδρυσαν τὴν ἀποικίαν τῶν Θουρίων, εἰς αὐτὸν ἀνέθεσαν ὁ Περικλῆς τὴν σύνταξιν τοῦ πολιτεύματος ταύτης. Τῷ 432 π.Χ. εὐρίσκετο καὶ πάλιν ἐν Ἀθήναις διαλεχθεὶς μετὰ τοῦ Σωκράτους τὸν παρόντα διάλογον. Περὶ τὸ 415 π.Χ. ἐν Ἀθήναις διαμένων κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ Πυθοδώρου τοῦ Πολυζήλου ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ τὰ μὲν συγγράμματά του ἐκάησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, αὐτὸς δὲ φεύγων πρὸς τὴν Ἴτα-

λίαν, ἵνα σωθῆ, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου κατὰ τὸ ταξίδιον, ἐπνίγη 70ετής.

Συγγράμματά του, τῶν ὁποίων μόνον ἀποσπάσματα σφύζονται, ἦσαν τὰ ἑξῆς: 1) *Περὶ θεῶν*. 2) *Ἀλήθεια ἢ περὶ τοῦ ὄντος*. 3) *Περὶ τῶν ἐν Ἄδου*. 4) *Περὶ ἀρετῶν*. 5) *Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως*. 6) *Ἀντιλογίαι*. 7) *Περὶ ὀρθοπειρίας κ. ἄ.*

Τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων του ἐπραγματεύοντο κυρίως θέματα πολιτικά καὶ ἠθικά, ἄλλα δὲ ρητορικά καὶ γραμματικά.

Ἡ φιλοσοφία του εἶχεν ὡς βασικὸν ἀξίωμα τὸ περιλάλητον «*πάντων χρημάτων μέτρον ἀνθρώπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν οὐκ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν*». Ἀνθρώπος δὲ εἶναι τὸ ἄτομον μὲ τὰς συνεχῶς μεταβαλλομένας ἀντιλήψεις. Πᾶν ἄρα ὅ,τι τὸ ἄτομον θεωρεῖ ὑπάρχον, ὑπάρχει, καὶ πᾶν ὅ,τι τὸ ἄτομον θεωρεῖ ἀνύπαρκτον, δὲν ὑπάρχει. Μοναδικὴ πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως εἶναι ἡ κατ' αἴσθησιν ἀντίληψις. Δι' αὐτὸ ἡ ἀλήθεια εἶναι σχετικὴ καὶ κατ' ἀνθρώπον. Ἀπόλυτοι ἀλήθειαι, γενικῶς παραδεκταί, δὲν ὑπάρχουν. Παραδεχόμενος ὁ Πρωτ. τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τοῦ ἀενάου γίνεσθαι —*πάντα ῥεῖ*— ἐπρόσβευεν ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκφέρῃ δύο γνώμας ἀντιφατικὰς μεταξύ των περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, αἵτινες ὅμως δύνανται ἀμφοτέραι νὰ εἶναι ἀληθεῖς. «*Δύο λόγους εἶναι περὶ παντὸς πράγματος ἀντικειμένους ἀλλήλοις*». Ἐθεώρει ἀκάρπου τὰς θεωρίας περὶ φύσεως καὶ προέτρεπεν εἰς τὴν ἔρευναν πρακτικῶν ζητημάτων. Περὶ θεῶν ἐδίδασκεν ὅτι δὲν γνωρίζει, ἂν ὑπάρχουν, διὸ καὶ ἐπὶ ἀσεβείᾳ κατηγορήθη. Ἐπεδόθη εἰς γλωσσικὰς μελέτας, διακρίνων τὰ γένη τῶν ὀνομάτων εἰς ἄρρενα, θήλεα, σκευῆ (=οὐδέτερα), ἐγκλίσεις καὶ χρόνους τοῦ ῥήματος, διάφορα εἶδη προτάσεων. Εἰς τὴν ρητορικὴν ἀπέδιδε τόσην ἀξίαν, ὥστε ἐθεώρει αὐτὴν ἰκανὴν νὰ μεταβάλλῃ «*τὸν ἦτιω λόγον εἰς κρείττω*» καὶ τὰνάπαλιν νὰ παριστᾷ δηλ. τὸ ψευδὲς ὡς ἀληθὲς καὶ τὸ ἀδίκον ὡς δίκαιον. Ἡ διδασκαλία του εἶναι φανερὸν ὅτι ἀνέτρεπε καὶ τῆς ἐπιστήμης τὴν βάσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἠθικῆς.

III. ΠΡΟΔΙΚΟΣ ὁ ἐξ Ἰουλίδος τῆς νήσου Κέω (σημερινή: *Τξιά*), ἐκ τῆς ὁποίας κατήγοντο καὶ οἱ ἔξοχοι λυρικοὶ ποιηταὶ Σιμωνίδης καὶ Βακχυλίδης. Συνηλικιώτης τοῦ Σωκράτους, γεννηθεὶς περὶ τὸ 470 π. Χ. Παρὰ τὴν ἐπισηφαλὴν του ὑγίαν—ἦτο νοσώδης καὶ ἀσθενικὸς τὸ σῶμα—ἐνωρὶς διεκρίθη ἐν τῇ πατρίδι του.

Ὡς πολιτικὸς ἀπεσταλμένος τῆς πατρίδος του ἔλθων εἰς Ἀθήνας ἐγοήτευσεν διὰ τῶν λόγων του τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀπέκτησε πολλοὺς μαθητὰς γενόμενος πλουσιώτατος καὶ τιμηθεὶς διὰ τῆς φιλίας τοῦ Ξενοφῶντος, Θουκυδίδου, Ἰσοκράτους καὶ τοῦ μουσικοῦ Δάμωνος.

Ἰδιαιτέρως καὶ αὐτὸς ἠσχολήθη μὲ τὴν μελέτην τῆς γλώσσης, συγγράψας τὸ *περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος*, εἰς τὸ ὁποῖον ἠσχολεῖτο μὲ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας ἐκάστου ὄρου καὶ τὴν διάκρισιν τῶν συνωνύμων. Ἀσχολούμενος λοιπὸν μὲ τὴν *ἀκριβολογίαν* εἶχεν ἀχροατὰς τοὺς θέλοντας νὰ γράφουν ὀρθῶς τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ τραγι-

κὸς ποιητῆς Ἀγάθων. Ὁ Πλάτων (Πρωτ. κεφ. 7 καὶ 23) ὀμιλεῖ περὶ αὐτοῦ μὲ εἰρωνικὸν τόνον, τὸν εἰκονίζει ὡς λεπτολόγον σχολαστικόν, ὃ ὅποιος, καθηλωμένος εἰς τὰς διακρίσεις τῶν συνωνύμων του, δὲν ἐξέρχεται πλέον αὐτῶν.

Ὁ Προδίκος ἦτο, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, *διδάσκαλος τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ ὕφους*. Ἡ διδασκαλία του δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος οὐδ' ἀνέτρεπε τὴν πατροπαράδοτον ἠθικὴν, τὴν ὁποίαν ἀντιθέτως δι' ἐντέχνων παρατηρήσεων εἶχεν ἀνακαινίσει. Προέτρεπε τοὺς νέους νὰ ὑπερηθοῦν τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς, ν' ἀποφεύγουν τὰ πάθη καὶ τὸν μαλθακὸν βίον. Διὰ τὰ ἐξαλείψη τὸν φόβον τοῦ θανάτου ἔλεγε τὸν περίφημον συλλογισμόν: «Ἐφ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ζῶμεν, θάνατος δὲν ὑπάρχει, ὅταν δ' οὗτος ἔλθῃ, παύομεν πλέον ἡμεῖς νὰ ὑπάρχωμεν». Περὶ τῆς θρησκείας εἶχε θεωρίαν *ὠφελιμοκρατικὴν*, ὅτι δηλ. οἱ ἄνθρωποι ἀνεκέρουσαν θεοὺς ὅλα, ὅσα ὠφελοῦν τὸν βίον αὐτῶν, διὰ τοῦτο τὸν μὲν σίτον ὠνόμασαν Δῆμητρα, τὸν δὲ οἶνον Διόνυσον, τὸ πῦρ Ἡφαίστον κ.λ.π.

Εἰς τὸ σύγγραμμά του «*ᾠραι*» ἐπραγματεύετο περὶ τῆς ἀρετῆς, ἐν αὐτῷ δὲ περιείχετο ὁ ἔξοχος περὶ Ἡρακλέους μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρακλῆς ἐξέλεξε τὴν ἀρετὴν—μολονότι αὐτὴ δὲν τοῦ ὑπέσχετο βίον ἄκρον καὶ ἄνευ βασάνων—καὶ ἀπεδοκίμασε τὴν κακίαν, ἥτις τόσα εὐχάριστα τοῦ ὑπεσχέθη. Τὸν μῦθον τοῦτον ἐπαινεῖ ὁ Σωκράτης εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. II, I, 21). Αἱ διδασκαλῖαι τοῦ Προδίκου δὲν εἶχον μεγάλην φιλοσοφικὴν σπουδαιότητα, δὲν ἠδύνατο δ' οὗτος ν' ἀναπτύξῃ τὰς ἰδέας του διὰ τῆς διαλεκτικῆς. Ὁ Σωκράτης θεωρῶν τὴν διδασκαλίαν του γενικῶς ἐπωφελῆ ἔστειλεν εἰς αὐτὸν ὅσους μαθητὰς του δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκίμησιν εἰς τὴν ἰδικὴν του διαλεκτικὴν.

IV. ΠΗΠΙΑΣ Διοπίθους Ἡλείος σύγχρονος τοῦ Προδίκου, πολιτευόμενος εἰς τὴν πατρίδα του Ἡλιδα (σημερινή: *Παλαιόπολις*), ἐστάλη πολλάκις πρεσβευτὴς εἰς Ἀθήνας καὶ Σπάρτην. Ἐνωρὶς ἤρχεισε τὰς περιοδείας του εἰς τὰς πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ τῆς Σικελίας διδάσκων καὶ ὑπερηφανεύομενος ὅτι εἰσέπρατε χρήματα πολὺ περισσότερα τῶν ἄλλων σοφιστῶν.

Εἶχεν ἀπέραντον μνήμην διὰ τὴν ὁποίαν ὑπερηφανεύετο. Ἦτο ὁ τύπος τοῦ φιλομαθοῦς καὶ πολυίστορος. Ἐπηγγέλλετο τὸν σοφιστὴν, τὸν ῥήτορα, τὸν ποιητὴν, τὸν καθηγητὴν τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς, τῆς ἀστρονομίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς αἰσθητικῆς. Ὡραῖος εἰς τὸ σῶμα, ἀλαζὼν εἰς τὸ ἦθος καὶ μεγαλορρημῶν ἠκούετο εὐχαρίστως παντοῦ, ὀμιλῶν περὶ παντὸς ζητήματος εἰς ὕφος πομπῶδες καὶ χαρίεν, δεκάκις πλουσιώτερον εἰς λέξει παρὰ εἰς ἰδέας. Αἱ φράσεις του ἦσαν πλήρεις σχημάτων, ἀλληγοριῶν καὶ συνωνύμων.

Εἰς τὸ σύγγραμμά του «*Συναγωγὴ*» περιείχετο ὁ ὄγκος τῶν γνώσεών του. Ἠρόσκειτο συχνὰ νὰ διακρίνῃ τοὺς νόμους εἰς φυσικοὺς καὶ θετούς, συνιστῶν τὴν ἐπάνοδον τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς πρώτους καὶ

θεωρῶν ὅτι ὁ πολιτισμὸς ἐχάλκυσσε δεσμὰ εἰς βάρους τοῦ ἀτόμου. Ἐδίδασκεν ἐπίσης ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξισωθοῦν αἱ κοινωνικαὶ τάξεις καὶ διεκλήρυνεν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, κοσμοπολιτικὰς ἰδέας.

Ὁ Πλάτων συνέγραψε δύο διαλόγους, *Ἰππίαν τὸν μείζονα* ἢ *περὶ τοῦ Καλοῦ* καὶ *Ἰππίαν τὸν Ἐλάττωνα ἢ περὶ τοῦ ψεύδους*. Εἰς ἀμφοτέρους ὁ σοφιστὴς εἰκονίζεται ὡς πρόσωπον γελοῖον.

Ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ (Κεφ. VII) ὁ Πλάτων εἰκονίζει τὸν πολυύστορα σοφιστὴν ἐπὶ θρόνου καθήμενον καὶ καταπέμποντα ἐπὶ τῶν θαυμασμάτων του τὰς κεφαλὰς τὸν ὄμβρον τῆς πολυγνώσιας του.

V. ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ὁ Κλεινίου γεννηθεὶς περὶ τὸ 450 καὶ ἀποθανὼν ἀδόξως τῷ 404 π.Χ. Εἶναι ὁ πολυθρύλητος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς ἀνὴρ τῶν Ἀθηναίων. Εὐγενεστάτου οἴκου—ὁ πατὴρ του Αἰακίδης, ἡ μήτηρ του Δεινομάχη, κόρη τοῦ Ἀλκμεωνίδου Μεγακλέους—ἀνεψιὸς τοῦ μεγάλου Περικλέους, πενταετὴς ἐστερήθη τοῦ πατρὸς φονευθέντος ἐν Κορωνεῖᾳ τῷ 446 π.Χ., ἀνατραφεὶς ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ μεγάλου θεοῦ του Περικλέους. Μὲ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους συνεμάχησεν ἡ φύσις κατακοσμήσασα αὐτὸν μὲ ἔκπαιλλον σωματικὸν κάλλος καὶ ἔκτακτα πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα. Ἦτο ἐράσιμος καὶ ἤδῃς τὸ σῶμα *κάβρωῶς ὁ ὄννης ἐπεκάθητο τῷ δακτύλῳ*, ὡς γράφει ὁ Πλάτων. Ἐξαιρετος τοῦ πνεύματος ζωηρότης, ἀγγίνοια καὶ εὐστροφία, ἰσχυρὰ βούλησις, δύνამις προσαρμογῆς, περιφρόνησις πρὸς τοὺς κινδύνους, εὐπροσηγορία καὶ ἐλευθεριότης τοῦ ἐξησφάλιζον ἀπίστευτον δημοτικότητα. Ἦτο ὅμως καὶ ἀλαζών, φιλόπρωτος, κενόδοξος, ἀνευδότως ἰσχυρογνώμων, φιλήδονος, ἐκκεντρικὸς εἰς ἐπιδειξιωμανίαν, περιφρονῶν πᾶσαν ἠθικὴν χάριν τοῦ σκοποῦ του. Εἰς τὸ ἔσοχον γένος, εἰς τὸ κάλλος τῆς μορφῆς καὶ τὰ ἐξαιρετα πνευματικὰ χαρίσματα, προσετέθη καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ὁ πατρικὸς καὶ ὁ ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καλλίου Ἰππαρέτης (ἔλαβεν ὡς προῖκα 20 τάλαντα).

Ἡ πρώτη ἀνάμειξις του εἰς τὴν πολιτικὴν ἔγινε τῷ 421-420 π.Χ., παρέσυρε κατόπιν τὴν πόλιν εἰς τὴν καταστρεπτικὴν ἐκστρατεῖαν εἰς Σικελίαν, ἀνεκλήθη ἐκεῖθεν μὴ ὑπακούσας καί, καταφυγὼν εἰς Σπάρτην, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἰωνίαν εἰργάσθη καὶ πάλιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, ἐν ἀποθεώσει ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 408 π.Χ., ἀναπερῶσας τὸ φρόνημα τῆς πόλεως, ἐπηκολούθησεν ἐκ νέου καθαίρεσις του ἐκ τῆς στρατηγίας τῷ 407, ἡ ζωὴ του ὡς ἰδιώτου ἐν Θράκῃ, ἡ καταφυγὴ του παρὰ τῶν σατραπῶν Φαρναβάζῳ καὶ τέλος ἡ δι' ἐνεργειῶν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις τριάκοντα τυράννων δολοφονία του νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν τῆς Φρυγίας Μέλισσαν τῷ 404 π.Χ. Τοιοῦτον τὸ τέλος τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπέσυρε τὸν μεγαλύτερον θαυμασμὸν καὶ τὴν θερμότεραν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἀπέχθειαν καὶ τὸ δξύτερον μῖσος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης ἔγραψεν, «*ὄν πόλις ποθεῖ μὲν, ἐχθαίρει δέ, βούλεται δ' ἔχειν*».

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐνωρὶς ἐγνώρισεν τὸν Σωκράτην καὶ ἔγινεν ὁ παράφορος ἐκείνου θαυμαστής. Ὁ φιλόσοφος ἔβλεπε τὰ μεγάλα πνευμα-

τικά χαρίσματα τοῦ ὄραίου νέου, ἀλλὰ καὶ τὰ μεγάλα του μειονεκήματα καὶ ὑπῆρξεν ὁ μόνος ποῦ ἠδύνατο νὰ ἐλέγχη σκληρῶς καὶ νὰ ἐπιπλήτῃ τὸ φίλαρχον καὶ φιλήδονον καὶ τυφῶδες τοῦ χαρακτήρος του, καὶ κατώρθωνε νὰ κάμῃ τὸν Ἀλκιβιάδην ταπεινὸν καὶ ἄτολμον καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς συναίσθησιν «*ἡλικῶν ἐνδεῆς ἦν καὶ ἀτελής εἰς ἀρετὴν*». Ὁ ἴδιος ὁ Ἀλκιβιάδης κατάπληκτος πρὸ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου τοῦ Σωκράτους παρεξενεύετο, διότι ἐτιθασσεύετο ὑπ' αὐτοῦ. Παρὰ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὸν μέγαν διδάσκαλον—ὁ Σωκράτης τὸν ἔσωσε τῷ 432 εἰς τὴν μάχην τῆς Ποτειδαίας, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἔσωσε τὸν Σωκράτην ἐν Δηλίῳ τῷ 424—παρὰ τὸν ζῆλον μὲ τὸν ὁποῖον παρηκολούθει τὴν διδασκαλίαν του, ὁ Ἀλκιβιάδης ἐνέδιδεν εἰς τοὺς κόλακας καὶ τὰς ἡδονάς, τῆς ψυχῆς του τὰ πάθη ἀπέκοπτον τὰ ἡνία τῆς ἀρετῆς καὶ ὁ ὄραϊος πῶλος δραπετεύον ἀπὸ τὸν Σωκράτην ἐκάπαζεν εἰς τὰ πεδία τῶν ἡδονῶν. Ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ (Πρωταγ. κεφ. 22) φαίνεται ἡ πρὸς τὸν Σωκράτην ἀφοσίωσις, ἀλλὰ καὶ τὸ παράφορον τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἀλκιβιάδου.

VI. ΚΡΙΤΙΑΣ ὁ Καλλιῆσχος, ἀναφερόμενος καὶ ὡς Κριτίας ὁ σοφιστῆς καὶ Κριτίας ὁ τύραννος. Ἐγεννήθη τῷ 460 π. X. Ἀριστοκράτης τὴν καταγωγὴν ἔτυχε μεγάλης παιδείας διατελέσας ἐπὶ τινα χρόνον καὶ τοῦ Σωκράτους μαθητῆς, τὰ ἠθικὰ διδάγματα ὅμως τῆς φιλοσοφίας ἐκείνου οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔσχον ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ Κριτίας περιφρονῶν τὴν ἠθικὴν προσῆλθε πρὸς τὸν Σωκράτην, ἵνα καταστῇ ἱκανὸς εἰς τὴν *διαλεκτικὴν*, μόλις δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μυστικὸν τῆς μεθόδου αὐτῆς τοῦ φιλοσόφου, ἐγκατέλειπε τὸν μέγαν διδάσκαλον, γινόμενος καὶ φανερὸς ἐχθρὸς του, συνάψας σχέσεις πρὸς τοὺς σοφιστὰς καὶ ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν πολιτικὴν. Φανατικὸς ἀριστοκρατικὸς καὶ ἔνδοξος ρήτωρ ἀνεμείχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν πολιτικὴν τῷ 411, ἐξορισθεὶς κατόπιν εἰς Θεσσαλίαν, ἐπανῆλθε καὶ ἔγινεν ὁ φοβερώτερος τῶν 30 τυράννων τῷ 404 π. X. Τότε ἐτόλμησε ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὸν Σωκράτην τὴν μετὰ τῶν νέων συναναστροφὴν καὶ συνομιλίαν. Ἐφονεύθη πολεμῶν τοὺς δημοκρατικοὺς τοῦ Θρασυβούλου. Ἐγραψε πολλὰ συγγράμματα θαυμαζόμενα ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον ἀποσπάσματα σώζονται.

Ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ (Πρωταγ. κεφ. 22) καταφαίνεται ἡ ψυχρότης του πρὸς τὸν Σωκράτην.

VII. ΚΑΛΛΙΑΣ ὁ Ἰππώνικου ἀνῆκεν εἰς οἶκον ἀριστοκρατικὸν καὶ πλουσιώτατον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεδεικνύοντο οἱ Κήρυκες καὶ δάδοῦχοι τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Ὁ πατὴρ του Ἰππώνικος ἦτο κατὰ τὸν ρήτορα Ἴσοκράτην «*πλοῦτω μὲν πρῶτος τῶν Ἑλλήνων, γένει δ' οὐδενὸς ὕστερος τῶν πολιτῶν*», εἶχε δὲ μεταλλεία, εἰς τὰ ὁποία εἰργάζοντο 600 δοῦλοι. Ὁ Ἰππώνικος εἶχεν ἀναδειχθῆ στρατηγός, νικητῆς τῶν Βοιωτῶν ἐν Τανάγρα τῷ 426 π. X., ἐφονεύθη δὲ κατὰ τὴν μάχην ἐν Δηλίῳ τῷ 424. Ἡ μήτηρ τοῦ Καλλίου διαζευχθεῖσα τὸν Ἰππώνικον συνεζεύχθη τὸν Περικλέα—πρὶν οὗτος γνωρίσῃ τὴν Ἀσπασίαν—καὶ ἐγέννησεν εἰς αὐτὸν δύο υἱούς, τὸν Ξάνθιππον καὶ Πάρα-

λον, ὁμομητρίους οὕτω ἀδελφούς τοῦ Καλλίου. Τὴν ἀδελφὴν ἐξ ἄλλου τοῦ Καλλίου Ἰππαρέτην συνεζεύχθη ὁ Ἀλκιβιάδης. Ὁ Ἰππώνικος κατέλιπεν εἰς τὸν Καλλίαν τεραστίαν περιουσίαν 200 ταλάντων. (1 τάλαντον=6.000 δραχ. ἀττικάι). Ὁ υἱὸς ὅμως κοῦφος, κενόδοξος καὶ ἀλαζών παρεδόθη εἰς τοὺς κόλακας καὶ κατέστησε τὴν οἰκίαν του φιλολογικὸν σαλόνι, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, τῶν σοφιστῶν, σπαταλῶν τὴν περιουσίαν του. Ἡ μετὰ τῶν σοφιστῶν ἀναστροφή του δὲν ὠφείλετο εἰς ἀληθινὴν ψυχικὴν ἀνάγκην μορφώσεως, ἀλλ' εἰς κούφότητα καὶ ἐπιδειξιομανίαν. Τῷ 390 π. Χ. κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον ἦτο στρατηγός, τῷ δὲ 372 π. Χ. ἐστάλη πρεσβευτὴς εἰς Σπάρτην. Ἐν τέλει σπαταλήσας τὴν περιουσίαν του ἀπέθανε πένης.

Ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ (Πρωτ. κεφ. 6-7) ὁ Πλάτων εἰκονίζει τὸ κοῦφον καὶ σπάταλον τοῦ Καλλίου, παρουσιάζων τὸν θυρωρὸν τῆς οἰκίας του φρονιζόντα διὰ τὴν σπαταλωμένην περιουσίαν τοῦ κυρίου του καὶ μισοῦντα τοὺς σοφιστάς.—Ἡ σκηνὴ τοῦ παρόντος δραματικοῦ διαλόγου ὑπόκειται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καλλίου.

VIII ΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ο ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. Ὁ νέος οὔτος, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ μαθητεύσῃ παρὰ τῷ σοφιστῇ Πρωταγόρᾳ, ἔρχεται—βαθῆος ἔτι ὄρθου—εἰς τὴν πτωχικὴν οἰκίαν τοῦ Σωκράτους, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν συστήσῃ εἰς τὸν περιώνυμον σοφιστὴν, δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός. Ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ νὰ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Πρωταγόρου γίνεται αἰτία τοῦ παρόντος διαλόγου, Πρωταγόρου καὶ Σωκράτους. Ἡ οἰκογένεια τοῦ νέου τούτου εἶναι *μεγάλῃ καὶ εὐδαίμων*, εἰκονίζεται δὲ ὁ Ἰπποκράτης ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἔχων τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν ν' ἀναδειχθῇ εἰς τὴν πόλιν (βλ. Πρωταγ. κεφ. 8) καὶ ὀρεγόμενος ὑψηλοτέρας ἀναπτύξεως. Πρὸς τοῦτο εἶναι διατεθειμένος καὶ τὴν περιουσίαν του τὴν μεγάλην νὰ δαπανήσῃ καὶ τὰ τῶν φίλων του χρήματα *προσδαπανᾶν*. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰπποκράτους ὁ Πλάτων εἰκονίζει τὴν φιλοδοξίαν—κατὰ βάθος ἐπιπολαίαν—τάσιν τῶν πλουσίων νέων τῆς ἐποχῆς, ὅπως διὰ τῆς ἀποκτήσεως μιᾶς ἐντυπωσιακῆς παιδείας ἀναδειχθοῦν σπουδαῖοι ἐν τῇ πόλει. Τὴν τάσιν ταύτην ἐπιτηδεῖως ἐξεμεταλεύθησαν οἱ σοφισταί.

Δ' ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΘ' ΟΝ ΕΓΙΝΕΝ Ο ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΘ' ΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΣΥΝΕΓΡΑΦΗ

Οἱ περισσότεροι φιλόλογοι θεωροῦν, ὅτι «ὁ Πρωταγόρας» εἶναι ἀπὸ τὰ νεανικώτερα ἔργα τοῦ Πλάτωνος. Συνεγράφη πιθανώτατα κατὰ τὰ ἔσχατα ἔτη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, πάντως δὲ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, δηλαδὴ πρὸ τοῦ 399 π. Χ. Πότε ἔγινεν ὅμως πραγματικά ὁ διάλογος μετὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πρωταγόρου; Ἀσφαλῶς πρὸ τῆς ἐνάρεξως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ δὴ κατὰ τοὺς ἐρευνητὰς τῷ 432 π. Χ.

Ὁ εἰσαγωγικὸς διάλογος μετὰ Σωκράτους καὶ Ἰπποκράτους (βλ. διάρθρωσις καὶ Οἰκονομία τοῦ διαλόγου) διεξάγεται—βαθῆος ἔτι ὄρθου—εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σωκράτους.

Ὁ Διάλογος Σωκράτους—Πρωταγόρου διεξάγεται ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ οἰκίᾳ τοῦ Καλλίου, ὅπου ὁ Πρωταγόρας ἐφιλοξενεῖτο μετὰ τῶν δύο ἄλλων σοφιστῶν Προδίκου καὶ Ἴππίου καὶ τῶν θαυμαστῶν τῶν.

5. ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Α΄. ΠΡΟΔΙΑΛΟΓΟΣ Κεφ. 1. Εἰς τὸν προδιάλογον, ἀποτελοῦντα τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου, ὁ Σωκράτης ἐρωτώμενος ὑπ' ἀγνώστου ἡμῖν ἑταίρου του ὑπόσχεται νὰ διηγηθῇ, ὅσα μετὰ τοῦ Πρωταγόρου διελέχθη.

Β΄. ΔΙΑΛΟΓΟΣ Κεφ. 2 — 40. Ὁ Σωκράτης ἀφηγεῖται εἰς τὸν ἀγνωστον ἡμῖν ἑταῖρον τὸν μετὰ τοῦ Πρωταγόρου γενόμενον διάλογον, τοῦ ὁποίου θέμα εἶναι: *«πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἔστιν αὐτὸ ἢ ἀρετή»*

Ὁ διάλογος διαρθροῦται ὡς ἑξῆς:

Α΄. Εἰσαγωγή (Κεφ. 2 — 9), διακρινομένη εἰς τρία μέρη:

α') Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ζήλου τοῦ νεαροῦ Ἴπποκράτους πρὸς μαθητείαν παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ Σωκράτης καὶ Ἴπποκράτης διαλέγονται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πρώτου περὶ τοῦ *«τί ὁ σοφιστής ἐστιν»*. (Κεφ. 2—5).

β') Μετάβασις Σωκράτους καὶ Ἴπποκράτους εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καλλίου. Οἱ ἐν αὐτῷ σοφισταί. (Κεφ. 6 καὶ 7).

γ') Ὁ Σωκράτης συνιστᾷ τὸν Ἴπποκράτην τῷ Πρωταγόρᾳ, ὅστις, ἐξυμνῶν τὴν σοφιστικὴν του τέχνην, ὑπόσχεται νὰ διδάξῃ τὸν Ἴπποκράτην τὴν πολιτικὴν ἀρετήν. (Κεφ. 8 καὶ 9).

Β΄. Κύριον θέμα. (Κεφ. 9—39), διακρινόμενον εἰς τέσσαρα μέρη:

Μέρος α΄ (κεφ. 9—16). Λόγοι καὶ ἀντιλογίαι περὶ τοῦ *«διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς»*.

Μέρος β΄ (κεφ. 17—25). Διάλογος περὶ τῆς ταυτότητος τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς: *«πότερον ἐν μὲν τί ἐστιν ἢ ἀρετή, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστιν ἢ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὀσιότης ἢ ταῦτ' ἐστίν, ἢ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον πάντα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος»*.

Μέρος γ΄ (κεφ. 26—32). Ἐρμηνεῖα τοῦ ἐπινικίου ἄσματος τοῦ Σιμωνίδου ἀφορῶντος εἰς τὸν τύραννον τῶν Θεσσαλῶν Σκόπαν, νικῆσαντα τεθρίπῳ, καὶ διαλαμβάνοντος περὶ τῆς ἀρετῆς.

Μέρος δ΄ (κεφ. 33—39). Διάλογος περὶ ταυτότητος ἀνδρείας-σοφίας, ἥτοι περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀνδρεία ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Γ΄. ΕΠΗΛΟΓΟΣ κεφ. 40. Διαπίστωσις ὅτι κατὰ τὴν πορείαν τῆς συζητήσεως ἀντεστράφησαν οἱ ὄροι: Ὁ μὲν Σωκράτης, ἀμφισβητήσας ἐν ἀρχῇ τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς, ὑπεστηρίχθη καὶ ἀπέδειξε κατόπιν τὸ διδακτὸν αὐτῆς, ὁ δὲ Πρωταγόρας, ὑποστηρίχθας ἐν ἀρχῇ τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς ἰσχυρίζεται κατόπιν ὅτι ἐλάχιστα αὕτη εἶναι διδακτὴ. Ἡ ὅλη συζήτησις ἀναβάλλεται, οἱ δὲ συνομιλεῖται ἀποχωρίζονται ἐν ἀμοιβαίᾳ ἐκτιμήσει.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

(ἦ: Σοφισταί· ἐνδεικτικὸς)

ΚΕΦΑΛ. Α'. (Περὶλήψις). Ὁ Σωκράτης παρακληθεὶς ὑπό τινος ἀνωτόμου ἐταίρου του διηγείται προθύμως τὰ ὅσα συνδιελέχθη μετὰ τοῦ σοφιστοῦ Πρωταγόρου, ἐπιφανεστάτου διὰ τὴν σοφίαν ἀνδρός. —

ΚΕΦΑΛ. Β'. Κατ' αὐτὴν δὰ (= ταυτοῖ) τὴν περασμένην νύκτα, βαθεῖα χαράματα ἀκόμη, ὁ Ἴπποκράτης, τοῦ Ἀπολλοδώρου ὁ υἱός, τοῦ Φάωνος δὲ ἀδελφός, τὴν θύραν (τῆς οἰκίας μου) ἐκτύπα πολὺ δυνατὰ μὲ τὴν βακτηρίαν (του) καί, ὅταν κάποιος τοῦ (= αὐτῷ) ἦνοιξεν, ἀμέσως εἰσῆρχετο (= εἴσω ἦει) βιαστικός (= ἐπειγόμενος) καὶ δυνατὰ φωνάζων, «Σωκράτη», εἶπεν, «εἶσαι ἐϋπνιος ἢ κοιμάσαι;». — Καὶ ἐγώ, ἐπειδὴ ἐγνώρισα τὴν φωνὴν (του), ὁ Ἴπποκράτης, εἶπον, (εἶναι) αὐτός· μήπως (μᾶς) φέρεις καμμίαν δυσάρεστον εἴδησιν; — Ἀπολύτως (= γε) τίποτε (δυσάρεστον), εἶπε (= ἦ) τότε (= δὲ) ἐκεῖνος (= ὅς), παρὰ μόνον εὐχάριστα. — Ὡραῖα, εἶπον τότε ἐγώ. Ἀλλὰ τί συμβαίνει καὶ διὰ ποῖον λόγον (= τοῦ) τίνος ἐνεκα) ἦλθες ἐδῶ τὸσον πρῶι; — Ὁ Πρωταγόρας ἔχει ἔλθει, (= ἦκει), ἀπεκριθὴ ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἐστάθη κοντὰ μου. — Ἀπὸ προχθές, (εἶπον) ἐγώ· καὶ σὺ τώρα (= ἄρτι) τὸ ἐπληροφορήθης (= πέπυσαι); Ναι, μὰ τοὺς θεοὺς; εἶπε, μόλις (= γε) χθὲς τὸ βράδυ (τὸ ἐπληροφορήθην). — Καὶ συγχρόνως, ἀφοῦ ἀνεζήτησε ψηλαφητὰ τὸ πτωχικὸ καὶ χαμηλὸ μου κρεβάτι (= ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκίμποδος), ἐκάθισε κοντὰ εἰς τὰ πόδια μου καὶ εἶπε·—χθὲς τὸ βράδυ ναί (= δῆτα), διότι ἐπέστρεψα πολὺ ἔργα (= μάλα γε ὄνῃ) ἀπὸ τὴν Οἰλήν· (εἶχα δὲ μεταβῆ ἐκεῖ), διότι ἀλήθεια (= τοι) ὁ δοῦλός (μου), ὁ Σάτυρος, μοῦ ἐδραπέτευσε· καὶ ἀκριβῶς (= καὶ δῆτα), ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ σοῦ εἴπω ὅτι θὰ τὸν καταδιώξω, ἀπὸ κάποιαν ἄλλην αἰτίαν (τὸ) ἐλησμόνησα· ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψα (ἀπὸ τὴν Οἰλήν) καὶ εἶχον μὲν δευπνήσει καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀναπαυθῶμεν (ἦ: νὰ κοιμηθῶμεν), τότε μοῦ λέγει ὁ ἀδελφός (μου) ὅτι ἔχει ἔλθει ὁ Πρωταγόρας· καί, μολονότι ἄργα (= καὶ ἔτι), ἀπεφάσις (= ἐνεχείρησα) μὲν ἀμέσως νὰ ἔλθω πρὸς σέ, ἔπειτα ὅμως μοῦ ἐφάνη ὅτι ἦτο πολὺ προχωρημένη ἡ νύκτα· ἀλλ' εὐθύς μόλις ὁ ἐκ τοῦ (τοιούτου) κόπου ὕπνος μὲ ἄφραεν (= ἀνήκε), ἀμέσως, ἀφοῦ ἐσηκώθην, ἔτοι ὅπως εἶμαι (= οὕτω), ἐπήρα τὸν δρόμον (= ἐπορευόμην) πρὸς τὰ ἐδῶ. Καὶ ἐγώ, μολονότι ἐγνώριζον τὴν προθυμίαν καὶ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν του (= πτοίησιν), τί σὲ ἐνδιαφέρει λοιπὸν [= τί οὖν (μέλει) σοι], εἶπον, αὐτό; Μήπως (= μὲν) σὲ ἔχει ἀδικήσει (= ἀδικεῖ—ἠδίκησεν) εἰς τίποτε (= τι) ὁ Πρωταγόρας; — Καὶ ἐκεῖνος γελάσας, ναί, μὰ τοὺς θεοὺς, Σωκράτη, εἶπε, (μὲ ἔχει ἀδικήσει), διότι βεβαίως μόνον (αὐτός) εἶναι σοφός, ἐμὲ δὲ δὲν (μὲ κόμενι (σοφόν)). — Ἀλλὰ ναί, μὰ τὸν Δία, εἶπον ἐγώ, ἂν δίδης εἰς αὐτὸν χρήματα, ὥστε (= καὶ) νὰ πειθῆς αὐτὸν (μὲ τὰ χρήματα), θὰ κάμῃ καὶ σὲ σοφόν. — Μακρόρι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ἀπὸ αὐτὸ (μόνον) νὰ ἐξηριτάτο (= εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἴη)· διότι (= ὡς) δὲν ἤβελον ἀφήσει τίποτε οὔτε ἀπὸ τὰ ἴδικα μου (χρήματα) οὔτε (ἀπὸ τὰ χρήματα) τῶν φίλων. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς (= αὐτὰ ταῦτα) ἔχω ἔλθει πρὸς σὲ τέτοιαν ὥραν (= καὶ νῦν), διὰ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ συζητήσης δι' ἐμὲ μαζὶ του. Διότι ἐγώ ἄφ' ἐνός μεν (= ἅμα μὲν) καὶ νέος ὄπωσθήτεος (= καὶ νεώτερος) εἶμαι, ἄφ' ἐτέρου δὲ οὔτε ἔχω ἴδει τὸν Πρωταγόραν ποτὲ ἔως σήμερα οὔτε ἔχω ἀκούσει τίποτε (ἀπὸ αὐτόν)· διότι ἤμουν (= ἦ) παιδί ἀκόμη, ὅταν τὴν προηγουμένην φορὰν ἐμεινεν ἐδῶ (εἰς τὴν πόλιν μας). Ἀλλ' ἀλήθεια (= γὰρ), Σωκράτη, ὅλοι ἐγκωμιάζουν τὸν ἄνδρα καὶ λέγουσιν ὅτι εἶναι ἰκανώτατος εἰς τὸ λέγειν. Ἀλλὰ διατί (ἀργοποροῦμεν καὶ) δὲν πηγαίνομεν πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ (τόν) προλόβωμεν μέσα; Φιλοξενεῖται δὲ, ὅπως ἤκουσα ἐγώ, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἴπποκίτου. Ἐς πηγαίνωμεν λοιπὸν. — Καὶ ἐγώ (τοῦ) ἀπήντησα. Καλέ μου φίλε (= ὄγαθέ), ἄς μὴ ὑπάγωμεν ἀκόμη πρὸς τὰ ἐκεῖ, διότι εἶναι πρῶι, ἀλλ' ἄς σηκωθῶμεν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἄς ἐξέλ-

θωμεν (= *ἐξαναστῶμεν δεῦρο*) εἰς τὴν ἀύλην καὶ ἐδῶ (= *αὐτοῦ*) ἄς περάσωμεν τὴν ὥραν περιπατοῦντες, ἕως ὅτου φέξη· ἔπειτα νὰ πηγαίνωμεν. Ἄλλως τε (= *καὶ γὰρ*) ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (= *τὰ πολλὰ*) ὁ Πρωταγόρας μένει μέσα (εἰς τὸ σπίτι) ὥστε, ἔχε θάρρος, θὰ εὐρώμεν αὐτόν, κατὰ τὴν συνήθειάν του (= *ὡς τὸ εἰκός*), μέσα.

Γραμματικά—Συντακτικά

ταυτησί = *ταύτης* — *ι*. Τὸ δεικτικόν *ι* ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμ. *τῆ βακτηρία* δοτ. ὀργανική. Ἐπειδὴ χρον. σύνδ. = ἀφοῦ, ὅταν, *ἀνέωξε* ἄορ. α' τοῦ *ἀνοίγω*, ἀνέωγον, ἀνοίξω, ἀνέωξα, ἀνέωχα (γολ. εἶσω ἀρχαϊκὸς τύπ. τοῦ ἐπίπρ. *ἔσω*. *ἦει* παρατατ. τοῦ *ἔρχομαι*. *λέγων* (τροπικῇ μετ.) *μέγα* (ἐπιθ. διορ. συστοίχ. ἀντικ.) *τῆ φωνῆ* (δοτ. ὀργαν.) *ἐγρήγορας* παρακείμε. β'. τοῦ ρ. *ἐγείρω*, ἤγειρον, ἐγερῶ, ἤγειρα, ἐγρήγορα. *καθεύδεις* τοῦ ρ. *καθεύδω*, ἐκάθευδον καὶ καθεύδον, καθευδήσω, κατέδραρθον, καταδεδάρθηκα. *γινῶς* (αἰτιολ. μετ.) ἄορ. β' τοῦ *γιγνώσκω*, ἐγίγνωσκον, γνώσομαι, ἔγνων, ἔγνωκα. Ἰπποκράτης, *ἔφη*, *οὗτος* ἔνν. *ἔστι*. *νεώτερον* (εὐφημισμός) = δυσάρεστον. *ἢ γ'* πρόσ. παρατ. τοῦ ἀρχαϊκοῦ ρ. *ἤμι* (λατιν. αἰο) σύνθησις εἰς τὸ α' καὶ γ' πρόσ. τοῦ παρατ. εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος. *εἰ μὴ ἀγαθὰ γε* παραλείπεται τὸ ρ. *ἀγγέλλω* καὶ οὕτω τὸ *εἰ μὴ* ἔλαβεν ἐπιρρηματ. σημασίαν = παρὰ μόνον. *εὐ ἂν λέγοις* ἀπόδοσις τῆς παραλειπομένης ὑποθέσεως: *εἰ ἀγαθὰ ἀγγέλλοις*. *τοῦ ἔνεκα* = *ἔνεκα τίνος*; (ἀναστροφῆ πρᾶξέσεως) *τηνικαδὲ* ἐπίπρ. χρον. = τοιαύτην ὥραν. *ἀφίκου* μ. ἄορ. β' τοῦ *ἀφικνούμαι*. *στὰς* (χρονικῇ μετ.) ἄορ. β' τοῦ *ἵσταμαι*. Πρωταγόρας... *παρ' ἔμοι*: συντ. σειρά: Πρωταγόρας ἦκει, ἔφη (Ἰπποκράτης), *στὰς παρ' ἔμοι*. *πρώην* ἐπίπρ. = πρὸ ὀλίγου, προχθες. *πέπυσαι* β' ἔν. πρόσ. παρακείμ. τοῦ ρ. *πυνθάνομαι*, ἐπυνθανόμην, πέυσομαι, ἐπυθόμην, πέπυσαι = πληροφοροῦμαι. *ναὶ ἢ ναὶ* μὰ ἐπὶ ἐνόρκου καταφάσεως. *μὰ ἢ οὐ μὰ* ἐπὶ ἐνόρκου ἀρνήσεως. *δῆτα* (ἐκτεταμένος τύπος τοῦ *δή*) = βεβαίως. *ἐπιψηλαφήσας* (χρονικῇ μετ.) ἄορ. α' τοῦ *ἐπιψηλαφῶ* = ψηλαφητὰ ἀναζητῶ. *ὁ σκίμπος*, *οδος* = σκαμνί, χαμηλὴ καὶ εὐτελής κλίνη. *παῖς* = δούλος (βλ. παραγραμματικά). *ἄπεδρα γ'* ἔν. προσ. ἄορ. β' τοῦ *ἀποδιδράσκω*, ἀπεδιδρασκον, ἀποδράσσομαι, ἀπέδραν, (ὑποτ. *ἀποδρῶ* - ᾶς - ᾶ... εὐκτ. *ἀποδραῖν*... προστακ. ἔλλειπει, ἀπαρέμφ. *ἀποδρᾶσαι*, μτχ. *ἀποδρᾶς* - ᾶσα - ἄν), ἀποδεδρακῶ = δραπετεύω. *ἐπελανθόμην* μ. ἄορ. β' τοῦ *ἐπιλανθάνομαι*, ἐπελανθανόμην, ἐπιλήσομαι, ἐπελαθόμην, ἐπιλέλημαι = λησμονῶ. *ὑπὸ τίνος ἄλλου* (ἀναγκαστικ. αἰτ.) = ἔνεκα ἄλλης τινὸς αἰτίας. *δεδειπνηκότες ἦμεν* ὑπερουντ τοῦ *δειπνέω* - ᾶ. *ἀδελφός* = ὁ ἀδελφός (κρᾶσις). *καὶ ἔτι* = καὶ ἀκόμη, καὶ παρὰ τὸ προκεχωρημένον τῆς ὥρας. *ἐγχειρέω ᾶ* = βάζω τὸ χεῖρ μου εἰς τι, ἀρχίζω ἔργον, ἀποφασίζω. *ἔπειτα μοι*. *εἶναι* συντακτ. σειρά: *ἔπειτα ἔδοξε μοι εἶναι* (ὑποκ.) *λίαν πόρρω τῶν νυκτῶν* (γεν. διαίρ. εἰς τὸ *πόρρω* ἐπίπρ. = μακρῶν). *νυκτῶν* ἀντι νυκτός, διότι ὁ ὄμιλῶν ἔχει ὑπ' ὄψει τὸν *τάς φυλακὰς* (= διάφορα μέρη) τῆς νυκτός. *ἀνήκειν* ἄορ. β' τοῦ ρ. *ἀνίημι*, ἀνίην, ἀνήσω, ἀνίκα, ἀνέικω = ἀφήνω. *ἀνδρεία* = προθυμία, ζῆλος. *πτοίησις* καὶ *πτόησις* = σφοδρὰ ἐπιθυμία. *τί οὐδν σοι τοῦτο* ἔνν. *μέλει*. *μὲν = μὴ οὐν* (ἐπίπρ.) = μήπως. *ἀδικεῖ = ἠδίκησε* = ἔχει ἀδικήσει. *καὶ ὅς* = καὶ ἐκεῖνος. *ὅτι γε μόνος*... *ποιεῖ*: αἰτιολ. πρότ. ἐκ τοῦ ἐννοουμένου ρ. *ἀδικεῖ*. *διδῶς* ὑποτακτ. ἔν. τοῦ *δίδωμι*. *ἂν διδῶς ἀργυρίον καὶ (ἂν) πεῖθης ἐκεῖνον* ἔνν. *τῶ ἀργυρίῳ* (ὑπόθ.) + *ποιήσει καὶ σὲ σοφόν* (ἀπόδ.) ὑποθετ. λόγος δ' εἴδους δηλῶν τὸ προσηκώμενον. *εἰ γὰρ*... *εἴη* ἢ εὐκτική εἶναι καθαρῶς εὐχτική. συντ. σειρά: *εἰ γὰρ εἴη* (ἔνν: *τοῦτο*, ἦτοι τὸ: *ποιεῖν καὶ ἐμὲ σοφόν*) *ἐν τούτῳ*. *ὡς* αἰτιολ. *ἐπιλίπομαι ἂν* δυνητ. εὐκτ. ἄορ. β' τοῦ ρ. *ἐπιλείπω*. *αὐτὰ ταῦτα* (συστοίχον ἀντικ.) ἦκω = δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχω ἔλθει. *οὐδ' ἀνήκω οὐδὲν* ἔνν. *αὐτοῦ*. ἢ α' ἔν. πρόσ. παρατ. (ἀρχαϊκός) τύπος τοῦ ρ. *εἰμι* = ἦν = ἦμουν. *ἴωμεν* ὑποτακτ. παρακελευσματικῆ τοῦ ρ. *εἶμι*. *ὄγαθῆ = ᾶ ἀγαθῆ* (κρᾶσις). *ἐξαναστῶμεν* ὑποτακτ. ἄορ. β' τοῦ ρ. *ἐξανίσταμαι* = σηκώνομαι καὶ ἐξέρχομαι. *περιμόντες*

(τροπική μετ.) τοῦ ρ. *περιέρχομαι*=περιπατῶ. *διατρίβωμεν* ὑποτακτ. ἄορ. *γένηται* ὑποτ. ἄορ. β' τοῦ *γίγνομαι*. *αὐτοῦ* ἐπίρρ.=εἰς αὐτὸ τὸ μέρος, ἐδῶ, ἐκεῖ. *θάρος* προστακτ. ἐν. τοῦ *θαρρέω* -ῶ=ἔχω θάρρος. *καταληψόμεθα* μέλλ. τοῦ *καταλαμβάνω*=εὐρίσκω.

Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἡθογραφικά

Ἔρως ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἀλεκτρούνες (=πετεινοί) ἄδουσιν· ἄρχεται ἀπὸ ὥρας ἐνάτης (=3 π. μ.) καὶ τελευτᾷ εἰς διαγελῶσαν ἡμέραν. βαθέος ὄρθρου ὁ Πλάτων, ὡς ἐάν ἦτο δραματικός ποιητής, δημιουργεῖ τὴν σκηνογραφίαν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκτυλιχθῆ ἡ δραματικὴ πρᾶξις, ὁ φιλοσοφικός διάλογος. Ἡ φράσις ὑπενθυμίζει ὁμοίαν ἐν τῷ «Κρίτωνι». Ἰπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου (βλ. εισαγωγικά). Φάσων ἄγνωστος ἡμῖν ἄλλοθεν. Καθ' ὃν τρόπον ἐνταῦθα ἀναφέρεται, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἦτο γνωστὸν πρόσωπον τῆς τότε ἀθηναϊκῆς κοινωρίας. τὴν θύραν τῆ βακτηρίας...: παραστατικὴ φράσις, δι' ἧς ὁ μέγας φιλόσοφος καὶ καλλιτέχνης εἰκονίζει τὴν πτωχείαν τοῦ μεγάλου διδασκάλου του. Ἡ θύρα τῆς Σωκρατικῆς οἰκίας στερεῖται καὶ ρόπτρου! Ἐνῶ αἱ θύραι τῶν οἰκῶν τῶν πλουσίων κοί θυρωρὸν εἶχον (βλ. κεφ. ΣΤ') καὶ κύνα πρὸς φύλαξιν τῆς εἰσόδου. Ἡ θύρα, ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς Σωκρατ. οἰκίας, ἀποτελεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ Καλλίου ἐν κεφ. ΣΤ' καὶ Ζ' περιγραφομένην. Ὁ Ἰδιος ὁ Σωκράτης (Ξενοφ. Οἰκονομικός II, 3) ἐξείμα καὶ τὴν οἰκίαν του καὶ τὰ «ὄντα πάντα» πέντε μῶν. ἐσπέρας γε δὲν λέγει: χθὲς ἐσπέρας, διότι οἱ Ἀθηναῖοι μίαν ἡμέραν ἠρίθουν τὸ ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς ἑτέρας δύσεως διάστημα. ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκύποδος ὁ Ἰπποκρ. ψηλαφητὶ ἀναζητεῖ τὴν Σωκρ. κλίνην. Σκότος ἦτο ἀκόμη. Ἄφου δὲν ἠκούσθη τὸ: ἄπτε, παῖ, λύχνον, εἶναι φανερά ἡ πτωχία τῆς Σωκρατικῆς οἰκίας, ἥτις φαίνεται καὶ ἐν τῇ λέξει σκύπους, ἡ ὁποία σημαίνει κλίνην εὐτελεῖ καὶ χαμηλὴν. Εἰς τὸ πτωχὸν αὐτὸ κρεβάτι ἀνεπαύετο ἡ μεγαλύτερα ἠθικὴ προσωπικότης τῶν αἰῶνων (σύγκρινε κατωτέρω, κεφ. ΣΤ' καὶ Ζ' τὴν πολυτέλειαν τῆς οἰκίας τοῦ Καλλίου). Οἰνὴ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Κιθαιρώνας ἐπὶ τῶν συνόρων Ἀττικῆς· Βοιωτίας, δι' ἧς εὐκόλως οἱ δοῦλοι κατέφευγον εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἐτέρα Οἰνὴ ἦτο ἡ παρὰ τὸν Μαραθῶνα. παῖς Σάνυρος ἀπέδρα οἱ δοῦλοι εἰς Ἀθήνας ἐκαλοῦντο ἐπὶ τὸ ἀνθρωπιστικότερον παῖδες καὶ οἰκέται (=οἱ ἐν τῷ οἴκῳ). Παρὰ τὸ ὅτι ὁ ἀττικὸς πολιτισμὸς ἔκαμεν ἀνθρωπιστικώτεραν τὴν θέσιν τῶν δούλων ἐν Ἀθήναις, παρ' ὅτι αὕτη ἦτο εἰς ἄλλας πόλεις, ἐν τούτοις ὡς ἐνταῦθα φοίνεται, εὐκαιρίαν ἐπέζητουν οἱ δοῦλοι πρὸς ἀπόδρασιν. Εἰς περιπτώσιν ἀποδράσεως ὁ κύριος τοῦ δούλου καὶ ὁ ἴδιος τὸν ἐδίωκε καὶ διεκήρυσσεν ἀμοιβὴν—τὰ ὄσωτρα—πρὸς σύλληψίν του. δεδειπνηκότες ἡμεν τρεῖς τῆς ἡμέρας συνήθως ἔτρωγον οἱ ἀρχαῖοι: τὸ ἀκράτιστα, τὸ ἄριστον, τὸ δεῖπνον. Τὸ τελευταῖον ἐγίνετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, μετὰ δὲ τοῦτο συνήθως συνεζήτουν καὶ κατόπιν ἐκοιμῶντο. ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ ἡ ἐπίκλησις τῶν θεῶν δηλώνει τὴν σφοδρὰν τοῦ Ἰπποκρ. ἐπιθυμίαν πρὸς μαθητείαν παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ. ἂν αὐτῷ διδῆς ἀργύριον... ἡ δὴ φράσις ἀποπνεύσασ τὴν Σωκρατικὴν εἰρωνεῖαν ἐνέχει καὶ τὴν βαρεῖαν κατὰ τῶν σοφιστῶν κατηγορίαν, ὅτι δηλ. διδάσκουν χρηματιζόμενοι (βλ. εισαγωγὴν). Ὁ Πρωταγόρας ἀναφέρεται ὅτι συνήθως ἐλάμβανε παρ' ἐκάστου μαθητοῦ 100 μνάς. Δικαιολογεῖται οὕτω ὅτι κατωτέρω ἐν κεφ. Ε' ὁ Σωκρ. εἰκονίζει τοὺς σοφιστὰς ὡς καπήλους τῶν ἰδεῶν. Δι' αὐτοῦς ἡ διδασκαλίαι σοφίας «οὐκ οὔσης» ἦτο μέσον πλουτισμοῦ. Διὰ τὸν Σωκρ. ἡ διδασκαλίαι «οὔσης σοφίας» ἦτο ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, ἱερὰ ἀποστολή. ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησεν ὁ Πρωτῶν, εἶχεν ἔλθει εἰς Ἀθήνας τῷ 445 (βλ. εισαγωγὴν: Πρωταγόρας). Καλλίας ὁ Ἰπποκρίτου (βλ. εισαγωγὴν). τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἐνδον διατρίβει ὁ Πρωταγόρας, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι σοφισταί, διέτριβον εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκίας τῶν πλουσίων, ἐν ἀντι-

θέσει πρὸς τὸν Σωκρ., ὅστις διημέρευεν ἐν περιπάτοις καὶ τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς γυμναστηρίοις. Ὁ Ξενοφῶν (Ἄπομν. I, 1, 10) ἐπὶ τούτου γράφει: «*πρὸς τὸν γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦεν καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν*». Ἐν τῷ κεφ. τούτῳ κατ' ἀληθῶς δραματικὸν τρόπον ὁ μέγας καλλιτέχνης φιλόσοφος εἰσάγει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ ἔργον. Σκηνογραφεῖ. Ἐκονίζει τοὺς χαρακτήρας τῶν προσώπων — Σωκράτους — Ἴπποκράτους. Ὁρθὸς βαθὺς εἶναι ἀκόμη. Ἡ α' σκηνὴ διαδραματίζεται ἐν τῇ πτωχῇ Σωκρατικῇ οἰκίᾳ. Ὁ Ἴπποκράτης, νέος φιλόδοξος, εὐγενοῦς καὶ πλουσίας οἰκογενείας, σπεύδει πρὸς τὸν Σωκράτην. Ἀπεροφημένος ἀπὸ τὴν ἐναγώνιον σπουδὴν τοῦ ποραβλέπει τοὺς κανόνας τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον: κτυπᾷ δυνατὰ τὴν θύραν, δὲν δηλώνει ποῖος εἶναι, δὲν ἀναμένει ἀδειαν εἰσόδου, εἰσορμᾷ «*τῇ φωνῇ μέγα λέγων*». Χρήματα διαθέτει ἄφθονα, ἀρκεῖ νὰ δεχθῇ ὁ Πρωταγόρας νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸν σοφόν! καὶ ἄρτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθύς παρα σὲ ἵνα ἢ φράσις παραστατικῆ τῆς ἀγωνιώδους τοῦ Ἴππ. σπουδῆς. Καὶ κατατέρω: ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν; Ἄλλ' ἔωμεν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπιπολαίαν τοῦ νεανίου σπουδῆν ἢ ψυχρὰ τοῦ Σωκράτους ἡρεμία μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν εἰρωνείαν του. Πρωταγόρας ἦκει... Πρῶτον. Μῆπω ἔωμεν, ἀλλὰ διατρίβωμεν, θάρρει.

Νόημα

Νεανίας, πλούσιος καὶ εὐγενής, Ἴπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου, φιλομαθῆς καὶ φιλόδοξος, μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Πρωταγόρου «*ἀνδρὸς σοφωτάτου λέγειν*» καὶ διακαῶς ἐπιθυμῶν νὰ μαθητεύσῃ παρ' ἐκείνῳ, ἵνα μεταλάβῃ τῆς σοφίας του, καὶ διατεθειμένος πρὸς ταῦτο νὰ μὴ φεισθῇ χρημάτων, βαθεὸς ἐτι ὄρθρου, μὲ ἐναγώνιον σπουδῆν εἰσβάλλει εἰς τὴν Σωκρ. οἰκίαν, ἐκπλήσσον τὸν ἐπὶ τῆς εὐτελοῦς κλίνης του ἐξηπλωμένον φιλόσοφον. Ζητεῖ παρ' αὐτοῦ νὰ σπεύσουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καλλίου, ἵνα τὸν συστήσῃ εἰς τὸν ἐκεῖ διατρίβοντα Πρωταγόραν. Ὁ Σωκράτης—ἤρεμος πάντοτε—ἀναχαιτίζει τὴν ἐπιπολαίαν τοῦ νεανίου ὀρμὴν καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτὸν «*ἐξαναστάντες*» νὰ περιπατήσωσιν ἐν τῇ αὐλῇ «*ἕως φῶς γένηται*», ὁπότε θὰ μεταβοῦν παρὰ τῷ Πρωταγόρῳ, τὸν ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ συναντήσουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλίου, διότι ἐκεῖνος δὲν περιφέρεται εἰς τὴν ἀγορᾶν, ἀλλὰ «*τὰ πολλὰ ἔνδον διατρίβει*».

Περίληψις

1. Ἴπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου, νεανίας πλούσιος, φιλομαθῆς καὶ φιλόδοξος, μὲ ἐναγώνιον σπουδῆν ἐγείρει τὸν Σωκράτην ἐκ τῆς κλίνης του, ἵνα τὸν συστήσῃ εἰς τὸν σοφιστὴν Πρωταγόραν. 2. Ὁ Σωκράτης ἤρεμος συνιστᾷ εἰς τὸν ἀγωνιῶντα νέον νὰ περιπατήσωσιν εἰς τὴν αὐλήν, ἕως ὅτου ἐξημερώσῃ, ὁπότε θὰ μεταβοῦν παρὰ τῷ Πρωταγόρῳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.—Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἐσηκώθημεν, ἐκάναμεν περίπατον (=περιήμεν) εἰς τὴν αὐλήν· καὶ ἐγώ, ἐπειδὴ ἤθελα νὰ δοκιμάσω (=ἀποπειρώμενος) τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως (=τῆς βώμης) τοῦ Ἴπποκράτους, ἐβόλαιοκόπον αὐτὸν καὶ (τοῦ) ὑπέβαλλον ἐρωτήσεις — Εἰπέ μου, Ἴπποκράτη, εἶπον ἐγώ, τώρα εἶσαι ἐτοιμος (=ἐπιχειρεῖς) νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν Πρωταγόραν, διὰ νὰ πληρώνης (χρήματα) (=τελῶν) εἰς ἐκεῖνον ὡς μισθὸν χάριν τῆς μορφώσεώς σου (=χάριν τοῦ ἑαυτοῦ σου), διότι νομίζεις ὅτι θὰ ὑπάγῃς πρὸς ποῖον (ἄνθρωπον) (=ὡς ἀφιξόμενος παρὰ τίνος) καὶ δι τι θὰ γίνῃς τί; (Ἀπάντησέ μου), ὅπως π.χ. θὰ μοῦ ἀπήντας (=ὡσπερ ἄν), ἂν συνελάμβανες τὴν ἰδέαν (=εἰ ἐπενόεις), ἀφοῦ ὑπάγῃς εἰς τὸν ὀμνυμὸν σου τὸν Ἴπποκράτην τὸν Κῶνον τὸν (ἀνήκοντα) εἰς τὸ γένος τῶν

Ἄσκληπιαδῶν, νὰ πληρώνης εἰς ἐκεῖνον χάριν τῆς μορφώσεώς σου (χρήματα) ὡς μισθόν, ἂν κανεῖς σοῦ ὑπέβαλλε τὴν ἐρώτησιν: —εἰπέ μου, Ἴπποκράτη, πρόκειται νὰ πληρώνης μισθόν εἰς τὸν Ἴπποκράτην, διότι εἶναι (αὐτός) τί; Τί θὰ ἀπεκρίνεσο; —Θὰ τοῦ ἔλεγον, εἶπεν, ὅτι (πρόκειται νὰ πληρώνω εἰς αὐτὸν χρήματα), διότι εἶναι ἰατρός. —(Καὶ θὰ πληρώνης τὰ χρήματα), διὰ νὰ γίνης τί; —Διὰ νὰ γίνω ἰατρός, εἶπεν. Ἐ Ἄν δὲ συνελάμβανες τὴν ἰδέαν πρὸς τὸν Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ τὸν Φειδῖαν τὸν Ἀθηναῖον, ἀφοῦ ὑπάγης, νὰ πληρώνης μισθόν χάριν τῆς μορφώσεώς σου εἰς ἐκείνους, ἂν κανεῖς σὲ ἠρώτα: —σκοπευεῖς (ἔχεις ἐν νῷ) νὰ πληρώνης αὐτὰ τὰ χρήματα εἰς τὸν Πολύκλειτον καὶ εἰς τὸν Φειδῖαν, διότι εἶναι (αὐτοὶ) τί; Ποῖαν ἀπόκρισιν θὰ ἔδιδες; —Θὰ ἀπεκρινόμην, ὅτι (σκοπεύω νὰ πληρώνω), διότι εἶναι ἀγαματοποιοί. —Καὶ διὰ νὰ γίνης οὐ ὁ Ἴδιος τί; —Φανερόν εἶναι ὅτι (θὰ τὰ πληρώνω, διὰ νὰ γίνω) ἀγαματοποιοῦς. —Ἐχει καλῶς (εἶπεν), εἶπον τότε ἐγώ. Τώρα λοιπὸν καὶ ἐγὼ καὶ σὺ πρὸς τὸν Πρωταγόραν ἀφοῦ μεταβῶμεν, θὰ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ πληρώνωμεν εἰς ἐκεῖνον χρήματα ὡς μισθόν πρὸς χάριν σου, ἂν μὲν φθάνουν τὰ ἰδικὰ μας χρήματα καὶ (ἂν) μὲ αὐτὰ πείθωμεν αὐτὸν (ἔχει καλῶς), εἰ δ' ἄλλως (θὰ εἴμεθα πρόθυμοι) νὰ ἐξοδεύωμεν ἐπιπροσθέτως (προσαναλίσκοντες) καὶ τὰ χρήματα τῶν φίλων μας. Ἐάν λοιπὸν κανεῖς, (βλέπων) ἡμᾶς ὅτι μὲ τὸσον ζῆλον ἐπιδιώκομεν τοῦτο, ἤθελε μᾶς ἐρωτήσῃ: εἰπέ μου καὶ (σὺ) Σωκράτη καὶ (σὺ) Ἴπποκράτη, σκοπεῦτε (ἐν νῷ ἔχετε) νὰ πληρώνητε χρήματα εἰς τὸν Πρωταγόραν, διότι εἶναι (αὐτός) τί; Ποῖαν ἀπόκρισιν ἠέλομεν δώσῃ εἰς αὐτὸν; Ποῖον ἄλλο ὄνομα (ἐκτὸς τοῦ κυρίου του ὀνόματος) ἀκούομεν βεβαίως νὰ λέγεται διὰ τὸν Πρωταγόραν, ὅπως π. χ. (ὡςπερ) διὰ τὸν Φειδῖαν (ἀκούομεν νὰ λέγεται) ἀγαματοποιοῦς καὶ διὰ τὸν Ὀμηρον ποιητής; Τί ἀνάλογον ἀκούομεν διὰ τὸν Πρωταγόραν; —Σοφιστής, εἶπε, καθὼς εἶναι πασίγνωστον (δὴ τοί γε). Σωκράτη, λέγουσιν (δομαζοῦσι) ὅτι εἶναι ὁ ἄνδρας (αὐτός). Διότι εἶναι σοφιστῆς λοιπὸν πηγαίνομεν νὰ πληρῶνωμεν (εἰς αὐτὸν) τὰ χρήματα; —Μάλιστα. — Ἄν λοιπὸν κανεῖς καὶ αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ἐπὶ πλέον ἤθελε σοῦ ὑποβάλεῖ (εἶ τις καὶ τοῦτο προσέροίτο σε): σὺ δὲ ὁ Ἴδιος λοιπὸν ἔρχεσαι εἰς τὸν Πρωταγόραν, διὰ νὰ γίνης τί; Καὶ ἐκεῖνος εἶπε, ἀφοῦ ἐκοκκίνισε —(τὸν ἀντελήφθην δέ), διότι ἤρχιζε πλέον νὰ προβάλλῃ (ὑπέφαινε) κάπως ἡ ἡμέρα, ὥστε αὐτὸς νὰ φαίνεται καλὰ —ἐάν (τοῦτο) μὲν εἶναι κάπως ἀνάλογον πρὸς τὰ προηγουμένα, φανερόν εἶναι ὅτι (πηγαιῶν εἰς τὸν Πρωταγόραν), διὰ νὰ γίνω σοφιστής. — Σὺ δέ, εἶπον τότε ἐγώ, δι' ὄνομα τῶν θεῶν, δὲν θὰ ἠσθάνετο ἐντροπὴν νὰ παρυσιάζης τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς σοφιστή; —(Ναὶ) μὰ τὸν Δία, Σωκράτη, ἐάν βεβαίως πρέπει νὰ λέγω, ὅσα σκέπτομαι, (ὁμολογῶ ὅτι θὰ ἠσθάνομην ἐντροπὴν). — Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, Ἴπποκράτη, μήπως ἔχης τὴν ὑποψίαν ὅτι ἡ ἐκ μέρους τοῦ Πρωταγόρου μάθησις δὲν θὰ εἶναι τοιαύτη (ὥστε νὰ γίνης σοφιστής), ἀλλὰ παρομοία μὲ ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἔλαβες (ἀλλ' οἶα περ ἐγένετο) ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς (τοῦ γραμματιστοῦ), καὶ τῆς κιθάρας καὶ τῆς γυμναστικῆς; Διότι καθεμίαν ἀπὸ αὐτὰς (τὰς μαθήσεις) σὺ δὲν τὴν ἔμαθες, διὰ νὰ τὴν ἐξασκήσης ὡς ἐπάγγελμα (οὐκ ἐπὶ τέχνῃ), διὰ νὰ γίνης δηλαδὴ ἐπάγγελματις, ἀλλὰ διὰ νὰ μορφωθῆς, ὅπως ἀρμόζει (νὰ μορφῶνται) ὁ ἰδιώτης καὶ ὁ ἐρασιτέχνης. — Βεβαίότατα (πάνν μὲν οὖν), εἶπε, τοιαύτῃ ἄλλον μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἢ παρὰ τοῦ Πρωταγόρου μάθησις.

Γραμματικά—Συντακτικά

Ἀναστάντες (χρον. μετ.) ἀορ. β' τοῦ *ἀνίσταμαι*. *περιῆμεν* παρατατ. *περιήειν* τοῦ ρ. *περιέρχομαι*. *ἀποπειρώμενος* (αἰτιολ. μετ.) τοῦ *ἀποπειρώμαι*=θέλω νὰ δοκιμάσω. *τῆς ἑώμης* ἀντικ. τῆς μετ. (ἐνν. ἢ λέξις: *τῆς ψυ-*

χῆς). *ῥόωμη ψυχῆς*—δύναμις βουλήσεως. *ἔφην* ἐγὼ πλεονασμός, ἐφ' ὅσον προηγήθη τὸ *ἠρώτων*. *τελῶν* τελικὴ μετ. χρόν. μέλλοντος τοῦ ρ. *τελῶ*. *ἀργύριον* ἀντικ. τῆς μετ. *μισθὸν* κατηγ. *ὥσπερ ἂν* πλήρες θά ἦτο: *ἀπόκριναί μοι, ὥσπερ ἂν ἀπεκρίνω, εἰ ἐπενόεις*. ὁ ὑποθετ. λόγος β' εἴδους δηλῶν τὸ ἀπραγματοποίητον. *ἤρreto* μ. ἀόρ. β' τοῦ *ἔρωτῶ*, ἠρώτων, ἐρήσομαι, ἠρόμην, ἠρώτηκα. *ὅτι ὡς ἰατρῶ*. πλῆρης ἡ πρότασις: *ὅτι μέλλω τελεῖν αὐτῷ ἀργύριον ὡς ὄντι ἰατρῶ. ὡς τίνι ὄντι*.. *Πολυκλείτω καὶ Φειδία* κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι *ὡς τίσιν οὖσι Πολ. καὶ Φειδ.* *εἶεν* ἐπίρρ.= ἔστω, ἔχει καλῶς. *ἐξικινῆται* ὑποί. ἐν. τοῦ ἀποθετ. *ἐξικινούμαι* (=ἐξαρκῶ), ἐξικινούμην, ἐξίξομαι, ἐξικόμην, ἐξίγμαι, ἐξίγμην. *ἂν μὲν ἐξικινῆται... καὶ* (ἐνν. ἂν) *πείθωμεν*.. ἐλλείπει ἡ ἀπόδοσις (σχήμα ἀνανταπόδοτον). Ἐννοεῖται: *εὐ ἔχει*. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἡ παραλειπομένη αὕτη ἀπόδοσις ἀναπληροῦται μὲ χειρονομίαν τοῦ ὁμιλοῦντος. *προσαναλίσκω*= ἐπὶ πλέον δαπανῶ (ἰνήλισκον. ἀναλώσω, ἀνήλωσα, ἀνήλωκα). *οὕτω* ποσοτ. ἐπίρρ. *ἔροίτο* εὐκτ. ἀορ. β' (ἠρόμην) τοῦ *ἔρωτῶ*. *εἰ οὖν τις ἔροίτο ἡμᾶς* (ὑπόθ.) *+τί ἂν ἀποκριναίμεθα αὐτῷ* (ἀπόθ.) ὑπόθ. λόγος γ' εἴδους δηλῶν ἀπλήν σκέψιν τοῦ λέγοντος. *ἀποκριναίμεθα* εὐκτ. μ. ἀορ. α' τοῦ *ἀποκρίνομαι*. *τὸ ὄνομα ἄλλο* δηλαδὴ πλὴν τοῦ ὀνόμ. *Πρωταγόρας*. *λεγόμενον* κατηγορ. μετ. *ἀγαματοποιόν*.. *ποιητὴν* (ἐνν. *ὄνομα*). *σοφιστὴν* (κατηγ.) *ὀνομάζουσι*.. *εἶναι* τὸ ἀπαρέμφ. *εἶναι* ἡ δύνατο νὰ λείπη. *τελοῦντες* τελικὴ μετ. χρόν. μέλλοντ. τοῦ *τελῶ*. *εἰ τις προσέροίτο* (ὑπόθ.) ὡς ἀπόθ. ἐνν. τὸ: *τί ἂν ἀπεκρίνω αὐτῷ; ὡς γενησόμενος* (τελικὴ μετ.) χρόνον μέλλ. τοῦ ρ. *γίνομαι*. *τίς* κατηγ. *ὑποφαίνω*=προβάλλω σιγά, γλυκοχαράζω. *ὑπέφαινε* ἡ πρόθ. *ὑπὸ* μετριάζει τὴν ἐνν. τοῦ ρ., ὡς τὸ *τι* μετριάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ: *ἡμέρας* (γεν. διατρ. εἰς τὸ *τι*). *εἰ μὲν... εἴκοι* συντ. *εἰ μὲν* (τοῦτο) *εἴκοι* *τι* (αἰτ. τοῦ κατὰ τι) *τοῖς ἔμπροσθεν* (ἀντικ). *δὴλόν* (ἔστι) *ὅτι* (ἔρχομαι παρὰ *Πρωτ.*) *ὡς γενησόμενος σοφιστής. νῆ τὸν Δία* ἐνν. *αἰσχύνομαι τοιαύτην* δηλ. οἷα ἡ ἀνωτέρω περιγραφείσα παρὰ *Πρωτ.* μάθησις, ὥστε νὰ δημιουργῆ σοφιστὰς. *ἀλλ' οὔαπερ* πλήρες θά ἦτο: *ἀλλ' ὑπολαμβάνεις ἔσσεσθαι τοιαύτην, οὔαπερ ἐγένετο*.. *ἐπὶ τέχνῃ* ἔμπρ. διορ. τοῦ σκοποῦ. *τέχνη*=ἐπάγγελμα. *δημιουργός*=ὁ ἐκτελῶν ἔργον *δήμιον*, ἦτοι δημόσιον καὶ κοινωφελές, τεχνίτης, ἐπαγγελματίας. *ἐπὶ παιδείᾳ* ἔμπρ. διορ. τοῦ σκοποῦ. *ὡς τὸν ἰδιώτην*.. *πρόπει* (ἐνν. *μανθάνειν*). *τοιαύτη μᾶλλον* ἐνν. ὡς β' ὄρος συγκρ. τὸ: *ἢ ἄλλη τις*.

Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἠθολογραφικά

Ἴπποκράτης ὁ Κῶος. Γεννηθεὶς ἐν Κῶ 460 π. Χ. καὶ ζήσας μίαν ἑκατονταετίαν, μαθητὴς τοῦ ἐκ Σηλυμβρίας Ἡροδίκου συνάπτοντος γυμναστικῆν καὶ θεραπευτικὴν, ἐγένετο ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης (πατήρ τῆς ἱατρικῆς). Ἐν Ἀθήναις ἐμυήθη εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια τυχὸν τιμητικῆς ἐν τῷ πρυτανείῳ σίτισεως αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του. Ἐν τῇ νήσῳ Κῶ σφάζεται μέχρι σήμερον ἡ πλάτανος τοῦ Ἴπποκράτους. Ἀπέθανε τῷ 360 π. Χ. Περιφήμον σύγγραμμά του τὸ «περὶ ἀέρος ὕδατος, τόπων». *Ἀσκληπιάδας* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ τῆς ἱατρικῆς Ἀσκληπιοῦ, υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κορωνίδος ἢ Ἀρσινόης. Σύμβολα τοῦ θεοῦ ἦσαν ὁ ὄφις περιελιγμένος εἰς ῥάβδον καὶ κύπελλον πλήρες σωτηρίου ποτοῦ. Κυριώτερον κέντρον λατρείας του ἡ Ἐπίδαυρος. Οἱ ναοὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἴδιαι ἐν Ρόδῳ, Κνίδῳ, Κῶ ἦσαν εἶδος σημερινῶν θεραπευτηρίων ἢ σανατορίων. Οἱ ἱατροί, θεωρούμενοι ὅτι εἴλκον τὸ γένος ἐκ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐκαλοῦντο Ἀσκληπιάδαι.

Πολύκλειτος κατήγετο ἐκ Σικυῶνος πολιτογραφηθεὶς ἐν Ἀργεῖ. Ἐνδοξος τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος γλύπτης. Ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς ἀνδριαντοποιῶν Ἀργους. Κατ' ἐξοχὴν πλάστης ἀθλητῶν. Ἐσπούδασε μὲ ἀκρίβειαν τὰς ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος γράψας καὶ σύγγραμμα «Κανὼν».

Κυρίως ἐξειργάσθη τὸν χαλκόν. Περίφημος ὁ Δορυφόρος του καὶ ὁ Διαδοόμενος. *Αμφοτέρων σφύζονται μαρμάρινα ἀντίγραφα.

Φειδίας Χαρμίδου Ἀθηναῖος, 488—432 π. Χ. Ὁ μέγιστος τῶν ἀνδριαντοποιῶν, κατ' ἐξοχὴν θεοποιός. Ἰδρυτὴς σχολῆς. Ὁ Περικλῆς εἰς αὐτὸν ἀνέθεσε τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνεγερθέντων ἀθανάτων καλλιτεχνικῶν ἔργων. Χαρακτηριστικὸν τῆς τέχνης του: τὸ ὕψηλόν, ἤρεμον καὶ μεγαλοπρεπές. Κυριώτερα ἔργα του: Χρυσελεφάντινος Ἀθηνᾶ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ὁ Χρυσελεφάντινος Ζεὺς τῆς Ὀλυμπίας, Πρόμαχος Ἀθηνᾶ, Χαλκῆ Ἀθηνᾶ, ὁ γλυπτικὸς διάκοσμος τοῦ Παρθενῶνος. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Περικλέους τὸν κατηγοροῦσαν δι' ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν. Περί τοῦ Φειδίου ὁ Πλάτων ἀναγράφει: «... ὅς οὕτω περιφανῶς καλὰ ἔργα εἰργάσατο».

Σοφιστής βλ. εἰσαγωγήν: σοφισταὶ καὶ σοφιστικὴ.

Ὅμηρος: ὁ μέγας ἐπικός ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ὁ Σωκράτης ἀρέσκειται νὰ τὸν ἀναφέρῃ εἰς τὰς συζητήσεις του· ἄλλως τε ἦτο ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἦντλον ποιηταί, καλλιτέχνη, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. Οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὀνόμαζον *Fons perennis vatium* (=πηγὴ ἀνεξάντλητος τῶν ποιητῶν). Ὁ Ὅμηρος ἐξεπαίδευσε τὰς ἐπιδόξους γενεάς τῶν Ἑλλήνων ὡς λέγει ὁ Πλάτων «τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευεν».

Γραμματιστής, κιθαριστής, παιδοτρίβης ἐν Ἀθῆναις ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους τῆς ἡλικίας ὁ παῖς ἐφοῖτα εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα. Κύριοι διδάσκαλοι ἦσαν ὁ γραμματιστής, διδάσκων ἀνάγνωσιν, γραφὴν, ἀριθμητικὴν. Ὁ κιθαριστὴς διδάσκων μουσικὴν καὶ ὁ παιδοτρίβης, ὁ γυμναστής, ὅστις ἐπεμελεῖτο τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδός. Εἰς τὰ γυμνάσια (=γυμναστήρια) ἤσκουντο οἱ παῖδες. Εἰς τὰς παλαίστρας οἱ ἔφηβοι. Ὁ παιδοτρίβης ἤσκει ἔργον ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ ἱατροῦ. **Δημιουργός** ὁ μετερχόμενος **δήμιον**, ἤτοι δημόσιον ἔργον, τέχνην τινὰ ὡς ἐπάγγελμα. Ἦδη εἰς τὸν Ὀμηρον μεγάλως τιμῶνται οἱ δημιουργοί. Ἀντίθετον: ὁ **ιδιώτης**, ὁ μὴ ἀσκῶν δημοσίᾳ τέχνην. **Ἐλεύθερος** εἶναι ὁ ἐπὶ παιδείᾳ μαθάνων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τέχνῃ. Σήμερον ὁ τοιοῦτος λέγεται **ἐραιοτέχνης** (π.χ. ὁ τάδε ἀσκεῖ τὴν ζωγραφικὴν ἐραιοτεχνικῶς). **Ὅσοπερ ἂν εἰ ἐπενόεις...** πρὸς Ἱπποκράτη... **Πολύκλειτον...** **Φειδίαν:** Χαρακτηριστικὸν τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς εἶναι ἡ σχολαστικὴ εἰσαοφήνισις τῶν ἐνοιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἐρωτήσεων καὶ ἡ διὰ χαρακτηριστικῶν ἐκ τῆς συγχρόνου ζωῆς ἢ τῆς ἱστορίας παραδειγμάτων διασάφησις αὐτῶν. **Ἐτοῖμοι ἐσόμεθα τελεῖν...** ἂν ἐξικνήται τὰ ἡμέτερα εἰ δὲ μή... **προσαναλίσκοντες:** Ἡ φράσις περικλείει τὴν βωρεῖαν κατὰ τῶν σοφιστῶν κατηγορίαν τῆς φιλοχρηματίας, τῆς πλεονεξίας καὶ νενικώτερον τῆς καπηλείας τῆς διδασκαλίας τῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀφιλοχρηματίαν τοῦ Σωκράτους. **Ἐρυθρίασας.** Ἡ ἐρυθρίασις τοῦ Ἱπποκρ. προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αἰσθάνεται τὸν Σωκράτην ἀποδοκιμάζοντα τὴν σοφιστικὴν. Ἡ ἀποδοκίμασις αὕτη τῆς σοφιστικῆς κατὰ τρόπον καυστικὸν διὰ τὸν Ἱππ. ἐκφράζεται καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ Σωκράτους φράσει: **Σὺ δὲ... πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο...** Ἦδη γὰρ ὑπέφαινε τι ἡμέρας ἢ φράσις τόσον παραστατικὴ μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὴν σκηνογραφίαν. Πλούσιον ἦδη τὸ λυκαυγὲς διαχύνεται εἰς τὴν φύσιν. **Πάνν μὲν οὖν δοκεῖ μοι, ἔφη...** ὁ Ἱππ. δικαιολογῶν ἑαυτὸν ἰσχυρίζεται, ὅτι τὴν παρὰ Πρωτ. μαθητεῖαν ἐπιθυμεῖ χάριν γενικωτέρας μορφώσεως καὶ οὐχὶ πρὸς ἄσκησιν ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων τῆς σοφιστικῆς τέχνης.

Νόημα

Ὁ Σωκρ. περιπατῶν μετὰ τοῦ Ἱππ. ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας του ἐρωτᾷ τὸν νεαρόν του φίλον ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ μαθητείας του, ἢν τόσον διακαῶς ἐπιθυμεῖ καὶ ἠτις συνεπάγεται τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων.

Ὁ Ἰπποκράτης πιεζόμενος ὑπὸ τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς, κατέρυθρος, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι σκοπὸς του εἶναι νὰ ἐκμάθῃ τὴν σοφιστικὴν, οὐχὶ ὅμως ἵνα ἀσκήσῃ αὐτὴν ὡς ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἀπλῶς χάριν ἀνωτέρας τινὸς μορφώσεως.

Περὶληψις

Ὁ Ἰππ. εἰς ἐρωτήσεις τοῦ Σωκρ. ὁμολογεῖ, ὅτι σκοπὸς τῆς παρὰ τῷ Πρωταγόρα μαθητείας του εἶναι νὰ μάθῃ τὴν σοφιστικὴν, οὐχὶ ὅμως δι' ἐπαγγελματικούς σκοπούς, ἀλλὰ χάριν ἀνωτέρας μορφώσεως.

ΚΕΦΑΛ. Δ'. — Ἐχεις λοιπὸν συνείδησιν (= *οἶσθα*) ἐκείνου, τὸ ὁποῖον πρόκειται τῶρα νὰ κάμνης ἢ διαφεύγει τὴν προσοχὴν σου; εἶπον τότε ἐγώ. — Τί ἐννοεῖς; (ἦ: διὰ ποῖον πρᾶγμα ὁμιλεῖς) (= *Τοῦ πέρι*); — (ἐννοῶ τοῦτο) ὅτι πρόκειται νὰ παραδώσῃς τὴν ψυχὴν τὴν ἰδικὴν σου, διὰ νὰ (τὴν) μορφώσῃ (= *θεραπεύσαι*) ἄνδρας, ὅπως (σοῦ ὁ ἴδιος) ὁμολογεῖς, σοφιστῆς. Τί δὲ τέλος πάντων εἶναι ὁ σοφιστῆς, πολὺ θὰ παρεξενεούμην, ἂν γνωρίζῃς. Καὶ ὅμως ἂν αὐτὸ ἀγνοῆς, οὔτε εἰς ποῖον (ἄνθρωπον) (= *δτω*) σκοπεύεις νὰ παραδώσῃς (= *παραδίδως*) τὴν ψυχὴν σου γνωρίζεις οὔτε ἂν (τὴν παραδίδῃς) εἰς ἀγαθὸν ἢ κακὸν πρᾶγμα. — Νομίζω τοῦλάχιστον, εἶπεν, ὅτι γνωρίζω. — Λέγε λοιπὸν, τί νομίζεις ὅτι εἶναι ὁ σοφιστῆς; — Ἐγὼ τοῦλάχιστον (= *μέν*), ἀπήνησεν ἐκεῖνος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ δνομα λέγει, (νομίζω) ὅτι αὐτὸς (δηλ. ὁ σοφιστῆς) εἶναι ὁ κάτοχος τῶν γνώσεων. — Συνεπῶς (= *οὐκοῦν*), εἶπον τότε ἐγώ, οὐτὸ βεβαίως (= *μέν*) εἶναι δυνατόν (= *ἔξεστι*) νὰ (τὸ) λέγωμεν καὶ διὰ τοὺς ζωγράφους καὶ διὰ τοὺς τέκτονες, ὅτι δηλ. αὐτοὶ εἶναι κάτοχοι γνώσεων· ἀλλ' ἂν ἤθελε μᾶς ἐρωτήσει κάποιος, γνώσεων ποῦ ἀφοροῦν εἰς ποῖον πρᾶγμα (= *τῶν τι σοφῶν*) εἶναι κάτοχοι οἱ ζωγράφοι, ἠέλομεν ἀπαντήσει, νομίζω (= *που*), εἰς αὐτόν, ὅτι (εἶναι κάτοχοι τῶν γνώσεων) τῶν σχετικῶν μὲ τὴν κατεργασίαν τῶν εἰκόνων, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον (θὰ ἀπεκρινόμεθα). Ἄν ὅμως κανεὶς ἤθελεν ἐρωτήσει τὸ ἐξῆς (= *πκεῖνο*)· ὁ δὲ σοφιστῆς, τῶν γνώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴ πρᾶγμα, εἶναι κάτοχος [= *τῶν τι σοφῶν ἐστὶν (ἐπιστήμων)*]; Τί ἠέλομεν ἀποκριθῆ εἰς αὐτόν; Ποίας ἐργασίας (εἶναι) γνώστης; — Τί (ἄλλο) εἶναι δυνατόν νὰ εἴπωμεν, Σωκράτη, ὅτι εἶναι αὐτὸς παρὰ ὅτι γνωρίζει (= *ἢ ἐπιστάτην* ἐνν.. *εἶναι*) νὰ κάμνη (τὸν μαθητὴν του) δεινὸν εἰς τὸ λέγειν; Ἰσως, εἶπον τότε ἐγώ, ἢ ἀπάντησίς μας νὰ ἐξέφραζε τὴν ἀλήθειαν, ὅχι ὅμως κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικὸν βέβαια (= *ικανῶς γε*)· διότι ἡ ἀπάντησίς μας ἐπιδέχεται ἀκόμη (ἦ: ἔχει ἀνάγκην) (= *δεῖται*) μίαν ἐρώτησιν, περὶ ποῖου πρᾶγματος δηλ. ὁ σοφιστῆς κάμνει (τὸν μαθητὴν του) δεινὸν εἰς τὸ λέγειν· ὁ διδάσκαλος τῆς κιθάρας π.χ. (= *ὥσπερ*) κάμνει (τὸν μαθητὴν του) ἱκανὸν νὰ ὁμιλῇ, ἂν δὲν ἀπατώμαι (= *δήπου*), περὶ ἐκείνου εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔκομε κοί ἐπιστήμονα, δηλ. περὶ κιθαρίσεως· δὲν εἶναι ἔτσι (= *ἦ γάρ*); — Ναί. — Ἐχει καλῶς ὁ δὲ σοφιστῆς λοιπὸν περὶ τίνος πρᾶγματος κάμνει (κανένα) δεινὸν εἰς τὸ λέγειν; Ἡ εἶναι φανερόν ὅτι (τὸν καθιστᾷ δεινὸν εἰς τὸ νὰ ὁμιλῇ) περὶ ἐκείνου τοῦ πρᾶγματος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν καθιστᾷ καὶ ἐπιστήμονα; — Φυσικὸν βεβαίως (εἶναι αὐτό). — Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό, τοῦ ὁποῖου καὶ ὁ ἴδιος ὁ σοφιστῆς εἶναι ἐπιστήμων καὶ τὸν μαθητὴν του καθιστᾷ (ἐπιστήμονα); — Μὰ τὸν Δία, ἀπεκρίθη ὁ Ἰπποκράτης, δὲν δύναμαι πλέον νὰ σοῦ ἀπαντῶ.

Γραμματικά - Συντακτικά

οἶσθα β' πρόσ. τοῦ *οἶδα*. *λανθάνω* (= διαφεύγω τὴν προσοχὴν τινος), ἐλάνθανον, λήσω, ἔλαθον, λέληθα, ἐλελήθειν. *τοῦ πέρι*; ἀναστροφῇ προθέσεως = *περὶ τίνος*; ἐνν. *λέγεις*. *ὅτι μέλλεις* εἰδ. πρότ. ἐκ τοῦ *λανθάνει*

ἐξαρτωμ. *θεραπεῦσαι* ἀπαρέμφ. τοῦ σκοποῦ. Τὸ ρῆμα *θεραπεύω* ἐνταῦθα μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπευόντων τὸ σῶμα καὶ ἐπὶ τῶν φιλοσόφων καλλιεργούντων τὴν ψυχὴν. *ὅ,τι δέ ποτε... οἶσθα* συντ. σειρ. *θανμάζοιμι ἄν, εἰ οἶσθα* (πλαγ. ἐρωτ. πρότ.) *ὅτι ποτ' ἔστιν ὁ σοφιστής* (πλαγ. ἐρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ *οἶσθα*). *ὄτω=ᾧτινι* (δοτ. τῆς ἀναφορ. ἀντ. *ὅστις...*). *οὐτ' εἰ ἀγαθῶ* .. ἐπεξηγήσις τοῦ προηγουμένου. *ἡγεῖ β'* πρόσ. ἐνεστ. τοῦ ρ. *ἡγοῦμαι*. *τί* (κατηγ.) *ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστὴν* (ὕποκ.). *μὲν* (ἀνανταπόδοτον)=τοῦλάχιστον. *τοῦτον* (ὕποκ. τοῦ *εἶναι*) *ἐπιστήμονα* (κατηγ.) *τῶν σοφῶν γεν.* ἀντικειμ. ἐνν. τὸ *ἡγοῦμαι*. *τὰ σοφά*=αἱ γνώσεις. *ἐπιστήμων* =ὁ γνώστης, ὁ κάτοχος. *σοφιστής* τὴν λέξιν ὁ Ἴππ. εἰτιμολογεῖ ὡς σύνθετον ἐκ τοῦ *σοφά-ἐπίστασθαι*, ἐνῶ αὕτη εἶναι ἀπλή. *λέγειν* ὕποκ. τοῦ *ἔξεστι*. *τί* αἰτ. τοῦ κατὰ τι εἰς τὸ *σοφῶν*. *καὶ τὰλλα ὁμοίως* ἐνν. *εἴπομεν ἄν. ἐπιστάτης* κατὰ τὸν Πλάτ. ἡ λέξις εἶναι συνώνυμος πρὸς τὴν λέξιν *ἐπιστήμων*, ἄρα=γνώστης. *τί ἂν εἴπομεν...* ἡ. συντ. σειρ: *τί* (ἐνν. ἄλλο) *εἴπομεν ἄν, ὃ Σώκρατες, εἶναι αὐτὸν ἡ...* —*ἰκανῶς* (ἐκ θέμ. *ἰκ.* τοῦ *ἰκνοῦμαι*)=ὅσον ἀρκεῖ, ἰκανοποιητικῶς. *περὶ ὄτου=περὶ τίνος...* (πλαγ. ἐρωτ. πρότ.) *ὥσπερ ὁ καθαριστής...* *ἐπιστήμονα* συντ. σειρ: *ὥσπερ ὁ καθαριστής δήπου ποιεῖ* (ἐνν. *τινά*) *δεινὸν λέγειν* (ἀπαρ. ἀναφορᾶ), *περὶ οὐπερ* (ἐνν. *ποιεῖ αὐτὸν*) *καὶ ἐπιστήμονα*. *περὶ οὐπερ αὐτός...* *ποιεῖ* =*περὶ οὐπερ αὐτὸς τε* (δηλ. ὁ σοφιστής) *ἔστιν ἐπιστήμων καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ* (ἐνν. *ἐπιστήμονα*). *ἔχω*+ἀπαρεμφ.=δύναμαι νά...

Πραγματικά - Αἰσθητικά

οἶσθα οὖν ὁ μέλλεις πράττειν... ἡ ἐρώτησις αὕτη τοῦ Σωκρ., καυστική, ἐλέγχει τὸ ἐπιπόλαιον τῆς σπουδῆς τοῦ Ἴππ. ἀγνοοῦντος εἰς ποῖον θά παραδώσῃ τὴν ψυχὴν του. *οὐτ' εἰ ἀγαθῶ...* *πράγματι* ὁ Σωκρ. ἀποκαλῶν τὸν σοφιστὴν *πράγμα* ἐκδηλώνει εὐτὴν τὴν περιφρόνησιν του πρὸς τοὺς σοφιστάς. *λέγε δὴ τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστὴν* διὰ τῆς ἐρωτήσεως ὁ Σωκρ. ζητεῖ νὰ σαφηνισθῇ ἡ ἔννοια *σοφιστής*, ὥστε ν' ἀξιολογηθῇ αὕτη καὶ νὰ δευχθῇ, ἂν τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ ἀποβαίνει ἐπ' ἀγαθῶ ἢ ἐπὶ κακῶ. Ὁ Ἴππ. δίδει δύο ὁρισμοὺς εἰς τὴν ἔννοιαν: α') σοφιστής εἶναι ὁ κάτοχος τῶν γνώσεων. Ὁ ὁρισμὸς ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Σωκρ. ἐσφαλμένος, ὡς πλατύτερος τοῦ δέοντος. β') Σοφιστής εἶναι ὁ κάτοχος τῶν γνώσεων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων καθιστᾷ τὸν μαθητὴν του δεινὸν εἰς τὸ λέγειν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Σωκρ. ἐλέγχει τὸν ὁρισμὸν ὡς ἐσφαλμένον, καθ' ὃ καὶ πάλιν πλατύτερον τοῦ δέοντος. Περὶ τίνος λέγειν; Ὁ Ἴππ. πλεον. ὁμολογεῖ ἀδυναμίαν ν' ἀπαντήσῃ, οὕτω δὲ δεικνύεται ἀγνοῶν τί εἶναι σοφιστής, πρὸς δὲ ἐν τούτοις σπεύδει νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν του. Παρατήρησε καὶ ἐν τῷ Κεφολαίῳ τούτῳ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Σωκρ. πρὸς πληρῆ διασαφήνισιν τῶν ἐννοιῶν, διὰ τῆς προσκομισῆς ἀναλόγων ἐκ τῆς ζωῆς παραδειγμάτων (*ζωγράφοι—τέκτονες*).

Νόημα

Ὁ Σωκρ. βέβαιος ὅτι ὁ νεαρὸς φίλος του ἀγνοεῖ τί εἶναι ὁ σοφιστής, εἰς δὲ ἐν τούτοις σπεύδει νὰ παραδώσῃ τὴν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς του, ὑποβάλλει ἐρωτήσεις εἰς τὸν Ἴππ., ὅστις ἐλέγχεται δίδων εἰς τὴν ἔννοιαν «σοφιστής», ἐσφαλμένους ὁρισμοὺς, καθ' ὃ εὐρυτέρους τοῦ δέοντος. Πρῶτον μὲν ἀποκαλεῖ τὸν σοφιστὴν κάτοχον τῶν γνώσεων. Εἶτα κάτοχον τῶν γνώσεων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων κάμνει τὸν μαθητὴν του ἰκανὸν εἰς τὸ λέγειν. Τελικῶς ἡ Σωκρατικὴ διαλεκτικὴ ἀναγκάζει τὸν Ἴππ. νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀπαντήσῃ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ἀγνοεῖ *τί ποτ' ὁ σοφιστής ἐστιν*.

Περίληψις

Ὁ Ἴππ. ἀναγκάζεται ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀγνοεῖ τί εἶναι ὁ σοφιστής, πρὸς ὃν ἐν τούτοις σπεύδει νὰ παρὰ δώσῃ τὴν ψυχὴν του.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.—Καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦτο εἶπον· τί λοιπόν; Γνωρίζεις εἰς πόσον μέγαν κίνδυνον πηγαίνεις, διὰ νὰ ἐκθέσῃς τὴν ψυχὴν (σου); Ἡ ἐάν μὲν ἦτο ἀνάγκη (=ἔδει) νὰ ἐμπιστεύσαι εἰς κάποιον (=τω) τὸ σῶμα (σου), ὁπότε θὰ διέτρεχες τὸν κίνδυνον νὰ γίνῃ αὐτὸ ὑγιές ἢ νοσηρὸν (=χρηστὸν ἢ πονηρὸν), θὰ ἐξήταζες πολὺ προσεκτικὰ (=πολλὰ ἂν περισκεύω), ἂν πρέπη νὰ (τὸ) ἐμπιστευθῆς ἢ ὄχι καὶ θὰ προσεκάλεις καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς, διὰ νὰ σέ συμβουλεύουσιν (=εἰς συμβουλήν), σκεπτόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας (τὸ ζήτημα)· ἐκεῖνον δὲ τὸ ὁποῖον θεωρεῖς ἀνώτερον τοῦ σώματος, δηλ. τὴν ψυχὴν (σου), καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξοριζοῖται ἡ ὄλη εὐτυχία ἢ δυστυχία σου (=πάντα τὰ σὰ πράττειν εὖ ἢ κακῶς ἐνν. πράττειν), ἐάν οὗτο (δηλ. ἡ ψυχὴ) γίνῃ ὑγιής ἢ νοσηρὰ, δι' αὐτὸ λοιπόν (=δὲ) τὸ πράγμα· οὔτε τὸν πατέρα (σου) οὔτε τὸν ἀδελφόν (σου) συνεβουλεύθης (=ἐπεκοινώσω) οὔτε ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς φίλους σου κανένα, ἂν (=εἴτε) πρέπη νὰ ἐμπιστευθῆς ἢ (=εἴτε) καὶ ὄχι εἰς τοῦτον τὸν ξένον, ὁ ὁποῖος ἐφθασεν (εἰς τὴν πόλιν μας) τὴν ψυχὴν σου, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπληροφόρηθης (τὴν ἔμφιν του) μόλις χθές τὸ βράδυ, ὅπως λέγεις, ἐνῶ ἦλθες λίαν πρῶτ', περὶ μὲν τούτου τοῦ πράγματος δὲν κάμνεις κανένα λόγον οὔτε συμβουλὴν ζητεῖς, ἂν πρέπη δηλ. νὰ ἐμπιστεύσαι τὸν ἑαυτὸν σου (ἢ: τὴν ψυχὴν σου) εἰς αὐτὸν ἢ ὄχι, ἀλλ' εἶσαι ἔτοιμος νὰ ἐξοδεύῃς καὶ τὰ ἰδικά σου καὶ τῶν φίλων σου τὰ χρήματα, ὡς ἐάν ἐχῆς λόβει ἤδη τὴν ἀπόφασιν (=ὡς ἤδη διεγνωκῶς), ὅτι ὅπωςδῆποτε (=πάντως) πρέπει νὰ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Πρωταγόρου (=συνεστῆον =δεῖ συνεῖναι τῷ Πρωταγόρῳ), τὸν ὁποῖον οὔτε γνωρίζεις, καθὼς ὁμολογεῖς, καὶ (μὲ τὸν ὁποῖον) οὔτε ποτὲ μέχρι σήμερον ἔχεις συνομιλήσει, (τὸν) ὀνομάζεις δὲ σοφιστὴν, ὁ δὲ σοφιστὴς τί τέλος πάντων εἶναι ἀποδεικνύεται (=φαινέται) ὅτι ἀγνοεῖς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις (=ᾧ) πρόκειται νὰ ἐμπιστευθῆς τὸν ἑαυτὸν σου (ἢ: τὴν ψυχὴν σου); — Καὶ αὐτὸς ὅταν ἤκουσεν (αὐτὰ) φαίνεται, εἶπε, Σωκράτη, ἐξ ὅσων σὺ λέγεις, (ὅτι) πράγματι δὲν γνωρίζω. † Μήπως λοιπόν, Ἴπποκράτη, ὁ σοφιστὴς τυχαίνει νὰ εἶναι κανένας μεγαλέμπορος ἢ μεταπωλητὴς τῶν ἐμπορευμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ τρέφεται; Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνεται πράγματι (=γὰρ) κάτι τοιοῦτον (=τοιούτους τις) (ὅτι εἶναι ὁ σοφιστὴς). — Μὲ τί δέ, Σωκράτη, τρέφεται ἡ ψυχὴ; — Μὲ μαθήματα, ἂν δὲν ἀπατώμαι (=δήπου), ἀπῆντησα ἐγὼ. Καὶ (ὕπάρχει κίνδυνος), φίλε μου, μήπως (=ὅπως μὴ) ὁ σοφιστὴς, διαφημίζων (=ἐπαινῶν) ὅσα πωλεῖ, μᾶς ἐξαπατήσῃ ὅπως ἀκριβῶς (μᾶς ἐξαπατοῦν) οἱ (πωλοῦντες) τροφὰς διὰ τὸ σῶμα, ὁ μεγαλέμπορος δηλ. καὶ ὁ μεταπωλητής. Διότι καὶ αὐτοί, νομίζω (=που), ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα πωλοῦν οὔτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι γνωρίζουν τί (εἶναι) ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν διὰ τὸ σῶμα, ἀλλ' ὅταν (τὰ) πωλοῦν, (τὰ) διαφημίζουσιν ὅλα, οὔτε οἱ ἀγοράζοντες ἀπὸ αὐτοῦ (γνωρίζουν τί ὠφελεῖ ἢ τί βλάπτει τὸ σῶμα), ἐκτός ἂν συμβῆ νὰ εἶναι κανεὶς γυμναστὴς ἢ ἱατρός. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον (δηλ. ὅπως οἱ ἔμποροι τῶν τροφῶν τοῦ σώματος) καὶ ὅσοι περιφέρουσιν τὰ μαθήματα εἰς τὰς διαφόρους πόλεις εἴτε πωλοῦν χονδρικῶς εἴτε λειανικῶς (=οἱ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες) εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐκάστοτε ἐπιθυμεῖ (νὰ ἀγοράξῃ μαθήματα), διαφημίζουσιν μὲν ὅλα ὅσα πωλοῦν ἀλλ' ὁμοῦς (=δὲ) ἴσως (=τάχα) καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ (=καὶ τινες τούτων), φίλιτατέ (μου), δυνατόν νὰ ἀγνοοῦν (=ἀγνοοῖεν ἂν), ἀπὸ ὅσα πωλοῦν, τί (εἶναι) ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν διὰ τὴν ψυχὴν. Ὅμοιως (=ὡς+αὐτως) δὲ καὶ ὅσοι ἀγοράζουσιν ἀπὸ αὐτοῦ (ἀγνοοῦν τί ὠφελεῖ ἢ τί βλά-

πει την ψυχήν), ἐκτός ἂν τύχη πάλιν κaveis νὰ ἔχη Ιατρικὰς γνώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν ψυχήν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν συμβαίῃ νὰ γνωρίζῃς καλὰ σὺ ἀπὸ αὐτὰ (τὰ μαθήματα), τί (εἶναι) ὠφέλιμον καὶ (τί) βλαβερὸν, δὲν διατρέχεις κανένα κίνδυνον (=ἀσφαλές σοι ἐνν. ἔστι) νὰ πληρώῃς καὶ νὰ παίρῃς (=ἀνεῖσθαι) μαθήματα καὶ ἀπὸ τὸν Πρωταγόραν καὶ ἀπὸ οἰονδήποτε (=δοτουῶν) ἄλλον· ἂν ὁμως (τοῦτο) δὲν (συμβαίῃ) (=εἰ δὲ μὴ ἐνν. τυγχάνεις ἐπισιτήμων), πρόσεχε, εὐλογημένη, μήπως παίξῃς εἰς τὰ ζάρια (=κubεύης) καὶ διακινδυνεύῃς τὰ πολυτιμώτατα (δηλ. τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου) (=περὶ τοῖς φιλάτοις). Διότι προφανὸς (=καὶ γὰρ δὴ καὶ) πολὺ μεγαλύτερος κίνδυνος (ὑπάρχει), ὅταν ἀγοράξῃ κaveis (ἢ: κατὰ τὴν ἀγορὰν) (=ἐν τῇ ἀνῆ) τὰ μαθήματα παρὰ τὰ τρόφιμα. Διότι τρόφιμα μὲν καὶ ποτὸ, ἔαν (κaveis) ἀγοράξῃ (=πριάμενον) ἀπὸ τὸν μικρότερον ἢ τὸν μεγαλύτερον, εἶναι δυνατόν νὰ (τὰ) μεταφέρῃ μέσα εἰς ἄλλα δοχεῖα (καὶ ὄχι μέσα εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὅποιον ὠφελοῦν ἢ βλάπτουν) καὶ, προτοῦ νὰ δεχθῇ οὐτὰ μέσα εἰς τὸ σῶμα πίνων ἢ τρώγων, εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ (τὰ) ἀποθηκεύσῃ εἰς τὸ σπῆτι του (=καταθέμενον οἴκαδε), νὰ ζητήσῃ συμβουλήν, ἀφοῦ προκαλέσῃ τὸν ἐιδικόν (=τὸν ἐπαίοντα) καὶ τί (ἀπ' αὐτὸ) πρέπει νὰ φάγῃ καὶ τί νὰ πῆ καὶ τί ὄχι καὶ πόσον καὶ πότε· διὰ τοῦτο λοιπὸν (=ὥστε) κατὰ τὴν ἀγορὰν (τροφίμων) ὁ κίνδυνος δὲν (εἶναι) μέγας. Τὰ μαθήματα ὁμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ (τὰ) μεταφέρῃ (κaveis) μέσα εἰς ἄλλο δοχεῖον, ἀλλ' (εἶναι) ἀνάγκη, ἀφοῦ καταβάλῃ τὴν ἀξίαν (των εἰς τὸν πωλητὴν), (καὶ) ἀφοῦ τὰ δεχθῇ μέσα εἰς τὴν ψυχήν καὶ τὰ μάθη, νὰ ἀναχωρῇ ἢ ζημιωμένος ἢ ὠφελημένος. Αὐτὰ λοιπὸν ἅς ἐξετάζωμεν καὶ μὲ τοὺς γεροντοτέρους ἀπὸ ἡμᾶς· διότι ἡμεῖς εἴμεθα ἀκόμη (πολὺ) νέοι, ὥστε νὰ λόβωμεν ἀσφαλῆς ἀποφάσεις (=διελέσθαι) διὰ ζήτημα τόσον σπουδαῖον. Τώρα ὁμως, ἐφ' ὅσον ἐξεκινήσαμεν, ἅς υπάγωμεν καὶ ἅς ἀκούσωμεν τὸν ἄνδρα, ἔπειτα δὲ, ἀφοῦ (τὸν) ἀκούσωμεν, ἅς (τὸ) ἀνακούσωμεν πρὸς τὸν καλὸν μας (=ἀνακoinωσώμεθα) καὶ εἰς ἄλλους καθ' ὅσον ἀρίστα (=καὶ γὰρ) δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖ ὁ Πρωταγόρας, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἴππιος ὁ Ἥλειος—ιομίζω δὲ καὶ ὁ Πρόδικος ὁ Κεῖος—καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

Γραμματικά - Συντακτικά

Εἰς οἶόν τινα.. ἔρχει πлаг. ἔρωτ. πρότ. Ἡ ἀόρ. ἀντ. *τινα* ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ *οἶον*. *ὑποθήσων* (τελικὴ μετ.) χρόνου μέλλ. τοῦ *ὑποτίθωμαι*=θέτω ὑπόκατω, ἐθέτω. *ἐπιτρέπω* με=τιμι (ἀόρ. ἀντ.)=ἐμπιστεύομαι εἰς τινα. *χρηστὸν* (ἐκ τοῦ *χρῶμαι*)=χρησιμοποίησιμον, ὑγιές (σῶμα). *πονηρὸν*=τὸ πλήρες πόνων, ἀσθετικόν (σῶμα). *εἰ.. ἔδει* (ὑπόθ.)+*πολλά ἂν περισσέωμαι καὶ ἂν παρεκάλεις* (διπλῆ ἀπόδ.) ὑποθετ. λόγος β' εἰδους δηλὸν τὸ ἀπραγματοποιητὸν. *περισσέωμαι* β' πρὸς. μέσ. ἀορ. α' τοῦ *περισσοῦ* (ἐσκόπου, σκέψομαι, ἐσκεψάμην, ἐσκεμμαι)=ἐξετάζω γύρω-γύρω, μετὰ προσοχῆς. *εἴτ' ἐπιτρέπτεον*=*εἴτε δεῖ σε ἐπιτρέπειν τοῦτο εἴτε μὴ* (πлаг. ἔρωτ. πρότ.) *εἰς συμβουλήν* ἔμπρ. διορ. τοῦ σκοποῦ. *περὶ πλείονος ἡγούμαι*=θεωρῶ ἀνώτερον. *τὴν ψυχήν* ἐπεξήγησις. *ἐν ᾧ*=ἐν ἧ δηλ. *ψυχῇ ἔστι*=ἐν τῇ ὁποῖα ὑπάρχει, ἐξ ἧς ἐξαρτῶνται. *πάντα τὰ σὰ ὑποκ.* τοῦ *ἔστι* (ἀττ. οὔνι). *εὐ πράττω*=*κατῶς πράττω*=εὐτυχῶ—*δυστυχῶ* *γενομένου* ὑποθετ. μετ. κατὰ γεν. ἀντι κατὰ δοτ. λόγω τοῦ *ᾧ*. *αὐτοῦ* δηλ. *τῆς ψυχῆς*. *ἐπικοινωνῶ* β' πρὸς. μέσ. ἀορ. α' τοῦ *ἐπικοινωνῶμαι* τιμι=πρὸς ὄφελός μου ἐπικοινωνῶ πρὸς τινα, συμβουλευομαι τινα. *περὶ δὲ τούτου* ἢ ἐπανάληψις τοῦ δὲ, ὅπερ ἐτέθη ἐν ἀρχῇ (ὁ δὲ), γίνεται ἔνεκα τῆς μακρὰς παρενθέσεως. *ἐσπέρας* γεν. τοῦ χρόνου. *ἀκούσας* χρόν. μετ. φῆς ὀριστ. ἐν., ἐν *ᾧ* (φῆς ὑποτακτ.). *ὀρθριος* ἐπιρρηματικὸν κατηγορ. τρόπου. *ἦκων* ἐνδοτικὴ μετ. *εἴτε..* πлаг. ἔρωτ. πρότ. *ἐτοῖμος* διάφορος τύπος τοῦ *ἔτοιμος*. *ὡς διεγνωκῶς* (αιτιολ. μετ. ὑποκειμενικῆς αἰτίας) παρακειμ. τοῦ *διαγνωσκῶ*=ἀποφασίζω. *συνεστειν* ρηματικὸν ἐπίθ. τοῦ *σύνειμι*=ὄτι πάντως δεῖ συνεῖναι *Πρωταγόρα*. *διελέξαι* (ἐνν. *αὐτῷ*) παρακειμ. τοῦ *διαλέγομαι*. *ὅ,τι ποτ' ἔστι* πлаг. ἔρωτ. πρότ. ἐκ τῆς κατηγο-

ρηματικής μετ. ἄγνοῶν ἐξαρτωμ. ᾧ μέλλεις ἀναφ. πρότ. ἐνδοτικῆς σημ. φαίνει β' πρόσ. ἐνεστ. τοῦ φαίνομαι. ἔοικεν ἐνν. ἐμὲ ἄγνοειν=φαίνεται ὅτι ἐγὼ ἄγνοῶ. ἐξ ὧν ἐμπρ. διορ. δηλῶν τὴν συμφωνίαν. κάπηλος (κάπτω =χάφτω, ἡ κάπη=τὸ διὰ τὴν τροφήν τῶν ζώων δοχεῖον, ἡ φάτινη=ὁ πωλῶν τὰ πρός τὴν κάπην, μεταπωλητῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἔμπορος =μεγαλέμπορος. ἀγώγιμα=ἃ ὁ ἔμπορος ἄγει, ἐμπορεύματα. τρέφεται ψυχὴ τίνι; τὸ τίνι δοτ. τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου.

καὶ ἐνν. ὄρα ἢ φόβος ἐστὶ, ὅπως μὴ... ἐξαπατήσει ἐνδοιαστικῆ πρότ. κατὰ μέλλ. χρόνον ἀντὶ ἄορ. ἐξαπατήσῃ. ὡςπερ ἐνν. ἐξαπατῶσιν ἡμᾶς. ὁ ἔμπορος καὶ κάπηλος ἐπεξήγησις. καὶ γὰρ οὗτοι... σῶμα. συντ. σειρ.: καὶ γὰρ οὗτοι που τῶν ἀγωγίων (γεν. διαίρ. εἰς τὸ ὄ,τι χρηστόν), ὧν (καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ ἀγωγίον ἀντὶ ἃ ἄγουσι οὕτε αὐτοὶ ἴσασιν (τοῦ οἶδα) ὄ,τι χρηστόν ἢ ποηρόν (ἐνν. ἐστι) περὶ τὸ σῶμα (πλαγ. ἐρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ ἴσασιν). αἰεῖ=ἐκάστοτε. οἱ ὠνούμενοι ἐπιθ. μετ. τοῦ ἀποθετ. ὠνούμαι, ἐωνούμην, ὠνήσομαι, ἐπριάμην, ἐωνήθην, ἐώνημαι (ὠνια=τὰ ψώνια)=ἀγοράζω. τάχα δ' ἂν τινες... ψυχὴν συντ. σειρ.: τάχα δέ, ᾧ ἄριστε, τινὲς καὶ τούτων (γεν. διαίρ.) ἄγνοοιεν ἢ ὄ,τι χρηστόν ἢ ποηρόν (ἐνν. ἐστι) πρὸς τὴν ψυχὴν, ὧν (γεν. διαίρ. εἰς τὸ προηγ. ὄ,τι) πωλοῦσι. ὡς δ' αὐτως (ἐπίρρ.)=ὡσαύτως δέ=ὁμοίως δέ ἐνν. ἄγνοοιεν ἂν. ἱατρικός=ὁ ἱκανὸς ἰαθῶν, ὧν κατηγ. μετ. γυμναστικός=ὁ ἱκανὸς γυμνάζειν. τούτων γεν. διαίρ. εἰς τὸ τί, ὅπερ εἰσάγει πλαγ. ἐρωτ. πρότ. ἐξαρτωμένην ἐκ τοῦ ἐπισιτήμων. ἀσφαλές σοι (ἐνν. ἐστι)=εἶσαι ἐξησφαλισμένος, οὐδένα κίνδυνον διατρέχεις. σοι δοτ. προσ. ὠνεῖσθαι ὑποκ. τῆς ἀπροσ. φρ. ἀσφαλές (ἐστι). ὄτουσῶν=οὐτινοσοῦν=οἰουδὴποτε (γεν. ἀναφ. ἀντ. ὄτουσῶν, ἤτισσῶν, ὄ,τιοῦν). εἰ δὲ μὴ ἐνν. τυγχάνεις ἐπισιτήμων ἐνν. ὧν κατηγ. μετ. ὄρα β' πρόσ. προστακτ. ἐνεστ. τοῦ ὄρω. μὴ κυβεύης (μεταφορὰ) ἐνδοιαστ. πρότ. ἐκ τοῦ ὄρα. κυβεύω=παίζω κύβους, τὰ ζάρια. φίλτατα=ὄ,τι προσφιλέστερον, δηλ. ἡ ὕψαια τῆς ψυχῆς. καὶ γὰρ δὴ καὶ=διότι προφανῶς. ἡ ὠνή=ἡ ἀγορά. πριάμενον ἐνν. τινα (ὑποθ. μετ.) τοῦ μέσ. ἄορ. α' τοῦ ὠνούμαι=ἔάν τις ἀγοράσῃ. ἐν ἀγγελίοις ἄλλοις δηλ. ὄχι ἐν τῷ σώματι. ἀποφέρω=φέρω μακράν, μεταφέρω (τὸ ἀπαρ. ὑποκ. τοῦ ἔξεστιν). πίνοντα-φαγόντα (τροπικῶι μετ.) ἄορ. β' τῶν ρ. πίνω-ἐσθίω (ἔπιπον-ἤροθιον, πίμαι-ἔδομαι, ἔπιον-ἔφαγον, πέποκα-ἐδήδοκα). πρὶν δέξασθαι ἀπαρεμφατικῆ χρον. πρότ. καταθέμενον (χρον. μετ.) μέσ. ἄορ. β' (=κατεθέμην) τοῦ κατατίθεμαι=ἀποθηκεύω. ἔξεστι ἐνν. αὐτῷ (δοτ. προωπ.). παρακαλέσαντα χρονικῶι μετ. ἐπαῖων=ὁ γνώστης, ὁ εἰδικός (ἐκ τοῦ ἐπαῖω και ἐπίω=κατανοῶ). ἐδεστέον-ποτέον ρηματικά ἐπιθ. τῶν ρ. ἐσθίω-πίνω=ὄ,τι δεῖ ἐσθίειν καὶ ὄ,τι δεῖ πίνειν (αἰ προτ. ὄ,τι ἐδεστέον... ὁπότε πλάγιοι ἐρωτ. ἐξαρτώμ. ἐκ τῶν συμβουλευσασθαι, οὗ ὑποκ. τὸ τινά. ὡστε... (ἐστιν) παρατακτικῆ σύνδεσις. ἀπενεργεῖν (ἀπαρέμφ. ἄορ. β' τοῦ ρ. ἀποφέρω) ὑποκ. τοῦ ἐστιν=ἔξεστιν. καταθέντα-λαβόντα-μαθόντα χρον. μετ. ἀπιέναι ὑποκ. τοῦ ἀνάγκη (ἐστὶ). βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον τροπικῶι μετ. σκοπώμεθα ὑποτακτ. παρακλειςω. ἡμῶν β' ὄρ. συγκρίσεως. διελέσθαι ἀπαρέμφ. μ. ἄορ. β' τοῦ διαιρούμαι=ἐξεχωρίζω, κρίνω, ἀποφασίζω. ὠρμήσαμεν ἄορ. τοῦ ὄρω=ξεκινῶ, προθυμοποιούμαι. ἴωμεν (τοῦ ρ. εἶμι)-ἀκούσωμεν-ἀνακονωσώμεθα ὑποτακτικῶι παρακλειςματικῶι. τοῦ ἀνδρὸς ἀντικ. τοῦ ἀκούσωμεν. Τὸ ρ. ἀκούω ἐπὶ αὐθηκοῖας συντάσσεται μὲ γενικὴν (τινος) (=ἔκουσα μὲ τὰ ἴδια μου τὰ αὐτιά), ἐπὶ ἔτερηκοῖας συντάσσ. μὲ αἰσιτ. (τινα), ὁπότε σημαίνει πληροφοροῦμαι. οἶμαι... Κεῖον συντ. σειρ.: οἶμαι δέ (ἐνν. εἶναι αὐτόθι) καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον (ὑποκειμ. τοῦ εἶναι), καὶ σοφοὶ ἐνν. εἰσὶ.

Πραγματικά—Αἰσθητικά

ὁ δὲ περὶ πλείονος ἡγεῖ, τὴν ψυχὴν ὁ Σωκρ. κατ' ἐξοχὴν ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸν ἀνθρώπον ὡς ψυχικὸν ὄν συνήθως εἰς τοὺς Πλατωνικούς διαλόγους ἐμφανίζεται προβαλλὼν τὴν ἀντίθεσιν σώματος καὶ ψυ-

χῆς, διὰ νὰ τονίσῃ τὴν δυσανάλογον πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστου τούτων καταβαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων φροντίδα. Ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν ἀξίαν καὶ πρὸς αὐτὴν πρέπει νὰ στρέφονται αἱ φροντίδες. Δὲν κατεδίκασεν ὁ μωρὸς ὁ φιλόσοφος τὸ σῶμα εἰς περιφρόνησιν, ὡς ἔκαμαν ἀργότερον οἱ *κυνικοί φιλόσοφοι* καὶ κατόπιν ὁ *ἀσκητισμός*. *εὖ ἢ κακῶς πράττειν* εὖ πράττω καὶ κακῶς πράττω ἐδήλου τὸ εὐτυχῶ καὶ δυστυχῶ. Αἱ λέξεις αὐτὰ δεικνύουσι ὅτι ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην προϋπόθεσιν τῆς εὐτυχίας ἢ δυστυχίας ἐθεώρει *τὴν φρόνησιν*. Διότι ἡ εὐτυχία ἢ δυστυχία μας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ καλῶς ἢ κακῶς ἐνεργεῖν (= *εὖ ἢ κακῶς πράττειν*) καὶ ὄχι ἐκ τῆς τύχης, ὡς δηλοῖ τὸ νεοελλην. ρ. *εὐτυχῶ - δυστυχῶ*. Τὸ καλῶς ὁμῶς ἢ κακῶς ἐνεργεῖν εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ *εὖ ἢ κακῶς φρονεῖν*. Ἄρα τῆς εὐτυχίας προϋπόθεσις εἶναι τὸ *εὖ φρονεῖν*. Δια τοῦτο καὶ ἡ μεγάλη διὰ τὴν ψυχὴν φροντίς τοῦ Σωκρ., διότι ἐκ τῆς *εὖ φρονοῦσης ψυχῆς* ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου. *οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκονιώσω ἐν τῷ Β' κεφ.* ἐμνημονεύει ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰππ. Φάσων, ὅστις καὶ πρεσβύτερος ἦτο καὶ φαίνεται, ὅτι ἐξετιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Σωκράτους. *ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας... ὃ μέλλεις αὐτὸν ἐπιτρέπειν* στοργικός, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ δριμύς εἶναι ὁ Σωκρατικός ἔλεγχος πρὸς τὸν ἐπιπόλαιον καὶ ἀπρονόητον νεανίαν σπεύδοντα νύκτωρ εἶτι ἄνευ τῆς συμβουλῆς οἰκείων καὶ φίλων, μὲ διάθεσιν μεγίστης χρηματικῆς θυσίας πρὸς μαθητεῖαν παρὰ Πρωταγόρα, τὸν ὁποῖον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποῖου ἀγνοεῖ. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰπποκράτους ὁ Σωκράτης ἐλέγχει τὴν ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν ἐπιδειξιμανίαν τῶν νέων τῆς ἀνωτάτης κοινωνικῆς τάξεως. *συνεστέον Πρωταγόρα* τὸ ρ. *σύνειμι ἢ συγγίνομαι ἢ ὁμιλῶ* ἐδήλου παρ' Ἀθηναίους τὴν σχέσιν μαθητοῦ πρὸς διδάσκαλον, ἣτις δὲ ἦτο σχέσις ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς πατέρα, ἀλλὰ *σχέσις φίλου πρὸς φίλον*, σχέσις παιδαγωγικῆς φιλίας. Καὶ εἶχον δίκαιον. Διότι καὶ ὁ πατήρ, διὰ νὰ ἐπιδράσῃ παιδαγωγικώτερον ἐπὶ τῶν τέκνων του, πρέπει πρότερον νὰ γίνῃ φίλος τῶν. *ἔοικεν, ἔφη .. λέγεις ἀξία ἐκτιμῆσεως ἢ εἰλικρινῆς τοῦ Ἰππ.* ὁμολογία περὶ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἐπιδειχθείσης ἐπιπολαιότητός του. *κάπηλος - ἔμπορος* ὁ α' εἶναι ὁ ἀγοράζων καὶ πωλῶν λειανικῶς ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ὁ β' εἶναι ὁ χονδρικῶς πωλῶν καὶ εἰς διαφόρους πόλεις (*ἔμπορος* ἐκ τοῦ *ἐν - περῶ*). Ὁ σοφιστὴς ποροβάλλεται πρὸς ἔμπορον καὶ κάπηλον συχὰ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἐν τοῖς Πλάτων, διαλόγοις, διότι οἱ σοφισταὶ ἐμεταλλευόμενοι *«μὴ οὔσαν σοφίαν»* ἐπώλουν ταύτην ἀντὶ ἀδράς ἀμοιβῆς εἰς τοὺς φιλοδόξους καὶ πλουσίους νέους. Εἰς τὸν διάλογόν του *«Σοφιστής»* ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ τοὺς σοφιστὰς *«ἐμμίσητας θηρευτὰς νέων καὶ πλουσίων, ἐμπόρους περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα καὶ καπήλους περὶ ταῦτά ταῦτα»*. Ἄλλως τε καὶ αὐτοὶ περιέρχονται τὰς πόλεις. (Ἰδὲ κεφ. Ζ'), ὡς οἱ ἔμποροι. Ἀντιθέτως ὁ Σωκράτης ἱεραποστολικῶς ἐδίδασκε, μὴ ἀπομακρυνθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν. *εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων... ὄτουσῶν* μία ἄριμος ψυχὴ δυσμενῶν νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀξιολογῇ τὰ μαθήματα καὶ τὰ θεάματα καὶ τὰ ἀναγνώσματα δὲν διατρέχει βεβαίως κινδύνους μὲ τὸ νὰ μανθάνῃ ἢ νὰ βλέπῃ ἢ ν' ἀναγινώσκῃ ὅτιδηποτε, διότι εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀξιολογῇ καὶ νὰ ἐκλέγῃ. Ἄλλ' ἡ ἀνώριμος τοῦ νέου ψυχὴ, μὴ δυναμένη νὰ ἀξιολογῇ, ἐκόλλως παρασύρεται καὶ διαφθείρεται. *κυβέτης* οἱ κύβοι, παιγνίδιον τυχερῶν (ἀνάλωγον πρὸς τὰ ζάρια) λέγεται ὅτι ἐφευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Παλαμήδους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν μανιώδεις παίκτηι κύβων, ἰδίᾳ εἰς τὰ συμπόσια. Τὸ παιγνίδιον ἐπαίζετο μὲ δύο ἢ τρεῖς κύβους. Ἡ καλλιτέρα βολὴ (ριεζιά) ἦτο ἡ *«τρὶς ἐξ»* δηλαδὴ τρεῖς ἐξόρες, μικροτέρα *«τρεις μονάδες»*. *περὶ τοῖς φιλάτοις* φίλατατα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνήθως οἱ γονεῖς, τὰ τέκνα καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Διὰ τὸν φιλόσοφον ὁμῶς εἶναι ἡ ψυχὴ. Τοῦτο εἶναι τὸ τιμώτερον. Παρβαλε καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ: *«Τὶ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, εἰν κερδίση*

τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἡ τὶ δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;».

αιτία × ποτὰ } σχῆμα χιαστόν.
πιόντα × φαγόντα }

Ἄλλ' ἀνάγκη καταθέντα τὴν τιμὴν με εἰρωνεῖαν ὁ Σωκράτης ὑποδηλοῖ τὴν ἀμοιβήν, ἣν οἱ σοφισταὶ ἐλάμβανον, καὶ γὰρ οὐ μόνον Πρωταγόρας...καὶ σοφοὶ ἢ ὅλη φράσις μετὰ τῆς γνωστῆς Σωκρατικῆς εἰρωνείας, μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὸ κύριον θέμα καὶ προπαρασκευάζει τὸν ἀναγνώστην διὰ τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλίου διάλογον.

Νόημα

Μετὰ τὴν γενομένην διαπίστωσιν, ὅτι ὁ νεαρός Ἴππ. ἀγγοεῖ τί εἶναι σοφιστής, πρὸς ὃν σπεύδει νὰ παραδώσῃ τὴν καλλιτέργειαν τῆς ψυχῆς του, ὁ Σωκράτης μὲ στοργικὴν δριμύτητα ἐλέγχει τὴν ἐπιτολαίαν καὶ ἀπρονότον τοῦ νέου σπουδῆν. Ὑποδηλῶν δὲ ὁ μέγας τῆς ἀρετῆς διδάσκαλος τὴν περὶ τῶν σοφιστῶν γνώμην του παραβάλλει αὐτοὺς πρὸς ἐμπόρους καὶ καπήλους, οἵτινες καλὰ καὶ κακὰ ἐμπορεύματα πωλοῦντες ἐξ ἴσου τὰ διαφημίζουσιν, μὴ γνωρίζοντες ἢ μὴ ἐνδιαφερόμενοι τί ἐξ αὐτῶν εἶναι βλαβερόν ἢ ὠφέλιμον. Ἐπειδὴ δὲ προκειμένου περὶ μαθημάτων ὁ κίνδυνος εἶναι ἄμεσος καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται, συμβουλεύει τὸν νεαρόν του φίλον νὰ μὴ *κυβεύῃ περὶ τοῖς φιλιτάτοις*, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπισκεφθοῦν τὸν Πρωτ. καὶ σχηματίσῃ περὶ αὐτοῦ γνώμην, εἶτα νὰ ζητήσῃν καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὴν συμβουλὴν περὶ τοῦ πρακτεοῦ.

Περίληψις

Ὁ Σωκρ. στοργικῶς καὶ δριμύτως ἐλέγχων τὴν ἐπιτολαίαν τοῦ Ἴππ. σπουδῆν πρὸς μαθητείαν παρὰ τῷ σοφιστῇ, ὑποδηλοῖ τὸν κίνδυνον, ὃν διαβλέπει ἐν ταύτῃ, παραβάλλων τοὺς σοφιστὰς πρὸς καπήλους μαθημάτων, συνιστᾷ δ' εἰς αὐτὸν περισκεψῆν καὶ ζητήσιν συμβουλῆς παρὰ πρεσβυτέρων μετὰ τὴν παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ ἐπίσκεψίν των.

ΚΕΦΑΛ. ΣΤ' Ἀφοῦ ἐμείναμεν σύμφωνοι ἐπ' αὐτῶν (ἢ: ἀφοῦ ἐφάνησαν καλὰ αὐτὰ εἰς ἡμᾶς (=δόξαν ἡμῖν ταῦτα), ἐπορευόμεθα (πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλίου) διτε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πρόθυρον, ἀφοῦ ἐστάθημεν, συνεζητοῦμεν περὶ τινος ζητήματος, τὸ ὁποῖον τυχαίως ἀνεφύη (=ἐνέπεσον) μεταξύ μας καθ' ὁδόν· διὰ νὰ μὴ μείνῃ λοιπὸν (ἢ συζήτησις) μισοτελειωμένη, ἀλλ', ἀφοῦ τὴν περατώσωμεν, τότε μόνον(=οὕτως) νὰ εἰσέλθωμεν, ἀφοῦ ἐστάθημεν εἰς τὸ πρόθυρον, συνωμιλούσαμεν, ἕως ὅτου συμφωνήσαμεν (ἐπὶ τοῦ ζητήματος) (=συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις). Νομίζω λοιπὸν, ὁ θυρωρός, κάποιος εὐνοῦχος, μᾶς ἤκουε καλὰ (ἢ: κρυφάκουε), φαίνεται δὲ διτὸ δυσανασχετεῖ (=ἄχθισθαι) ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συχναῶν εἰς τὸ σπίτι ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶς σοφιστῶν, (ποὺ συχνάξουσιν ἐκεῖ). Ὅταν ἐπὶ τέλος (=γούνη) ἐκτυπήσωμεν τὴν θύραν, ἀφοῦ ἦνοιξε καὶ μᾶς εἶδεν, οὕφ (=ἔα), εἶπε, κάποιοι σοφισταὶ (εἶναι)! Δὲν εὐκαρεῖ ὁ κύριός μου [=οὐ σχολὴ αὐτῷ (ἔστι)]· καὶ συγχρόνως τὴν θύραν μετὰ τοῦ χέρια, μετὰ τὴν ὁρμὴν καὶ μετὰ τὴν δύναμιν εἶχε (=πάνυ προθύμως ὡς οἶος τ' ἦν), ἐκλείσσε μετὰ τῶν (=ἐπήραξεν). Ἄλλ' ἡμεῖς (τὴν) ἐκτυπούσαμεν ἐκ νέου· καὶ ἐκεῖνος κρατῶν κλεισμένην τὴν θύραν (=ἐγκεκλιμένης τῆς θύρας) ἀποκρινόμενος εἶπεν ἄνθρωπὸί μου, εἶπε, δὲν ἔχετε ἀκούσει διτὸ δὲν εὐκαρεῖ ὁ κύριός μου;

Ἄλλά, καλέ μου φίλε, εἶπον ἐγώ, οὔτε διὰ τὸν Καλλιᾶν ἔχομεν ἔλθει οὔτε σοφισταὶ εἴμεθα· μὴ ἀνησυχῆς λοιπόν· ἤλθομεν, ἐπειδὴ ἔχομεν πράγματι (=γάρ τοι) ἀνάγκην νὰ ἴδωμεν τὸν Πρωταγόραν. Ἀνάγειλέ μας λοιπὸν μέσα. Μὲ πολλὴν δυσκολίαν (=μόγις) τέλος πάντων (=ποτὲ οὖν) ὁ ἄνθρωπος (μας) ἤνοιξε τὴν θύραν.

Γραμματικά - Συντακτικά

(δόξας, δόξασα) δόξαν (αιτιατική ἀπόλυτος χρονική μετ.) ἄορ. α' οὐδ. γέν. τοῦ ἄπροσ. *δοκεῖ=ἐπεὶ ταῦτα ἔδοξεν ἡμῖν* ἐπὶ τῶν ἄπροσ. ρ. τίθεται αἴτιατ ἀπόλυτος ἀντὶ γενικῆς. *ταῦτα* ἄντικ. τοῦ ἐννοουμένου *ποιεῖν*. *ἐπειδὴ ἐγενόμεθα* χρον. προτ. *στάντες-ἐπιστάντες*-(χρονικαὶ μετ.) ἄορ. β' τοῦ ἴσταμαι=στέκομαι καὶ *ἐφίσταμαι*=σταματῶ. *λόγος*=θέμα συζητήσεως, ζήτημα, ἀτελής κατηγ. δηλ. ὁ *λόγος*. *διαπερανάμενοι* (χρονική μετ.) μέσ. ἄορ. α' τοῦ *διαπεραίνομαι* (=φέρω τι εἰς πέρας), ἐπερανόμην, περανοῦμαι, περανθήσομαι, ἐπερανάμην, ἐπερανάθην, πετέρασμαι, οὕτως ἐδῶ ἐπίρρ. χρονικὸν οὐχὶ τροπικόν=τότε, κατόπιν, ἐπὶ τέλους. *εἰοίομεν* εὐκτ. ἐν. τοῦ *εἰσέρχομαι* (ἐς ἢ εἰς-εἴμι)· πρὸ τοῦ *εἰοίομεν* ἐνν. ὁ σύνδ. *ἴνα...* *συνομολογῶ*=συμφωνῶ. *δοκεῖ οὖν μοι*. πρότ. παρενθετική. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν σήμερον: ἐπήγαινα, *μοῦ φαίνεται*, τότε εἰς τὸ σχολεῖον. *εὐνοῦχος* (παράθεσις)=ὁ ἔχων ἢ φυλακτῶν τὴν *εὐνήν*, τὴν κοίτην, ἀνὴρ ἐκτομίας ὡς φύλαξ τῶν γυναικῶν καὶ θαλαμηπόλος. *κατακοῦω*=προσεκτικῶς ἀκούω, κρυφίως ἀκούω. *κινδυνεύει*+ἀπαρεμφ. (ἐδῶ: *ἄχθεσθαι*)=δοκεῖ, φαίνεται. *ἄχθομαι* ἀποθετ. (*ἄχθος*=βάρος)=θεωρῶ τινα ὡς βάρος, δυσανασχετῶ (ἠχθόμην, ἀχθέσομαι, ἀχθεσθήσομαι, ἠχθέοθην, ἠχθημαί. *τοῖς φοιτῶσιν* (ἐπιθετ μετ. τοῦ *φοιτῶ*) ἄντικ τοῦ *ἄχθεσθαι*. *ἐπειδὴ* χρον.=ἀφοῦ. *ἀνοίξας καὶ ἰδὼν* χρονικαὶ μετ. *ἔα* ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως καὶ ἀγανακτήσεως σπανιωτάτων=οὐφ. *οὐ σχολή αὐτῶ* ἐνν. *ἔστι*=δὲν εὐκαιρεῖ αὐτός, ὁ κύριός μου (*σχολή*=ἀπροξία, ἀργία, εὐκαιρία κοινῶς: σκόλη). *τοῖν χεροῖν* δοτ. ὄργαν. ὄρισθ. *ἀμοφοῖν* δοτ. προσδιορίζουσα τὸ *χεροῖν* κατὰ πλεονασμόν *ὡς οἶδς τ'* ἦν αναφ. τροπικὴ πρότ. *ἐπήραξε* ἄορ. α' ὄρισθ. τοῦ *ἐπαράσσω*=κτυπῶ συνατὰ, κλειῶ μὲ πάταγον. *καὶ ἀντιθετ. σημ.=ἀλλ' ὁμοῦ καὶ ὁς*=καὶ ἐκεῖνος. *ἐγκεκλημένης τῆς θύρας* (γεν. ἀπόλυτος καὶ χρονικὴ μετ.) παθ. παρακ. τοῦ *ἐγκλείομαι* καὶ *ἐγκλήομαι* (τὸ *κέκλεισμαι* μεταγενέστερον). *ὡγαθὲ* (κρᾶσις)=ᾧ ἀγαθὲ=καλὲ μου. *ἀλλὰ*=λοιπὸν λόγῳ τῆς ἐπομένης προστακτ. *θάρρει*. *Πρωταγόραν γάρ...* ἤλθομεν συντ. σειρ: *ἤλθομεν γάρ τοι δεόμενοι* (αἰτιολ. μετ.) *ἰδεῖν Πρωτ.* *εἰσάγγειλον* προστ. ἄορ. α' τοῦ *εἰσαγγέλλω*=αναγγέλλω. *μόγις* ἐπίρρ.=μετὰ δυσκολίας. *ἄνθρωπος*=ὁ ἄνθρωπος (κρᾶσις). *ἀνέφξε* ἄορ. τοῦ *ἀνοίγω* καὶ *ἀνοίγνυμι*.

Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἡθογραφικά

Πρόθυρον ἢ πρόπυλον τοῦτο ἦτο στοὰ ἐστεγασμένη ἔχουσα καὶ ἐδῶλια (καθίσματα). *διαπερανάμενοι...* *εἰοίομεν* ἢ φράσις ἱκανῶς διανοίγει μίαν πτυχὴν τοῦ χαρακτήρος τοῦ Σωκρ. ὡς συνομιλητοῦ· δὲν ἐννοεῖ ποτὲ νὰ ἀφήνῃ ἀτελειώτους τὰς συζητήσεις! Φαίνεται καὶ ἐν τούτῳ ὁ δεινὸς διαλεκτικός. ὁ *θυρωρὸς* παρὰ τὴν θύραν τῶν πλουσιῶν οἰκιῶν ἔκειτο τὸ *θυρωρεῖον* (πρβλ. τὰ θυρωρεῖα τῶν σημερ. πολυκατοικιῶν), εἰθὰ ἔμενον ὁ θυρωρὸς. Ὡς τοιοῦτους οἱ ἀρχαῖοι προσελάμβανον συνηθῶς *εὐνοῦχους*, διότι τοὺς ἐθεώρουσαν πιστοτέρους. *κατήκοι* ἢ φράσις εἰκονίζει ἄριστα τὸ ταπεινὸν καὶ φαῖλον τοῦ χαρακτήρος τοῦ εὐνοῦχου, ὁ ὅποιος *ἐκρυφάκει*. *ἐκρούσαμεν τὴν θύραν* ἢ κρούσις ἐγένετο διὰ τοῦ *ρόπτρου* καὶ οὐχὶ *τῆ βακτηρίας*, ὡς ἐν τῇ πινακῇ Σωκρατικῆς εἰκῆς. *οὐ σχολή αὐτῶ* ἢ ἄντων. *αὐτὸς* ἐχρησιμοποιοεῖτο ὑπὸ τῶν δούλων πρὸς δήλωσιν τοῦ κυρίου των καὶ ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρὸς δῆλωσιν τοῦ διδασκάλου. *ἀλλὰ θάρρει* ἢ φράσις διαποτίζεται ἀπὸ τὴν Σωκρατικὴν εἰρωνείαν.

Τὸ κεφ. ΣΓ' ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἀναγνώστην εὐχάριστον ἀνάπαυαν. Ὡς ἀληθῶς δραματικὸς ποιητὴς ὁ Πλάτων διαγράφει τὴν νέαν σκηνογραφίαν. Ἡ περιγραφή τοῦ προθύρου τῆς οἰκίας τοῦ Καλλίου ἀκούσιως ἐπαναφέρει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν πτωχὴν Σωκρατικὴν οἰκίαν (κεφ. Β'). Ἐδῶ πολυτέλης εἴσοδος, θυρωρεῖον, θυρωρὸς. Ἐκεῖ οὐδὲ ρόπτρο. Ἐν τῷ προσώπῳ ἐξ ἄλλου τοῦ θυρωροῦ εὐνοῦχου ὁ κολλιτέχνης φιλοσοφὸς ἐξεικονίζει τὴν ἀντιπάθειαν καὶ περιφρόνησιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς παρασιτοῦντας ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, εἰδικῶς δὲ πρὸς τοὺς σοφιστάς. *ἔα... σοφισταὶ τινες... καὶ ἅμα ἐπήραξε... προθύμως ὡς οἶος τ' ἦν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν... ὁ ἄνθρωποι .. μόγις* τὸ πρῶτον, ἐπιφώνημα ἀγανακτήσεως, τὸ *τινες* λεγόμενον μὲ ἀρκετὴν περιφρόνησιν, ὁ τρόπος, ποῦ κλείει τὴν θύραν, ἢ προσφώνησις, *ὦ ἄνθρωποι*, ἀντὶ *ὦ ἀνδρες* παραστατικῶς ἐκδηλώνουν τὰ αἰσθήματα ἀπεχθείας τοῦ λαϊκοῦ τύπου, τοῦ θυρωροῦ, πρὸς τοὺς ἐκμεταλλευομένους τὴν κενοδοξίαν τοῦ κυρίου του σοφιστάς. Ἡ σύγχυσις ἐξ ἄλλου μέσα εἰς τὸν νοῦν τοῦ θυρωροῦ Σωκράτους καὶ σοφιστῶν προοιωνίζει καὶ τὴν ἐκ τῆς συγχύσεως ταύτης μετέπειτα τοῦ Σωκράτους κατηγορίαν. *ἄνθρωπος* λέγεται περιφρονητικῶς.

Νόημα

Σωκράτης καὶ Ἴπποκράτης μεταβαίνουν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλίου πρὸς συνάντησιν τοῦ Πρωταγόρου, καθ' ὁδὸν καὶ ἐν τῷ προθύρῳ συζητοῦντες. Ἄλλ' ὁ θυρωρὸς ἀκούων τὴν συζήτησιν καὶ ἐκλαμβάνων αὐτοὺς ὡς σοφιστάς, τοὺς ὁποίους μισεῖ ὡς ἐκμεταλλευτάς τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ κυρίου του, κλείει τὴν θύραν. Μετὰ δυσκολίας τέλος πείθεται εἰς τὰς ἐξηγήσεις τοῦ Σωκράτους καὶ ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον.

Περίληψις

Ὁ θυρωρὸς τῆς οἰκίας τοῦ Καλλίου μετὰ δυσκολίας ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Σωκράτην καὶ Ἴππ., διότι, παρεξηγῶν, θεωρεῖ τούτους σοφιστάς, τοὺς ὁποίους μισεῖ, ὡς ἐκμεταλλευομένους τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ κυρίου του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.—Ὅταν λοιπὸν (=δὲ) εἰσῆλθομεν, εὐρήκαμεν τὸν Πρωταγ., νὰ περιπατῆ εἰς τὸ προστώον, εἰς τὴν ἰδίαν δὲ σειρὰν (=ἐξῆς) περιπατοῦσαν μαζί του ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ὁ Καλλίας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἴπποκράτους καὶ ὁ ἀδελφὸς του ἀπὸ τὴν ἰδίαν μητέρα, ὁ Πάραλος, ὁ υἱὸς τοῦ Περικλέους, καὶ ὁ Χαρμίδης ὁ υἱὸς τοῦ Γλαῦκωνος, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ ἄλλος υἱὸς τοῦ Περικλέους, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Φιλίππιδης, ὁ υἱὸς τοῦ Φιλομήλεω καὶ ὁ Ἀντίμοιρος ἀπὸ τὴν (πόλιν) Μένδην, ὁ ὁποῖος φημίζεται περισσότερο ἀπὸ (ἄλλους) τοὺς μαθητὰς τοῦ Πρωτ., καὶ παρακολουθεῖ μαθήματα πρὸς ἐξάσκησιν ἐπαγγέλματος (=ἐπὶ τέχνῃ), διὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ σοφιστὴς. Ἐξ οὗτων δὲ οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν ὄπισθεν, προσεκτικὸι ἀκροαταὶ (=ἐπακούοντες) τῶν λεγομένων, οἱ μὲν περισσότεροι (=τὸ μὲν πολὺ) ἐφαίνοντο ξένοι (ἐξ ἐκείνων), τοὺς ὁποίους ὁ Πρωτ. παρασύρει ἐξ ἐκάστης τῶν πόλεων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, καταγοητῶν (ἧ: μαγεύων) (=κηλῶν) (αὐτοὺς) μὲ τὴν διδασκαλίαν του (=τῇ φωνῇ), ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ὀρφεὺς (μὲ τὴν μουσικὴν του), αὐτοὶ δὲ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς φωνῆς (του) ἀκολουθοῦν καταγοητευμένοι (=κεκηλημένοι). Ὅσον δὲ μερικὸι καὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους εἰς τὸν χορὸν. Αὐτὸν τὸν χορὸν ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὅταν εἶδον, πορὰ πολὺ ἠχάριστήθην (=ἤσθην), πόσον καλῶς δηλαδὴ ἐπρόσεχον (=ἠύλαβουντο) νὰ μὴ ἀποτελοῦν ποτὲ (αὐτοὶ) ἐμπόδιον ἔμπροσθεν τοῦ Πρωτ., ἀλλ' (ἀντιθέτως) ὁσάκις αὐτὸς καὶ ὅσοι ἦσαν μαζί του εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν

(=καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ) ἔκαμνε στροφὴν πρὸς τὰ ὀπίσω (=ἀναστρέφει), λίαν εὐπρεπῶς καὶ ἐν στρατιωτικῇ τάξει (=εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ) ἐχωρίζοντο εἰς δύο αὐτοὶ (οἱ τῆς δευτέρας σειρᾶς) ἄκροισι (=ἐπήκοοι) πρὸς τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο μέρος καὶ βαδίζοντες κυκλικῶς κάθε φοράν ὠραιότατα ἐλάμβανον θέσεις (=καθίσταντο) εἰς τὸ ὄπισθεν (μέρος).

Μετὰ δὲ τοῦτον (=τόν), (ὀπῶς) λέγει (=ἔφη) ὁ Ὀμηρος, ἀντελήφθη (=εἰσενόησα) Ἴππιαν τὸν Ἥλειον καθήμενον εἰς θρόνον εἰς τὸ προσιῶν, τὸ ἀπέναντι (ἐκείνου εἰς τὸ ὅποιον ὁ Πρωτ. περιεπάτει) γύρω δὲ ἀπὸ αὐτὸν ἐκάθητον ἐπάνω εἰς θρανία ὁ Ἐρυξίμαχος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκουμενοῦ, καὶ ὁ Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος καὶ ὁ Ἄνδρων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδροτιῶνος καὶ ἐκ τῶν ξένων (μερικοὶ) συμπολιταὶ του καὶ κάποιοι ἄλλοι. Ἐφαίνοντο δέ, ὅτι ὑπέβαλλον λεπτομερεῖς ἐρωτήσεις (=διερωτᾶν) εἰς τὸν Ἴππιαν περὶ τῆς φύσεως καὶ (περὶ) τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων ἀστρονομικὰ τινὰ (=ἄντα) (ζητήματα)· ἐκείνος δὲ ἐπὶ θρόνου καθήμενος ἔλυε τὰς ἀπορίας (=διέκρινε) τοῦ καθενὸς ἐξ αὐτῶν καὶ διεξοδικῶς ἀπαντοῦσε (=διεξήγει) εἰς τὰς ἐρωτήσεις (τῶν).

Ἄληθινὰ ὅμως (=καὶ μὲν δὴ) εἶδον ἐπὶ πλεόν μεσα καὶ τὸν Τάνταλον· διότι, πράγματι ὅπως εἶχον ὑποθέσει (=ἄρα), ἦτο ἐκεῖ (=ἐπεδήμει) καὶ ὁ Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἦτο δὲ μέσα εἰς ἓνα δωμάτιον, τὸ ὅποιον προηγουμένως (=πρὸ τοῦ) μὲν ἐχρησιμοποίησε ὡς ἀποθήκην ὁ Ἴππνίκος, τῶρα ὅμως ἔνεκα τοῦ πληθῶς τῶν φιλοξενουμένων (σοφιστῶν) ὁ Καλλίας, ἄφοδ ἐξεκένωσε καὶ αὐτό, (τὸ) ἔχει κἀμὲ κατάλυμα διὰ τοὺς ξένους. Ὁ μὲν λοιπὸν Πρόδικος ἦτο ἀκόμη ἐξηλωμένος εἰς τὸ κρεβάτι του (=ἔτι κατέκειτο) σκεπασμένος μὲ μερικές προβειῆς (=ἐν κωδίοις τισι) καὶ μὲ σκεπάσματα καὶ μάλιστα παρὰ πολλὰ (=καὶ μάλα πολλοῖς), ὅπως ἐφαίνεται ὀκνητὰ δὲ εἰς αὐτὸν ἐκάθητο ἐπάνω εἰς τὰ πηλοσίον εὐρισκόμενα ἀνάκλιντρα (=κρεβάτια) ὁ Πausανίας ἀπὸ τὸν δῆμον τοῦ Κεραμικοῦ καὶ μαζὶ με τὸν Pausanίαν κάποιος νέος, ἔφηβος ἀκόμη. Μοῦ ἐφάνη δὲ ὅτι ἦκουσα ὅτι ἄνομάζετο αὐτὸς Ἀγάθος. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἔφηβος καὶ οἱ δύο Ἀδείμαντοι, δηλ. ὁ υἱὸς τοῦ Κηπίδος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Λευκολοφίδου καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἐφαίνοντο. Περὶ τίνων ὅμως (ζητημάτων) συνεζήτητον δὲν ἠδυνάμην ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ ἐνοήσω ἀπ' ἐξω, ἂν καὶ εἶχον μεγάλην ἐπιθυμίαν (=καίπερ ἔχων λιπαρῶς) νὰ ἀκούω τὸν Πρόδικον, — διότι πάνσοφος μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ ἄνδρας αὐτὸς (=ἀνὴρ) καὶ θεῖος—ἐνεκα ὅμως τῆς βαρύτητος τῆς φωνῆς του κάποιος βόμβος δημιουργούμενος εἰς τὸ δωμάτιον ἔκαμνε ἀσαφῆ, ὅσα ἐλέγοντο.

Καὶ ἡμεῖς μὲν (μόλις) πρὸ ὀλίγου (=ἄρτι) εἴχομεν εἰσέλθει, ἔπειτα δὲ ἀπὸ ἡμᾶς εἰσήλθον ὁ Ἀλκιβιάδης ὁ ὠραῖος, ὅπως σὺ λέγεις καὶ ἐγὼ συμφωνῶ, καὶ ὁ Κριτίας, ὁ υἱὸς τοῦ Καλλαίσχρου.

Γραμματικά—Συντακτικά

ἐπειδὴ εἰσῆλθομεν χρον. πρότ. καταλαμβάνω=εὐρίσκω. προστιῶν=πρόσθρον ἐν εἶδει στοᾶς. περιπατοῦντα καθήγορ. μετ. ἐκ τοῦ κατελάβομεν ἔξαρτ. ἐξῆς (ἐκ τοῦ: ἔχομαι)=ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ ἐκ τοῦ ἐπὶ θᾶτερα θᾶτερος καὶ ἄτερος=ὁ ἕτερος (κράσις)=ἀπὸ μὲν τὸ ἔν μέρος. ὁμομήτριος =ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς. εὐδοκίμῳ=φημιζομαι. ὡς εὐόμενος (τελικῇ μετ.) μέλλ. τοῦ εἰμί· ἐπεξηγησις. τούτων γεν. διαίρ. εἰς τὸ οἶ ἠκολούθουν. ἐπακούοντες ἱροτικ. μετ. τῶν λεγομένων (ἐπιθετ. μετ.) ἄντικ. τοῦ ἐπακούοντες. τὸ μὲν πολλὸ αἰτ. τοῦ κατὰ τι=κατὰ μέγα μέρος μὲν. ἐξ ἐκάστων τῶν πόλεων=ἐξ ἐκάστης τῶν πόλεων. Ἡ ἄντων. ἔκαστος, ὡς καὶ αἱ: οὐδεῖς, μηδεῖς, οὐδέτερος, ἐκάτερος τίθενται καὶ κατὰ πληθυντ., ὅταν ἀρκεῖται περὶ ὁμάδων. κηλῶν (οἰτιολ. μετ.) τοῦ κηλέω-ῶ (=γοητεύω), ἐκήλουν, κηλήσω. τῇ φωνῇ δοτ. ὄργαν. οἱ δὲ ἔπονται ἡ δεικτικῇ αὐτῇ πρότ. ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀναφορ. συνδεομένη μετὰ τῆς προηγουμένης οὗς ἄγει. ἔπομαι (=ἀκολουθεῶ), εἰπόμην, ἔφομαι, ἐσπόμην. κευηλημένοι μετ. παρακ. τοῦ κηλέομαι· οἶμαι (=γοητεύομαι), ἐκηλήθη, κευηλημαι. ἐπιχώριος=ὁ ἐπὶ

τῆς χώρας, ἐντόπιος (ἢ γεν. διαίρ.). *μάλιστα* ἐπίρρ. διορ. εἰς τὸ *ἡσθην*, ὅπερ παθ. ἄορ. ἄ' τοῦ *ἡδομαι* (=εὐχαριστοῦμαι), ἡδόμην, ἡσθήσομαι, ἡσθην. *ὡς* (ἐπιφωνηματικόν) *καλῶς*=πόσον ὠραία, καλά. *ἠύλαβουῦντο* ὑποκ. αὐτοὶ *δ' χορδῆς* σχῆμα κατὰ σύνεσιν ἢ τὸ νοοῦμενον, διότι *δ' χορδῆς* εἶναι περιληπτικὸν ὄνομα=οἱ χορευταί. *μηδέποτε ἐμποδῶν εἶναι* ἔξαρτ. ἐκ τοῦ *ἠύλαβουῦντο* καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐνδοιαστ. πρότ., ἥτις τίθεται μετὰ τὰ φόβου ἢ φροντίδος σημαντ. ῥήματα. *ἐμποδῶν* ἐπίρρ.=μέσα στὰ πόδια, ἐμπόδιον. *ἐπειδὴ... ἀναστρέφοι* χρον. πρότ. κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι: *ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' ἐκείνου ἀναστρέφοιεν* ἢ εὐκτ. δηλοῖ ἐπανάληψιν. *οἱ μετ' ἐκείνου* δηλ. οἱ ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ, ἦτοι ὁ Καλλίας, Πάραλος κλπ. *πως* ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ *εὖ*=λίαν εὐπρεπῶς. *ἐν κόσμῳ*=ἐν στρατιωτ. τάξει. *περισχίζομαι*=διαχωρίζομαι. *ἐπήκοος*=ὁ δίδων προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τινός. *περιβόητες* χρον. μετ. τοῦ *περιέρομαι*. *αἶε*=ἐκάστοτε. *καθίσταντο* παρατ. τοῦ *καθίσταμαι*=λαμβάνω θέσιν.

τὸν δὲ μετ'=μετὰ δὲ τοῦτον (ἀναστροφή προθ.). *ἐσενόησα*. ἄορ. τοῦ *εἰσνοῶ* - ὠ.=ἀντίλαμβάνομαι. *Ἔφη Ὅμηρος=ὡς ἔφη Ὅμηρος* (ἰδὲ Πραγματ.). *πολίται*=συμπολίται. *διερωτῶν* ἀπαρέμφ. ἔνεστ. τοῦ *διερωτῶ*=λεπτομερῶς ἐρωτῶ συνέταξε τοῦτο μὲ δύο αἰτίαι. : *τὸν Ἰσπίαν, ἀστρονομικὰ ἄλλα, ἄλλα* ἄορ. ἀντων. πληθ. οὐδετ. γέν.=τινα. *μετέωρα* (ἐκ τοῦ *μετα*+*αἰέρω*=*αἶρω*)=τὰ ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ κάτω τοῦ οὐρανοῦ ὑψοῦμενα. *διακρίνω* τὸ ρ. σὺνηθες ἐπὶ δικαστῶν=ἐκδίδο ἀπόφασιν, ἔδω· ἀπορίας. *διεξήει* παρατ. τοῦ *διεξέρχομαι* (*εἶμι*)=διεξοδικῶς ἀπαντῶ. *καὶ μὲν δή... εἰσεῖδον* (ἰδὲ πραγματ.). *ἄρα*=ὡς εἶχον εἰκάσει. Τὴν παρουσίαν τοῦ Προδ. ὑπέθεσεν ὁ Σωκρ. (ἰδὲ τέλος Κεφ. Ε'). *οἴκημα*=δωμάτιον. *πρὸ τοῦ*=πρὸ τοῦσούτου (ἐνν. *τοῦ χρόνου*)=πρότερον (τὸ ἄρθρον *τοῦ* ἔχει ἀντωνυμιακὴν σημ.). *ταμιεῖον*=ἀποθήκη. *ᾧ* ἀντικ. τοῦ *ἐχρήτο* πορατατ. τοῦ *χρῶμαι*. *ὡς ταμιεῖον* κατηγ. *ὑπὸ τοῦ πλήθους* ἀναγκαστ. αἰτ. *καὶ τοῦτο* (ὁ *καὶ* προσθετικὸς)=πληρ. τῶν ἄλλων καί. *κατάλυσιν*=κατάλυμα (κατηγ.). *ἐγκαλυμμένους* (τροπ. μετ) παρακ. τοῦ *ἐγκαλύπτομαι*. *κῆδιον*=προβεία (ὁ ἐμπρόθ. διορ. δηλοῖ τὸ μέσον). *στροφάματα*=σκεπάσματα. *φύσις*=εὐφυΐα, ἐνῶ *ἰδέα*=ἡ μορφή τοῦ σώματος. *καίπερ ἔχον* ἐνδοτικὴ μετ. ἐπιτεينوμένη διὰ τῶ *καίπερ*. *λιπαρῶς* (ἐπίθετον: ὁ *λιπαρῆς*=πρόθυμος) πιθανῶς ἐκ θέματος *λι*-βλ. *λιλαίωμα* (ὀμηρικόν)=ἐπιθυμῶ. Διάφορον τό: ὁ *λιπαρὸς* ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ ρ. *λείπω* (*ἔλιπον*). *ἄνηρ* (κρᾶσις)=ὁ ἀνὴρ. *εἰσεληλύθειμεν* ὑπερσ. τοῦ *εἰσέρχομαι*.

Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἠθογραφικά.

προστώων καὶ *πρόστων* τὸ περίστυλον τὸ περιβάλλον τὴν ἐξωτερικὴν αὐλήν—συνήθως τετραγωνικὴν—τῆς οἰκίας. Ἦτο εἶδος ἐστεγασμένης στοᾶς.

Καλλίας ἰδὲ εἰσαγωγῆν.

Πάραλος—*Ξάνθιππος* υἱοὶ τοῦ Περικλέους ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του, ἥτις ἦτο καὶ μήτηρ τοῦ Καλλίου, διαγευθεῖσα τὸν πατέρα τῶ *Ἰππόνικον* καὶ συζευθεῖσα τὸν Περικλέα. Ἀργότερον ὁ Περικλῆς συνεζέχθη τὴν Ἀσπασίαν. Διὸ ὁ Πάρ. καὶ Ξάνθ. ἦσαν ὁμομήτριο ἀδελφοὶ τοῦ Καλλίου.

Χαρμίδης θεῖος τοῦ Πλάτωνος ἐκ τῆς μητρὸς του Περικτιόνης. Ὁ Πλάτων ἔγραψε καὶ διάλογον «*Χαρμίδης*», ὅπου ὁ Σωκρ. συζητεῖ περὶ σωφροσύνης.

Φιλιππίδης γόνος γνωστῆς Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας.

Μενδαῖος ὁ ἐκ τῆς Μένδης. ἀποικίας τῶν Ἐρετριέων εἰς χερσόν. Παλλήνης τῆς Χαλκιδικῆς. *οὓς ἄγει* πλοῦσιοι νέεσι ἐκ διαφόρων πόλεων ἠκολούθουν τὸν Πρωταγ.

Ὁρφεὺς υἱὸς τοῦ Οἰάγρου, βασιλέως τῆς Θράκης, καὶ τῆς μούσης Καλλιόπης. Περί αὐτοῦ ἐπίστευον, ὅτι διὰ τῆς λύρας του ἡμέρωνε τὰ θηρία, ἐκίνει τὰ δένδρα, ἀνεχαίτιζε τὸν ροῦν τῶν ποταμῶν. Κατελθὼν

εις τὸν Ἄδην, ἵνα ἴδῃ τὴν σύζυγόν του Εὐρυδίκην ἐγοήτευσε καὶ τὸν Κέρβερον. (Σχετικὸν ποίημα ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλ. ἔχει γράψει ὁ Ραγκαβῆς). Λέγεται ὅτι ἐσπαράχθη ἐν Θράκῃ ὑπὸ τῶν Μαινάδων. Φαίνεται πρὸς τοῦτους θεμελιωτῆς Ἰσθμιαίαις, *αὐτῶν Ὁρφικῶν*, μουσικῶν τελετῶν σχετιζομένων μετὰ τὸν Διόνυσον. Ἐδίδασκε τὴν ἀγνότητά τοῦ βίου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μετὰ θάνατον τιμωρίας. ἐν τῷ χορῷ οἱ Πλατῶν, διάλογοι ἐνέχουν πολλὴν δραματικὴν χροιάν, ἰδίᾳ δὲ ὁ Πρωταγόρας, ὁ δραματικώτερος τῶν Πλατῶν, διαλόγων. (Οἱ Ῥωμοῖοι ἐπέζητησαν ν' ἀναβιβάζουσιν Πλατῶν, διαλόγους ἐπὶ σκηνῆς). Ἐπιτυχῆς λοιπὸν ἡ λέξις *χορὸς*. Ὑπάρχει οὗτος ἐνταῦθα, μὴ μετέχων ὅμως τοῦ διαλόγου. Τοῦ χοροῦ ἐξάρχει ὁ Πρωτῶν, κατέχων τὸ μέσον τῆς ἀ' σειράς καὶ ἀποτελῶν τὸν κορυφαῖον. *οἱ ἐπήμοι* εἶναι οἱ ἐν τῇ β' σειρά, *τοῦτον τὸν χορὸν... καθίσταντο κάλλιον* ἡ λεπτομερῆς περιγραφὴ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ Πρωτῶν, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ περιπατοῦν, γενομένη, διὰ τὰ δειξῆν τῶν μαθητῶν τοῦ καὶ ἀκροατῶν τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν, διαχρωματίζεται ὑπὸ λεπτῆς Σωκρ. εἰρωνείας, δι' ἧς ἀποδοκιμάζεται ἡ ματαιοδοξία, ἡ μεγαλοπρεπῆς ἐμφάνισις καὶ ἡ ἐπιδειξιμανία τῶν σοφιστῶν. Ὁ ἀναγνώστης διαλογίζεται, ἂν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ σοφιστοῦ εἶναι δυνατόν νὰ προσέχουν εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἐφ' ὅσον τόσον πολὺ προσέχουν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ πρωτοκόλλου ἔθιμοτυπίας. *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα... καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλον εἰσεῖδον...* Ἡ ἀ' φράσις ἐκ τῆς Ὀδυσσείας Λ. 601 *τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακλήην*. Ἡ β' ἐκ τῆς Ὀδυσσ. Λ. 582. *καὶ μὲν Τάνταλον εἰσεῖδον κρατέ' ἄλγεα ἔχοντα, ἐστῶτα ἐν λίμνῃ*. Ὁμιλεῖ ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς περὶ τῶν εἰδῶλων, ἃ εἶδε καταλθὼν εἰς τὸν Ἄδην, τὸν Σίσυφον, τὸν Ἡρακλέα, τὸν Τάνταλον. Παραβάλλεται ἄρα λεπτότατα ἐνταῦθα μετὰ τὸν εὐφυέστατον αὐτὸν ὑπαινιγμὸν τῶν Ὀμηρ. στίχων ὁ οἶκος τοῦ Καλλίου πρὸς τὸν Ἄδην, οἱ δ' ἐν αὐτῷ σοφισταὶ ὡς σκιαὶ καὶ εἰδῶλα, ὁ μὲν Πρωτῶν. πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ Ἰππίας πρὸς τὸν Ἡρακλέα, ὁ δὲ Πρόδοκος πρὸς τὸν Τάνταλον. Κοινὰ σημεῖα εὐρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν πρὸς διακωμῶδισιν. Ὁ Ἰππίας ἔχει τὸς πολλὰς γνώσεις καὶ τὸ ἐτοιμοπόλεμον, ὡς ὁ Ἡρακλῆς εἶχε τοὺς πολλοὺς ἀθλοὺς. Ὁ Πρόδοκος παραβάλλεται πρὸς τὸν Τάνταλον διὰ τὸ νοσηρὸν αὐτοῦ, ὅπερ προὔξενει καὶ εἰς αὐτὸν *πολλὰ ἄλγεα*, ὁ δὲ Πρωτῶν. πρὸς τὸν Σίσυφον μεθ' οὗ κοινὸν ἔχει τὴν πολλὴν σοφίαν, ἧτις ὅμως ματαία καὶ ἐπιζημία εἰς ἐκεῖνον ἀπέβη. ἐν τῷ κατ' ἀντικεῖν προστώφῳ ἐν θρόνῳ ὁ Ἰππ. εἰκονίζεται καθήμερος ἐν τῷ ἀπέναντι ἐκείνου εἰς τὸ ὅποιον ὁ Πρωτῶν, περιπέταται προστώφῳ. Εἰκονίζεται οὕτω ὑπὸ τοῦ Πλάτ. καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ζηλοτυπία. Κάθηται ἐν θρόνῳ, ὅστις ἦτο μεγαλοπρεπῆς ἔδρα, με ἐρείσινωτον, ὑπόποδιον καὶ στηρίγματα τῶν χειρῶν, ὡς ἄλλος Ζεὺς. Πάντα ταῦτα - οἱ ἀκροαταὶ τὸν εἶναι εἰς τὰ θρανία τῶν ὡς μαθητάρια - διαχρωματιζόμενα μετὰ λεπτὴν εἰρωνείαν τοῦ Σωκρ. δεικνύουν καὶ καυτηριάζουσιν τὴν ἐπιδειξιμανίαν τῶν σοφιστῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ταπεινὸν ἐξωτερικὸν τοῦ Σωκράτους, ὅστις ὅμως ἐγκλείει μέσα του ἀμυθήτους πνευματικὸς καὶ ψυχικὸς θησαυροὺς. *περὶ Ἰππίου καὶ Προδίκου* (ἰδὲ Εἰσαγωγὴν). *Κεῖτος* ἐκ τῆς νήσου Κέω. *Ἐρξίμαχος - Φαῖδρος* καὶ τὰ δύο πρόσωπα ἦσαν φίλοι, ἐμφανίζονται δὲ καὶ ἐν τῷ «*Συμποσίῳ*» τοῦ Πλάτ. Ὁ ἀ' ἦτο ἱατρός. Μετὰ τοῦ β' τὸ ὄνομα σφάζεται Πλατῶν. διάλογος. ὅπου ὁ Σωκρ. συζητεῖ *περὶ καλοῦ*. Ὁ Φαῖδρος ἀνήκει εἰς τοὺς *φιλοθεάμονας* καὶ *φιληκόους* νέους τῆς ἐποχῆς, οἱ ὅποιοι ἔτρεχον παντοῦ μετὰ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν νὰ μορφωθοῦν. *Μυρρινοῦς* δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἀνήκων εἰς τὴν Πανδιονίδα φυλὴν, *ἀστρονομικὰ ἄττα* ὁ Ἰππίας ἐφημίζετο διὰ τὰς ἀστρονομικὰς του γνώσεις. Ὁ Σωκρ. ἀπέφευγε τὴν ἔρευναν τῶν μετεώρων· ἡ ἰδική του φιλοσοφία ἐνδιεφέρετο διὰ τὸν *ἄνθρωπον* πρῶτον (ἰδὲ Εἰσαγωγὴν). *διέκρινε* τὸ ρ. κυριολεκτεῖται ἐπὶ δικαστῶν, ἐνταῦθα μετὰ τὸν λεπτὸν εἰρωνικὸν χρωματισμὸν του διακωμῶδει τὴν ματαιοφροσύνην τῶν σοφιστῶν. *ὦ πρὸ τοῦ Ἰππόνικος... νῦν δὲ Καλλίας... πεποίηκε*

μέ λεπτότητα ὁ Πλάτων διαστέλλει εἰς ἀντίθεσιν υἷὸν καὶ πατέρα. Τὸ ταμεῖον τοῦ Ἴππον., ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἐπιμελής πατήρ ἤθροιζε τῆς οἰκίας τὰ ἀναγκαῖα, *κενοῦται* ὑπὸ τοῦ ματαιοδόξου υἱοῦ καὶ πληροῦται ἀκόρπων σοφιστῶν. Πόσον δικαία ἡ τοῦ εὐνοῦχου ἀγανάκτησις! *Πρόδικος κατέκειτο...* περὶ τοῦ Προδ. ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ἦτο «*ἰσχνὸς καὶ νοσώδης καὶ τὰ πολλὰ κλινοπετιῆς δι' ἄρρωστίαν*». Πανσανίας ἐκ Κεραμῶν κατοικῶν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, δῆμον τῆς Ἀττικῆς, ἦτο γνωστόν πρόσωπον τῆς τότε Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Μετέχει καὶ τοῦ «*Συμποσίου*» τοῦ Πλάτωνος. Ἀγάθων, *μειράκιον* οὗτος ἦτο περίφημος τραγικὸς ποιητῆς (448—401 π.Χ.), πολυθρύλητος διὰ τὸ κάλλος καὶ τοὺς κομψοῦς τρόπους. Τῷ 417 π.Χ. ἐνίκησεν εἰς ἀγῶνας τραγωιδῶν καὶ παρέθεσε συμπόσιον, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει ὁ Πλάτων ἐν τῷ ὁμώνυμῳ ἔργῳ, ὅπου ὁ λόγος περὶ ἔρωτος. Ἀπέθανεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ φιλομούσου Μακεδόνοιο βασιλέως Ἀρχελαίου. Ἐνταῦθα εἰκονίζεται *μειράκιον*, ἦτοι ἔφηβος «*μειράκια ὁ ἀρξάμενοι ἡβῶν, ἕως ἂν ἐκ τῶν ἐφήβων ἐξελεθόντες εἰς ἄνδρας ἐγγραφῶσιν*».

Ἀδείμαντος ὁ Κήπιδος ἄγνωστος ἄλλοθεν.

Ἀδείμαντος ὁ Δευκολοφίδου φανατικὸς ἀντιδημοκρατικὸς, στρατηγὸς ὧν συνελήφθη ἀιχμάλωτος ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς κατηγορηθεὶς ἐπὶ προδοσίᾳ. *πάνσοφος γάρ... καὶ θεῖος* λεπτοτάτη εἰρωνεία διὰ τὸν Πρόδικον.

Ἀλκιβιάδης—Κριτίας (ἰδὲ Εἰσαγωγή).

Ἐν τῷ Ζ' κεφαλ. ὁ Πλάτων λεπτότατα διακωμῶδεῖ τὸ ματαιόφρον καὶ ἐπιδεικτικὸν τῶν σοφιστῶν, ὡς καὶ τὴν κουφότητα τῶν μαθητῶν τῶν, οἵτινες «*κηλούμενοι*» ὑπὸ τῆς φωνῆς τῶν παρακολουθοῦν αὐτοὺς θαυμάζοντες, ἐξουθενωμένοι, χωρὶς προσωπικότητα, *μὴ συζητοῦντες*. Μὲ τὴν ἐπιτυχῆ χρησιμοποίησιν τῶν Ὀμηρ. στίχων ἐκ τῆς Νεκυίας τῆς Ὀδυσσεΐας οἱ σοφισταὶ εἰκονίζονται ὡς σκιαὶ ἐν τῷ Ἄδῃ καὶ καταδεικνύεται οὕτω ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὴν πραγματικὴν σοφίαν. Ἡ σοφία τῶν σοφιστῶν εἶναι τὸ *εἶδωλον* τῆς πραγματικῆς. Καυτηριάζεται ἐξ ἄλλου—λεπτότατα ἠθρογραφοῦνται—ἡ τάσις τῶν πλουσίων νέων τῆς ἐποχῆς διὰ τὴν ἀπόκτησιν μιᾶς ἐντυπωσιακῆς παιδείας. Ἡθρογραφεῖται ἡ κουφότης τοῦ Καλλίου σπαταλῶντος τὴν περιουσίαν του καὶ δικαιολογεῖται οὕτω τὸ κατὰ τῶν σοφιστῶν μῖσος τοῦ θυρωροῦ εὐνοῦχου (Κεφ. ΣΤ'). Εἰκονίζεται ἐξ ἄλλου ἡ σκηνογραφία μέσα εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκτυλιχθῆ ἡ δραματικὴ πρᾶξις, ὁ διάλογος. Ἡ μεγαλοπρεπὴς οἰκία τοῦ Καλλίου ἀντιτίθεται πρὸς τὴν πτωχὴν τοῦ Σωκράτους (ἐν Κεφ. Β').

Νόημα

Σωκράτης καὶ Ἴπποκρ. εἰσελθόντες εἰς τὸ προαύλιον τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ Καλλίου οἰκίας διαθεῶνται τρεῖς ὁμίλους περὶ τοὺς τρεῖς σοφιστάς. Ὁ Πρωτ. πρῶτος περιπατεῖ ἐν τῷ προστώφῳ ἐπιδεικτικῶς, ἐκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ εἰς δύο σειρὰς «*ἐν τάξει καὶ κόσμῳ*» πλείστοι λόγιοι ἄνδρες ἐντόπιοι καὶ ξένοι γοητευμένοι ἐκ τῆς φωνῆς του. Ἐν τῷ ἀπέναντι προστώφῳ ὁ Ἴππίας, ὡς ἄλλος Ζεὺς, ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς θρόνον καταπέμπει ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν εὐτάκτων μαθητῶν τὸν ὄμβρον τῆς ἀστρονομικῆς πολυγνωσίας του. Πρόδικος ὁ Κεῖος ἐν τέλει ἐν τινι οἰκῆματι ἰσχνὸς καὶ νοσώδης, κεκαλυμμένος εἰσέτι μὲ σκεπάσματα, ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς θαυμαστάς του μὲ τὴν βαρεϊάν του φωνήν. Μετὰ τὴν εἴσοδον Σωκρ. καὶ Ἴππ. εἰσέρχονται ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας.

Περίληψις

Σωκρ. καὶ Ἴπποκρ. εἰσελθόντες εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας τοῦ Καλλίου βλέπουν τρεῖς ὁμάδας, μίαν περὶ ἕκαστον σοφιστὴν. Τὸν Πρωτ. περιπατοῦντα

μέ τους θαυμαστάς του, τὸ Ἰπλίαν καθήμενον καὶ τὸν Πρώδικον διδάσκοντα ἐξηπλωμένον.

ΚΕΦΑΛ. Η΄. “Ὅταν λοιπὸν ἡμεῖς εἰσῆλθομεν, ἀφοῦ ἐχρονοτριβήσαμεν ὀλίγον (=σμίκερ’ ἄττα) καὶ με θαυμασμόν παρετηρήσαμεν (=διαθεασάμενοι) αὐτά, ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν καὶ ἐγὼ (τοῦ) εἶπον Πρωταγόρα, διὰ σέ κυρίως (=τοί) ἤλθομεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Ἴπποκράτης ἀπ’ ἐδῶ (=οὔτος). —Ποῖον ἐκ τῶν δύο, ἀπήντησεν (ἐκείνος). (ἤλθετε), ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖτε νὰ συζητήσετε ἰδιαιτέρως μαζί μου (=μόνω) ἢ καὶ ἐνώπιον τῶν ἄλλων; —Ἡμᾶς βεβαίως (=μέν) (αὐτὸ) οὐδὸλος ἐνδιαφέρει, εἶπον τότε ἐγὼ· (σύ) ὅμως, ἀφοῦ ἀκούσης διὰ ποῖον λόγον (=οὐ ἔνεκα) ἤλθομεν, μόνος σου (=αὐτός) κανόνισε (=σκέψαι). —Ποῖον εἶναι λοιπὸν αὐτό, εἶπε, χάριν τοῦ ὁποίου ἤλθετε; —Ὁ Ἴπποκράτης ἀπ’ ἐδῶ (=ἴδε) εἶναι μὲν ἀπο τοὺς ἐντοπίους, τοῦ Ἀπολλοδώρου υἱός, ἀπὸ οἰκογένειαν (=οἰκίας) καὶ μεγάλην καὶ πλουσίαν, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ φυσικῶν ἱκανοτήτων (=τῶν φύσιν) φοίνεται ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐφάμιλλος πρὸς τοὺς συνομιλήκους του· νομίζω δὲ ὅτι ἔχει τὴν φιλοδοξίαν (=ἐπιθυμεῖν) νὰ ἀναδειχθῆ σπουδαῖος (=ἐλλόγιμος) μέσα εἰς τὴν πόλιν, νομίζει δὲ ὅτι αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ (τὸ) ἐπιτύχη (=γενέσθαι ἂν οἶ) κυρίως (=μάλιστα), ἂν ἤθελε γίνεαι μαθητὴ σου. Ἐπ’ αὐτοῦ λοιπὸν σὺ τώρα πλεον σκέψου, ποῖον ἐκ τῶν δύο, νομίζεις (=οὔτε) ὅτι πρέπει μόνος πρὸς μόνους (ἡμᾶς) νὰ συζητῆς δι’ αὐτά ἢ ἐνώπιον ἄλλων. —Ὅρθως, ἀπήντησεν (ἐκείνος), Σωκράτης, λαμβάνεις πρόνοιαν δι’ ἐμέ. Διότι (ἕνας) ξένος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔρχεται (=καὶ ἰόντα) εἰς πόλεις μεγάλας καὶ εἰς αὐτάς πείθει τοὺς ἀρίστους ἐκ τῶν νέων, ἀφοῦ ἐγκαταλείψουν τὰς συναναστροφὰς τῶν ἄλλων, δηλ. καὶ τῶν συμπολιτῶν (των) καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν νεωτέρων, νὰ γίνωνται μαθηταὶ του (=ἐαυτῷ συνείναι), μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐκ τῆς μετ’ αὐτοῦ συναναστροφῆς θὰ γίνουν καλλίτεροι, (ἕνας ἄνθρωπος), ὁ ὁποῖος προβαίνει εἰς τοιαύτας ἐνεργείας (=τὸν ταῦτα πράττοντα), πρέπει νὰ προσέχη. Διότι γύρω ἀπὸ αὐτά καὶ ὀσβοραὶ ἐκδηλώσεις φθόνου (=οὐ σμικροὶ τε φθόνου) ἀνασφύονται καὶ ἄλλαι προσωπικαὶ ἐχθρότητες καὶ συκοφανταί (ἢ: ἐπίσημοι τῆς πολιτείας ἐπιθέσεις) (=ἐπιβουλαί). Ἐγὼ ὅμως ὑποστηρίζω ὅτι ἡ μὲν σοφιστικὴ τέχνη εἶναι παλαιὰ, ἐκείνοι δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξήσκουν αὐτήν, ἐπειδὴ ἐφοβόντο τὰ ἐκ ταύτης προκαλούμενα δυσάρεστα (=τὸ ἐπαχθές αὐτῆς), διὲ μετεχειρίζοντο ὡς πρόσχημα καὶ προκάλυμμα, ἄλλοι μὲν τὴν ποιοῦν, ὡς λ.χ. (=οἶον) ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Σιμωνίδης, ἄλλοι δὲ πάλιν κοὶ τελετάς καὶ χρησιμῶδεις (ὅπως λ.χ.) οἱ περὶ τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Μουσαῖον, κάποιοι δὲ ἄλλοι ἔχω ἀντίληπθῆ ὅτι καὶ τὴν γυμναστικὴν (μετεχειρίζοντο ὡς πρόσχημα), ὡς λ.χ. καὶ ὁ Ἴκκος ἀπὸ τὸν Τάραντα καὶ ὁ καὶ τώρα ἀκόμη οὐδενὸς ὦν κατώτερος σοφιστῆς Ἡρόδικος, ὁ ἐκ καταγωγῆς μὲν Μεγαρεὺς (=τὸ ἀρχαῖον Μεγαρεύς), πολίτης δὲ τώρα τῆς Σηλυμβρίας” τὴν μουσικὴν δὲ καὶ ὁ Ἀγαθοκλῆς ὁ ἰδικὸς σας μετεχειρίσθη ὡς πρόσχημα, ὁ ὁποῖος ἦτο μέγας σοφιστῆς, καὶ ὁ Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολλοὶ “Ὅλοι οὗτοί, ὅπως ἀκριβῶς ἐγὼ ὑποστηρίζω, ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν φθόνον, αὐτὰς τὰς τέχνας ἐχρησιμοποίησαν ὡς παραπετάσματα· ἐγὼ ὅμως πρὸς ὅλους γενικῶς αὐτοὺς κατὰ τοῦτο (=κατὰ τοῦτο εἶναι) δὲν συμφωνῶ (=ξυμφέρομαι)· νομίζω δηλ. ὅτι αὐτοὶ οὐδὸλος ἐπέτυχον ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκον· διότι (ἔχω τὴν γνώμην) ὅτι δὲν διέφυγον ἐκ τῶν ἀνθρώπων τὴν προσοχὴν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροὴν (=τοὺς δυναμένους) εἰς τὰς πόλεις, ἔνεκα τῶν ὁποῶν ἀκριβῶς ἐλήφθησαν (=ἔστι) αὐτὰ αἰ προφύλαξεις. Διότι τὸ πλῆθος βεβαίως σχεδὸν (=ὡς ἔπος εἰπεῖν) τίποτε δὲν καταλαβαίνει (ἀπὸ τοιαῦτα ζητήματα), ἀλλ’ ὀτιδήποτε (τοῦ) σεβρίρουν οἱ πολιτικοὶ (ἢ: θέτουν εἰς κυκλοφορίαν) (=ἀλλ’ ἄττ’ ἂν διαγγέλλωσιν οὔτοι), αὐτὰ χειρο-

κροτεῖ (=τοιαῦτα ὑμνοῦσιν). Τὸ νὰ μὴ δύναται λοιπὸν (κανεῖς) νὰ δραπετεύσῃ, ἐνῶ προσπαθεῖ νὰ δραπετεύσῃ (=ἀποδιδράσκοντα), ἀλλὰ νὰ συλλαμβάνεται ἐπ' αὐτοφῶρῳ (=καταφανῆ εἶναι), καὶ ὡς ἀπόπειρα ἀποδελκύνει πολὺ ἀνόητον σκέψιν [=καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος πολλὴ μορία (ἔστι)] καὶ ἀναγκαῖα συνέπεια εἶναι (=καὶ ἀνάγκη ἔστι) οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐμφανίζονται πολὺ ἐχθρικώτεροι (πρὸς αὐτόν), διότι νομίζουν ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐκτός τῶν ἄλλων εἶναι καὶ πανοῦργος.

Ἐγὼ λοιπὸν ἔχω ἀκολουθήσει τὸν ὅλως ἀντίθετον (=ἅπασαν ἐναντίαν) δρόμον (ἀπὸ ἐκείνου ποῦ ἀκολουθοῦν) αὐτοῖ, καὶ ὁμολογῶ δηλ. ὅτι εἶμαι σοφιστὴς καὶ ὅτι ἐκπαιδεύω ἀνθρώπους καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος προφυλάξεως (=εὐλάβειαν) νομίζω ὅτι εἶναι καλλίτερος ἀπὸ ἐκείνου, τὸ νὰ ὁμολογῶ δηλ. μᾶλλον (ὅτι εἶμαι σοφιστὴς) καὶ ὄχι (=ἤ) νὰ (τὸ) ἀρνέσμαι· καὶ ἄλλα ἐκτός τούτου (προφυλακτικὰ μέτρα) ἔχω ἐπινοήσει (=καὶ ἄλλας πρὸς ταύτην ἐνν. εὐλαβείας), ὥστε μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ (=οὖν θεῶ ἐπιτεῖν) νὰ μὴ πάσχω τίποτε κακόν, διὰ τὸ ὅτι ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι σοφιστὴς. Καὶ ὅμως πολλὰ ἀλήθεια (=γς) τώρα πλέον ἔτη σκῶ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα· καθ' ὅσον μαλιστα καὶ συνολικῶς τὰ ἔτη τῆς ζωῆς μου εἶναι πολλὰ. Δὲν ὑπάρχει κανεῖς ἀπ' ὄλους σας, τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶμαι κατὰ τὴν ἡλικίαν κατήρ· διὰ τοῦτο λοιπὸν (=ῶστε) μοῦ εἶναι παρὰ πολὺ εὐχάριστον, ἂν κάπως εἴσθε διατεθειμένοι δι' ὅλα γενικῶς αὐτὰ νὰ ὀμιλῶ ἐνώπιον (=ἐναντίον) ὄλων τῶν ἐντὸς (τῆς οἰκίας ταύτης) εὕρισκομένων.—Καὶ ἐγὼ—διότι διηρθάνθη (=ὑπὸ πτευσσα) ὅτι αὐτὸς θέλει νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν καὶ ἐνώπιον τοῦ Προδίκου καὶ τοῦ Ἰππίου καὶ νὰ καμαρώσῃ, διότι εἴχουμιν ἔλθει ὡς θαυμασταὶ του,—διατὶ λοιπὸν, εἶπον ἐγὼ, δὲν καλοῦμεν (=ἐκαλέσαμεν) καὶ τὸν Πρόδικον καὶ τὸν Ἰππίαν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ μᾶς ἀκούσουν;—Πολὺ εὐχάριστως, εἶπεν ὁ Πρωταγόρας—Θέλετε λοιπὸν, εἶπεν ὁ Καλλίας, νὰ κάμωμεν ἕνα συνέδριον, διὰ νὰ καθίσετε καὶ νὰ συζητήτε; Ἐπεδοκιμάσθη ἡ πρότασις αὕτη (ἥ: ἐφάνη καλὸν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἔτσι) (=ἐδόκει χεῖναι)· εὐχαριστημένοι λοιπὸν (=δὲ) ὄλοι ἡμεῖς, μὲ τὴν προσδοκίαν δι' ἃ ἀκούσωμεν (=ὡς ἀκουσόμενοι) ἄνδρας σοφοῦς, ἡμεῖς οἱ Ἴδιοι (δηλ. χωρὶς νὰ περιμένωμεν δούλους) (=καὶ αὐτοί), ἀφοῦ ἐπήραμεν τὰ θρανία καὶ τὰ ἀνάκλιτρα, (τὰ) ἐτακτοποιοῦμεν κοντὰ εἰς τὸν Ἰππίαν· διότι ἐκεῖ ἦσαν πρῶτύτερα τὰ θρανία· καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἦλθον (=ἤνετην) ὁ Καλλίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ὀδηγοῦντες τὸν Πρόδικον, ἀφοῦ (τόν) ἐσήκωσαν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, καὶ ὄσους ἦσαν μαζί μὲ τὸν Πρόδικον.

Γραμματικά - Συναρκτικά

ἐτι σμικρὰ διατριψαντες=ἐπει διατριψαμεν σμικρόν τινα (ἐνν. χρόνον)· τὸ σμικρὰ οὐστοιχ. ἀντικ. ἄττα αἰτ. πληθ. τῆς ἀορ. ἀντων. τίς, τι. πληθ. τινα καὶ ἄττα· τὸ ἄττα ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ σμικρὰ. διαθεασάμενοι (χρονικῆ μετ.) μέσ. ἀορ. α' τοῦ διαθεῶμαι=παρατηρῶ μετ' ἢ τινα θαυμασμον. προσῆμεν παρατατ. τοῦ προσέρχομαι (πρὸς+εἶμι). τοι ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ σέ. οὗτος ὁ Σωκρ. βεβαίως δεικνύει τον παρ' αὐτῷ ἱστάμενον Ἰπποκράτην. μόνῳ βουλόμενοι πληρὸς θὰ ἦτο: (ἤλθετε) βουλόμενοι διαλεχθῆναι μόνῳ (ἐνν. ἐμοί). ἦν δ' ἐγὼ=εἶπον ἐγὼ (παρατατ. τοῦ ρ. ἡμί=λέγω). οὐδὲν ἐπιρρ. σημ.=οὐδόλως. οὐ ἔνεκα ἀναστροφῆς προθέσ. (τελικόν αἴτιον). ἐπιχωρίων γεν. κατηγορ. διαίρ. αὐτὸς=οὐ αὐτὸς=οὐ ὁ ἴδιος. σκέψαι προστακτ. μέσ. ἀορ. α' τοῦ σκοποῦμαι. τί οὖν δὴ ἔστιν ἐνν. τοῦτο. οἰκίας=οἰκογενείας (ὡς καὶ σήμερον λέγομεν: αὐτὸς εἶναι ἀπὸ μεγάλο σπίτι). τὴν φύσιν (αἰτ. τοῦ κατὰ τι)=κατὰ τὴν εὐφύαν. ἐνάμιλλος (κατηγ.), ος, ον=ὁ ἰκανὸς ν' ἀγωνισθῆ πρὸς τινα, ἰσοδύναμος. ἐλλόγιμος (ἐλλογέω=ὑπολογίζομαι)=ὁ ὑπολογιζόμενος, ὁ σπουδαῖος, ὁ ἐν λόγῳ ὢν, ὁ πεπαιδευμένος. οἱ καὶ οἷ' ὅστ. τῆς προσωπ. ἀντων. γ' προσ.=αὐτῷ ἀντὶ τῆς αὐτοπαθεῖς=εἰαντῷ. συγγένοιον ἐκτ. ἀορ. β' τοῦ συγγίνομαι· τινι=μαθητεύω παρὰ τινι. σκόπει προστ. ἐν. πότερον περὶ αὐτῶν... οἷε ἢ μετ' ἄλλων διπλῆ πлаг. ἐρωτημ. πρότ. ἐκ τοῦ σκόπει. οἷε β' πρὸς.

έν. τοῦ οἴομαι. διαλέγεσθαι ὑποκ. τοῦ δεῖν ἄντικ. τοῦ οἶει. προμηθεῖ β' ἐνικ. πρόσ. ἐνεστ. τοῦ προμηθεύμαι=προνοῶ. καί ἐπιτακτικῆς σημ. ἴοντα (ἐπιθετ. μετ.) ἐνεστ. τοῦ ἔρχομαι (εἶμι). ἀπολιπόντας χρον. μετ. δθνεῖος, ος, ον=ξένος. ἑαυτῷ ἄντικ. τοῦ συνείναι ἄντικ. τῆς ἐπιθετ. μετ. πείθοντα. ὡς ἐσομένους αἰτιολ. μετ. δηλοῦσα αἰτίαν κατά τὴν γνώμην τοῦ ὑποκ. βελτίους κατηγ. διὰ τὴν συνοσίαν ἐμπρόθ. διορ. αἰτίας. εὐλαβεῖσθαι—προσέχειν ὑποκ. τοῦ χεῖ ὑποκ. δὲ τοῦ εὐλαβεῖσθαι εἶναι τὸν πράττοντα, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὰς προηγουμ. μετ. ἴοντα—πείθοντα. παλαιῶν κατηγ. τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν γεν. διαίρ. τοὺς μεταχειριζομένους (ἐπιθ. μετ.) ὡς ὑποκ. τοῦ ποιεῖσθαι. φοβούμενους αἰτιολ. μετ. ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι τὰ ἀσπρέμφ. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἐννοουμένου φημί: οἶον Ὅμηρον.. τοὺς ἀμφὶ Ὁρφέα.. ἐπεξηγήσεις. καὶ χρησμοφῆας ἔνν. πρόσχημα ποιεῖσθαι. ἡσθημα (παρακείμ. τοῦ αἰσθάνομαι) ἔνν. πρόσχημα ποιουμένους. ἡττων συγκριτικὸν τοῦ κακός=κατώτερος. οὐδενός γεν. συγκριτικῆ. πρόσχημα κατηγ. ὦν ἐπιθ. μετ. φοβηθέντες αἰτιολ. μετ. ταῖς τέχνηαι ταύταις ἄντικ. τοῦ ἐχρηάσασθαι. παραπετάσμασι κατηγορ. τούτοις ἄντικ. τοῦ συμφῆρομαι (τινι)=φέρομαι ὁμοῦ μὲ κάποιον, συμφωνῶ. κατὰ τοῦτο εἶναι το ἀπαρέμφ. τίθεται ἀπολύτως, ἡδύνατο δὲ καὶ νὰ παραλειφθῆ (ἢ αἰτιατ. τὸ κατὰ τι). γὰρ διασαφητικός. αὐτοὺς ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. οὐ τι τὸ ἀόρ. τι ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν οὐ. διαπράττομαι=κατορθῶν, ἐπιτυχῶν. οὐ γὰρ λαθεῖν ἔνν. ἡγοῦμαι τὸ λαθεῖν ἀπαρέμφ. ἀορ. β' τοῦ λανθάνω, λήσω, ἔλαθον, λέληθα. τῶν ἀνθρώπων γεν. διαίρ. οἱ δυνάμενοι πράττειν=οἱ ἔχοντες πολιτικὴν ἐπιρροήν. ὦν περ ἔνεκα ἄναστ. προθέσ. ὡς ἔπος εἰπεῖν τὸ ἀπαρέμφ. ἔχει τεθῆ ἀπολύτως, μηδαμόθεν ἔξαρτώμενον. ἄττα ἀναφ. ἀντων. οὐδ. γέν. πληθ. ἀριθ.=ἄτινα. οὗτοι (=οἱ δυνάμενοι πράττειν) διαγγέλλωσι=διαδίδουσι. τὸ οὖν... ἀνθρώπους συντ. σειρ.: τὸ μὴ δύνασθαι οὖν (ἔνν. τινα) ἀποδρῶναι, ἀποδιδράσκοντα (ἔνδοτ. μετ. ἀποπειρατικὸν ἐνεστώτος), ἀλλὰ εἶναι (ἔνν. τοῦτον) καταφανῆ (κατηγ.), πολλὴ μοῖρα (ἔνν. ἐστὶ) καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος (γεν. ὑποκ. εἰς τὸ μοῖρα) καὶ ἀνάγκη (ἔνν. ἐστὶ) παρέχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους πολὺ δύσμενεστέρους (κατηγ.). τὸ ἀποδρῶναι ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ ἀποδιδράσκω=δραπετεύω. ἐγὼ οὖν... ἐλήλυθα συντ. σειρ.: ἐγὼ οὖν ἐλήλυθα τὴν ὁδὸν (σύστοιχον ἄντικ.) ἐναντίαν ἅπασαν τούτων (γεν. ἄντικ. εἰς τὸ ἐναντίαν). καὶ ὁμολογῶ ἐπεξήγησις. εὐλάβεια=προσοχή, προφυλακτικὸν μέτρον. καὶ εὐλάβειαν... εἶναι καὶ οἶμαι εἶναι ταύτην (ὑποκ. τοῦ ἀπαρεμφ.) εὐλάβειαν (κατηγ.) βελτίω ἐκείνης (γεν. σιγκριτικῆ). τὸ ὁμολογεῖν... εἶναι ἐπεξήγησις. ἔξαρτός εἶμι=ἄρνοῦμαι. καὶ ἄλλας (ἔνν. εὐλαβείας). ἔσομαι παρακείμ. τοῦ σκοποῦμαι. σὺν θεῷ εἰπεῖν τὸ ἀπαρέμφ. ἔχει τεθῆ ἀπολύτως μηδαμόθεν ἔξαρτώμενον, ὡς ἀνωτέρω: ὡς ἔπος εἰπεῖν. ὥστε... μηδὲν πάσχειν συμπερ. ἀπαρεμφατ. πρότ. τὰ ξύμπαντα ἔτη=ὄλα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἔτη, καθ' ἃ ἄσκει τὴν σοφιστικὴν. οὐδενός... ὅτου... εἶην συντ. σειρ.: οὐδεὶς ἐστὶν πάντων ὕμων οὐτινος οὐκ ἂν εἶην πατὴρ καθ' ἡλικίαν ἔγινε δηλ. ἔλιξις τῆς α' ἀντων. ὑπὸ τῆς β'. περὶ τούτων ἔνν. τῶν πραγμάτων. ἀπάντων (κατηγ. διορ.) ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων=ἐναντίον ἀπάντων τῶν ἔνδον ὄντων. ἐνδείκνυμαι=ἐπιδεικνύομαι. καλλωτίζομαι=καμαρώνω. ἐραστής=θαυμαστής. ἀφιγμένοι εἰμεν εὐκτ. μεσ. παρακ. τὸ οὐκ ἐκαλέσαμεν ἢ ἐρώτησις ἐκφράζει ζωηρὸν ἀτίωσιν, ἐπέχει δηλ. θεοῖν προστακτικῆς=ἄς καλέσωμεν ἀμέσως. ἐδόκει χρῆναι (ὑποκ.) ἔνν. κατασκευάσασθαι συνέδριον. ἀντιλαβόμενοι (χρονικῆ μετ.) μέσ. ἀορ. β' τοῦ ἀντιλαμβάνομαι (τινος)=πιάνω. βάθρον—κλινῶν ἄντικ. κατεσκευάζομεν ἔνν. συνέδριον. ἡκέτην δυϊκός ἀρ. παρατ. τοῦ ἦκω. ἄγοντε (τροπικῆ μετ.) ὄνομ. ἐνεστ. τοῦ ἄγω (δυϊκός)=ἄγοντες.

Πραγματικά-Αἰσθητικά-Ἠθογραφικά

ταῦτα διαθεασάμενοι ἢ φράσις διαχρωματίζεται ἀπὸ λεπτὴν εἰρωνείαν. Ἴπποκράτης ὕδα... οἰκίας μεγάλης καὶ εὐδαίμονος ὁ Σωκρ. συνιστᾷ τὸν Ἴππ. εἰς τὸν Πρωτ. ὡς νέον πλουσίας οικογενεῖας. Τοῦτο ἀπο-

τελει ἔμμεσον καταδίκην διὰ τὸ φιλοχρήματον τοῦ σοφιστοῦ, τοῦ ὁποίου ἀνοίγει τὴν ὄρεξιν μὲ τὴν φράσιν: *οἰκίας μεγάλης καὶ εὐδαίμονος. τὴν φύσιν ἐνάμιλλος τοῖς ἡλικιώταις... ἐπιθυμῶν ἐλλόγιμος ἐν τῇ πόλει* ἢ φυσικὴ ἱκανότης τοῦ Ἴππ. δὲν εἶχε μέχρι τῆς σιγμῆς τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν. Κοινὸς ἀνθρώπινος τύπος ἐφαίνετο ὁ νεανίσκος. Ἡ φιλοδοξία του ἐν τούτοις—εὐγενὴς βεβαίως—ἦτο πολὺ μεγάλη· νὰ γίνῃ σπουδαῖος ἐν τῇ πόλει! Καὶ τοῦτο ἐνόμιζεν εὐκόλον, ἀρκεῖ νὰ ἐτύγχανε μιᾶς ἐντυπωσιακῆς μορφώσεως! Ὁ Ἴππ. οὕτω εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος μιᾶς γενεᾶς ἐπιπολαίας καὶ φιλοδοξίας, ἐπιζητούσης νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ἱεραρχίαν ὄχι μὲ σοβαρὰν ἐργασίαν καὶ βαθεῖαν παιδείαν, ἀλλὰ μὲ παιδεῖαν ἐξασφαλίζουσαν τὴν ἐντύπωσιν καὶ τὴν ἐπίδειξιν, *ὄρθως... ὦ Σώκρατες... προμηθεὶ ὑπὲρ ἐμοῦ* ὁ Πρωτ. ἀνὶ συντόμου πρὸς τὸν Σωκράτην ἀπαντήσεως ἐκφωνεῖ μακρόν, καλλιπεπὴ καὶ ἐπιδεικτικὸν λόγον. Διὰ τῆς ἐπιδεικτικῆς ταύτης ρητορικότητος, χαρακτηριζομένης ἀπὸ ἐγωκεντρισμὸν καὶ ἀλαζονείαν, προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγίστην ἀξίαν τῆς σοφιστικῆς, τὴν ὁποίαν ἀνάγει εἰς τὸν Ὀμηρον καὶ Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον, μορφὰς γεραρὰς διὰ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἡ ὁποία κατ' αὐτὸν εἶναι ἡ τελειοποίησις πάσης ἀνθρωπίνης σοφίας. *Ἡοῖδος* ὁ πατὴρ τοῦ λεγομένου διδακτικοῦ ἔπους, ὡς τοῦ ἡρωϊκοῦ ἔπους εἶναι ὁ Ὀμηρος. Ὁ πατὴρ τῆς Ἡοῖοδος ἐκ Κύμης τῆς Αἰολίδος μετῴκησεν εἰς τὴν κώμην Ἀσκραν τοῦ Βοιωτίας, διὸ καὶ Ἀσκραῖος Ἡοῖδος ὀνομάσθη. Λέγεται Ἰσῆσας περὶ τὸ 700 π.Χ. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδονται τὰ ἐξῆς ἐπικά-διδακτικά ποιήματα: 1) *Ἔργα καὶ ἡμέραι* 2) *Θεογονία* καὶ 3) *Ἀσσις Ἡρακλέους*.

Σιμωνίδης ὁ Κεῖος συμπολίτης τοῦ Προδίκου, ἐκ τῆς νήσου Κέως (σημερ. *Τζιά*). Διάσημος λυρικός ποιητής (556—468 π.Χ.). Ἐκαλλιέργησε καὶ ἐτελειοποίησε τὸ ἐπίγραμμα. Ἀθάνατα εἶναι τὰ ἐπιγράμματά του εἰς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις πεσόντας, εἰς τοὺς ἐν Μαραθῶνι κλπ. Κατηγορεῖτο ὡς φιλοχρήματος. *Ὀρφεὺς* ἰδὲ κεφ. Ζ'. *Μουσαῖος* ἐλέγετο Ἀθηναῖος ἢ Σαλαμίνιος, μαθητὴς τοῦ Ὀρφέου, ποιητὴς ἐπάν, μάντις καὶ ἱερεὺς καλλιεργήσας τὴν θρησκευτικὴν ποίησιν. Ἀπεδίδοντο εἰς αὐτὸν ᾠσματα ἐξαγνισμοῦ, ὕμνοι καὶ γρησμοί. *Ἰγκος* ἀθλητῆς καὶ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς ἐκ Τάραντος. Τῷ 470 π.Χ. ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐνίκησε πενταθλον. Ὁ Πλάτων τὸν ἀναφέρει (ἰδὲ *Πλάτωνος Νόμοι*) ὡς ὑπόδειγμα ἀρετῆς καὶ ἐγκρατείας. *Ἡρόδικος* Μεγαρεὺς τὸ γένος, πολιτογραφηθεὶς ἐν Σηλυμβρία, πόλει παρὰ τὴν Προποντιδα. Ἦτο γυμναστικὸς. Οὗτος φαίνεται συνεδύαζε τὴν γυμναστικὴν καὶ λατρικὴν, ἰδρύσας οὕτω σχολὴν θεραπευτικῆς γυμναστικῆς. *Αγαθοκλῆς* μουσικός, διδάσκαλος τοῦ Δάμωρος. *Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος* διδάσκαλος τῆς μουσικῆς, παρὰ τῷ ὁπίῳ ἐμαθήτευσε κοὶ ὁ Περικλῆς. *ταῖς τέχναις ταύταις* ἐννοεῖ τὴν ποίησιν, χρησμοδίαν, γυμναστικὴν, μουσικὴν. *ἐγὼ δὲ τούτοις ἅπασιν οὐ ἐνυμέρομαι* ἀντιθέτει οὕτω ὁ Πρωταγ. ἐαυτὸν πρὸς τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς τέχναις. Διαφωνεῖ πρὸς αὐτοὺς! Εἶναι ἀνώτερος ὄλων! Ἡ φράσις αὕτη ἀρκετὰ χαρακτηρίζει τὸν ἐγωκεντρικὸν χαρακτήρα του καὶ τὴν ἀλαζονείαν του. Ὁ χαρακτήρ του αὐτὸς καταδεικνύεται καὶ κατωτέρω διὰ τῶν φράσεων: *πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρημάτος* παρουσιάζεται οὕτω ὁ Πρωταγ. ἐν τῇ ἐγωπαθείᾳ του νὰ ψεγῇ τοὺς πρότερον ἀναφερθέντας μεγάλους ἄνδρας ἐπὶ μωρίᾳ κοὶ δειλίᾳ. *ἀπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιῆσθαι* διὰ τῆς φράσεως αὐτῆς καταφαίνεται ἡ ἐπιδειξιomanία τοῦ σοφιστοῦ. Θέλει νὰ ἐπιδειχθῇ καὶ πρὸς τοὺς δύο ἄλλους συναδέλφους του, Ἴππιαν καὶ Πρόδικον, διὰ νὰ τοὺς ταπεινώσῃ. *ὄν θεῶν εἰπεῖν* καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, ὡς καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὁσῆκε ἐπήνουν τὴν εὐτυχίαν των, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ φθόνου τῶν θεῶν, μετεχειρίζοντο παρενθετικῶς ταιαύτας εὐλαβεῖς φράσεις. Διὰ τὸν Πρωταγόραν δμως, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἀμφέβαλλε περὶ τῆς ὑπάρξεως θεῶν, ἡ φράσις αὕτη καταντᾷ μᾶλλον κενὸς τύπος. *συνέδριον* ἢ λέξις

ὕπευθυμιζει τὰς μεγάλας τῶν Ἑλλήνων ἐθνικάς συνελεύσεις, ὡς τὸ ἀμ-
φικτυονικὸν συνέδριον. Αὕτη λέγεται μετὰ περισσῆς ἐλαφρότητος ὑπὸ
τοῦ Καλλίου.

Αὐτοὶ ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων κανονικῶς ἔπρεπε νὰ περιμένουν
τοὺς δοῦλους πρὸς μεταφορὰν τῶν βάθρων. Ἡ φράσις δεικνύει τὴν ζωη-
ρὰν ἐπιθυμίαν ὄλων διὰ τὴν συζήτησιν. *Καλλίας καὶ Ἀλκιβιάδης ἠκέτην
ἄγοντε τὸν Πρόδ.* ὁ Πρόδ., ὡς ἐλέχθη, ἦτο ἀσθενοῦς κράσεως καὶ κου-
ρασμένος *κατακείμενος ἐν καρδίαις πολλοῖς* (βλ. Κεφ. Ζ΄). Τὸν σηκών-
ουν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Καλλίας. Καὶ ὁ μὲν Καλλίας ἦτο εὐλογον νὰ
φροντίῃ—καθ' ἃ οἰκοδεσπότης—διὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ Προδίκου, ὁ Ἀλ-
κιβιάδης ὁμως; Ἐἶναι φανερόν, ὅτι ὁ Πλάτων ὑποδηλοῖ ἤδη τὸν χαρα-
κτῆρα τοῦ νέου, ὅστις ζωηρὸς πάντοτε, *«σοφοδὸς ἐφ' ὅ,τι ὀρμήσειε»*, ὡς
λέγει κατωτέρω περὶ αὐτοῦ ὁ Κριτίας, τρέχει, διὰ νὰ συγκεντρώσῃ τα-
χέως τοὺς πάντας νὰ παρακολουθήσουν τὴν συζήτησιν. Θαυμαστῆς
αὐτὸς τοῦ Σωκράτους εἶναι βέβαιος, ὅτι ὁ δαιμόνιος διδάσκαλός του
θα εἶναι ὁ νικητής.

Ἐν τῷ Κεφ. τοῦτω ὁ Πλάτων τεχνικώτατα ἐσμίκρυνε τὴν σκηνο-
γραφίαν. Ὅλοι τώρα συγκεντρώνονται—πόσον φυσικὰ ἐπέρχεται τοῦτο!—
ἐπὶ τὸ αὐτὸ μὲ πρωταγωνιστὰς εἰς τὴν ἐξέλιξιν—τώρα ἤδη ἀρχίζει—τῆς
δραματικῆς πράξεως, δηλαδὴ τοῦ διαλόγου, τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Πρω-
ταγόραν. Τὴν στιγμήν αὐτὴν φαίνεται ὅτι ὁ Πρωταγόρας εἶναι ὁ πρω-
ταγωνιστής, μετ' ὀλίγον ὁμως ὁ Σωκράτης θὰ κυριαρχήσῃ. Ἐξ ἄλλου
εἰς τὸ Κεφ. τοῦτο συνεπληρώθη ἡ ἠθογραφία τοῦ Πρωταγόρου. Εἰκονί-
σθη τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ ἀλαζονικὸν τοῦ χαρακτήρος του, ὡς καὶ ἡ ζη-
λότυπος ἀντίθεσις του πρὸς τοὺς συναδέλφους του σοφιστὰς.

Νόημα

Ὁ Σωκράτης συνιστᾷ τὸν Ἴπλ. εἰς τὸν Πρωταγόραν καὶ λέγει τὸν σκο-
πόν, δι' ὃν προσήλθον. Ὁ Πρωταγόρας πομπωδῶς ἐξαιρεῖ τὴν ἀξίαν τῆς σο-
φιστικῆς, παρουσιάζων αὐτὴν ὡς ἀρχαιοτάτην καὶ ὡς τέχνην τῶν ἐνδόξων ποιη-
τῶν, χρησμοδῶν, μουσικῶν, γυμναστικῶν, οἵτινες ὁμως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ
φθόνου τῶν ἰσχυρῶν εἰς τὰς πόλεις πολιτικῶν ἀνδρῶν δὲν ὁμολογοῦν, ὅτι
ἦσαν σοφισταί, ἀλλ' ἐχρησιμοποιοῦν ἄλλας τέχνας ὡς παραπετάσματα. Ὁ ἴδιος
ὁμως, ἀνώτερος ὄλων, μεθ' ὑπερηφανείας ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι σοφιστής καὶ
ἐκπαιδεύει ἀνθρώπους, χωρὶς ποτὲ νὰ πάθῃ κακόν τι. Ἐπιθυμῶν ἐν τέλει νὰ
συζητήσῃ μετὰ τοῦ Σωκράτους, τί θὰ ἀποκομίσῃ ἐκ τῆς διδασκαλίας του ὁ
Ἴπποκράτης, προσκαλεῖ εἰς κοινὴν συγκέντρωσιν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ,
ἐκεῖ, ὅπου πρὶν ἐκάθητο ὁ Ἴππίας μετὰ τοὺς θαυμαστάς του.

Περίληψις

Ὁ Σωκρ. συνιστᾷ τὸν Ἴπλ. εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὁ δὲ σοφιστής μετὰ
ἀρκετὰ ἐκτενῆ κομπαστικὸν ὕμνον περὶ τῆς σοφιστικῆς προσκαλεῖ πάντας τοὺς
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλίου εἰς κοινὴν συγκέντρωσιν, ἵνα ἀναπτύξῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς
παρ' αὐτῷ μαθητείας.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄ Ὅταν δὲ ὄλοι συνεκεντρώθημεν καὶ ἐκαθήσαμεν (= *συνεκαθεζόμεθα*), ὁ Πρωταγόρας εἶπε· τώρα λοιπὸν ἠμπορεῖς νὰ εἴπῃς,
Σωκράτη, ἀφοῦ καὶ οἱ κύριοι ἀπ' ἐδῶ εἶναι παρόντες, δι' ἐκεῖνα περὶ
τῶν ὁποίων πρὸ ὀλίγου μου ἔκαμες λόγον ἐξ ὀνόματος τοῦ νεανίσκου.
—Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι, Πρωταγόρα, διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθον,
(= *περὶ ὧν ἀφικόμεν*), ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα τὰ αὐτὰ (= *ἡ αὕτη μοι*

ἀρχὴ ἐστίν), τὰ ὁποῖα εἶπα καὶ πρὸ ὀλίγου (=ἤπερ ἄρει). Ὁ Ἱπποκράτης δηλ. ἀπ' ἐδῶ συμβαίνει νὰ κατέχεται ὑπὸ ἐπιθυμίας (=ἐν ἐπιθυμίᾳ ὦν) νὰ γίνῃ μαθητὴς σου (=τῆς σῆς συνοουσίας) ποῖαν ὠφέλειαν λοιπὸν θὰ ἔχῃ (=δ,τι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται), ἂν γίνῃ μαθητὴς σου (=ἐὰν οὖν ἦ σοι) εὐχαριστώτερος λέγει, ὅτι θὰ ἐλιανθανε· ὁ ἰδικός μου τοῦλάχιστον λόγος τόσοσ μόνον (εἶναι). Ἀφοῦ λοιπὸν ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρωταγόρας, εἶπε· νεανίσκε, ἡ ὠφέλειά σου λοιπὸν θὰ εἶναι, ἂν γίνῃς μαθητὴς μου, ὅποιαν ἡμέραν θὰ πάρῃς μάθημα (=συγγένῃ) ἀπὸ ἐμέ, ὅτι θὰ ἀπέλθῃς διὰ τὴν οἰκίαν σου, ἀφοῦ γίνῃς (πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς) ἰκανώτερος (=βελτίων) καὶ τὴν ἐπομένην (θὰ συμβαίῃ) τὸ ἴδιον (=ταῦτὰ ταῦτα) καὶ (ὅτι) κάθε ἡμέραν πάντοτε θὰ προοδεύῃς πρὸς τὸ καλλίτερον. + Καὶ ἐγώ, ὅταν ἦκουσα (αὐτά), εἶπον· Πρωταγόρα, αὐτὸ μὲν, τὸ ὁποῖον λέγεις, δὲν εἶναι καθόλου ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ φυσικόν, διότι καὶ σὺ ἀκόμη ἂν καὶ εἶσαι τόσοσ μεγάλος κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τόσοσ σοφός, ἐὰν κανεὶς ἤθελε σὲ διδάξει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τυχαίνει νὰ μὴ γνωρίζῃς, ἤθελες γίνεαι ἰκανώτερος. Μὴ (ἵπποκρίσεις) λοιπὸν (=ἀλλὰ) κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ (νὰ ἀπαντᾷς), ὅπως ἀκριβῶς θὰ (ἵπαντοῦσες), ἐὰν ἔξαφνα (=αὐτίκα μάλα) μετέβαλε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ὁ Ἱπποκράτης ἀπ' ἐδῶ καὶ ἤθελεν ἐπιθυμήσει (=μεταβαλὼν ἐπιθυμήσειε) νὰ γίνῃ μαθητὴς (=τῆς συνοουσίας) τοῦ νεανίσκου τοῦτου, ὁ ὁποῖος τώρα προσφάτως ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν μας, δηλαδὴ τοῦ Ζευξίππου ἀπὸ τὴν Ἡράκλειαν, καὶ, ἀφοῦ ἤρχετο πρὸς αὐτόν, ὅπως ἀκριβῶς (ἦλθε) τώρα πρὸς σέ, (ἂν) ἤθελεν ἀκούσει ἀπὸ αὐτὸν αὐτὰ τὰ ἴδια, ὅσα ἀκριβῶς (ἤκουσεν) ἀπὸ σέ, ὅτι δηλ. ἂν γίνῃ μαθητὴς του (=ξυνὼν αὐτῷ), κάθε ἡμέραν θὰ γίνεταῖ ἰκανώτερος καὶ θὰ προοδεύῃ, ἂν ἤθελεν ὑποβῆλαι ἐκ νέου τὴν ἐρωτήσιν· κατὰ τὶ λοιπὸν λέγεις ὅτι θὰ γίνωμαι καλλίτερος καὶ εἰς τὶ θὰ προοδεύω; θὰ ἀπήντα εἰς αὐτὸν ὁ Ζευξίππος ὅτι (θὰ γίνεταῖ) καλλίτερος καὶ θὰ προοδεύῃ (=καὶ καὶ ὡσπερ ἂν), ἂν, ἐπιθυμήσας νὰ μαθητεύσῃ (=συγγενόμενος) παρὰ τῷ Θηβαίῳ Ὁρθαγόρᾳ, ἀφοῦ ἀκούσῃ ἀπὸ ἐκεῖνον αὐτὰ τὰ ἴδια, τὰ ὁποῖα (ἤκουσε) καὶ ἀπὸ σέ, ἤθελεν ἐκ νέου ἐρωτήσῃ αὐτόν, εἰς τί καθ' ἡμέραν θὰ γίνεταῖ καλλίτερος, ἐὰν γίνῃ μαθητὴς ἐκεῖνου, ἤθελεν ἀπαντήσῃ (ὁ Ὁρθαγόρας) ὅτι (θὰ γίνεταῖ) καλλίτερος εἰς τὴν τέχνην τῆς αὐλήσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον καὶ σὺ ἀπάντησε εἰς τὸν νεανίσκον καὶ εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος σὲ ἐρωτῶ ἐξ ὀνόματός του· Ὁ Ἱπποκράτης οὗτος ἐδῶ, ἂν γίνῃ μαθητὴς τοῦ Πρωταγόρου, ὅποιαν ἡμέραν μαθητεύσῃ παρ' αὐτῷ, θὰ ἀπέρχεται, ἀφοῦ γίνῃ καλλίτερος, καὶ κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡμέρας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θὰ προοδεύῃ, Πρωταγόρα, εἰς ποῖον ἐπάγγελμα καὶ εἰς ποῖαν εἰδικότητα; (=εἰς τί καὶ περὶ τοῦ);

— Καὶ ὁ Πρωταγόρας, ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ ἀπὸ ἐμέ, εἶπε· καὶ σὺ, Σωκράτη, ὀρθῶς ἐρωτᾷς καὶ ἐγὼ χαίρω νὰ ἀποκρίνωμαι εἰς τοὺς ὀρθῶς ἐρωτῶντας. Ὁ Ἱπποκράτης λοιπὸν, ἂν ἔλθῃ μαζί μου, δὲν θὰ πάθῃ, ὅσα ἀκριβῶς θὰ ἐπάθαιεν, ἂν ἐγένετο μαθητὴς κανενὸς ἄλλου ἐκ τῶν σοφιστῶν. Διότι οἱ μὲν ἄλλοι (σοφισταὶ) βασανίζουν τοὺς νέους· διότι, ἐνῶ ἔχουν αὐτοὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ σχολικὰ μαθήματα (=τέχνας), παρὰ τὴν θέλησίν των ὀδηγοῦντες (αὐτούς) πάλιν (=αὐτὸ) ὀπίσω (=πάλιν) (τούς) ἐμπλέκουν εἰς τὰ σχολικὰ μαθήματα, διδάσκοντες δηλ. καὶ λογιστικὴν καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν (ἦ· τὴν ὀλην ἀνθρωποποικὴν μὸρφωσιν) καὶ συγχρόνως (δηλ. ἐνῶ ἔλεγεν αὐτὰ) ἔρριψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Ἱππίαν· ἂν ὅμως ἔλθῃ μαζί μου, δὲν θὰ μάθῃ διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον δι' ὅτι ἔχει ἔλθει. Ἡ δὲ διδασκαλία εἶναι, πῶς νὰ σκέπτεται ὀρθῶς διὰ τὰ οἰκιακά, πῶς δηλ. νὰ διοικῇ ἄριστα τὸ οἶκί του, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν πόλιν, πῶς δηλ. θὰ γίνῃ ἰκανώτατος εἰς τὸν νὰ ἀσκή τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως (=πράττειν τὰ τῆς πόλεως) καὶ εἰς τὴν ρητορικὴν. — Ἄρά γε, εἶπον ἐγώ, ἐννοῶ τί λέγεις; (Ἐρωτῶ

ἔτσι), διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖς περὶ τῆς πολιτικῆς τέχνης καὶ ὅτι ὑπόχεσαι ὅτι καθιστᾷς τοὺς μαθητὰς σου ἱκανοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας. —Βεβαίωτατα (=μὲν οὖν) αὐτὸ ἀκριβῶς, Σωκράτη, εἶπεν, εἶναι τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὅποῖον ἔχω.

Γραμματικά - Συντακτικά

συγκαθέζομαι=κάθημαι μαζί με ἄλλον. *λέγοις ἄν* εὐκτική εὐγενεῖας ἀντὶ προστακτικῆς: λέγε. *πάρεσαι* ἔνεσ. τοῦ *πάρεμι*=εἶμαι παρών. *ἐποιοῦ μνείαν*=*ἐποιοῦ λόγον*=ἔκαμνες λόγον (*ἐποιοῦ* β' πρόσωπ. παρατατ.). καὶ *ἐγὼ εἶπον ὅτι ἡ αὐτῇ μοι ἀρχὴ ἔστιν* τὸ ὅτι ἐνταῦθα εἶναι *εἰσαγωγικόν*, ἠδῶνατο δηλ. ἢ λειπῆ, διότι δὲν εἰσάγει πλάνιον λόγον· ἢ *αὐτῇ μοι ἀρχή*.. *ἀφικόμην* (μέσ. ἀόρ. β') συντ. σειρ.: *ὦ Πρωταγόρα, ἡ ἀρχὴ* (ἐνν. τοῦ λόγου), *περὶ ᾧν ἀφικόμην, ἔστιν ἐμοὶ ἡ αὐτῇ, ἥπερ* (ἐνν. ἦν) *ἄρα. ἐν ἐπιθυμίᾳ ᾧν=ἐπιθυμῶν. τῆς σῆς συνοσιας* (γεν. ἀντικειμ.)=*οὐρα. ἐν σποφκῆ, μαθητείας. συνῆ* ὑποτακτ. ἔνεστ. τοῦ *σύνειμι* (*σύν+εἶμι*)=*μαθητεύω. πυνθέσθαι* ἀπαρεμφ. μέσ. ἀόρ. β' τοῦ *πυνθάνομαι* (=πληροφοροῦμαι), *πέυσομαι* καὶ *πευσοῦμαι*, *ἐπυθόμην*, *πέπυσομαι*. *ὅ,τι οὖν αὐτῶ.. πυνθέσθαι* συντ. σειρ.: *φησὶ οὖν ἡδέως πυνθέσθαι ἄν* (=ὅτι ἡδέως ἄν πύθοιτο), *ὅ,τι ἀποθήσεται αὐτῶ* (πλαγ. ἔρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ *πυνθέσθαι*), *ἐὰν συνῆ σοι* (ὁ ὑποθ. λογ. δ' εἴδους δηλοῖ τὸ προσδοκώμενον). *ὑπολαβὼν* ἐνν. *τὸν λόγον=ἀποκριθεῖς. συνῆς* ὑποτ. ἐν. τοῦ *σύνειμι. συγγνή* ὑποτ. μ. ἀόρ. β' τοῦ *συγγίνομαι. ἀπιέναι* ἀπαρ. μέλλ. *ἔσται τοίνυν σοι.. ἐπιδιδόναι* συντ. σειρ.: *ἐὰν τοίνυν ἐμοὶ συνῆς τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἄν συγγνή ἐμοί, ἔσται σοι ἀπιέναι* (ὑποκ. τοῦ *ἔσται*) *οἴκαδε γερονότι* (χρον. μετ.) *βελτίων* (ἡατηγ.) καὶ *ἐν τῇ ὑστεραίᾳ* (ἐνν. *ἔσται σοι*) τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ *ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ* (ἐνν. *ἔσται σοι*) *ἐπιδιδόναι* (ὑποκ. τοῦ *ἔσται*) *ἐπὶ τὸ βέλτιον* (ἐμπρ. διορ. τοῦ σκοποῦ). *ἐπιδίδωμι*=προοδεύω. *τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν* (ἐνν. τοῦτο), *ὁ λέγεις, ἀλλὰ ἐκός* (ἐνν. *ἔσται*)=*ἀλλ'* εἶναι ἐπομένο. *ἐπεὶ κἄν σύ... γένοιο* συντ. σειρ.: *ἐπεὶ καὶ* (ἐπιδοτ.) *οὐ γένοιο ἄν* (τὸ ἄν ἐπαναλαμβάνεται δίς, κἄν ἐν ἀρχῇ, ἄν εἰς τὸ τέλος, διότι ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ πρώτον). *βελτίων, καίπερ ἄν* (ἐνδοτική μετ.) *τηλικούτως* (=τόσον μέγος εἰς τὴν ἡλικίαν) καὶ *οὕτω* (=τόσον) *σοφός, εἰ διδάξειέ τις σε, ὁ μὴ τυγχάνεις* (=εἴ τι μὴ τυγχάνεις) *ἐπιστάμενος* (κατηγορ. μετ.). 'Ο ὑποθετ. λόγ. *εἰ διδάξει—γένειο ἄν γ'* εἶδ. δηλῶν ἀπληρ. σκέψιν τοῦ λέγοντος. *ἀλλὰ μὴ οὕτως ἐνν. λέγε ἢ ἀποκρίνου, ἀλλ' ὥσπερ ἄν=ἀλλ' οὕτω δὴ καὶ σὺ εἰπέ, ὥσπερ ἄν εἴποι Ζεῦξις. αὐτίκα μάλα*=ἴωρα ἀμέσως, ἔξαφνα. *γεωσι* ἐπίρρ. ἐκ τοῦ ἐπιθ. *νέος*, ὡς ἐκ τοῦ *μέγας—μεγαλωστί*. (ἀντὶ: *νέως—μεγάλως*). *ἔξων—συνόν* (σύνειμι). *ἄπερ σοῦ=ἄπερ* (ἐνν. *ἤκουσε*) *σοῦ. ἐπανερόιτο* εὐκτ. μέσ. ἀόρ. β' (=ἐπανηρόμην) τοῦ *ἐπανερωτῶ* ἐντός τῆς ὑποθέσ. *εἰ ἐπανερόιτο* περιλαμβάνονται αἱ δύο ἀνωτέρω ὑποθέσ. *εἰ ἐπιθυμήσειε καὶ* (εἰ) *ἀκούσειεν* με ἀπόδ. τὸ *εἶποι ἄν Ζεῦξιππος* (γ' εἴδους ἀπληρ. σκέψιν τοῦ λέγοντος). *τί δὴ φῆς.. ἐπιδάσειν*; 'Η ἐρώτησις ἀπὸ πλαιγία ἐτράπη εἰς εὐθείαν. *τί αἰτιατ.* τοῦ κατὰ τι εἰς τὸ *βελτίω*. *οὕτω δὴ καὶ σὺ* δηλ. ὡς ὁ Ζεῦξιππος καὶ Ὁρθαγέρας. *ἐρωτῶντι* ἐπιθετ. μετ. *ἄπεισι γ' ἐν. πρόσ. μέλλοντος χρόνου* ἐδῶ τοῦ *ἄπειμι*=θα ὀπέλθη. *περὶ τοῦ*; = *περὶ τίνος* ἀντὶ νὰ εἴπῃ: *περὶ τί*; *σὺ τε καλῶς ἐρωτᾷς.. ἀποκρινόμενος* (κατηγορ. μετ.) ἢ σύνδεσις τῶν προτάσεων παρατακτικῆ ἀντὶ ὑποτακτικῆς=*ὡς σὺ τε καλῶς ἐρωτᾷς.. καὶ ἐγὼ χαίρω ἀποκρινόμενος τοῖς καλῶς ἐρωτῶσιν. γὰρ* (ἐπεξηγηματικός)=λοιπόν. *πέισται* μέλλ. τοῦ ρ. *πάσχω*, *πέισομαι*, *ἔπαθον*, *πέπονθα. τω=τινι. τῶν σοφιστῶν* γεν. διαίρ. *ἀφικόμενος—συγγενόμενος* ὑποθετ. μετ. με ἀποδόσεις τῆς μὲν πρώτης μετ. (ἄν ἀφίκηται) τὸ *πέισται* (δ' εἴδους προσδοκώμενον), τῆς δὲ διυτέρας (*εἰ συγγένητο*) τὸ *ἔπαθεν ἄν* (β' εἴδους ἀπραγματοποίητον). *λωβάομαι* ὡμαι (ἢ *λόβη*=ἢ *βλάβη*)=βλάπτω, βασανίζω, ταλαιπωρῶ. *τέχνη*=τὰ σχολικὰ μαθήματα. *πεφευγότας* (ἐνδοτ. μετ.) παρακ. τοῦ *φεύγω*.

ἀποβλέπω=ρίπτω τὸ βλέμμα μου πρὸς τι. ἀφικόμενος ὑποθετ. μετ. μαθήσεται μέλλ. τοῦ μαθάνω, μαθήσομαι, ἔμαθον, μεμάθηκα. *περὶ ἄλλου του*=περὶ ἄλλου τινός. *εὐβουλίᾳ*=ὀρθή σκέψις (=εὐ βουλευόμεαι). *ὅπως ἂν... διοικοῖ* πλᾶγ. ἔρωτ. πρότ. ἐπεξηγοῦσα τὸ *περὶ τῶν οἰκείων*. *ὅπως ἂν εἴη* πλᾶγ. ἔρωτ. πρότ. ἐπεξηγοῦσα τὸ *περὶ τῶν τῆς πόλεως, πράττειν-λέγειν* ἀπαρέμφ. ἀναφορᾶς. *ἄρ' ἔπομαι τῷ λόγῳ σου*;=ἄραγε ἀκολουθῶ (ἔνν. διὰ τοῦ νοῦ=έννοῶ) τὸν λόγον σου; *λέγειν=έννοεῖν*=ἔτι έννοεῖς. *ὑπισχυόμεαι*, ὑπισχυόμεναι, ὑποσχόμεναι, ὑπέσχημαι, ὑπέσχημαι. *ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας* καὶ αἱ τρεῖς αἰτιατ. εἶναι κατηγορούμενα τοῦ ένν. αὐτούς, δηλ. τοὺς μαθητὰς σου.

Πραγματικά—Αἰσθητικά

Νῦν δὴ ἂν λέγοις...ἐπειδὴ καὶ οἶδε πάρεστι ὁ Πρωτ. λέγων τοῦτο περιμένει να ἐπαναλάβῃ ὁ Σωκράτης ἐνώπιον ὅλης τῆς συγκεντρώσεως καὶ ἴδια τῶν συναδελφῶν του σοφιστῶν τὰς φράσεις, τὰς ὁποίας ἐν Κεφ. Η' εἶπε πρὸς αὐτόν, ἀρκετὰ τιμητικὰς: *αὐτοῦτο δὲ οἶεται οἱ γενέσθαι μάλιστα εἰ σοι συγγένοιτο*. Ἐν τούτοις ὁ Σωκρ. ἐν τῇ ἀπαντήσει του δὲν ἐπαναλαμβάνει τὴν τιμητικὴν φράσιν. Εἶναι τώρα ψυχρότερος τρόπον τινά: Ἡ βραχυλογία τοῦ Σωκρ. ἀποτελεῖ κτυπητὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ρητορικότητα τοῦ Πρωτ. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ φιλόσοφος σπεύδει πρὸς τὸ θέμα καὶ τὴν προσφιλή αὐτῷ ἔρωταπόκρισιν (διολεκτικὴν). *ὦ νεανίσκε... ἐπιδιδόναι* μὲ ἀξιωματικὸν ὕφος, ὅπερ δεικνύει τὸν ἀλαζόντα, στρέφεται ὁ Πρωτ. πρὸς τὸν Ἴπποκρ. Ἡ ὑπόσχεσις ποῦ δίδει *ἐπιδιδόναι ἐπὶ τὸ βέλτιον* εἶναι ἀρίστος. Διὰ τὴν πομφολυγῶδη καὶ ἀόριστον ταύτην ἀπάντησιν δέχεται ὁ σοφιστὴς τὴν λεπτήν. ἄλλα φοβερὰν διὰ τῆς εἰρωνείας μαστιγῶσιν τοῦ Σωκρ: *καὶ σύ... καίπερ ὢν τηλικούτος καὶ οὕτω σοφός... βελτίων ἂν γένοιτο. ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα...οὕτω δὴ καὶ σὺ εἰπὲ ὁ Σωκρ.* κατὰ τὸν προσφιλή του τρόπον φέρει κτυπητὰ ἐκ τῆς ζωῆς παραδείγματα (Ζεύξιππος—Ὁρθαγόρας), ἵνα πλήρως διασαφηνίσῃ τὴν έννοιαν, ἐφ' ἧς ζητεῖ ἀπάντησιν, καὶ ὑποδείξῃ εἰς τὸν σοφιστὴν, ὅπως ἀπαντᾷ σαφῶς καὶ συγκεκριμένως καὶ οὐχὶ ἀορίστως. *τούτου τοῦ νεανίσκου Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου* ἡ λέξις *τοῦ νεανίσκου* διαχρωματίζεται ἀπο λεπτὴν Σωκρ. εἰρωνείαν καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὴν προηγούμενην *τηλικούτος ὢν* λεχθεῖσαν περὶ τοῦ Πρωταγόρου. *Ζευξίππος ἢ Ζεῦξις* ἐξ Ἡρακλείας τῆς Κ. Ἰταλίας, περιώνυμος ζωγράφος, μαθητὴς τοῦ Ἀπολλοδώρου τοῦ εἰσαγαγόντος εἰς τὴν ζωγραφικὴν τὴν σκιαγραφίαν. Ἦτο ὁ ἀνταγωνιστὴς τοῦ ἄλλου μεγάλου ζωγράφου, τοῦ Παρρασίου. Περιφῆμον πινάκας του ἦσαν ὁ Πάν, Ἐρως στεφανηφόρος, Μαρσῶς δεδεμένος κ. ἄ. *ὅτι ἐκάστης ἡμέρας ξυνών...* ὁ Σωκρ. μὲ τὴν γνωστὴν εἰρωνείαν του ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀόριστον ἀπάντησιν τοῦ Πρωτ. *Ὁρθαγόρας* ἐκ Θηβῶν, διδάσκαλος τῆς αὐλητικῆς. Ἡ τέχνη αὕτη, ὡς παραμορφοῦσα τὸ πρόσωπον τοῦ αὐλοῦντος, δὲν ἐξετιμάτο πολὺ ἐν Ἀθῆναις. Ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν ἐθεώρει ἀγενῆ. Καὶ ἡ προστατίς τῶν Ἀθηνῶν θεά, ἡ Ἀθηνᾶ, ἀπέρριψε τοὺς αὐλοὺς ὡς παραμορφοῦντας τὸ πρόσωπον. Ἦκμαζεν ἡ αὐλητικὴ ἐν Θήβαις. *αὐλείτωσαν οὖν Θηβαίων παῖδες· οὐ γὰρ ἴσασι διαλέγεσθαι* ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης. *εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ περὶ τοῦ;* Αἱ ἐρωτήμ. λέξεις ἐν τέλει τῆς ἐρωτήσεως τίθεται—κατ' ἀπροσδόκητόν τινα τρόπον—έντόνως θέτουσιν ὑπὸ τοῦ Σωκρ. τὸ ζήτημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Πρωταγ. τὸσον ἀορίστως ἀπήνησεν. *Ἴπποκράτης γὰρ παρ' ἐμέ...οἱ γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους* ἡ φράσις αὕτη τοῦ Πρωτ. βαρέως δυσφημιστικὴ διὰ τοὺς συναδέλφους του σοφιστὰς καταδεικνύει τὸ ἐγωκεντρικὸν καὶ ἀλαζονικὸν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταξὺ τῶν σοφιστῶν ἀντιζηλιαν διὰ τὴν ἀπόκτησιν μαθητῶν. Ἡ ἀντιζηλία ἀριστοτεχνικῶς ἐκονίζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐν τῇ παρενθετικῇ φράσει: *καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἴππίαν ἀπέβλεψε*. Ὁ Πρωτ. οὕτω παρουσιάζει τὴν πολυμάθειαν τοῦ ὁμοτέχου του Ἴππίου ἀναξίαν λόγου. *εὐ-*

βουλία περὶ τῶν οἰκείων... καὶ περὶ τῆς πόλεως ὁ Πρωτ. καθορίζει ὅτι παρέχει εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν ἰκανότητα τοῦ καλῶς διοικεῖν τὸν οἶκον καὶ τὴν πόλιν. *ἄρ' ἔπομαι σου τῷ λόγῳ;* Ἡ Σωκρατικὴ φράσις περικλείει τὴν ἐλαφρὰν μομφὴν ὅτι καὶ πάλιν ὁ σοφιστὴς δὲν ἐξεφράσθη μὲ πλήρη σαφήνειαν. *ἐπάγγελμα, δ' ἐπαγγέλλομαι* σχῆμα ἐτυμολογικόν. Ἐν τῷ Κεφ. τούτῳ ὁ Πρωτ. εἰκονίσθη ἤδη ἰκανῶς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Ἐγωκεντρικός, κομπορρήμων, ἐπιδεικτικός, ἀλαζών καὶ τῶν συναδέλφων του ἀκόμη περιφρονητής, εἶναι βέβαιος περὶ τῆς ἰδικῆς του παντογνωσίας. Πόσον ἀντίθετος πρὸς τὸν ἀπέριττον καὶ σεμνὸν φιλόσοφον, τὸν πρεσβεύοντα τὸ «*ἐν οἷδα ὅτι οὐδὲν οἶδα*»!

Νόημα

Ἀρχομένης ἐν τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τῆς συζητήσεως ὁ Σωκρ. θέτει ὑπὲρ τοῦ Ἰπλ. σύντομον καὶ σαφὲς πρὸς τὸν Πρωτ. ἐρώτημα. Ποίαν ὠφέλειαν θὰ ἀποκομίσῃ ὁ Ἰπλ. μαθητεύων παρ' αὐτῷ;

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὁ Πρωτ. μὲ ἀξιωματικὸν καὶ τομπῶδες ὕφος ἀπαντῶν ἐξαίρει τὰ ἀγαθὰ τῆς τέχνης του καὶ βεβαιώνει τὸν Ἰπλ. ὅτι καθ' ἡμέραν θὰ προοδεύῃ. Ἡ ἀόριστος αὕτη ἀπάντησις τοῦ σοφιστοῦ λεπτότατα μαστιγοῦται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, ὅστις, φέρων κατ' ἀναλογίαν παραδείγματα, ὑποδεικνύει εἰς τὸν ἀοριστολόγον σοφιστὴν, πῶς πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ, ζητῶν νὰ προσδιορίσῃ ἐκεῖνος *εἰς τί καὶ περὶ τίνος* θὰ προοδεύῃ ὁ Ἰπλ. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Πρωτ., ὅπωςδὴποτε σαφεστερά τῶρα καὶ συμπληρουμένη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, εἶναι ἡ ἐξῆς, ὅτι δηλ. ἐπαγγέλλεται τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν. Εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διδασκαλίας του ἔχει ἀπόλυτον πεποίθησιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὁμοτέχνους του, εἰδικῶς τὸν πολυμαθῆ Ἰπλίαν, οὗς θεωρεῖ ἀχρήστους καὶ ταλαιπωροῦντας τοὺς νέους, καθ' ὅσον ἐπαναλαμβάνουν τὰ συνήθη σχολικὰ μαθήματα.

Περὶλήψις

Ὁ Πρωταγόρας ἐν τῷ κοινῷ συνεδρίῳ κατόπιν ἐρωτήσεων τοῦ Σωκράτους καὶ αὐστηροῦ ἐλέγχου τῶν ἀορίστων κατ' ἀρχὰς ἀπαντήσεων τοῦ σοφιστοῦ λέγει ὅτι διδάσκει τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἣν θὰ διδάξῃ καὶ εἰς τὸν Ἰπποκράτην.

ΚΕΦΑΛ. Γ' Πολὺ (=ἦ) ὠραῖαν λοιπὸν (=ἄρα) τέχνην, εἶπον τότε ἐγώ, ἔχεις (=κείνησαι), ἂν βεβαίως (τὴν) ἔχῃς; (ἐκφράζω δὲ αὐτὴν τὴν ἐπιφύλαξιν), διότι πρὸς σέ βέβαια δὲν θέλω νὰ εἶπῳ (ἦ: δὲν θὰ ἔχῃ λεχθῆ) (=οὐκ εἰρήσεται) τίποτε ἄλλο, παρ' ὅσα ἀκριβῶς σκέπτομαι. Ἐγὼ δηλαδὴ, Πρωταγόρα, εἶχον τὴν γνώμην ὅτι αὐτό (δηλ. ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθῆ. Ἄλλ' εἰς σέ, ἐφ' ὅσον ὑποστηρίζεις (τοῦτο), δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ πιστεύσω (=οὐκ ἔχω, ὅπως ἀπιστῶ). Διὰ ποῖον ὄμω λόγον ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι αὐτό (δηλ. ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ) δὲν δύναται νὰ διδαχθῆ μῆτε νὰ μεταδοθῆ ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἀνθρώπου, εἶμαι ὑποχρεωμένος (=δίκαιός εἰμι) νὰ εἶπῳ. Ἐγὼ δηλ., ὅπως ἀκριβῶς, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, παραδέχομαι ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι σοφοί. Βλέπω λοιπόν, ὅταν συγκεντρωθῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν (τοῦ δήμου), ὁσάκις μὲν παριστάται ἀνάγκη νὰ λάβῃ ἀπόφασιν τινα ἡ πόλις (=πρᾶξι τὴν πόλιν) περὶ οἰκοδομικῶν ζητημάτων (=οἰκοδομίας), ὅτι στέλλουσι καὶ προσκαλοῦσι (=μεταπεμπομένους) τοὺς οἰκοδόμους ὡς συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὁσάκις δὲ περὶ ναυπηγικῶν ζητημάτων τοὺς ναυπηγούς καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον (ὅτι κάμνουσι) (=ἐνν. ποιοῦντας) δι' ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα δηλ. νομίζουσι ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ μάθῃ κανεὶς καὶ νὰ τὰ διδάξῃ, ἐὰν δὲ ἐπιχειρῆ, νὰ διδῇ εἰς αὐτοὺς συμβουλὰς κανεὶς ἄλλος, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνον θεωροῦσι ὅτι δὲν εἶναι εἰδικὸς τεχνίτης (=δημιουργός), καὶ ἂν ἀκόμη (αὐτός) εἶναι

πολύ ὠραῖος καὶ πλούσιος καὶ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, παρ' ὄλα αὐτὰ (= οὐδὲν τι μᾶλλον) δὲν ἀποδέχονται (τὰς συμβουλὰς του), ἀλλὰ (τὸν) περιγελοῦν καὶ διὰ θυρόβου τὸν ἀποδοκιμάζου, ἕως διου ἢ μονοῦ του αὐτός, ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ ὀμιλῇ, ἀποχωρήσῃ ἀποδοκιμασθεὶς διὰ τοῦ θυρόβου (= ἀποστῆ καταθορυβηθεῖς) ἢ οἱ τοξόται τὸν ἀποσπάσου (ἀπὸ τοῦ βῆμα) ἢ κατὰ διαταγὴν (= κελεύοντων) τῶν πρυτάνεων τὸν ἀπομακρύνου (τῆς συνελύσεως). Περὶ μὲν λοιπὸν (τῶν ζητημάτων), τὰ ὁποῖα θεωροῦν ὅτι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τεχνικὰς γνώσεις, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνεργοῦν. Ὅσακις ὁμως πορίσεται ἀνάγκη νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ ἀποφασίσου (= βουλευσασθαι) ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἀναβοῶντες εἰς τὸ βῆμα (= ἀνιστάμενος) διδὲ συμβουλὰς εἰς αὐτοὺς περὶ (τῶν ζητημάτων) αὐτῶν ἐξ ἴσου μὲν (ἢ: μὲ ἴσα δικαιώματα) τέκτων (ἢ: κτιστῆς), χαλκεύς, ὑποδηματοποιός, ἔμπορος, πλοιοκτῆτης, πλούσιος, πτωχός, εὐγενής (= γενναῖος), ταπεινὸς τὸ γένος, καὶ κανεῖς δὲν κατηγορεῖ αὐτοὺς, ὅπως ἀκριβῶς τοὺς προηγουμένους, δι' αὐτό, ὅτι δηλ. ἂν καὶ δὲν ἔμαθε ἀπὸ πουθενὰ καὶ δὲν εἶχεν (αὐτός) κανένα διδάσκαλον, ἐν τούτοις (= ἐπειτα) ἐπιχειρεῖ νὰ διδῆ συμβουλὰς: διότι εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι (ἢ πολιτικῆ ἀρετῆ) δὲν εἶναι διδακτῆ.

Καὶ ὄχι μόνον (= μὴ τοῖνον ὅτι) ἢ πολιτεία (= τὸ κοινὸν τῆς πόλεως) ἔχει αὐτὴν τὴν γνώμην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν μας ζωὴν (= ἰδία ἡμῶν) οἱ πλεόν σοφοὶ καὶ οἱ ἄριστοι ἐκ τῶν συμπολιτῶν (μας) αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, τὴν ὁποῖαν ἔχουν (δηλ. τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν), δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ μεταδίδου εἰς ἄλλους. Ὁ Περικλῆς π.χ. (= εἰπεῖ) ὁ πατὴρ τούτων ἐδῶ τῶν νεανίσκων, δι' ὅσα μὲν (μαθήματα) ὑπῆρχον διδάσκαλοι (= ἂ μὲν διδάσκαλον εἶχετο), ὠροῖα καὶ καλὰ (τοὺς) ἐξεπαιδεύουσεν, εἰς ὅσα δὲ αὐτός ὁ ἴδιος εἶναι σοφός (ἢ: δύναιται νὰ διδάξῃ) οὕτε αὐτός ὁ ἴδιος τοὺς ἐκπαίδευει οὔτε εἰς κανένα ἄλλον (τοὺς) παραδίδει (πρὸς ἐκπαίδευσιν), ἀλλὰ μόνοι των (= αὐτοὶ) περιφερόμενοι τῆδε κάκεισε βόσκου ἀδέσποτοι (= νέμονται ὡσπερ ἄφρονοι), (ζητοῦντες) μῆπως μόνου των (= ἐὰν αὐτόματοι) συνατήσου τυχεῖως κάπου (= που) τὴν (πολιτικὴν) ἀρετὴν.

Ἄν θέλῃς δὲ (νὰ φέρω καὶ ἄλλο παράδειγμα), τὸν Κλεινίαν, τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τούτου ἐδῶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, καθ' ὃν χρόνον (τὸν) ἐκηδεμόνευεν ὁ ἴδιος αὐτός, ὁ ἀνὴρ Περικλῆς, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο δι' αὐτόν, μῆπως διασθαρῆ, ὡς ἦτο φυσικὸν (= δῆ), ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀφρῦ (τὸν) ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ αὐτόν, παραδῶσας (αὐτόν) πρὸς ἀσφάλειαν καὶ φύλαξιν (= καταθέμενος) εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἀρίφρονος (τὸν) ἐξεπαιδεύει: πρὶν ὁμως περάσου ἐξ ἡμῶν, (ὁ Ἀρίφρων) (τὸν) ἔδωσεν ὅπως εἰς αὐτόν, διότι δὲν εἶχε τί νὰ τὸν κἀνῃ (ἢ: ὡς τελειῶς ἀνοικονόμητοι) (= οὐκ ἔχων ὅ,τι αὐτῷ χρῆσαιτο). Καὶ ἄλλους παρὰ πολλοὺς δύναμαι (= ἔχω) νὰ σοῦ ἀναφέρω, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἦσαν οἱ ἴδιοι ἱκανοὶ, κανένα ποτὲ ἕως τώρα δὲν ἔκομαν καλλίτερον οὔτε ἀπὸ τοὺς οὐκείους των οὔτε ἀπὸ τοὺς ξένους. Συνεπῶς ἐγώ, Πρωταγόρα, ἐπειδὴ ἔχω αὐτὰ ὑπ' ὄψιν μου (= εἰς ταῦτα ἀποβλέπων), νομίζω ὅτι ἢ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδακτῆ. Ἐπειδὴ ὁμως ἀκούω σὲ νὰ λέγῃς αὐτὰ, κλονίζομαι (εἰς τὴν γνώμην μου) (= κάμπτομαι) καὶ νομίζω ὅτι οὐ λέγεις κάτι σοβρόν (= τι), διὰ τὸ ὅτι θεωρῶ, ὅτι σὺ πολλῶν πραγμάτων εἶσαι (= γεγονέναι) ἔμπειρος, πολλὰ δὲ (ὅτι) ἔχεις μάθει, ἄλλα δὲ (ὅτι) οὐ ὁ ἴδιος ἔχεις ἐπινοήσει. Ἄν λοιπὸν δύνασαι νὰ μᾶς ἀποδείξῃς εὐκρινέστερον, ὅτι εἶναι ἢ ἀρετὴ διδακτῆ, μὴ (μᾶς τὸ) ἀρνηθῆς ἀπὸ φθονοῦ, ἀλλὰ κάμε τὴν ἐπίδειξιν. Ἄπ' ἐναντίας (= ἀλλά), Σωκράτη, ἀπήνησεν (ἐκεῖνος), δὲν θὰ ἀρνηθῶ: ποῖον ἐκ τῶν δύο ὁμως, ὡς πρεσβύτερος πρὸς νεωτέρους, νὰ κόμω εἰς ὅσας τὴν ἐπίδειξιν διηγούμενος μῦθον ἢ ἀναπτύσσω τὸ θέμα διὰ οὐραίας συλλογισμῶν (= μῦθον ἢ λόγῳ διεξελθὼν); — Πολλοὶ τότε (= οὖν) ἀπὸ τοὺς πλησίον του καθημενοὺς ἀπήνησαν εἰς αὐτόν (λέγοντες), μὲ ὅποιον τρόπον θέλει, ἔτσι νὰ ἀναπτύξῃ (τὸ θέμα).

— Μοῦ φαίνεται λοιπὸν, εἶπεν, ὅτι ἔχει περισσοτέραν χάριν νὰ σὰς διηγούμαι ὑπὸ μορφὴν μῦθου.

Γραμματικά—Συντακτικά

ἢ ἐπίρρ. ἐδῶ βεβαιωτικόν· ἐνισχύει τὴν ἔννοιαν τοῦ καλόν· τίθεται καί εἰς ἐρωτήσεις ἐς ἐρωτηματικόν. *τέχνημα* (λέξεις ἀμφίσημος, ἦτοι μὲ δύο σημασίας)=καλὴ τέχνη, κακὴ τέχνη ἢτοι ἀπαιτητὴ τέχνη. *κέκτημαι*, παρακμ. τοῦ *κᾶμαι*=ἔχω, γάρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐκφρασθεῖσαν διὰ τοῦ *εἶπερ κέκτησαι* ἀμφιβολίαν. *εἰρήσεται* (τέτελεσμ. μέλλ. τοῦ *λέγομαι*)=θὰ ἔχη λεχθῆ. *τοῦτο* ἦγουν *τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν*. *ᾤμην* παρατατ. τοῦ *οἶμαι* καὶ *οἶμαι*=νομίζω. *διδασκόν* καὶ κατωτέρω: *παρασκευαστὸν - μαθητὰ - διδασκὰ* τὰ ἐκ ρημάτων παραγόμενα ἐπίθετα (*δηματικά*) καὶ λήγοντα εἰς *τὸς - τῆ - τὸν* σημαίνουν τὸν ἱκανὸν ἢ ἄξιον νὰ πάθῃ τὸ ὑπὸ τοῦ ρήμ. σημαίνομενον, τὰ δὲ εἰς *τέος - τέα - τέον* τὸ δέον γενέσθαι. *οὐκ ᾤμην διδασκόν εἶναι* ἢ ἔρν. *οὐκ* ἀνήκει εἰς τὸ *εἶναι*, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχ. γλώσσαν τα δοξαστικά καὶ λεκτικά ρήμ. συνήθως ἔλκουν πρὸς ἑαυτὰ τὴν ἔρνησιν. *ὄθην*=διὰ ποῖον λόγον. *δικαίους εἶμι εἰπεῖν* προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ ἀπροσώπου: *δικαίων ἐστιν εἰπεῖν. ὡσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες* ἔνν. τὸ *φασί*. *πρᾶξι* τοῦ *πράττω*=ἐνεργῶ, λαμβάνω ἀπόφασιν. *μεταπεμπομένους* κατηγορ. μετ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ *ὄρω* ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: *μεταπεμπομένην* (ὑποκ. *τὴν πόλιν*), ἀλλ' ἔκαμε σύνταξιν κατὰ τὸ *νοούμενον* (*Ἀθηναίους*). *συμβούλους* κατηγορ. εἰς τὸ ἀντικ. *οἰκοδόμους. ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας* ἔνν. *δὴ τὴν πρᾶξιν τὴν πόλιν. τοὺς ναυπηγούς* ἔνν. *μεταπεμπομένους συμβούλους. καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως* ἔνν. *ὄρω ποιοῦντας. δημιουργός*=ὁ ἀσκῶν ἔργον *δήμου* ἢτοι δημόσιον, πρὸς δφελος τοῦ λαοῦ, ὁ εἰδικὸς τεχνίτης. *γενναίος*=εὐγενής. *οὐδὲν τι μᾶλλον*=οὐδὲ ὅλας περισσότερον, παρ' ὄλ' αὐτὰ. *καταγελῶσι* ἔνν. *αὐτοῦ. θορυβῶ* μέση λέξις=διὰ θορύβου ἐπιδοκιμάζω ἢ αποδοκιμάζω. *ἀποστῆ* ὑποτακτ. ἀορ. β' τοῦ ρ. *ἀφίσταμαι*=ἀπομακρύνομαι. ἀποχωρῶ. *καταθορυβηθεῖς* (χρον. μετ.) παθ. ἀορ. τοῦ *καταθορυβοῦμαι*=ἀποδοκιμάζομαι διὰ θορύβου. *ἀφελκῶσιν* ἔνν. τοῦ *βήματος. ἀφελκῶ*=οὐρῶ μακρὰν, ἀποσπῶ. *ἐξάρονται* ὑποτακτ. μεσ. ἀορ. α' τοῦ *ἐξάιρομαι* (ἠρόμην, ἀροῦμαι, ἀρθήσομαι, ἠράμην, ἠρθην, ἠρμαι) *τινα*=σηκῶναι ἐπ' ὧμοι καὶ ἀπομακρύνω (*αἶρω*=σηκῶνω). *περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται...* *διαπράττονται* συντ. σειρά: *ταῦτα οὖν περὶ ὧν οἴονται εἶναι ἐν τέχνῃ οὕτω διαπράττονται*=δι' αὐτὸ λοιπὸν τὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα νομίζουν ὅτι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τεχνικὰς γνώσεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνεργοῦν.

ἀνιστάμενος (χρονικὴ μετ.) ἔνεστ. τοῦ *ἀνίσταμαι*=σηκῶνομαι, ἀνέρχομαι εἰς τὸ βῆμα. *τέκτων* =ὁ κτίστης. *σκυτοτόμος*=ὁ περὶ τὰ *σκύτη*=δέρματα ἀσχολούμενος καὶ κόπτων αὐτὰ, ὑποδηματοποιός. *ναύκληρος*=-ὁ πλοιοκτήτης, ἰδιοκτήτης ἢ κύριος πλοίου. *ἀγενής*=ὁ μὴ ἔχων γένος, ὁ ταπεινοῦ γένους. *μαθῶν* (ἐνδοτικὴ μετ.) τοῦ *μανθάνω* κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: *μαθόντες*, διότι πρότερον εἶπε *τούτους ἐπιπλήττει*, ἀλλὰ πάλιν μετέπεσεν εἰς τὸν ἐνικόν. *οὐδενὸς ὄντος διδασκάλου* γενικὴ ἀπόλυτος ἐνδοτικὴ μετ. *ἔπειτα* (ἔχι χρονικόν ἀλλ' ἐδῶ ἀντιθετικόν)=ἐν τούτοις. *δῆλον γὰρ. εἶναι* συντ. σειρά: *δῆλον γὰρ (ἔστι) ὅτι ἡγοῦνται οὐκ εἶναι* (ἔνν. *αὐτὸ* δηλ. τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν) *διδασκόν. μὴ τοίνυν ὅτι... ἀλλ' ἰδίᾳ...* ἢ πρώτῃ φράσιν προήλθεν ἐξ ἐλλείψεως: ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: *οὐ λέγω μόνον ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἡμῖν...* Διὰ τοῦτο τὸ *μὴ ὅτι* καὶ *οὐχ ὅτι* κατήντησε νὰ σημαίη *ἔχι μόνον. τὸ κοινὸν τῆς πόλεως*=ἡ πολιτεία. *ἰδίᾳ* δοτικῶφανές ἐπίρρ.=ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ, ἀντιθετὸν *δημοσίᾳ. οὐχ ὁλοῖ τε* (ἔνν. *εἰσί*)=δὲν δύνανται. *ἔπει* (εἰσαγγεῖ παράδειγμα)=π. χ. *τουτανὶ* (=τούταν+ι)=τούταν ἐδῶ ὄνομαστ. *οὐτοσί*. *εἶχετο* μεσ. παρατ. τοῦ *ἔχομαι* (τινος)=κρατοῦμαι ἔκ τινος, ἐξαρτῶμαι ἔκ τινος. *ἐπαίδευσεν* ἐνεργητικὸν διάμεσον ρήμα. *ἂ εἶχετο* ἀττ. συντ. ἄλλω τω=ἄλλω τινι. *περιούτε* μετ. τοῦ *περιέχομαι. νέμομαι*=βόσκω. *ἄφρατος* (ἀπό+ίημι)=ὁ ἐλεύθερος, ἀδέσποτος. *αὐτόματοι* [αὐτὸς+μέμας=ἐπιθυμῶ (μετ. μεμαῶς)]=ὁ οἰκεία βουλήσει ἐνεργῶν.

² *Ἐὰν περιτύχῃσι* πλαγ. ἔρωτ. πρότ. *εἰ δὲ βούλει* ἔνν. ἄλλο παράδειγμα *εἰπεῖν. τουτουῖ=τούτου+ι. δεδιῶς* [μετ. παρακ. τοῦ ἀχρήστου

ένεστ. *δεῖδω* (δέος—δεινός—δειλός), *ἔδεισα*, *δέδια* καὶ *δέδοικα*, *ἐδεδοίκειν*] = φοβοῦμαι. *μὴ διαφθαρήν* ἐνδοιαστ. πρότ. *καταθέμενος* (χρονική μετ.) μεσ. ἄορ. β' τοῦ *κατατίθειμαι* = καταθέτω πρὸς φύλαξιν. ἐν *Ἀρίφρονος* ἐνν. οἰκω. *ἀπέδωκε* (ὑποκ. ὁ *Ἀρίφρων*) = ἔδωσε πίσω. *οὐκ ἔχων* αἰτιολ. μετ. ὅ, *τι χρῆσαιτο αὐτῷ* = ἦντινα *χρῆσιν χρῆσαιτο αὐτῷ* = τι νὰ τὸν κἀνή (*χρῆσαιτο* εὐκτ. ἄορ. τοῦ *χρῶμαι*. ὄντες ἐνδοτ. μετ. *ἀποβλέπων* αἰτιολ. μετ. *τὴν ἀρετὴν* = τὴν πολιτικὴν τέχνην. *κάμπτομαι* = λυγίζω, κλονίζομαι. *καὶ οἰμὰ τί σε λέγειν* = *καὶ οἰμὰ λέγειν σε* (ὑποκ. τοῦ *λέγειν* *τι* (= μέγα *τι*) *διὰ τὸ ἠγεῖσθαι* (ὑποκ. τοῦ *ἠγεῖσθαι* τό: *ἐγώ*) ἀναγκ. αἰτιον. σὲ ὑποκ. τοῦ *γεγονέναι* (παρακ. τοῦ *γίγνομαι*), τοῦ *μεμαθηκέναι* (παρακ. τοῦ *μανθάνω* καὶ τοῦ *ἐξευρηκέναι* (παρακ. τοῦ *ἐξευρίσκω* = ἐπινοῶ), *αὐτὸν* = σὲ *αὐτόν. μὴ φθονήσης* = μὴ ἐκ φθόνου ἀρνηθῆς. *οὐ φθονήσω* ἐνν. *ἐπιδειξάι. ὡς πρεσβύτερος* ἐνν. *ὦν. διεξελθὼν* μετ. ἄορ. β' τοῦ *διεξέρχομαι* = ἀναπτύσσω, ἐκθέτω διεξοδικῶς. *ὁποτέρως* ἐπίρρ. (*ὁπότερος* · α · ον) βούλοιο = με ὅποιον ἐκ τῶν δύο τρόπων θέλει. *μῦθον οὖν λέγειν* ἐνν. *ἢ λέγειν λόγον* (β' ὄρος συγκρίσ.).

Πραγματικά - Αἰσθητικά

τέχνημα ἢ λ. ἀμφίσημος (= καλὴ καὶ ἀπατηλὴ τέχνη) μὲ λεπτότητα χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους. *ἢ καλόν... σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἀπιστῶ* ἢ β' φράσις εἶναι ἔκφρασις φιλοφροσύνης, διὰ νὰ μετριάζη τὴν δια τῆς α' ἔκφρασεως ἀμφιβολίαν τοῦ Σωκράτους. *ἐγὼ γὰρ Ἀθηναῖους... σοφοὺς εἶναι* ὕμνος πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ὁ Σωκρ. ἀπεμακρύνθη. Ὑπῆρξεν *ἐραστής* τῆς πόλεως. Ὁ σοφιστὴς Ἰππίας κατωτέρω (κεφ. 22) ὀνομάζει τὰς Ἀθήνας *πρωτάνων παίδων σοφίας*. Ὁ Περικλῆς εἰς τὸν Ἐπιτάφιον τὴν ὀνόμασε *«Ἑλλάδας πᾶσι δαιοντιν»*. Ὁ Ἡρόδοτος *«Ἐν Ἀθηναίοις τοῖσι πρώτοισι λεγομένοις εἶναι τῶν Ἑλλήνων σοφίην»*. Ὁ Ἰσοκράτης εἰς τὸν «Πανηγυρικόν» γραφει: *«Φιλοσοφίαν τοίνυν... ἢ πόλις ἡμῶν κατέδειξεν»*. Ὁ μέγας λυρικός Θεβαῖος, ὁ Πίνδαρος, τὴν ὀνόμασε *«δαιμόνιον πτολίεθρον»*. *εἰς τὴν ἐκκλησίαν* ἢ ἐκκλησία τοῦ δήμου, συνελυσις τῶν ἐν ἡλικίᾳ Ἀθηναίων πολιτῶν, ἦτο τὸ κύριον ὄργανον τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, ἐκλέγουσα τοὺς ἄρχοντας, δεχομένη παρ' αὐτῶν εὐθύνας, ἀποφασίζουσα περὶ τῶν σοβαρῶν ζητημάτων τῆς πόλεως κλπ. *καὶ θορυβοῦσιν... καταθορυβηθεῖς* ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου διὰ τοῦ θορύβου ἀπεδοκιμάζετο ἢ ἐπεδοκιμάζετο ὁ ρήτωρ. Ἐπὶ ἐπιδοκιμασίας σύνθεσις ρῆμα εἶναι τὸ *ἀναθορυβῶ*. (Καὶ σήμερον: χειροκροτήματα). *οἱ τοξόται* οὗτοι ἦσαν δογματικὰ καθήκοντα τηρήσεως τῆς τάξεως κατὰ τὰς συνελυσεις βουλῆς, ἐκκλησίας τοῦ δήμου, δικαστηρίων κλπ. Ἐφερον τόσον. *τῶν πρωτάνων* αἱ 10 φυλαὶ ἐξέλεγον 500 βουλευτὰς (50 ἑκάστη), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν βουλήν τῶν 500. Τῆς βουλῆς προΐσταντο οἱ πρωτάνεις, δηλ. 50 βουλευταὶ ἑκάστης φυλῆς. Ἡ θητεία τῶν διήρκει 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ πρωτάνεις ἀπέτελουν τρόπον τινὰ τὴν μόνιμον ἐπιτροπὴν βουλευτῶν, ἣτις ἀντεπροσώπευε τὴν βουλήν, ὅταν δὲν συνεδρίαζεν. Ἡ φυλὴ, ἐξ ἧς οἱ πρωτάνεις προήρχοντο, ἐκαλεῖτο *πρωτανεύουσα*. Καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἐκ τῶν 50 πρωτάνων ἐξελέγοντο 10 πρόεδροι, ἐκ δὲ τῶν προέδρων ἐκλπροδοτο εἷς καθ' ἑκάστην, ὁ καλούμενος *ἐπιστάτης τῶν πρωτάνων*, ὅστις δύναται νὰ παρομοιωθῆ πρὸς τὸν σημερινὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας. Τῇ διαταγῇ τῶν πρωτάνων ἀπεδιώκετο τοῦ βήματος ὁ διαταράττων ὁποῦδήποτε τὴν συζητήσιν. *συμβουλεύει ἀνιστάμενος* ὁ ὁμιλῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς στέφανον μυρσίνης, ἐνδεικτικόν, ὅτι ἦτο ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ.

Ὁμοίως τέκτων χαλκεύς... Ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία, πολίτευμα κατ' ἐξοχὴν φιλελεύθερον, ἔτιδε τὸ δικαίωμα εἰς πάντα πολίτην νὰ ὁμιλῇ ἐπὶ

διοικητικῶν (πολιτικῶν) ζητημάτων. Ὁ κήρυξ ἐκάλει τοὺς πολίτας νὰ ὀμιλήσουν κατὰ τὰς συνεδριάς τῆς ἐκκλησίας μὲ τὴν φράσιν «*εἰς ἀγορεύειν βούλεται*». Συμφώνως πρὸς διάταξιν τοῦ Σόλωνος οἱ ὀμιληταὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὑπὲρ τὰ πενήτηκοντα ἔτη, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ἀργότερον ἠχρηστέυθη. *Περικλῆς... ὁ τουτωνί... πατήρ*, δηλ. τοῦ Παράλου καὶ Ξανθίππου, περὶ ὧν ἰδὲ. ἐν Κεφ. Ζ'. *ἂ δε αὐτὸς ἐστι σοφὸς* δηλ. εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν τόσον πολὺ εἶχεν ὁ Περικλῆς, *ὡσπερ ἄφροτοι* τὸ ἐπίθετον ἐτέθη κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ζῶων τῶν ἀφιερωμένων εἰς θεόν τινα καὶ βοσκόντων ἄνευ ποιμένος. Ἡ μεταφορὰ προϋποθέτει τὴ παρομοίωσιν: *ποιμένες, διδάσκαλοι—βόσκοντα ζῶα, παιδιὰ. Κλεινίας* ἀδελφὸς τοῦ Ἄλκιβιάδου, οἵτινες ἦσαν υἱοὶ Κλεινίου καὶ Δεινομάχης. *μὴ διαφθαρῆ ὑπὸ Ἄλκιβιάδου* παρόντος τοῦ ὠραίου νέου ὁ μέγας διδάσκαλος καὶ φιλόσοφος λέγει τὴν βαρεῖαν φράσιν. Τοῦτο δεικνύει τὴν παρρησίαν καὶ εὐκρίνειαν τοῦ Σωκράτους, διὰ τὸν ὁποῖον φίλτερον ὄλων καὶ προσώπων καὶ πραγμάτων ἦτο ἡ ἀλήθεια. *καταθέμενος* ἡ μετοχὴ κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν τιθεμένων εἰς ἀσφάλειαν. Ἄριφρων ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Περικλέους. *ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα... διδασκὼν εἶναι ἀρετὴν* ἡ φράσις αὕτη ἐκφράζει τὸ συμπέρασμα ἐμπειρικοῦ συλλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους, ὅστις διευτυπώθη ἀνωτέρω καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: Ἐὰν ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ ἦτο διδακτὴ, ἔπρεπε ἐπὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς αὐτὴν νὰ ὀμιλοῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μόνον οἱ εἰδικοί, ὅπως ἐπίσης ἔπρεπε καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες νὰ διδάσκουν τοὺς υἱοὺς τῶν αὐτῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ ζητημάτων πολιτικῆς ἀρετῆς ὀμιλοῦν πάντες, εἰ δὲ πολιτικοὶ ἄνδρες οὐδέποτε ἐδίδασαν τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν. Ἄρα ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδακτὴ. *ἐπειδὴ δέ σου ἀκούω... λέγοντος, κάμπτωμαι...* ἡ φράσις, μολονότι δὲν εἶναι ἄμοιρος εἰρωνικῆς χρώματος, ἐν τούτοις εὐγενῶς μετριάζει τὴν πρότερον ἐκφρασθεῖσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης τοῦ Πρωταγόρου. Τὸ ρῆμα *κάμπτωμαι* κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἵπποδρομῶν. Τὰς γνώσεις τοῦ Πρωταγόρου ὁ Σωκρ. διακρίνει εἰς τρία εἴδη 1) ἐξ ἐμπειρίας, 2) ἐκ μαθησεως, 3) ἐξ ἰδίας ἐπινοήσεως. *μῦθον λέγων ἢ λόγῳ διεξελεθῶν* μῦθος εἶναι ἡ πλαστὴ διήγησις, δημιούργημα φαντασίας. Λόγος εἶναι ἀληθινὴ ἱστορία, ἡ θεωρητικὴ διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν ἀνάπτυξις ἐνὸς θέματος. Οἱ σοφισταὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἰδεῶν τῶν μετεχειρίζοντο συνήθως μῦθους, πλήρεις θεληγῆτων καὶ ποιητικῶν κοσμημάτων (βλ. ἐν Κεφ. ΙΑ' τὸν περὶ γενέσεως τῶν ὄντων), δι' ὧν ἔθελγον τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τῶν. Οἱ μῦθοι εἶχον διὰ τοὺς σοφιστὰς *ἀποδεικτικὴν ἀξίαν*. Τὸν λόγον, ἦτοι τὴν διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν ἀνάπτυξιν μιᾶς ἰδέας, χρησιμοποιοῦν ὁ Σωκρ. καὶ ὁ Πλάτων. Ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται βεβαίως καὶ τὸν μῦθον, ἀλλ' ὄχι διὰ νὰ ἀποδείξη τὴν ὀρθότητα τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν ἰδέας, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ νὰ αἰσθητοποιήσῃ τὴν ἰδέαν, νὰ τὴν παρουσιάσῃ ὑπὸ μορφήν πλαστικὴν καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ περισσότερον κατανοητὴν. Ὁ μῦθος δηλ. παρὰ Πλάτωνι εἶναι αἰσθητοποιήσις τῆς ἰδέας, ὄχι ἀπόδειξις αὐτῆς.

Νόημα

Ἀπὸ τοῦ Ι' Κεφ. ἀρχίζει κυρίως τὸ κύριον μέρος τοῦ διαλόγου. Ὁ Πρωτ. ὑπεσχέθη νὰ διδάξῃ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν. Ὁ Σωκράτης —κατὰ τὴν διαλεκτικὴν τὸν συνήθειαν— ἐκφράζει ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ διδακτοῦ αὐτῆς. Τὰς ἀμφιβολίας στηρίζει ἐπὶ δεδομένῳ τῆς πείρας καὶ δι' 1) ἂν ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ ἦτο διδακτὴ, ἔπρεπε προκειμένου περὶ σχετικῶν πρὸς αὐτὴν ζητημάτων οἱ σφύρατοι τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναῖοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου νὰ ἀκούουν μόνον τοὺς εἰδικούς, ἦτοι τοὺς διδασκέντας τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ὅπως ἀκριβῶς, προκειμένου νὰ λάβουν ἀποφάσεις διὰ ζητήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν

οικοδομικήν ἢ ναυτικήν τέχνην ἢ καὶ ἄλλαχού ἐπικαλοῦνται τὴν γνώμην τῶν εἰδιώων. Ἄλλ' ὅμως ἀκούουν οἰονδήποτε. Ἔρα οἱ σοφοὶ Ἀθηναῖοι δὲν θεωροῦν τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν διδακτὴν. 2) Ἄν αὕτη ἦτο διδακτὴ, ἔπρεπε οἱ σπουδαῖοι πολιτικοὶ ἄνδρες νὰ τὴν διδάσκουν εἰς τοὺς υἱοὺς των π.χ. ὁ Περικλῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται. Ἔρα δὲν εἶναι διδακτὴ. Ἐν τέλει ὁ Σωκράτης καμφθεὶς ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ Πρωταγ. λεχθέντων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ διασαφηνησθῇ ἢ ἐπὶ τῆς πείρας στηριζομένη αὕτη ἀμφιβολία του παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τὸν διαφωτίσῃ, ποῦ στηρίζει τὴν ἄποψίν του περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, ἐκεῖνος δὲ ὑπόσχεται νὰ ἀναπτύξῃ τὸ θέμα διηγούμενος μῦθον.

Περίληψις

Ὁ Σωκρ. στηριζόμενος ἐπὶ ἐμπειρικῶν δεδομένων διατυπώνει ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, ζητῶν ἐν προκειμένῳ νὰ διαφωτισθῇ παρὰ τοῦ Πρωταγόρου, ὅστις προθύμως δέχεται ν' ἀναπτύξῃ τὸ θέμα διηγούμενος μῦθον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.— Ὑπῆρξε λοιπὸν κάποτε ἐποχὴ, ὅτε ὑπῆρχον μὲν θεοί, δὲν ὑπῆρχον ὅμως θνητὰ γένη (ἦ: ζῶα). Ὅταν δὲ ἦλθε καὶ δι' αὐτὰ ὁ ὑπὸ τῆς μοίρας καθωρισμένος χρόνος διὰ τὴν γένεσιν (των), ἐπλασαν (= *εὐποῦσιν*) αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐντὸς τῆς γῆς, ἀφοῦ ἔκαμαν μίγγμα ἀπὸ χῶμα καὶ πῦρ καὶ ἀπὸ αὐτό, ὅσα (= *τῶν ὅσα*) εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναμειγνύονται μὲ πῦρ καὶ μὲ χῶμα. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ φέρουν αὐτὰ οἱ θεοὶ εἰς τὸ φῶς (ἦ: εἰς τὴν ζωὴν), διέταξαν τὸν Προμηθεά καὶ τὸν Ἐπιμηθεά καὶ νὰ τὰ κοσμήσουν καὶ νὰ μοιράσουν δυνάμεις εἰς τὸ καθένα, ὅπως πρέπει. Ὁ Ἐπιμηθεὺς τότε (= *δὲ*) παρεκάλεσε (= *παραιτεῖται*) τὸν Προμηθεά νὰ κάμῃ ὁ ἴδιος (ἦ: μόνος του) τὴν διανομὴν (= *αὐτὸς νεῖμαι*) ἀφοῦ δὲ διανείμω ἐγώ, εἶπε, σὺ κάμε τὴν ἐπιθεώρησιν (= *ἐπίσπειραι*). Καὶ ἔτσι ἀφοῦ (τὸν) ἔπεισεν, ἔκαμεν (ὁ Ἐπιμηθεὺς) τὴν διανομὴν.

Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν διανομὴν (= *νέμων δὲ* = *διανεμῶν δὲ*) εἰς ἄλλα μὲν ἀπένευθε (= *προσῆπτεν*) δυνάμιν ἀνευ ταχύτητος, τὰ δὲ ἀσθενέστερα μὲ ταχύτητα ἐπρόκειτο· ἄλλα δὲ ὠπλιζεν, εἰς ἄλλα δὲ, ἐπειδὴ ἔδιδεν ἄοπλον ὄργανισμὸν (= *φύσιν*), ἐπενόει διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν κάποιαν ἄλλην δυνάμιν· ὅσα μὲν δηλ. ἐξ αὐτῶν περιέβαλλε (= *ἤμυισχε*) μὲ μικρότητα, (τὸ) ἐπρόκειζε μὲ πτερσά, διὰ νὰ φεύγουν (= *πηγνὸν φυγῆν*) ἢ μὲ κατοικίαν ἐντὸς τῆς γῆς· ὅσα δὲ καθιστά μεγάληα (= *ἠῦξε*), δι' αὐτοῦ τούτου (τοῦ μεγέθους) (τὸ) ἔσωζε, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις μοιραζεν ἐξισῶνων μὲ τοιαύτην σύμμετρον ἀναλογίαν (= *οὕτως ἐπανισῶν*) ἐπενόει δὲ αὐτὰ, ἐπειδὴ ἐλάμβανε προνοίαν (= *εὐλάβειαν ἔχων*), μηπως ὀφαινοσθῇ (= *αἰστωθεῖν*) κανένα γένος. Ἀφοῦ δὲ ἔδωσεν εἰς αὐτὰ ἐπορκὴν μέσα (= *ἐπήρηκεσεν αὐτοῖς*) διὰ νὰ διαφεύγουν τὴν ἀλληλεξόντωσιν, διὰ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς (= *τὰς ἐκ Διὸς ὥρας*) ἐπενόει διάφορα προστατευτικὰ μέσα (= *εὐμάρειαν*), ἐνδύων δηλ. (= *ἀμφιεννύειν*) αὐτὰ καὶ μὲ πικρὸν τρίχωμα καὶ μὲ σκληρὰ δέρματα, ἱκανὰ μὲν διὰ νὰ ἀποκρούουν (= *ἀμῦναι*) τὰς κακοκαιρίας, δυνατὰ δὲ (νὰ ἀποκρούουν) καὶ τοὺς κύνων καὶ διὰ νὰ χρησιμεύουν (= *καὶ ὅπως ὑπάρχοι*) αὐτὰ τὰ ἴδια, ὅταν πηγαίνουν εἰς τὰς φελέας των (= *εἰς εὐνάς ἰούσιν*) ὡς στρώμα καὶ σκέπασμα (= *στρωμνῇ*) εἰς τὸ καθένα ἰδικόν του καὶ αὐτοφυῆς (ἦ: φυσικόν), καὶ εἰς τὴν θέσιν ὑποδημάτων θέτων (ἦ: ὑποδένων) (= *καὶ ὑποδῶν*) εἰς ἄλλα μὲν ὄπλᾶς, εἰς ἄλλα δὲ (τρίχας) καὶ δέρματα σκληρὰ καὶ ἀναίσθητα (= *ἀναίμοις*).

Κατόπιν (= *τοῦντεῦθεν*) τροφὰς διαφορετικὰς εἰς τὰ διάφορα εἶδη ἐξεύρισκε, δηλ. εἰς ἄλλα μὲν χόρτα ἀπὸ τὴν γῆν, εἰς ἄλλα δὲ καρποὺς δένδρων, εἰς ἄλλα δὲ ρίζας· εἰς μερικὰ δὲ (= *ἔστιν οἷς=τισι*) καθώρισε

νά τρέφονται με τὸ νά τρώγουν (=βορᾶν) ἄλλα ζῶα. Καί εἰς ἄλλα μὲν ἔδωσεν (=προσῆψεν) ὀλιγογονίαν (ἦ: νά γεννοῦν ὀλίγα), εἰς ὅσα δὲ ὑπὸ τούτων καταναλίσκονται (ἐχάρισε) (ἐνν. προσῆψτε) πολυγονίαν (ἦ: νά γεννοῦν πολλά), ἐξασφαλίζων (τοιουτοτρόπως) τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους (αὐτῶν). Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐπιμηθεὺς παντελῶς μωρὸς (ἦ: κάθε ἄλλο παρὰ σοφός) (=οὐ πᾶν τι σοφός) ἦτο, χωρὶς νά τὸ καταλάβῃ ἐδαπάνησεν (ἔλας) τὰς δυνάμεις ὑπελείπεται ὅμως (=λοιπὸν δὴ ἦν) ἀκόμη εἰς αὐτὸν χωρὶς νά προικισθῆ (=ἀκόμητον) τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καί εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν, πῶς νά (τὸ) οἰκονομήσῃ (=ὄτι, χρήσαιτο αὐτῶ). Ἐνῶ δὲ αὐτὸς εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν, ἔρχεται ὁ Προμηθεὺς, διὰ νά ἐπιθεωρήσῃ τὴν διανομήν, καὶ βλέπει τὰ μὲν ἄλλα ζῶα προικισμένα ἀπὸ ὅλα, ὅπως ἦρμोजे (=ἔχοντα πάντων ἐμμελῶς), τὸν δὲ ἄνθρωπον καὶ γυμνὸν καὶ ἀνυπόδητον καὶ χωρὶς στῶμα καὶ ἄσπλον. Ἦδη ὅμως ἔφθανε καὶ ἡ ὠρισμένη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὅποιαν ἔπρεπε καὶ ὁ ἄνθρωπος νά ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸ φῶς· ἐπειδὴ λοιπὸν εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν ὁ Προμηθεὺς, ποῖα μέσα σωτηρίας νά εὕρῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον, κλέπτει ἀπὸ τὸν Ἡφαίστον καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τὰς τεχνικὰς γνώσεις μαζί με τὴ φωτιά—διότι ἦτο ἀδύνατον χωρὶς τὴ φωτιά νά γίνου (αἱ γνώσεις αὐταὶ) κτῆμα κανενὸς ἢ χρησιμοῖ—καὶ ἔτσι πλέον (τάς) δωρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὰς μὲν λοιπὸν τεχνικὰς γνώσεις (=τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν) κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον (=ταύτη) ὁ ἄνθρωπος ἀπέκτησε, τὴν πολιτικὴν ὅμως σοφίαν (ἦ: τὴν ἰκανότητα ὅμως πρὸς ἴδρυσιν πολιτείας) δὲν εἶχε· διότι (αὐτῇ) ὑπῆρχε κοντὰ εἰς τὸν Δία. Ὁ Προμηθεὺς δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν μὲν, τὴν κατοικίαν τοῦ Διός, δὲν ἦτο πλέον δυνατόν νά εἰσέλθῃ πρὸς τοὺς τοῖς δὲ καὶ αἱ φρουραὶ τοῦ Διὸς ἐνέπνεον φόβον· εἰς τὸ οἰκημα δὲ τὸ κοινὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἡφαίστου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν τέχνην κατεγίνοντο αὐτοὶ οἱ δύο (=ἐφιλοτεχνεῖτην), λάθρα εἰσῆλθε καὶ ἀφοῦ ἔκλεψε καὶ τὴν πυροτεχνίαν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τῆς Ἀθηνᾶς, ἔδωσεν (αὐτάς) εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐξ αἰτίας τούτου ὁ ἄνθρωπος μὲν ἀπέκτησεν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς εὐζωίας, ὁ Προμηθεὺς δὲ ἐξ αἰτίας τοῦ Ἐπιμηθέως, ὡς λέγεται, ὕστερον ἐτιμωρήθη (=δίκη μετῆλθεν) ὡς ἐνοχος κλοπῆς.

Γραμματικά—Συντακτικά.

Θνητὰ γένη=ζῶα (ἀντιθ. πρὸς τὸ προηγ. θεοί=ἀθάνατοι). ἐπειδὴ χρόν. σύνθ. καὶ τούτοις καὶ δι' αὐτά, δηλ. τὰ θνητὰ γένη, ὅπως καὶ διὰ τοὺς θεοὺς. **εἰμαρμένος** (=μοιραῖος) μετ. παρακμ. τοῦ **μείρωμαι** (ποιητ.) παρακ. **εἵμαρται**. **τυπῶ=**δίδω τύπον, μορφήν, πλάτιω. **γῆς ἔνδον=ἔνδον γῆς**. **ἐκ γῆς=**ἐκ χώματος. **μείξαντες** (χρον. μετ) ἄορ. α' τοῦ **μείγνυμι** καὶ **μειγνύω=**ἀναμειγνύω. **καὶ τῶν ὅσα=καὶ τούτων** (γεν. διαρ.) **ὅσα** δηλ. τὸ: τῶν προηγούμενον τῆς ἀναφορ. ἄντων. **ὅσα** διατηρεῖ ἐδῶ τὴν πρώτην του σημασίαν, ἦτοι τὴν τῆς δεικτικῆς ἄντων. **κεράννυμαι=**ἀναμειγνύομαι (ἐκεραννύμη, κεράσσομαι, κραθήσομαι, ἐκερασάμην, ἐκεράσθη, ἐκράθη, κέκραμαι καὶ κέκρασμα). **πρὸς τὸ φῶς=**πρὸς τὴν ζωὴν, ἐν ἀντιθ. πρὸς τὸ: **γῆς ἔνδον**. **ἐπειδὴ ἐμελλον** χρονικὴ πρότ. **νεῖμαι** ἀπαρέμφ. ἄορ. α' τοῦ **νέμω=**μοιράζω (ἐνεμον, νεμῶ, ἐνειμα, νενέμηκα). **παραιτοῦμαι=** παρακαλῶ. **αὐτὸς** κατηγορ. διαρ. **νείμαντος** (γεν. ἀπόλυτος χρόν. μετ) ἄορ. α' τοῦ **νέμω**. **ἐπίσκευμαι** β' πρόθ. προστακτ. ἄορ. α' τοῦ **ἐπισκοποῦμαι=**ἐπιθεωρῶ. **καὶ οὕτω πείσας** (ἐνν. Προμηθεῖα) **νέμει** (δυνάμεις). **τὸ τάχος=**ἡ ταχύτης **προσῆψτε** παρατ. τοῦ **προσάπτω=**προσκολλῶ, χορηγῶ. **τάχει** δοτ. ὄργαν. **διδούς** αἰτιολ. μετ. **φύσις=**ὄργανισμός. **αὐτοῖς** δοτ. χριστ. **ἐμηχανᾶτο** παρατ. τοῦ **μηχανάομαι=**ὄμαι=ἐπινοῶ. **εἰς σωτηρίαν** ἐμπρ. διαρ. του σκοποῦ. **ἤμπισχε** παρατ. τοῦ ῥ. **ἀμπίσχω** καὶ **ἀμπέχω** (ἀμφί+ἔχω). =περιβάλλω· τὸ ῥ. ἐδῶ συντάσσ. με αἰτία, καὶ δοτ. ἀντὶ διπλῆς αἰτίας. **πηγνὸς φωνῆ=**περωτὴ φυγῆ, πτερὰ, ἴνα φεύγουν. **τό: πτηνὸν** εἶναι ἐπίθ. ἐκ τοῦ **πέτομαι=**ἔπτειν. **πηγνὸς-ἡ ὄν=**ὁ ἰκανὸς πετᾶν. **κατάγειος=**

υπόγειος. ἤξε παρατ. τοῦ αὔξω καὶ αὐξάνω (ἠῦξον, αὐξήσω, ἠῦξησο, ἠῦξηκα)=κάμνω τι νά μεγαλώσω. *μεγέθει* δοτ. ὄργαν. *τῷδε αὐτῷ* δηλ. *τῷ μεγέθει* δοτ. ὄργαν. *ἐπανισώ-ω*=καθιστῶ τι ἴσον. *οὕτως ἐπανισώ*=με τοιαύτην συμμετρον ἀναλογίαν ἐξισώνω. *ἔχων* αἰτιολ. μετ. *εὐλάβεια*=προσοχή. *μὴ... αἰσιτωθῆι* πρότ. ἐνδοιαστ. Τὸ ρ. εἶναι εὐκτική παθητ. ἄορ. α' τοῦ *αἰστούμαι -σῶμαι* (ποιητ. τύπ. ἐκ τοῦ στερητ. *ἄ* καὶ θέματος τοῦ *ιδεῖν*)=ἀφανίζομαι. *ἐπειδὴ δέ... ἐπήρκεσε* συντ. σειρ: *ἐπειδὴ δὲ ἐπήρκεσεν αὐτοῖς διαφυγὰς ἀλληλοφθοριῶν* (γεν. ἀντικ.)=ἐπειδὴ δὲ ἐχορήγησεν εἰς αὐτὰ ἐπαρκῆ μέσα, ἵνα ἀποφεύγουν τὴν ἀλληλοκαταστροφὴν. *πρὸς τὰς ὥρας*=διὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, τὸς ἀτμοσφαιρικές μεταβολάς. *εὐμάρεια*=εὐχέρεια, μέσα προστασίας. *ἀμφιεμένος* μετ. ἐνεστ. τοῦ *ἀμφιέννυμι (ἡμφιέννυν, ἀμφιέσω, ἡμφίεσα, ἡμφίεκα)*=ἐνδύω. Συντάσσ. ἐδῶ με δοτ. καὶ αἰτιατ. ἀντὶ τῆς συνήθους διπλῆς αἰτιατ. *εὐνή*=ἡ φωλιά. *ἰούσιν* χρον. μετ. τοῦ (*εἰμι*) ὑποκ. οὗτῆς ἐνν. τὸ: *θνητοῖς γένεσι*=ζώοις. ὅπως *ὑπάρχοι* ὑποκ. ἐνν. τὸ: *τὰ αὐτὰ ταῦτα* (ἀττ. οὐντ.). Ἡ πρότ. τελική. *στρωμνὴ* (κατηγ.)=στρώμα. *οἰκεία*=ἰδική των. ἀντίθ. *ἀλλοτρία. αὐτοφυῆς* (αὐτὸς+φύομαι)=ἀφ' ἑαυτῆς φυομένη=φυσική. ἀντίθ. *τεχνητή. ὑποδῶν* μετ. ἐνεστ. τοῦ *ὑποδέω -ῶ (ὑποδήματα)*=δένω ὑποκάτω, παρεχωρῶς ὑπόδημα. *ὄπλαῖς* δοτ. ὄργαν. (*ὀπλή-ὄπλον*). *θριζέ* δοτ. ὄργαν. (*ἡ θριζέ-τῆς θριζός*). *ἀναιμοσ*=ὀ ἄνευ αἵματος, ἀνάισθητ. *τοῦντεῦθεν*=τὸ ἐντεῦθεν (χρονικόν)=μετὰ ταῦτα. *ἔστι δ' οἷς...βορᾶν*: συντ: σειρ: *ἔστι δὲ ἄ, οἷς (=ταῖς) ἔδωκεν εἶναι βορᾶν* (ὑποκ. τοῦ *εἶναι*) ἄλλων ζώων (γεν. ἀντικ.) *τροφὴν* (κατηγ.)=ὑπάρχουν δὲ μερικὸ εἰς τὰ ὅποια ἔδωσε νά εἶναι τὸ φάγωμα ἄλλων ζώων ὡς τροφή (των). *ὀλιγογονία*=τὸ ὀλίγα γεννᾶν. *τὸ γένος*=τὸ εἶδος. *ἄτε ὧν* αἰτιολ. μετ. *ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας* (κατηγορ. μετ.)=χωρὶς νά τὸ καταλάβῃ ἐδαπάνησε τὰς δυνάμεις (ἐνν. *ἄς παρὰ τῶν θεῶν ἔλαβε*). *λοιπὸν ἦν*=ὀπελεῖπετο. *ὄτι χρήσαιτο* πлаг. ἔρωτ. πρότ. (ὡς ἀντικ. ἐνν. τὸ: *τῷ γένει ἀνθρώπων*). *ἀποροῦντι* χρονική μετ. πῶσ. δοτ. τοῦ *ἀπορῶ*=εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. *ἐπισκεψόμενος* τελική μετ. τοῦ *ἐπισκοποῦμαι. ἐμμελῶς (ἐμμελής=ἐν+μέλος)*=ἀρμονικῶς, ὡς ἤρμοζεν· ἀντίθ. *πλημμελῶς, πάντων* γεν. τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὸ: *ἐμμελῶς. καὶ ἀνθρο-πον*=καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τὰ λοιπὰ ζῶα. *ἐχόμενος ἀπορία*=ἀπορῶν αἰτιολ. μετ. *ἦντινα εἶροι* πлаг. ἔρωτ. πρότ. *ἐντεχνος σοφία* καὶ κατωτέρω: *πρὸς βίον σοφία*=αἱ γνώσεις αἱ προαγουσαι τὸν ὕλικόν (τεχνικόν) πολιτισμόν, ἐν ἀντίθ. πρὸς τὴν *πολιτικὴν σοφίαν* ἢ *ἀρετὴν*, ἥτις προαγεῖ τὸν ἠθικόν πολιτισμόν. *κτητὴν τω*=δυναμένην ν' ἀποκτηθῇ ὑπὸ τινος, κτήμα εἰς τινα. *ταύτην*=οὕτω. *τὴν οἰκίαν* παράθεσις εἰς τὸ: *ἀκρόπολιν. οὐκίτη ἐνεχώρει εἰσελθεῖν* (τὸ ἀπαρέμ. εἶναι ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. *ἐνεχώρει*)=δεν εἶχε πλέον καιρὸν (διότι ἦτο ἡ ὥρα τῆς ἐξόδου τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ φῶς), ἵνα εἰσελθῇ. *πρὸς δὲ* (ἐπιπρ.)=πρὸς τοῦτοις δέ. *φυλακὴ*=φρουρῶ. *ἐφιλοτεχνεῖτην* δοικ. ἀριθ. γ' πρσο. παρατ. τοῦ *φιλοτεχνέω -ῶ*=μετὸ σπουδῆς ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν τέχνην. *λαβὼν εἰσέρχεται*=ἔλαθεν εἰσελθὼν=κρυφίως εἰσῆλθε. *ἐμπυρος τέχνη*=πυροτεχνία, τέχνη ἐργαζομένη διὰ τοῦ πυρός. *ἦπερ* δοτικοφανές ἐπιπρ.=ὡς, καθὼς. *μετήλθεν δίκη* (ὑποκ.) *κλοπῆς* (γεν. αἰτίας) *Προμηθεά* (ἀντικ.).

Πραγματικά—Αἰσθητικά

Ἦν ποτε χρόνος συνήθεις φράσις, δι' ἧς ἤρχιζεν ἡ διήγησις μύθων. (πρβλ. τὸ νεοελλ.: μιά φορά κι' ἕναν καιρό) *καὶ τοῦτοις* δηλ. *τοῖς ζῴοις*, ὅπως καὶ *τοῖς θεοῖς*. Ἄρα κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Πρωτ. οἱ θεοὶ δὲν ἦσαν *ἄναρχοι*, ἀλλ' ἐγεννήθησαν ἐν χρόνῳ τινί. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην δὲν ἐδέχετο ἡ ἑλλην. φιλοσοφία. Ξεοφάνης π.χ. ὁ Ἐλεάτης, φιλόσοφος, ἔλεγεν ὅτι οἱ ὀποστηρίζοντες ὅτι ἐγεννήθησαν οἱ θεοὶ ἁμαρτάνουν ἐξ Ἰσου μὲ τοὺς λέγοντας ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι θνητοί. *τυποῦσιν αὐτὰ...* Ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὸν Πρωταγόρειον μῦθον δημιουργήθη εἰς τὸν πῦρα ἐν τῷ φῶς τῆς γῆς—οἱ ἀρχαῖοι γενικῶς ἐθέωρουν ὅτι πᾶσα κοσμογονία ἐντὸς τῆς γῆς ἐτελεῖτο, διὰ καὶ ἡ γῆ *παμμήτωρ* ἐλέγετο—ἐπλάσθη ἐκ χάματος

και πυρός και των τούτοις μειγνυομένων, δηλ. ύδατος και άέρος. "Οτι οι πρώτοι άνθρωποι έπλάσθησαν έκ της γής, πολλοί κοσμογονικοί μύθοι έπρέσβευον. "Ο καιμικός Άριστοφάνης άποκαλεί εις τους «*Όρνιθάς*» του τούς άνθρώπους: *πλάσματα πηλοϋ*. Κατά την κοσμοθεωρίαν του Παρμενίδου ο κόσμος παρήχθη έκ γής και πυρός. "Ο Πλάτων έν τῷ «Τιμαίω» γράφει: *«λαβόντες δέ (θεοί) άθάνατον άρχήν θνητοϋ ζῳου, πυρός και γής ύδατος τε και άέρος από τοϋ κόσμου δανειζόμενοι μόρια ως άποδοθησόμενα πάλιν, εις ταϋτόν ξυνεκόλλων»*. Πρβλ. και τά έν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ σχετικά. *Άγειν προς φῶς* παροστατική έκφρασις αντίθετος προς τῷ *γῆς ένδον*. Γενικῶς ἡ ζωῆ παροβάλλεται *προς φῶς*, ένῶ ὁ θάνατος προς "Αδην, σκότος. *Προμηθεϋς* κατ' άρχάς ταυτιζόμενος μέ τόν "Ηφαιστον, έλέγετο άργότερον υίός του "Ιαπετοϋ και της Κλυμένης, θυγατρὸς του "Ωκεανοϋ ἡ της *Θέμιδος*, ταυτιζομένης προς τὴν *Γαίαν*. "Ητο Τιτάν βοιθήσας τὸν Δία νά κυριαρχήσῃ του πατρός Κρόνου και τῶν Τιτάνων. Οὐδὸς κλέψας τὸ πῦρ, έξ άγάπης προς τόν άνθρωπον, τὸ έχάρισεν εις τὸν ανθρώπινον γένος και οὕτω προήχθη ὁ τεχνικός πολιτισμός, ἡ εϋπορία του βίου. "Ο Αισχύλος διέπλασεν εις τριλογίαν τὸν μύθον του Προμηθεῶς (*Προμηθεϋς πυρφόρος—δεσμώτης—λυόμενος*). Τούτων σφάζεται ὁ *Προμηθεϋς δεσμώτης*. Έν αὐτῷ λέγεται ὅτι ὁ Προμ. έχάρισε τὸ «*Πάντεχρον πῦρ*», ἐπὶ πλέοντος τῆς έλπίδα εις τοὺς ανθρώπους. Τῇ διαταγῇ του Διὸς ὁ Προμηθεϋς έκαρφώθη ὑπὸ του "Ηφαιστοϋ ἐπὶ του Κκυκάσου, ὅπου άετός τὴν ἡμέραν κατέτρωγε τὸ ἦπαρ αὐτοϋ, άναφύομενον τὴν νύκτα. Έν τέλει ἠλευθερώθη ὑπὸ του "Ηρακλέους, ὅστις έφόνευσε τὸν άετόν και συνεφιλίωσε τὸν Προμηθεά και τὸν Δία. Προμηθεά λυόμενον έχει γράψει και ὁ μεγαλοφυῆς άγγλος ποιητής Σέλλεϋ.

Έπιμηθεϋς άδελφὸς του Προμηθεῶς, δειχθεὶς μωρὸς κατὰ τὴν διανομὴν και διαπιστώσας έκ τῶν υἱότερων τὸ σφάλμα του. Διὸ και ἡ παροιμιώδης φράσις «*νά μή εἶσαι Έπιμηθεϋς, άλλα Έπιμηθεϋς*». "Ο Προμηθεϋς έκαλεῖτο *σοφώτατος τῶν Τιτάνων*, ὁ δέ Έπιμηθεϋς *άμαρτίνοος κοσμήσαι τε και νεῖμαι* σχῆμα πρωθύστερον αντί: *νεῖμαί τε και κοσμήσαι*. *Νέμων δέ τοῖς μέν... σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων*. "Ιδιως εις τὸ τμημα τοϋτο του λόγου του Πρωταγόρου δύναται νά εκτιμηθῇ ἡ *καλλιέπεια* τῶν σοφιστῶν, οἵτινες έγοήτεον τοὺς άκροατάς τῶν κατασκευάζοντες τὸν λόγον ποιητικόν. Κάτι άνάλογον εἶναι τὸ σημερινόν *πεζογράφονδο*. "Αντιθέσεις, πάρισα, ισόκωλα, τολμηραὶ μεταφοραὶ, άσυνήθεις λέξεις, ποιητικά έκφράσεις, ὁμοιοτέλευτα κατεκόσμου τὴν έκφρασιν. Κατ' έξοχήν ποιητικὴν χροῖόν έδιδον εις τὸν πεζὸν λόγον ὁ Γοργίας και ὁ Πρόδικος.

προς τὰς έκ Διὸς ὥρας... "Ωραι εἶναι αἱ έποχαὶ του έτους (άτμοσφαιρικά μεταβολαί), θυγατέρες του μεγίστου τῶν θεῶν Διὸς, αἰτίου πάντων τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. "Ο Έπιμηθεϋς δὲν ένδιεφέρετο διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ατόμων, άλλα διὰ τὴν διατήρησιν του εἴδους. Τὰ άτομα έρχονται και παρέρχονται, ἡ ζωῆ εἶναι αἰωνία, *οὐ πάντι σοφὸς ὢν* σχῆμα λιτότητος' έπρεπε νά εἴπῃ: *πάντι άσοφος ὢν*.

Έμμελῶς έχοντα πάντων ἡ διανομῆ και ἡ κόρησις του Έπιμηθεῶς έξησφάλισαν εις τὰ ζῳα άρμονίαν, δηλ. Ισορρόπησιν μεταξϋ τῶν έχθρικών προς αὐτὰ δυνάμεων και τῶν άμυντικῶν μέσων, δι' ὧν ὠπλίσθησαν. "Η άρμονία γενικῶς εἶναι άποτέλεσμα δράσεως Ισορρόπων αντίθέτων δυνάμεων. *τὸν δέ άνθρωπον γυμνόν τε και... και... και*... και σχῆμα πολυσύνδετον χόριν έμφάσεως της διατυπωμένης έννοιας. "Η γνώμη αὐτῆ του Πρωκ. περι του άόπλου του ανθρώπου ἦτο πολυθρύλητος, έλέγχεται δέ ὑπὸ του Άριστοτέλους ως έσφαλμένη. Οι Χριστιανοὶ Πατέρες έπίσης ὀρθῶς ἠρμήνευον τὸ πράγμα: *«Τὸν δέ άνθρωπον λογικὸν δημιουργήσας και νοῦν αὐτῷ μυρίων έπιστημῶν και τεχνῶν εϋρετὴν έμφύσας γυμνόν φυσικῆς*

πανοπλίας ἐδημιούργησεν». Ἐκ τῆς *Ἀκρόπολις* — Διὸς φυλακαὶ — Ἐφαιστοῦ καὶ Ἀθηναῶν οἴκημα κοινόν. Ὁ Ζεὺς, ὡς βασιλεὺς τῶν θεῶν, εἰκονίζεται κατοικῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ὀλύμπου, ὡς οἱ βασιλεῖς τῶν ἡρωικῶν χρόνων κατοικῶν οὐχὶ ἐν τῇ κάτω πόλει, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ὀλύμπου ἐφυλάσσετο καὶ ἡ πολυτιμωτάτη *πολιτικὴ σοφία* ἢ *ἀρετὴ*, φρουρουμένη ἀπὸ φοβεροῦς φρουροῦς, τὸ *Κράτος* κοίτην *Βίαν*. Αἱ δύο αὐταὶ δυνάμεις—ὄργανα τοῦ Διὸς—εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ Αἰσχύλου *Ἀπρωμηθεὺς Δεσμώτης* συνοδεύουν τὸν Ἐφαιστον καὶ ἐπιβλέπουν τὴν σταύρωσιν τοῦ Προμηθεῶς ἐπὶ τοῦ Καυκάσου.

Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἐφαιστος συνεδέοντο στενωδῶς εἰς τοὺς ἀττικοὺς μύθους. Ὁ Ἐριχθόνιος, πρόγονος τῶν Ἀθηναίων, ἐγενήθη ὑπὸ τοῦ Ἐφαιστοῦ καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Αἱ δύο θεότητες ἐπιστευόντο κατ' ἐξοχὴν συμβαλοῦσαι εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Πλάτων ἀλλαχού (ἐν τῷ Πολιτικῷ) γράφει: *«παρὰ θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται, πῦρ μὲν παρὰ Προμηθεῶς, τέχνη δὲ παρὰ Ἐφαιστοῦ καὶ τῆς συντέχνου»*.

Δι' Ἐπιμηθεῶς... δίκη μετέλλθεν... Ὁ Προμηθεὺς κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Διὸς διὰ τὴν κλοπὴν τῆς *ἐμπύρου σοφίας* καὶ ἐκαρφώθη ἐπὶ τοῦ Καυκάσου. Αἰτία τῆς καταδίκης ὑπῆρξεν ἡ μωρία τοῦ Ἐπιμηθεῶς.

Νόημα

Ὁ Πρωτ. ἵνα ἀποδείξῃ τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς διηγείται μακρὸν μῦθον περὶ τῆς γενέσεως τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ θεοί, λέγει, πλάσαντες ἐκ γῆς, πυρός, ὕδατος καὶ ἀέρος τὰ ζῷα, διέταξαν Προμ. καὶ Ἐπιμ. νὰ κοσμήσουν αὐτὰ διὰ δυνάμεων καταλλήλων διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ὁ ἀπρονόητος Ἐπιμηθεὺς ἀναλαβὼν τὴν διανομὴν τῶν δυνάμεων κατηνάλωσεν αὐτὸς διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν ζώων ἀφήσας ἄοπλον τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Προμηθεὺς ἐλθὼν πρὸς ἐπιθεώρησιν βλέπει κατάπληκτος τοῦτο καὶ τοῦ καιροῦ ἐπείγοντος ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον κλέπτει ἐκ τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἐφαιστοῦ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰ δωρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ὁμως αὐστηρῶς φρουρουμένην ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου ἡ κατοικία τοῦ Διὸς, δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ καὶ χαρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τὴν φιλάνθρωπίαν του ταύτην ὁ Προμηθεὺς σκληρῶς ἐτιμωρήθη παρὰ τοῦ Διὸς.

Περίληψις

Ὁ Πρωτ. ἀφηγεῖται μῦθον περὶ γενέσεως τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τοῦτον ὁ Ἐπιμηθεὺς κοσμήσας τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν πλασθέντα ζῷα διὰ καταλλήλων πρὸς τὴν ζωὴν δυνάμεων, ἀπρονόητος γενόμενος, ἀφήκε τὸν ἄνθρωπον ἄοπλον. Διὰ τοῦτο ὁ φιλάνθρωπος Προμηθεὺς κλέπτει καὶ δωρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἔντεχνον σοφίαν καὶ τὸ πῦρ, οὐχὶ ὁμως καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, αὐστηρῶς φυλασσομένην ὑπὸ τοῦ Διὸς. (*Κριτικὴν* τοῦ Πρωταγορείου μύθου βλ. κατωτέρω).

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε μέτοχος θείας φύσεως, πρῶτον μὲν ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς συγγενείας (του) μόνος (αὐτοῦ) ἐξ (ἄλων) τῶν ζώων θεοὺς ἐπίστευσε καὶ ἐπεχείρει καὶ βωμοὺς νὰ ἰδρῦῃ καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα ταχέως διὰ τῆς τέχνης διήθρωσε τοὺς φθόγγους εἰς συλλαβὰς καὶ λέξεις καὶ ἐσχημάτισεν οὕτω τὸν ἔναρθρον λόγον (=διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ ταχὺ φωνὴν καὶ δνόματα) καὶ κατοικίας καὶ ἐν-

δύματα και ὑποδήματα και εἶδη στρωμνῆς και τροφᾶς ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς γῆς ἐφευῖρε πρὸς ἴδιαν ὠφέλειαν (=ἡὔρετο). Μὲ αὐτὰ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἐφωδιασμένοι κατ' ἀρχὰς κατώκου ὀποραδικῶς, πόλεις δὲ δὲν ὑπῆρχον· ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον (=οὖν) ἐξωντῶνον ὅπῃ τὰ θηρία ἔνεκα τοῦ ὅτι ὑπὸ πᾶσαν ἔποιν (=πανταχῆ) ἦσαν ἀσθενέστεροι ἀπὸ αὐτὰ και οἱ τεχνικοί γνώσεις ἱκανοποιητικῶς μὲν ἐβοήθουν αὐτοὺς ὡς πρὸς τὴν ἐξεύρεσιν τροφῆς, εἰς τὸν πόλεμον ὅμως κατὰ τῶν θηρίων ἦσαν ἀνεπαρκεῖς· διότι ἀκόμη δὲν εἶχον κοινωνικὴν και πολιτικὴν ὀργάνωσιν, τῆς ὀποίας μέρος (εἶναι) ἡ πολεμικὴ τέχνη. Ἐπεθύμουν δι' αὐτὸ (=οὖν) νὰ οὐναθροίζωνται και νὰ σφῆζονται κτίζοντες πόλεις. Ὅσακις ὅμως (=ὅτε οὖν) ἤθελον συγκεντρωθῆ, ἐπειδὴ δὲν εἶχον τὴν πολιτικὴν τέχνην, ἠδίκη οὐ εἶς τὸν ἄλλον, ὥστε ἐκ νέου διασκορπιζόμενοι κατεστρέφοντο.

Ὁ Ζεὺς λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐφοβήθη διὰ τὸ γένος μας, μήτως ὀλόκληρον ἐξαφανισθῆ, ἔστειλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν Ἐρμῆν φέροντα και τὴν αἰδῶ και τὴν δικαιοσύνην (ἡ· τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἀγράφους και τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς γραπτοὺς νόμους), διὰ νὰ παρέχουν και εὐκοσμίαν εἰς τὰς πόλεις και συνεκτικὸς δεσμοὺς φιλίας.

Ἐρωτᾷ λοιπὸν ὁ Ἐρμῆς τὸν Δία, μὲ ποῖον τέλος πάντων τρόπον νὰ μοιράσῃ τὴν δικαιοσύνην και τὴν αἰδῶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ποῖον ἐκ τῶν δύο (νὰ κάμω, ἠρώτησεν ὁ Ἐρμῆς), ὅπως ἔχουν μοιρασθῆ αἱ τέχναι, ἔτσι και αὐτὰς νὰ μοιράσω ; Ἐχουν δὲ μοιρασθῆ ὡς ἐξῆς : Ἐνας, ὁ ὀποῖος εἶναι κάτοχος τῆς ἱατρικῆς, εἶναι ἀρκετὸς διὸ πολλοὺς μὴ γνωρίζοντας αὐτὴν (=πολλοῖς ἰδιώταις), (ὀμοίως) και οἱ ἄλλοι ἐπαγγελματίαι. Και τὴν δικαιοσύνην λοιπὸν και τὴν αἰδῶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ διαθέσω εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ νὰ τὰς μοιράσω εἰς ὄλους ; Εἰς ὄλους, εἶπεν ὁ Ζεὺς, και ὄλοι ἄς μετέχουν (αὐτῶν)· διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν πόλεις, ἂν ὄλοι μετέχουν αὐτῶν, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὰς ἄλλας τέχναις· και νόμον μάλιστα (=γε) νὰ θέσῃς ἐξ ὀνόματός μου : νὰ θανατῶνον ὡς νόσον τῆς πόλεως ἐκείνον, ὁ ὀποῖος δὲν δύναται νὰ μετέχῃ τῆς αἰδῶς και τῆς δικαιοσύνης.

Ἔτσι λοιπὸν, Σωκράτη, και δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, δταν μὲν τίθεται πρὸς συζήτησιν (=ἡ λόγος) θέμα εἰδικότητος ἀρχιτεκτονικῆς (=περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς) ἡ ἄλλης τινὸς τεχνικῆς, και οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι και οἱ Ἀθηναῖοι νομίζουσι δτι ὄλοι μετέχουν τῆς ἱκανότητος νὰ διδῶν συμβουλὰς (=μετεῖναι συμβουλῆς) και, ἐάν κανεῖς, ἐνῶ εὐρίσκειται ἐξῶ τῶν ὀλίγων (εἰδικῶν), ἐπιχειρεῖ νὰ διδῆ συμβουλὰς (=συμβουλεύῃ), δὲν (τὸν) ἀνέχονται, ὅπως σὺ λέγεις· και δικαίως (=εἰκότως) κατὰ τὴν γνώμην μου· δταν ὅμως συνέρχονται, διὰ νὰ ἀκούουν συμβουλὰς (=ῶσιν εἰς συμβουλῆν) ἐπὶ ζητημάτων πολιτικῆς ἀρετῆς, ἡ ὀποία πρέπει ὀλόκληρος νὰ κινήται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς δικαιοσύνης και τῆς σωφροσύνης, εὐλόγως ἀνέχονται κάθε ἄνθρωπον (νὰ διδῆ συμβουλῆν), διότι πιστεύουσι, δτι πρέπει (=ὡς προσήκον) κάθε ἄνθρωπος νὰ μετέχῃ αὐτῆς βέβαια τῆς ἀρετῆς, εἰδὲ μὴ (=ἡ), νὰ μὴ ὑπάρχουν πόλεις. Αὐτῇ, Σωκράτη, (εἶναι) ἡ αἰτία αὐτοῦ (τοῦ πράγματος).

Διὰ νὰ μὴ νομίζῃς δὲ δτι ὀπατάσαι, τὸ ἐξῆς πάλιν λάβε ὡς ἀπόδειξιν (=τόδε αὐ λαβὲ τεκμήριον) δτι πράγματι (=τῷ ὄντι) ὄλοι οἱ ἄνθρωποι πιστεύουσι δτι πρέπει κάθε ἄνθρωπος νὸ μετέχῃ και τῆς δικαιοσύνης και τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς Προκειμένου δηλ. περὶ τῶν ἄλλων εἰδικότητων, ὅπως ἀκριβῶς σὺ λέγεις, ἐάν κανεῖς ἰσχυρίζεται, δτι εἶναι καλὸς αὐτῆς ἡ (ἱκανὸς) εἰς οἰανδήποτε ἄλλην τέχνην, εἰς τὴν ὀποίαν δὲν εἶναι, ἡ (τὸν) περιγελοῦν ἡ ἀγανακτοῦν (ἐναντίον του) και οἱ οἰκείοι του προσερχόμενοι (τὸν) νοουθετοῦν, ὡς νὰ ἦτο τρελλός· προκειμένου ὅμως περὶ τῆς δικαιοσύνης και τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, και ἂν ἀκόμη γνωρίζουν (οἱ οἰκείοι του), δτι εἶναι ἄδικος, ἐάν αὐτὸς ὀΐδιος ὀμολογῇ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εἰς βάρος του ἐνώπιον πολλῶν, ἐκείνο τὸ ὀποῖον εἰς τὰς ἄλλας τέχναις (=δ' ἐκεῖ) ἐθεώρουσι δτι εἶναι δεῖγμα φρο-

νήσεως (=σωφροσύνη), τὸ νὰ λέγη δηλ. τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν (=ἐγκαῦθα) (τὸ θεαροῦν) ὡς τρέλλαν καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ λέγουν ὅτι εἶναι δίκαιοι, εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι, εἰ δὲ μὴ (=ἤ) ὅτι εἶναι τρελλὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν οἰκιοποιεῖται τὴν δικαιοσύνην, διότι πιστεύουν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον [=ὡς ἀναγκαῖον (ὄν)] κάθε ἀνθρώπος (=οὐδένα ὄντινα οὐχί) νὰ μετέχη κατὰ κάποιον τρόπον (=ἀμῶς γέ πως) αὐτῆς, εἰ δ' ἄλλως (=ἤ) νὰ μὴ ζῆ μετοξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Γραμματικά - Συντακτικά

⁹Επειδὴ μετέσχε χρονικοαιτιολογικὴ πρότ. νομίζω=πιστεύω. ἔπειτα τὸ ἐπίρρ. δὲν σημαίνει χρονικὴν σειρὰν, ἀλλ' ἀπλῶς χρησιμεύει διὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν πολιτιστικῶν προόδων τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν θείαν μοῖραν. διηρθρώσατο μεσ. ἀόρ. α' τοῦ διαρθρώσομαι -οῦμαι (ἀρθρῶσις)=συνδέων σχηματίζω. τῇ τέχνῃ (δοτ. ὄργαν.)=διὰ τῆς τέχνης, ἣν παρά Προμηθέως ἔλαβεν. ὑπόδεσις=ὑπόδημα (ὑποδέω-α). εὐ-ρετο μέσ. ἀόρ. β' τοῦ εὐρίσκωμαι=εὐρίσκω πρὸς ἴδιαν ὠφέλειαν. ὦκουν παρατ. τοῦ οἰκῶ=κατοικῶ. σοποράδην ἐπίρρ.=σκορπιστά. ἀπώλλυντο παρατ. τοῦ παθητ. ῥ ἀπόλλυμαι=καταστρέφομαι. πανταχῇ ἐπίρρ. οὐχὶ τοπικόν, ἀλλὰ τροπικόν=κατὰ πᾶσαν σχέσιν. αὐτῶν β' ὄρ. συγκρίσεως. δημιουργικὴ τέχνῃ ἐν τῷ Κεφ. ΙΑ'. τὴν εἶπεν: ἔμπυρον, ἔντεχρον σοφίαν, περὶ τὸν βίον σοφίαν. πρὸς τὸν πόλεμον (ἐμπρ. διορ. τοῦ σκοποῦ)=ἵνα πολεμοῦν. τῶν θηρίων γεν. ἄντικ. εἰς τὸν πόλεμον. ἐνδεῆς (κατηγορ) ἐνν. βοηθός=ἀνεπαρκῆς βοηθός. ἧς μέρος (ἐνν. ἐστὶ) πολεμικῇ (ἐνν. τέχνῃ). ὅτε ἀθροισθεῖεν (χρον. πρότ. δηλοῦσα ἀόρ. ἐκονάτης ἐν τῷ παρελθόντι)=ὁσάκις ἤθελε συγκεντρωθοῦν. ἄτε οὐκ ἔχοντες ἄτιολ. μετ. σκεδαννύμενοι μετ. ἐνεστ. τοῦ ῥ. σκεδάννυμαι. (ἐσκεδαννύμην, σκεδάσομαι, σκεδάσθησομαι, ἐσκεδάσθην, ἐσκέδασμαι) =διασκορπίζομαι. δέισας μετ. ἀόρ. τοῦ ἀχρήστου δέιδω. (εὐχρηστον: ἔδεισα, δέδοικα καὶ δέδια, ἐδεδοίκεν. δεινός - δειλός)=φοβούμαι. μὴ ἀπόλοιτο ἐνδοιαστικὴ πρότ. πέμπει (ἴστορ. ἐνεστ.)=ἔπεμψε. αἰδῶ αἰτιατικὴ ἐνικ. τοῦ ὄνομ. ἡ αἰδώς, οὐς, οἷ, ᾧ. (αἰδοῦμαι - αἰδεστός=σεβόμεαι)=ὁ σεβασμός πρὸς τοὺς ἀγράφους νόμους. (ἀναιδής=ὁ μὴ ἔχων αἰδῶ). δίκη=δικαιοσύνη, σεβασμός πρὸς τοὺς γραπτὸς νόμους. ἵνα εἶεν τελικὴ πρότ. ἐκ τοῦ ἴστορ. ἐνεστ. πέμπει ἐξαρτῶμ. κόσμοι=στολιδία (κόσμοι - δεσμοὶ κατηγορ). συναγωγὸι φιλίας (τὸ β' γεν. ἄντικ. εἰς τὸ α'). συναγωγός=ἱκανός συνάγειν, συναρμολογικός. τίνα τρόπον δοίη (τὸ δοίη εὐκτ. ἀόρ. β' τοῦ δίδωμι) πρότ. πлаг. ἔρωτ. ἀντί εὐθείας: τίνα τρόπον δῶ;

Πότερον... νείμω συντ. σειρ.: πότερον νείμω (ὑποτακτ. ἀπορηματικὴ τοῦ νέμω) καὶ ταύτας, ὡς νενέμηται (παρακ. τοῦ ρ. νέμομαι) αἱ τέχνηαι (ἐνν. ἡ νείμω ἄλλως; ἰδιώτης (ἀντίθ. τοῦ δημόσιος ἢ δημιουργός)=ὁ μὴ ἄσκαν δῆμιον ἔργον, ὁ μὴ εἰδικὸς τεχνίτης. δημιουργοὶ ἐννοεῖται: ἔχοντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἱκανὸς πολλοῖς ἰδιώταις. θῶ ὑποτακτ. ἀόρ. β' τοῦ τίθημι (ἀπορηματικὴ), ἀόρ. ἔθηκα - θῶ - θείην - θές - θεῖναι - θεῖς - θεῖσαι - θείσαι - θέν. μετεχόντων (γ' πληθ. πρόσ. ιροστακ. ἐνεστ. τοῦ μετέχω)=μετεχέωσαν=ἄς μετέχουν. οὐκ ἂν γένοιτο (ἀπὸδ.) + εἰ μετέχοιεν (ὑπόθ.) ὑποθετ. λόγ. γ' εἶδ. δηλῶν ἀπλήν σκέψιν τοῦ λεγοντός. νόμον θές=θέσος νόμον. Τὸ τίθημι νόμον ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἄρχαιοι ἐπὶ ἀρχοντος κυβερνώντος ἀπολυταρχικῶς, τὸ δὲ τίθημαι νόμον ἐπὶ πολιτῶν ψηφίζοντων νόμον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου. κτείνειν ἀπαρ. ἐν. τοῦ κτείνω (ἔκτεινον, κτείνω, ἔκτεινας, ἔκτενας)=φονεύω. οὕτω δὴ ὁ Πρωτ. ἐκ τοῦ μύθου ἐξάγει τὸ συμπέρασμα. ὀλίγοις οἰονταί... συμβουλῆς συντ. σειρ.: οἰονταί (ἐνν. Ἀθηναῖοι) μετείναι (ἀντικ.) ὀλίγοις (ἐνν. τῶν πολιτῶν) (ἢ δοτ. προσωπ. ὀλίγοις ἀποτελεῖ τὸ λογικὸν ὑποκείμεν. τοῦ ἀπροσώπου μετείναι, τοῦ ὁποῖου: γραμματικὸν ὑποκ. εἶναι ἢ ἐξ αὐτοῦ προκύπτουσα ἀφηρημένῃ ἔννοια μετουσία) συμβουλῆς. συμβουλή=ἱκανότης πρὸς τὸ συμβουλευεῖν. ἐὰν συμβουλεύη=ἐὰν περιῆται συμβουλεύειν. εἰκότως=εὐλόγως. ἴωσιν ὑποτακτ.

τοῦ ἔρχομαι (εἶμι). ὡς παντὶ προσήκον... πόλεις συντ. σειρ.: ὡς προσήκον (αἰτιατ. ἀπόλ.). παντὶ (δοτ. προσωπ.) μετέχειν ταύτης γε τῆς ἀρετῆς ἢ (ένν. κατὰ ζεύγμα: ἀναγκαῖον ὄν) μὴ εἶναι πόλεις. αὕτη καθ' ἕξιν πρὸς τὸ κατηγ. αἰτία ἀντὶ νὰ εἴπῃ τοῦτο. τῶ ὄντι=ὄντως=πράγματι. ὡς τῶ ὄντι ἡγούνται ἢ εἶδ. πρότ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κατωτέρω λαβὲ τεκμηρίον. ἡντινοῦν αἰτιατ. τῆς ἀντων. ἤτισοῦν (=ἤτις+οῦν). ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην (ἔννοκ. εἶναι ἀγαθός), ἣν μὴ ἔστιν (ένν. ἀγαθός), νουθετοῦσιν ένν. αὐτόν. εἰάν τινα εἰδῶσιν (ένν. ὡς ὑποκ. οἱ οἰκειοὶ αὐτοῦ). ὅτι ἀδικός ἐστιν: κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: εἰάν τινα εἰδῶσιν, ὅτι ἀδικός ἐστὶ τις, ἀλλὰ τὸ ὑποκ. τῆς εἰδ. πρότ. (τις) ἐτέθη κατὰ πρόληψιν ὡς ἀντικ. τῆς ὑποθετικῆς προτ. ἐναντίον πολλῶν=ένώπιον πολλῶν. ἐκεῖ=έν ταῖς ἄλλαις τέχναίς. ἐνταῦθα=έν τῇ δικαιοσύνη καὶ τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ (ένν. ἡγούνται). τάληθῆ λέγειν ἐπεξήγησις τοῦ ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην. καὶ φασί... δικαιοσύνην. συντ. σειρ.: καὶ φασίν (ὑποκ οἱ οἰκειοὶ δεῖν (ἀντικ.) φάναι (ἔννοκ. τοῦ δεῖν) πάντας (ὑποκ. τοῦ φάναι) εἶναι (ἀντικ. τοῦ φάναι) δικαίους (κατηγ.), εἰάν τε ὧσιν (ένν. δίκαιοι) εἰάν τε μὴ ὧσιν (ένν. δίκαιοι) ἢ (ένν. φασί) μαινεσθαι (ἀντικ.) τὸν μὴ προσποιούμενον (ὑποκ τοῦ μαινεσθαι) δικαιοσύνην. φάναι ἀπορέμφ. ἐνεστ. τοῦ φημί. ὡς ἀναγκαῖον (ένν. ὄν) αἰτιατ. ἀπόλυτος, διότι τὸ ἀναγκαῖόν ἐστι εἶναι ἀπόρσωπος φράσις. οὐδένα ὄντινα οὐχι=πάντα. ἀμωσγέπως (ἀμῶς+γε+πως)=κατὰ τινα τρόπον· τὸ ἐπίρρ. ἀμῶς προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀχρήστου ἀμός=τις. ἢ (ένν. ἀναγκαῖον ὄν) μὴ εἶναι (ὑποκ. τοῦ ἀναγκαῖον ὄν) ένν. αὐτόν, ἦτοι τὸν μὴ μετέχοντα πολιτικῆς ἀρετῆς ἐν ἀνθρώποις.

Πραγματικά—Αἰσθητικά

Θείας μετέσχε μοίρας ὁ ἄνθρωπος λαβὼν παρὰ Προμηθέως τὴν ἔντεχον σοφίαν καὶ τὸ πῦρ θεωρεῖται πλέον μετασχὼν θείας μοίρας (πρβλ. τὸ χριστιανικόν: κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν..). Θεοὺς ἐνόμισε καὶ βωμοὺς καὶ ἀγάλματα πρώτη πολιτιστικὴ κατὰκτησις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ δώρου τοῦ Προμηθέως ἢ τοῦ ἠ ἀνάπτυξις θερησκείας, ἦτοι ἡ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξιν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, καὶ ἡ λατρεία, ἦτοι οἱ τρόποι ἐκδηλώσεως τῆς πρὸς θεὸν πίστεως (βωμοί, ἀγάλματα, θυσίαι κλπ.). Ἡ λέξις ἀγαλμα (ἐκ τοῦ ἀγάλλομαι) σημαίνει τὸ ἐφ' ᾧ ὁ θεὸς ἀγάλλεται. Ἐκυριολεκτεῖτο δὲ ἐπὶ ὀλογλύφων ἔργων παριστῶντων θεοῦς, ἐνῶ τῶν ἀνθρώπων τὰ ὀλόγλυφα ὁμοιώματα ἐλέγοντο ἀνδριάντες (ἐκ τοῦ: ἀνήρ). φωνήν... διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ δευτέρα πολιτιστικὴ κατὰκτησις τοῦ ἀνθρώπου: ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐνάρθρου λόγου. ἢ γλώσσα. Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι ἐδιχάζοντο εἰς τὸ πρόβλημα τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης. Ἄλλοι τὴν ἐνόμιζον δημιουργηθεῖσαν φύσει, ἄλλοι δὲ θέσει. Ὁ Πρωτ. προφανῶς ἀσπάζεται τὴν β' θεωρίαν, ὅτι δηλ. ἡ γλώσσα εἶναι τὴν ἀνθρώπων ἐπινόησις. Ἡ ἐπιστήμη σήμερον δέχεται ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς γλώσσης ὀφειλομένη εἰς τὴν κοινωνικότητα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀποτέλεσμα μακρᾶς ἐξελίξεως ὑπαρχούσης ὁμως τῶ ἀιθρώπω ἐμφύτου πρὸς τοῦτο προδιαθέσεως. οἰκήσεις - ἐσθῆτας - ὑποδέσεις - στρωμνὰς - τροφὰς τρίτη τοῦ ἀνθρώπου πολιτιστικὴ κατὰκτησις ἐκ τοῦ δώρου τοῦ Προμηθ. εἶναι ἢ διὰ τῆς τεχνικῆς ἱκανοποίησις τῶν βασικῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν του, κατοικίας, ἐνδυμασίας, τροφῆς. πολιτικὴν τέχνην οὕτω εἶχον, ἣς μέρος πολεμικῆ κατὰ τὸν Πρωταγόραν οἱ ἄνθρωποι σιτεροῦμενοι τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ὀργανωθῶσι πολιτικῶς καὶ κατ' ἀκολουθίαν πολεμικῶς. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ Πρωταγ. βλέπει μόνον τὴν ἀγαθὴν ὄψιν τοῦ πολέμου καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖ τὴν πολεμικὴν τέχνην μέρος τῆς πολιτικῆς τέχνης. ἐξήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι ὁ σοφιστῆς θεωρεῖ ὅτι ἡ πολιτικὴ ὀργάνωσις τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο ἕνεκα τοῦ φόβου τῶν θηρίων. Ζεὺς δείσας ὁ Ζεὺς, ὡς πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε κατὰ τὸν Ὀμηρον, ὑπέρτατος κυβερνήτης τῆς τε θεϊκῆς καὶ ἀνθρωπίνης κοινωνίας, προνοεῖ, ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Αἰδῶς - Δίκη μυθολο-

γικῶς παρίστανται ὡς κατώτεροι θεότητες, ὄργανα τοῦ Διός, καθήμενοι παρὰ τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ἡ Δίκη παρίσταται καὶ ὡς *Νέμεσις*. Καὶ αἱ δύο ἔννοιαι δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἀλληλοσεβασμοῦ τῶν ἀνθρώπων*. Εἶναι ἔννοια βασικαὶ διὰ τὴν ὑπορξιν ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Πλείστοι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τὰς θεωροῦν «*αὐτηγίαν τῶν πόλεων*». Ἀντίθετος τῆς αἰδοῦς εἶναι ἡ *ἀναίδεια* καὶ ἡ *ὑβρις*. (Ὅμηρος - Ἡσίοδος - Τυρταῖος - Θεόγνις). Ἀρχαῖος ρήτωρ ἐπίσης ἀναφέρει: «*Ταῦτα δ' ἐνομοθέτει Ζεὺς, ὅτ' ἐπεμπεν εἰς ἀνθρώπους Αἰδῶ καὶ Δίκην μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν ἐπιμεληθσομένους ἀνθρώπων καὶ φυλάζοντας αὐτοῖς τὸν βίον*». *φιλίας συναγωγῶν* ἢ ὑπαρξίς φιλίας προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν κοινωνίας, ἥτοι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν Δίκην.

Νενέμηνται δὲ ὧδε κατὰ κοινὸν τρόπον ὁ Πρωταγ. παριστᾷ τὸν Ἑρμῆν ὁμιλοῦντα πρὸς τὸν ὑπατον τῶν θεῶν Δία. Ὁ τρόπος οὗτος ἔχει τόνον διδασκαλικόν. Τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ Ἑρμοῦ παρουσιάζει ὁ σοφιστὴς οὗτος, ἵνα καταδείξῃ εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ παραστατικώτερον τὸν τρόπον διανομῆς τὰς τεχνῶν. *Καὶ νόμον θές παρ' ἑμοῦ* ὁ Ζεὺς (βλ. εἰς Γραμματικά τὴν διαφορὰν τοῦ *τίθηναι νόμον* καὶ *τίθεται νόμον*) παρίσταται ὡς ἀπόλυτος τοῦ παντός κυβερνήτης, κατ' ἀρέσκειαν θέτων νόμου. *νόσον πόλεως* μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν τῶν φθειρουσῶν τὸ σῶμα. (Καὶ ἡμεῖς σήμερον: αὐτὸς εἶναι *πανούκλα* γιὰ τὴν πόλην). Ὁ Πρωτ. ὑποστηρίζει θάνατον διὰ τὸν μὴ μετέχοντα αἰδοῦς καὶ Δίκης. Ὁ τοιοῦτος καταστρέφει τὴν *ἠθικὴν ἁρμονίαν* τῆς κοινωνίας. *Ἑρμῆς* υἱὸς Διὸς καὶ Μαίας, ἄγγελος τῶν θεῶν, φέρων κηρύκειον. Παρίσταται διμορφος, ἥτοι προσάγει τοῦ ἐμπορίου — καὶ ἐλέγετο *κερδῶς* — καὶ τῶν γραμμάτων — *λόγιος* Ἑρμῆς. Ἐθεωρεῖτο καὶ χθονία θεότης, ψυχοπομπός.

Οὕτω δὲ, ὃ Σώκρατες καὶ διὰ ταῦτα... Ὁ Πρωταγ. θεωρῶν τὸν μῦθον, ὃν διετύπωσεν, ὡς ἀπόδειξιν, ἐξάγει ἥδη τὸ ἐκ ταύτης συμπεράσμα, ὅπερ δικαίωμεν κατ' αὐτὸν τοὺς Ἀθηναίους, ἐπιτρέποντας, ὅπως πάντες ὁμιλῶσιν ἐπὶ ζητημάτων πολιτικῆς τέχνης, ἥτις βασιζέται ἐπὶ τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς Δίκης, αἵτινες κοιναὶ ἐδόθησαν εἰς πάντας παρὰ τοῦ Διός.

Καὶ ἐν τῷ κεφ. τούτῳ παρατηρήτεια ἡ ἐπιτηδευμένη τοῦ Πρωταγόρου καλλιπέπεια, τόσον προσφιλεῖς εἰς τοὺς σοφιστὰς: ὁ λόγος του γέμει ἀντιθέσεων, πολυσυνδέτων, ποιητικῶν ἐκφράσεων, μεταφορῶν, ἰσοκῶλων καὶ παρίων.

Νόημα

Διὰ τοῦ δόγμου τοῦ Προμηθέως, κατὰ τὸν Πρωταγόρειον μῦθον ὁ ἄνθρωπος μετασχὼν θείας φύσεως ἀνέπτυξε θρησκείαν καὶ λατρείαν, ἔναρθρον λόγον καὶ διὰ τεχνικῶν μέσων ἱκανοποίησε τὰς βασικὰς ὑλικὰς του ἀνάγκας, τροφῆς, ἐνδυμασίας, κατοικίας. Ἐλλείπει ὁμοῦ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, μὴ ὄντες δηλ. ὠργανωμένοι εἰς κοινωνίαν οἱ ἄνθρωποι, διεφθειρόντο ὑπὸ τῶν θηρίων. Πρὸς ἀπόκτησιν τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ συνεπῶς πρὸς ἐπίτευσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ὁργανώσεως ὁ Ζεὺς ἐμοίρασε διὰ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους *τὴν αἰδῶ* καὶ *τὴν Δίκην*, διατάξας νὰ φρονεῖται «*ὡς νόσος πόλεως*» ὁ μὴ μετέχων αὐτῶν.

Περατώσας ὁ σοφιστὴς τὴν μυθικὴν του διήγησιν ἐξάγει τὸ ἐκ ταύτης συμπεράσμα. Οἱ Ἀθηναῖοι δηλαδὴ ἐπιτρέπουν εἰς πάντας τοὺς πολίτας νὰ ὁμιλοῦν περὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἐπειδὴ αὕτη εἰς πάντας παρὰ τοῦ Διὸς ἐδόθη. Οὕτω κατὰ τὸν σοφιστὴν ἐξηγεῖται καὶ τοῦτο τὸ δεδομένον τῆς πείρας: ὁ διακηρύττων ὅτι γνωρίζει μίαν τέχνην, ἣν δὲν γνωρίζει, περιπαίξεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἢ νουθετεῖται, ἂν ὅμως διακηρύττῃ ὅτι εἶναι ἄδικος, ὅτι δηλ. στερεῖται πολιτικῆς ἀρετῆς, τότε οὗτος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται τρελλός.

Περίληψεις

1. Ὁ ἄνθρωπος λαβὼν παρὰ Προμηθέως τὴν ἔντεχνον σοφίαν ἀπέπτυξε θρησκείαν, λατρείαν, γλῶσσαν καὶ ἱκανοποίησε τὰς ὑλικὰς τοῦ ἀνάγκας. 2. Στερούμενος ὁμως πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ συνεπὸς πολιτικῆς ὀργανώσεως διεφθέρητο ὑπὸ τῶν θηρίων. 3. Πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους ὁ Ζεὺς ἔπεμψε τοῖς ἀνθρώποις αἰδῶ καὶ δίκην, τὰς βασικὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς.

Συμπέρασμα: Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐμφύτως μετέχουν τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ δύνανται νὰ ὁμιλοῦν ἐπὶ ζητημάτων σχετικῶν πρὸς αὐτήν.

Κριτικὴ Πρωταγορείου μύθου: Ὁ μῦθος τοῦ Πρωταγόρου, ἀσχέτως τῶν ἐσφαλμένων συμπερασμάτων, τὰ ὅποια ὁ σοφιστὴς ἐξάγει, εἶναι μεγαλοφυῆς εἰς τὴν σύλληψιν. Μεγάλῃ φιλοσοφικῇ ἀλήθειᾳ εἶναι οἱ βασικαὶ προϋποθέσεις τῆς ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεως πολιτείας, εἶναι ἡ ὑπαρξίς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰδοῦς καὶ δίκης. Ὑψηλὴ ἐπίσης φιλοσοφικῇ ἀλήθειᾳ εἶναι οἱ τὸ δῶρον τοῦ Προμηθέως—ἡ ἔντεχνος σοφία—κατέστησεν ἱκανὸν τὸν ἄνθρωπον νὰ δαμάσῃ τὰς φυσικὰς δυνάμεις, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν κακὸν ἐσωτερικόν του κόσμον, ὥστε νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου καὶ τῆς αἰδοῦς. Τὰ ὑπέριστα ταῦτα ἡθικὰ ἀγαθὰ ἐδόθησαν ὡς δῶρον εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ ὑπεριάνου θεοῦ, ὅστις ἐν προκειμένῳ παρουσιάζεται ἵλιαν φιλάνθρωπος, σφῶζον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Σφάλμα ἐξ ἄλλου εἶναι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Πρωτ. ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπέπτυξε θρησκείαν, προοιῶ ἀποκτήσῃ τὴν αἰδῶ καὶ τὴν δίκην. Ἐσφαλμένως ἐπίσης ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ Πρωτ. ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐνάροθρου λόγου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'. Ὅτι μὲν λοιπὸν ἀποδέχονται εὐλόγως κάθε ἄνδρα ὡς σύμβουλον περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, διὰ τὸ ὅτι νομίζουν ὅτι καθένας μετέχει αὐτῆς, αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα παρουσιάζω (=ταῦτα λέγω)· ὅτι δὲ νομίζουν ὅτι αὐτὴ (ἡ ἀρετὴ) οὔτε ἐμφυτος εἶναι οὔτε (ἀποκτᾶται) ἀνευ ἐξωτερικῆς ἐπεργείας (=ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου), ἀλλ' ὅτι καὶ διδακτὴ εἶναι καὶ κατόπιν προσεκτικῆς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας (=ἐξ ἐπιμελείας) ἀποκτᾶται (=παράγινεται), ἀπὸ ὁποῖον ἀποκτᾶται, τοῦτο θὰ προσπαθῆσω νὰ σοῦ ἀποδείξω ὡς δεύτερον (ἦ; μετὰ τοῦτο).

Δι' ὅσα δηλ. μειονεκτήματα νομίζουν οἱ ἄνθρωποι οἱ μὲν διὰ τοὺς δὲ (=ἀλλήλους) ὅτι (τὰ) ἔχουν ἐκ φύσεως ἢ ἐκ τύχης, κανεὶς δὲν θυμῶναι οὔτε νουθετεῖ οὔτε σωφρονίζει (=διδάσκει) οὔτε τιμωρεῖ, ὅσους ἔχουν αὐτά, διὰ τὰ μὴ εἶναι τοιοῦτοι, ἀλλὰ (τοὺς) λυποῦνται· διὰ τοὺς ἀσχήμους π.χ. ἢ τοὺς μικροσώμους ἢ τοὺς ἀσθενικοὺς, ποῖος εἶναι τὸσον ἀνόητος, ὥστε νὰ ἐπιχειρῇ νὰ χρησιμοποιοῖ (=ποιεῖν) κάποιον ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέσα (δηλ. νουθεσίαν, τιμωρίαν κλπ.); Διότι αὐτὰ μὲν τὰ κατὰ (δηλ. ὑγεία, καλλονὴ κλπ.), (καθὼς) καὶ τὰ ἀντίθετα τῶν γνωρίζουν, νομίζω, οἱ ἄνθρωποι ὅτι συμβαίνουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τύχης· ὅσα ὁμως ἀγαθὰ νομίζουν ὅτι γίνονται κτήματα (=γίνεσθαι) εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς κοπιώδους ἐργασίας καὶ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς διδασκαλίας, ἂν κανεὶς δὲν ἔχη αὐτά, ἀλλ' (ἔχη) τὰ ἀντίθετα τῶν κακὰ, εἰς αὐτὸς τὰς περιπτώσεις, νομίζω (=πον), προκαλοῦνται καὶ οἱ θυμοὶ καὶ αἱ τιμωρίαι καὶ αἱ νουθεσίαι. Ἀπὸ αὐτὰ λοιπὸν (τὰ κακὰ) (=ὄν) ἔνα εἶναι καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ γενικῶς (=σὺλ-λήβδην) πᾶν τὸ ἀντίθετον πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρετήν. Τότε πλέον-θυμῶναι ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου καὶ νουθετεῖ, διότι (=ὄς) προφανῶς (=δηλον ὅτι) ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ εἶναι ἀπόκτημα (=κτητῆς οὐσης) τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς μεθῆσεως. Διότι, ἂν θέλῃς νὰ ἐννοήσῃς, Σωκράτη, ποῖαν τέλος πάντων σημασίαν ἔχει (=τί δύναται ποτε) τὸ νὰ τιμωρῇ κανεὶς τοὺς ἀδικοῦντας, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ τιμωρίας τῶν ἀδικούντων (=αὐτὸ) θὰ σὲ δι-

δάξη, ότι οι άνθρωποι τουλάχιστον έχουν την γνώμη, ότι ή ἀρετή δύνανται ν' ἀποκτηθῆ (= *παραιοσεναστόν*). Διότι κανείς δέν τιμωρεῖ τοὺς ἀδικούντας, ἀποβλέπων εἰς αὐτό (δηλ. εἰς τὴν τιμωρίαν) καὶ δι' αὐτό, διότι δηλ. διέπραξεν ἀδικήμα, ἐκτός ἂν κανεῖς ἐπιβάλλη τιμωρίαν ἀσυλλογίστως ὡς θηρίον. Ἐκεῖνος δὲως ὁ ὅποιος βάσει τῆς λογικῆς (= *μετὰ λόγου*) ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπιβάλλη τιμωρίας, δέν ἐπιβάλλει τὴν τιμωρίαν (= *οὐ τιμωρεῖται*) ἔνεκα τοῦ ἀδικήματος, τὸ ὅποιον ἔχει παρέλθει—διότι βεβαίως δέν εἶναι δυνατόν, ὅ,τι ἔγινε, νὰ τὸ κάμῃ νὰ μὴ ἔχη γίνεῖ—ἀλλὰ χάριν τοῦ μέλλοντος, διὰ νὰ μὴ ἀδικήσῃ δηλ. πάλιν μῆτε αὐτὸς ὁ ἴδιος μῆτε ἄλλος (κανεῖς), ὁ ὅποιος εἶδεν ὅτι αὐτὸς ἐτιμωρήθη.

Ἐπειδὴ λοιπὸν (= *καὶ*) τοιοῦτον σκοπὸν ἔχει (ὁ ἐπιβάλλων τὴν τιμωρίαν), πιστεύει ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ· ἐπιβάλλει ποινὴν διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺλάχιστον (= *γοῦν*) (εἰς τὸ μέλλον τὸ κακόν). Αὐτὴν λοιπὸν τὴν γνώμην ἔχουν ὅλοι, ὅσοι βεβαίως ἐπιβάλλουν ποινὰς καὶ διὰ ἰδιωτικά καὶ δια δημόσια ἀδικήματα· ἐπιβάλλουν δὲ ποινὰς καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἀδικηθέντος καὶ πρὸς σωφρονισμόν τοῦ ἀδικούντος) (= *τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται*) καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι εἰς ὅσους νομίζουν ὅτι ἀδικοῦν καὶ κατ' ἐξοχὴν (= *οὐχ ἡμῖστα δὲ*) οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ἰδιοῦ σου συμπολίται· διὰ τοῦτο λοιπὸν (= *ὥστε*) σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν λογικὴν συνέπειαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ἐξ ἐκείνων, εἰ ὅποιοι πιστεύουν, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ νὰ ἀποκτηθῆ εἶναι δυνατόν καὶ νὰ διδαχθῆ.

Ὅτι μὲν λοιπὸν εὐλόγως οἱ συμπολίται σου ἀποδέχονται νὰ ἀκούουν συμβουλὰς ἐπὶ πολιτικῶν ζητημάτων καὶ (παρὰ) χαλκῶς καὶ παρ' ὑποδηματοποιῶ καὶ ὅτι θεωροῦν τὴν ἀρετὴν ὅτι δύνανται καὶ νὰ διδαχθῆ καὶ ν' ἀποκτηθῆ, ὡς ἐγὼ τοὺλάχιστον νομίζω (= *ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται*), Σωκράτη, ἀρετὰ σου ἔχει ἀποδειχθῆ.

Γραμματικά - Συντακτικά

ὅτι μὲν οὖν... ταῦτα λέγω· συντ. σειρ.: ταῦτα μὲν οὖν λέγω ὅτι ἀποδέχονται (εἰδ. πρότ.) *εἰκότως πάντα ἄνδρα* (ἀντικ.) *σύμβουλον* (κατηγ.) *περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς διὰ τὸ ἠγεῖσθαι* (ἀναγκ. αἰτ.) *μετεῖναι* (ἀντικ. τοῦ ἠγεῖσθαι) *παντὶ* (δοτ. προσ. καὶ λογικόν ὑποκ. τοῦ *μετεῖναι*, τοῦ ὁποῖου γραμματικόν ὑποκειμενον εἶναι τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀφηρημένον: *μετουσία*) *ταύτης, φύσει* δοτ. τοῦ τρόπου. *ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου* ἐμπρόθ. διορ. τρόπου. *ἐξ ἐπιμελείας* ἐμπρ. διορ. αἰτίας. *ὧ ἂν παραγίγηται* ἀναφ. ὑποθ. πρότ. *ὅσα γὰρ ἠγοῦνται...* ἢ *τύχη* συντ. σειρ. *ὅσα γὰρ κακὰ ἄνθρωποι ἠγοῦνται ἔχειν* (ἀντικ.) *ἀλλήλους* (ὑποκ. τοῦ ἔχειν) *φύσει ἢ τύχη* (δοτ. τροπ.). *θυμύομαι* -*οὔμαι* -*οργίζομαι*. *ᾧσιν* ἔνεος ὑποτ. τοῦ *εἰμί*. *ἐλεοῦσιν* = λυποῦνται. οἰκτεῖρουσ' ἐτέθη πληθυντ., ἐνῶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἔνικ. *ὁλον* = π.χ. *αἰσχρός* (ἀντιθ. τοῦ *καλός*) = *ἄσχημος* (συγκ. *αἰσχίω*, ὑπερθ. *αἰσχοῦμαι*). *οἶμαι* καὶ *οἴομαι* = νομίζω. *ἴσασιν* γ' πληθ. τοῦ *οἶδα*. *τούτων* δηλ. τὸν θυμόν, νοουθεσίαν, διδασκαλίαν, κολασμόν. *ἴσασιν* γ' πληθ. τοῦ *οἶδα* = γνωρίζω. *ὧν* = τούτων δέ. *συλλήβδην* ἐπίπρ. (*συλλαμβάνω*) = γενικῶς. *ἐνθα δὴ* = εἰς αὐτὴν πλέον τὴν περιστασιν. *δῆλον ὅτι* (ἢ φράσις αὕτη κατὰ παράλειψιν τοῦ ρ. κατήνησεν ἐπιρρηματικῆ) = *προφανῶς*. *ὡς...* *οὔσης* συντ. σειρ. *ὡς οὔσης* (αἰτιολ. μετ.) ἔνν. (*τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς*) *κητῆς* (κατηγ.) *ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως* (ἐμπρ. διορ. τρόπου). *κητὸς* (ρημ. ἐπίθ. τοῦ *κτώμαι*) = *δυναμένος* ν' ἀποκτηθῆ. *τί ποτε δύναται* πλ.α. ἔρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ *νοῆσαι*. *οἱ γε ἄνθρωποι* = οἱ ἄνθρωποι τοὺλάχιστον (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα, λ.χ. τὰ θηρία). *πρὸς τοῦτο τὸν νοῦν ἔχων* = *προσέχων τὸν νοῦν τούτω* = *προσέχων* εἰς αὐτό. *τούτου ἔνεκα* ἀναστροφῆ προθέσ. *ὅτι ἠδίκησεν* (ὑποκ. ὁ ἀδικήσας) ἐπεξήγ. *ὅστις μὴ τιμωρεῖται* (ἀναφωρ. ὑποθετ. πρότ.) = *εἰ μὴ τις τιμωρεῖται*. *τιμωροῦμαι* = ἐπιβάλλω τιμωρίαν πρὸς ἑαυτὸν μου ἱκανοποιεῖσιν. *οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος* = *οὐχ ἔνεκα τοῦ παρελ. ἀδικήματος*. *μετὰ λόγου* = με βέβαιον τὸν ὀρθὸν λόγον· ἀντιθ. *ἀλογίστως*. *οὐ γὰρ ἂν...* *θεῖη* συντ. σειρ.: *οὐ*

γὰρ ἂν θείῃ (εὐκτ. ἀορ. β' τοῦ τίθημι) τὸ γε πραχθὲν (ἀντικ.) ἀγέννητον (κατηγ.). τοῦ μέλλοντος χάριν ἀναστροφή προθέσ. ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ τελ. πρότ. ἐπεξήγησις. κολασθέντα κατηγορ. μετ. ἐκ τοῦ ἰδόν. ἔχων αἰτιολ. μετ. διάνοια=σκοπός. διανοοῦμαι=ἔχω τὴν γνώμην. παιδευτὴ=διδασκτὴ. ἀποτροπῆς ἕνεκα ἀναστροφή προθέσ. δόξα (ἐκ τοῦ δοκῶ) ἢ λέξις ἔχει δύο σημασίας α') γνώμη. β' ὑπόληψις· σημαίνει δηλ. τί δοκεῖ τῷ ὑποκειμένῳ περὶ τῶν ἄλλων (γνώμη) καὶ τί δοκεῖ τοῖς ἄλλοις περὶ τοῦ ὑποκειμένου (ὑπόληψις). κολάζομαι τινα=ἐπιβάλλω εἰς τινα ποινὴν πρὸς σωφρονισμόν. οὓς ἂν οἴωνται ἀντικ. τοῦ κολάζονται. τῶν ἡγουμένων (ἐπιθ. μετ.) γεν. κατηγορ. διατρι. ἀποδέδεικται παρακ. τοῦ ἀπρωτ. λαμβανομένου ἀποδείκνυται· ὡς ὑποκειμ. αὐτοῦ αἰ εἰδ. προτ. ὡς ἀποδέχονται καὶ οὗτοι ἡγοῦνται. χαλκῆος - σκυτοτόμου ἀντικ. τοῦ ἀποδέχονται.

Πραγματικά

ὄτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει... ἀλλὰ διδακτόν. Ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα περιπίπτει εἰς τὴν α' ἀντίφασιν, διότι ἐν Κεφ' ΙΑ' εἶπεν ὅτι ὁ Ζεὺς ἐμοίρασεν εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰδῶ καὶ τὴν δικήν, δηλ. τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν. Ἄρα αὕτη εἶναι ἔμφυτος. Ἐνταῦθα ὁμοῦς ὑποστριζέει τὸ ἀντίθετον: ὅτι εἶναι οὐ φύσει, ἀλλὰ διδακτὴ. αἰσχροὺς - μικροὺς διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, λαὸν κατ' ἐξοχὴν ὠραιολάτρη. τὸ καλὸν σῶμα, ἦτοι τὸ ὠραῖον, εἶναι κατ' σῶμα ὄχι μικρόν. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κατὰ ἔχον οἱ ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ... οὐδείς θυμοῦται... διατυπῶνται ἐνταῦθα ἡ ὀρθὴ γνώμη ὅτι τὰ ἀκούσια τοῦ ἀνθρώπου μειονεκτήματα δὲν εἶναι ἄξια κολασμοῦ, ἀλλὰ ἐλέους. θυμοῦται, νουθετεῖ, διδάσκει, κολάζει ἢ διαδοχὴ τῶν ἐννοιῶν κατὰ κλίμακα μειζόνα, in crescendo, ὡς λέγεται εἰς τὴν μουσικὴν. φύσει ἢ τύχῃ ὁ Πρωτ. δέχεται σκοπιμότητα ἐν τῇ φύσει, ἀλλ' οὐχί καὶ θέαν πρόνοιαν. ἡ ἀσέβεια αὕτη δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἦτοι ἡ εὐσέβεια δὲν εἶναι μέρος τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὁ Πρωτ. ἀρχίζει ἤδη νὰ γενικεύῃ τὸ ζήτημα: περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς γενικῶς καὶ οὐχὶ μόνον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. κολάζει - τιμωρεῖται ὁ Ἀριστοτέλης διακρίνει τὰς ἐννοίας τιμωρία καὶ κόλασις: «ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστι, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιούντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ». Ἡ τιμωρία ἦτο συνήθως χρηματικὴ ποινὴ ἢ κόλασις σωματικὴ. Ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν... οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα... ἀλλὰ... κολασθέντα ὁ σοφιστὴς διατυπώνει ἐνταῦθα τὴν περὶ ποινῆς θεωρίαν του. Σκοπὸς τῆς ποινῆς δὲν εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ κακοῦ, ἢ ἐκδίκησις. Τοιαύτη ἀντίληψις εἶναι θηριώδης. Ἡ ποινὴ κατὰ τὸν Πρωτ. ἐπιβεβλημένη παιδαγωγικῶς καὶ νομικῶς ἀποτελεῖ μέσον σωφρονισμοῦ τοῦ ἀδικήσαντος καὶ παραδειγματισμοῦ διὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Γοργία του διατυπώνει τὴν θεωρίαν ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι θεραπεία ψυχῆς πασχούσης, ἥτις εἰς ἀμάρτημα περιπεσοῦσα ἐνόσησεν. Ἐν τῷ ἰδίῳ Γοργία ὁ Πλάτων γράφει: «Προσῆκει παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, ὑπ' ἄλλου ὁρθῶς τιμωρουμένου, βελτίονι γίνεσθαι ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι». Καὶ σήμερον οἱ πλεῖστοι τῶν παιδωγωγῶν, ἠθικολόγων καὶ φιλοσόφων τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς πρὸςβέβουν. Παλαιότερα θεωρία περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς ἦτο ἡ τῆς ἐκδίκησης: «ἀντὶ πληγῆς φονίας φονίαν πληγῆν τεινέτω». Πρβλ. καὶ τὸ ἐβραϊκὸν «ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος». οὐ γὰρ τὸ γε πραχθὲν ἀγέννητον θείῃ τὸ νόημα τῆς φράσεως ἦτο παροιμιῶδες πρβλ. τὸ νεοελληνικόν: ὅ,τι γίνε, δὲν ξεγίνεταί καὶ τὸ ἀρχαῖον: τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνεταί.

Ὡς μὲν οὖν... διδακτόν καὶ παρασκευαστόν ἡγοῦνται ἀρετὴν, ἀποδέδεικται σοι, ὦ Σώκρατες. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ὁ Πρωτ. ἐξάγει τὸ συμπέρασμα τοῦ ἐπὶ δεδομένων τῆς πείρας στηριζομένου συλλογισμοῦ, ὅστις ἔχει οὕτω:

Πάντες οι άνθρωποι και δη και οι σοφοί Ἀθηναῖοι ἐπιβάλλουν ποινὰς διὰ κακά, ἅτινα θεωροῦν διορθωτέα διὰ τῆς ἐπιμελείας, ἀσκήσεως, διδαχῆς. Πάντες οι άνθρωποι και δη και οι σοφοί Ἀθηναῖοι ἐπιβάλλουν ποινὰς εἰς τοὺς ἀδίκους, ἀσεβεῖς κλπ., τοὺς μὴ μετέχοντας δηλ. τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. Ἄρα πάντες οι άνθρωποι και δη και οι σοφοί Ἀθηναῖοι θεωροῦν τὴν ἀδικίαν, ἀσεβειαν κλπ., δηλ. τὴν ἔλλειψιν ἀρετῆς, διορθωτέαν διὰ τῆς ἐπιμελείας, ἀσκήσεως και διδαχῆς.

χαλκίως - σκυτοτόμου εἰρωνικῶς ἐνταῦθα ὁ Πρωτ. ἀναφέρει τὰ τὸσον ἀρεστὰ εἰς τὸν Σωκρ. παραδείγματα.

Νόημα

Ἐν τῷ Κεφαλ. ΙΓ'. ὁ Πρωταγ. στηριζόμενος και πάλιν ἐπὶ ἐμπειρικῶν δεδομένων ἀποδεικνύει τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς. Οἱ ἄνθρωποι, λέγει, θεωροῦν τὴν ἀρετὴν οὐχὶ ἔμφυτον, ἀλλὰ προῖον διδαχῆς. Ἀποδείξεις τούτου εἶναι, ὅτι τὰ φύσει ἢ τύχῃ ὑπάρχοντα τοῖς ἀνθρώποις κακά, δὲν τιμωροῦνται, ἀλλ' ἐπισύρουν τὸν οἶκτον. Τούναντίον πάντες οι ἄνθρωποι και δη και οι Ἀθηναῖοι τιμωροῦν τοὺς ἀδίκους και ἀσεβεῖς, δηλ. τοὺς στερουμένους ἀρετῆς, πρὸς σωφρονισμόν. Θεωροῦν ἄρα τὴν ἀρετὴν διδακτὴν, ἀφοῦ τὴν ἔλλειψιν ταύτης θεωροῦν διορθωτὴν.

Περίληψις

Ὁ Πρωτ. στηριζόμενος ἐπὶ δεδομένων τῆς πείρας και δη και ἐπὶ τοῦ σοκοῦ τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς στερουμένους ἀρετῆς ποιῶν, ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι πάντες οι ἄνθρωποι και δη και οι σοφοί Ἀθηναῖοι θεωροῦν τὴν ἀρετὴν διδακτὴν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'. Ὑπολείπεται ὁμως (=δη=δὲ) ἀκόμη (νὰ λυθῆ) ἡ ἀπορία, τὴν ὁποῖαν ἔχεις (=ἦν ἀπορεῖς) περὶ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτικῶν (=ἀγαθῶν) ἀνδρῶν, διατὶ τάχα οι ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτικοὶ ἄνδρες τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ διδασκάλους (=ἀ διδασκάλων ἔχεται), διδάσκουν εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν και (τοῦ) κάμνου σοφοὺς και δι' οὗ (εἰς αὐτό), εἰς τὴν τέχνην ἀντιθέτως, εἰς τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ οι ἴδιοι εἶναι ἱκανοὶ (δηλ. τὴν πολιτικὴν), δὲν τοὺς κάμνου καλλιτέρας ἀπὸ κανένα ἄλλον. Περὶ αὐτοῦ λοιπὸν (τοῦ ζητήματος), Σωκράτης, δὲν θὰ σοῦ εἴπω πλέον μῦθον, ἀλλ' ἀποδείξιν (ἐκ τῶν πραγμάτων) (=λόγον).

Σκέψου λοιπὸν ὡς ἐξῆς: Ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὑπάρχει μία ὄρισμένη ἰδιότης (ἦ: ἓνα κάτι (=ἓν τι) ἢ δὲν ὑπάρχει, τῆς ὁποίας (εἶναι) ἀνάγκη νὰ μετέχουν ὅλοι οι πολῖται, ἐὰν βεβαίως πρόκειται νὰ ὑπάρχη πόλις; Διότι δι' αὐτοῦ λύεται ἡ ἀπορία αὐτή, τὴν ὁποῖαν σοῦ ἔχεις, και δι' οὐδενὸς ἄλλου. Διότι, ἂν μὲν ὑπάρχη (αὐτὸ τὸ ἓνα) και αὐτὸ τὸ ἓνα εἶναι ὄχι ἡ τεκτονικὴ οὐτε ἡ χαλκευτικὴ οὐτε ἡ κεραμευτικὴ, ἀλλὰ ἡ δικαιοσύνη και ἡ ἀφροσύνη και ἡ σοσιότης (=τὸ δόσιον εἶναι) και γενικῶς (=σουλλήβδην) αὐτό, τὸ ὁποῖον ὀνομάζω ἓνα, τὸ ἀποκαλῶ ἀνδρὸς ἀρετὴν (ἦ: ὀνομάζω ὅτι εἶναι αὐτὸ ἓν, δηλ. ἀνδρὸς ἀρετῆς) ἐὰν (λοιπὸν) αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ὅλοι πρέπει νὰ μετέχουν και μὲν βάσει αὐτό (=και μετὰ τούτου) κάθε ἀνδρας ἔτσι (πρέπει) νὰ ἐνεργῆ (=εὖτω πράττειν), ὅτι-δήποτε ἄλλο και ἂν θέλῃ νὰ μανθάνῃ ἢ νὰ πράττῃ, χωρὶς αὐτὸ δὲ δὲν (πρέπει νὰ ἐνεργῆ) ἢ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν μετέχει εἰς αὐτό (δηλ. εἰς τὴν ἀρετὴν) (πρέπει) και νὰ τὸν διδάσκουν και νὰ (τὸν) τιμωροῦν εἴτε (=και) παιδί (εἶναι) εἴτε ἀνδρας εἴτε γυναῖκα, μέχρις ὅτου βέβαια δια τῆς τιμωρίας βελτιωθῆ, ἐὰν δὲ κανεὶς (=δὲ δέ), μολονότι τιμωρεῖται και διδάσκειται, δὲν ὑπακούῃ, αὐτὸν ὡς ἀνεπιδεκτὸν διορθώσεως (πρέπει) νὰ τὸν

ἐκδιώκουν ἀπὸ τὰς πόλεις ἢ νὰ τὸν φονεύουν· ἐάν λοιπὸν (=μὲν) αὐτὸ ἔτοι εἶναι καὶ (=δὲ) ἐάν ἐκ φύσεως αὐτὸ (δηλ. τὸ ἔνο) εἶναι τοιοῦτον, σκέψου πόσον ἀλλόκοτοι ἀποδεικνύονται (=ὡς *θανμασίως γίνονται*) οἱ ἰκανοὶ πολιτικοὶ ἄνδρες, ἂν τὸ μὲν ἄλλα (τὰ) διδάσκουν εἰς τὰ παιδιά των, αὐτὸ δὲ δὲν (τὸ διδάσκουν). Διότι, ὅτι βεβαίως (οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες) θεωροῦν αὐτὸ (δηλ. τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν) ὅτι δύναται νὰ διδαχθῆ καὶ εἰς ἐκείνον πὺ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἰδιαιτικά (=καὶ *ἰδία*) καὶ εἰς ἐκείνον πὺ ἀσχολεῖται μὲ τὰ δημόσια πράγματα (=καὶ *δημοσία*), (τὸ) ἀπεδειξαμεν· ἐάν δὲ (ἡ ἀρετὴ) εἶναι δυνατόν νὰ διδαχθῆ καὶ νὰ καλλιεργηθῆ, (οἱ ἰκανοὶ πολιτικοὶ) τὰ μὲν ἄλλα διὰ τὰ ὅποια ἡ (νόμιμος) τιμωρία δὲν εἶναι θάνατος, ἐάν (οἱ υἱοὶ των) δὲν (τὰ) γνωρίζουν, (τὰ) διδάσκουν φυσικὰ (=ἄρα) εἰς τοὺς υἱούς των, ἐκεῖνα δὲ διὰ τὰ ὅποια ἡ τιμωρία (εἶναι) καὶ θάνατος καὶ ἔξορία διὰ τοὺς υἱούς των (=αὐτῶν *τοῖς παισὶ*), ἐάν δὲν (τὰ) διδαχθῶν καὶ δὲν τύχουν ἐκπαιδεύσεως στη- ρισμένης ἐπὶ τῆς ἀρετῆς (=μὴ *θεραπευθεῖον εἰς ἀρετήν*) καὶ ἐκτός τοῦ θανάτου καὶ δημεύσεως περιουσιῶν καὶ, διὰ τὰ εἶπω γενικῶς μὲ μίαν λέξιν (=καὶ *ἔπος εἰπεῖν ξυλλήβδην*), ξεθεμέλιωμα σπιτιῶν (=ἀνατροπαὶ *οἴκων*), αὐτὰ λοιπὸν δὲν (τε) διδάσκουν (εἰς τοὺς υἱούς των) καὶ δὲν καταβάλλουν πᾶσαν φροντίδα (δι' αὐτούς); Ἡ λογικὴ ἐπιβάλλει βεβαίως (= *χρή γε*), Σωκράτη, νὰ δεχθῆ κανεὶς (=οἴσθαι) (ὅτι φροντίζουν καὶ διδάσκουν καὶ αὐτὰ εἰς τοὺς υἱούς των).

Γραμματικά—Συντακτικά

ἔτι δὴ ἀντὶ ἔτι δὲ, διότι εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφ. ΙΓ' εἶπεν: *ὡς μὲν περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν τὸ ἐπιθετον ἔπεται τοῦ οὐσιαστικοῦ χάριν ἐμφάσεως. τί δήποτε οἱ ἄνδρες... ποιοῦσι πλαγ. ἔρωτ. πρότ. συντ. σειρ.: τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ διδάσκειν μὲν τοὺς υἱεῖς (ὄνομ. ὁ υἱεῖς) αὐτῶν τὰ ἄλλα, ἃ ἔχεται (ἀπ. συντ.) διδασκάλων (ἀπ. τικ.) καὶ ποιοῦσι (ἔνν. αὐτοὺς) σοφοὺς (κατηγ.), ταύτην δὲ τὴν ἀρετὴν, ἣν αὐτοὶ (ἔνν. εἰσὶν) ἀγαθοὶ βελτίους ποιοῦσιν οὐδένας (=οὐ ποιοῦσι βελτίους ἄλλου τινός). τούτου περὶ ἀναστροφή προθέσ. ἔστι τι ἐν=ὑπάρχει ἓνα καποιο, μία ὠρισμένη ἰδιότης. ἄλλοθι=ἐν ἄλλῳ μέρει. ἄλλου (ἄλλοθεν)=ἐξ ἄλλου μέρους, ἄλλοσε=πρὸς ἄλλο μέρος). *χαλκεία*=ἡ χαλκουργικὴ τέχνη. *κεραμεία*=ἡ κεραμευτικὴ τέχνη *τὸ δῶνον εἶναι*=ἡ ὁσιότης. Τὸ ἀπαρέμ. πλεονάζει. καὶ *συλλήβδην... ἀνδρὸς ἀρετὴν* ἡ πρότασις οὕτῃ ἐτέθη *ἀνακολούθως*, ἔπρεπε νὰ εἶναι δηλ. ἐξηρητημένη ἐκ τῆς προηγ. ὑποθετικῆς. ἐνῶ εἶναι ἀνεξέρ- τητος· συντ. σειρ.: καὶ *συλλήβδην προσαγορεύω εἶναι αὐτὸ* (ὑποκ.) ἐν (κατηγ.), *ἀνδρὸς ἀρετὴν* (ἐπέξῃγ.). *εἰ τοῦτ' ἐστι*, δηλ. *ἀνδρὸς ἀρετῆ* (ὑποκ.). *τοῦτο* (κατηγ.) καὶ *μετὰ τούτου* κανονικῶς ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἀναφορ. ἀν- των, ὅχι δεικτικῆ=μεθ' οὗ, δηλ. *τῆς ἀρετῆς*. οὕτω=μετὰ τούτου, δηλ. τῆς ἀρετῆς. *πράττω*=ἐνεργῶ. *ἄνευ δὲ τούτου* (δηλ. *τῆς ἀρετῆς*) *μὴ* (ἔνν. *πράττειν*). *τὸν μὴ μετέχοντα* (ἔνν. *τούτου*, δηλ. *τῆς ἀρετῆς*)· ἡ μετ. μετέ- χοντα εἶναι ἀπ. τικ. τοῦ *διδάσκειν-κολάζειν*, ἅτινα εἶναι ὑποκ. τοῦ *δεῖ*. *ἀνιάτος* (ἀ+ἰάομαι -ῶμαι=ἰατρεύω). οὕτω δ' αὐτοῦ *πεφνυκός* γεν. ἀπόλ. ἡ φράσις ἐπαναλαμβάνει τὸ νόημα τῆς προηγουμένης ὑποθετ. προτά- σεως *εἰ οὕτω ἔχει. οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες... τοὺς υἱεῖς* συντ. σειρ.: *εἰ οἱ ἀγα- θοὶ ἄνδρες* (ὑποκ.) *διδάσκονται τοὺς υἱεῖς τὰ μὲν ἄλλα... τοῦτο δὲ μὴ*: ἐνν. *διδάσκονται οἱ ἀγαθοὶ τοὺς υἱεῖς*. σκέψαι προστακτ. μέσ. ἀορ. ἄ' τοῦ *σκοποῦμαι*. *ὡς θανμασίως γίνονται=ὡς θανμασίως γίνονται* (οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες)=πόσον ἀλλόκοτοι ἀποδεικνύονται οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες. *διδαντοῦ δὲ ὄντος* (ἔνν. *τούτου*, δηλ. τῆς ἀρετῆς) καὶ *θεραπευτοῦ*, ἐφ' οἷς=διὰ τὰ ὅποια. ἡ *ζημία*=ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τῶν νόμων τιμωρία. *ἐπίστανται* ὑποτ. τοῦ ρ. *ἐπίστανται* (ἐπιστήμη)=γνωρίζω καλῶς. *αὐτῶν τοῖς παισὶ= τοῖς παισὶ αὐτῶν*. *φυγαί*=ἔξορία. ἢ *τε ζημία θάνατος... καὶ φυγαί*: σχῆ- μα ὑποβατόν· ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: ἢ *τε ζημία* (ἔνν. *ἐπὶ*) *θάνατος καὶ φυ- γαί*. *μαθοῦσι-θεραπευθεῖσι* ὑποθετ. μετ. ὡς *τοὺς εἰπεῖν-ξυλλήβδην* τὸ β' πλεονάζει. τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται... ταῦτα δὲ ἄρα οὐ*

διδάσκονται ἢ σύνταξις γίνεται κατὰ παράταξιν, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε καθ' ὑπόταξιν=καίπερ τὰ ἄλλα διδασκόμενοι τοὺς υἱεῖς.. ταῦτα οὐ διδάσκονται. Τὸ ἄρα μὲ εἰρωνικὸν τόνον ἐπαναλαμβάνεται δις, ἵνα τονισθῇ τὸ παράδοξον τῆς ἀνιθεσσεως. οἶσθαι γε χρῆ=χρῆ γε οἶσθαι (ἐνν. διδάσκεσθαι ἀντικτ. τοῦ οἶσθαι, αὐτοὺς ὑποκ. τοῦ διδάσκεσθαι, ταῦτα-τοὺς υἱεῖς (ἀντικτ. τοῦ διδάσκεσθαι).

Πραγματικά - Αἰσθητικά

ἔτι δὴ λοιπόν... ὁ σοφιστὴς μεταβαίνων εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ λόγου του προσπαθεῖ νὰ ἀντικρούσῃ τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους ὅτι οἱ ἄριστοι πολιτικοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διδάξουν τοὺς υἱοὺς των τὴν πολιτικὴν σοφίαν. ἡ ἀπορία τεχνικός φιλοσοφικός ὁρος δηλῶν τὸ πρόβλημα. ἦν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν ὁ Σωκρ. διετύπωσε τὴν ἀπορίαν ταύτην ἐν τῷ κεφαλ. Ι' φέρων ὡς παράδειγμα τὸν Περικλέα καὶ τοὺς υἱοὺς του. οὐκ ἐτι μῦθον-ἀλλὰ λόγον περὶ τῆς ἐννοίας μύθου καὶ λόγου βλ. πραγμ. κεφαλ. Θ'. Καὶ ἐν κεφαλ. ΙΓ' ὁ σοφιστὴς δὲν εἶπε μῦθον, ἀλλ' ὡς φαίνεται, θεωρεῖ ἐκεῖνο ὡς ἐξήγησιν τοῦ μύθου. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐν οὐ τεκτονικῆ.. ἀλλὰ δικαιοσύνη.. σχῆμα ἐκ παραλλήλου. Ἡ ἐννοία δηλ. ἐκφράζεται καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς. καὶ παῖδα.. καὶ γυναῖκα ταῦτα φαίνονται ὅτι ἀντιφάσκουν πρὸς τὸ πρὸ ὀλίγου λεχθέν: ἀνδρὸς ἀρετῆν. Ταῦτα ὅμως εἶναι ἐπέκτασις προκληθεῖσα ἐκ τοῦ διδάσκειν καὶ κολάζειν. ὡς ἀνίανον μεταφορὰ ἀπὸ τῶν νοσοῦντων βλ. κεφαλ. ΙΑ' «ὡς νόσον πόλεως». ὅτι μὲν διδακτὸν ἀπεδείξαμεν. τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς ὁ Πρωτ. πιστεύει ὅτι ἀπέδειξεν ἐν κεφαλ. ΙΓ' μὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς. θάνατος· φυγαὶ· δημεύσεις· ἀνατροπαὶ οἴκων τοιαῦτα ὑπέστη π.χ. Ἀντιφῶν ὁ Ραμνοῦσιος καὶ ὁ Ἀρχεπτόλεμος, οἵτινες μετασχόντες εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν 400 τῷ 411 π.Χ. ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς προδόται καὶ ἐθανατώθησαν, ἐδημεύθη ἡ περιουσία των, κατεσκάφησαν αἱ οἰκίαι των, ἀπηγορεύθη ἡ ταφή των ἐν Ἀθῆναις καὶ ταῖς ἀποικίαις καὶ ἐγένοντο ἄτιμοι (=ἐστερηθήσαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων) αὐτοὶ καὶ υἱοὶ των. Ὅστις δὲ θὰ ἐτόλμα νὰ καταστήσῃ τούτους καὶ πάλιν ἐντίμους, θὰ ἐγένετο αὐτὸς ἄτιμος.

Ἐν τῷ Κεφαλ. τούτῳ παρατηρητέα: αἱ ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν ἐνοιῶν, τὸ ὑπερβατὸν, αἱ ἀνακολουθίαι ἐν τῇ συντάξει. Ταῦτα δεκνύον ποῖαν τινα ταραχὴν τοῦ Πρωτ., ὅστις φαίνεται περιεβλῶν εἰς δυσχερῆ θέσιν προκειμένου ν' ἀνατρέψῃ τὸ ἐπιχειρήμα τοῦ Σωκρ. ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διδάξουν τοὺς υἱοὺς των τὴν πολιτικὴν ἀρετῆν.

Νόημα

Ὁ Πρωτ., προσπαθῶν ν' ἀντικρούσῃ τὸν ἐν Κεφαλ. Ι' διατυπωθέντα ἰσχυρισμὸν τοῦ Σωκρ. ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διδάξουν τοὺς υἱοὺς των τὴν πολιτικὴν ἀρετῆν, λέγει ὅτι, ἂν ὁ Σωκρατικὸς ἰσχυρισμὸς ἦτο ἀληθής, τότε οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες θὰ ἦσαν τελείως ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι, ἐφ' ὅσον διδάσκουν τοὺς υἱοὺς των ὅλα τὰ ἄλλα μαθήματα, παραλείπουν δὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, εἰς τὴν ὅποιαν αὐτοὶ εἶναι ἔξοχοι καὶ ἡ ὅποια ἀρετῆ, ὡς θεμέλιον ὑπάρξεως τῆς πολιτείας, ἐφ' ὅσον ἐλλεῖπει ἀπὸ τὸ ἄτομα, συνεπάγεται τιμωρίαν ὑπὸ τῆς πολιτείας διὰ ποινῶν βαρυτάτων. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἔξοχοι πολιτικοὶ δὲν εἶναι ἀλλόκοτοι καὶ παράλογοι, ἡ λογικὴ ἐπιβάλει νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες ἐκπαιδεύουν τοὺς υἱοὺς των καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρετῆν.

Περίληψις

Ὁ Πρωτ. ἀντικρούων τὸν Σωκρατικὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι οἱ ἔξοχοι πολιτικοὶ δὲν ἠδυνήθησιν νὰ διδάξουν τοὺς υἱοὺς των τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, υποστηρίζει ὅτι τοῦτο δὲν συμβαίνει, διότι, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ ἀπεδειχθῆ διδακτὴ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες κάλλιστα γνωρίζουν, ὅτι ἡ ἔλλειψις ταύτης τιμωρεῖται βαρύτερα ὑπὸ τῆς πόλεως, θά ἦσαν ἀλλόκοτοι καὶ παράλογοι, ἐὰν ἔπραττον τοῦτο.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ.— Ἀπὸ τῆς μικρᾶς παιδικῆς ἡλικίας ἀφοῦ ἀρχίσουν (οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες), καθ' ὅλον βέβαια τὸν χρόνον τῆς ζωῆς των, καὶ διδασκουν καὶ νουθετοῦν. Εὐθύς δηλαδὴ ὡς ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῆ (=ἐπειδὴν *θάττον συνίη*) κινεῖς (δηλ. τὸ παιδί) τὰ ὄσα τοῦ λέγονον καὶ ἡ τροφὸς κ' ἡ μήτηρ καὶ ὁ παιδαγωγὸς καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατήρ (του) περὶ τοῦ ἐξῆς καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειας (=διαμάχονται), πῶς δηλαδὴ τὸ παιδί θά γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν καλύτερον, διδάσκοντες καὶ ἐξηγοῦντες (=ἐνδεικνύμενοι) εἰς ἕκαστον καὶ ἔργον (του) καὶ λόγον (του), οὐ τοῦτο μὲν (εἶναι) δίκαιον, ἐκεῖνο δὲ ἄδικον, καὶ τοῦτο μὲν ὠραῖον, ἐκεῖνο δὲ ἄσχημον, καὶ τοῦτο μὲν ὄσιον, ἐκεῖνο δὲ ἀνόσιον, καὶ αὐτὰ μὲν νὰ πράττης, ἐκεῖνα δὲ νὰ μὴ πράττης· καὶ ἐὰν μὲν ὑπακούῃ μὲ τὴν θέλησίν του, (ἔχει καλῶς) εἰ δ' ἄλλως, ὅπως ἀκρ' βῶς ἰσίοζου (=εὐθύνουσιν) ἐξούου διεστρεβλωμένον (ἢ: στραβόξυλον) καὶ εὐλόγιστον (=καμπτόμενον, τοιουτοτρόπως ἰσίοζου ἢ σωφρονίζου) μὲ ἀπειλὰς καὶ σωματικὰς ποινὰς (ἢ: δαρμούς). Μετὰ ταῦτα δὲ ἀποστέλλοντες (τὰ παιδιὰ) εἰς σχολεῖα [= εἰς διδασκάλου (οἴκους)] δίδου ἐντολάς (=ἐντέλλονται) νὰ φροντίζουσι πολὺ περισσώτερον διὰ τὸν ἠθικὸν φρονηματισμὸν τῶν ποῦδων παρὰ διὰ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν (=γραμμάτων) καὶ τὴν μουσικὴν· οἱ δὲ διδάσκαλοι καὶ περὶ αὐτῶν φροντίζουσι, καὶ ὅταν πάλιν μάθουσι (τὰ παιδιὰ) γράμματα καὶ εὐρίσκωνται εἰς θέσιν (=μέλλουσι) νὰ ἐννοοῦσι (=συνήσῃ) τὰ ὄσα ἔχουσι γραφῆ (εἰς τὰ βιβλία), ὅπως ἀκριβῶς (ἐνόουσι =συνείσαν) κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν (=τότε) τὴν διὰ στόματος διδασκαλίαν (=φωνήν), τοποθετοῦν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔπνοια εἰς τὰ θρανία (τοῦ σχολείου τὰ βιβλία) διὰ νὰ ἀναγινώσκουσι ποιήματα καλῶν ποιητῶν καὶ ἐξαναγκάζουσι νὰ ἀποστηθίζουσι (αὐτὰ) (=ἐκμανθάνειν), εἰς τὰ ὁποῖα ὑπάρχουσι (=ἐνεῖσι) πολλὰ μὲν διδαγματα, πολλὰ δὲ ἐκτενεῖς διηγήσεις (=διέξοδοι) καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαίων ἐξαίρετων ἀνδρῶν, ἵνα ὁ παῖς θαυμάζων (=ζηλῶν) μιμῆται (αὐτοῦς) καὶ φλέγεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γίνῃ τοιοῦτος (ὅπως δηλ. αὐτοί)· καὶ οἱ κιθαρισταὶ ἐξ ἄλλου, καθ' ὅμοιον ὁσάυτως τρόπον (=ἔτερα τοιαῦτα), φροντίζουσι καὶ διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ πῶς νὰ μὴ παρεκτρέπωνται καθ' ὀλοκληρίαν οἱ νέοι· ἐκτός δὲ τούτων, ὅταν μάθουσι (οἱ νέοι) νὰ παίζουσι κιθάραν, ἄλλων πάλιν ἐξαίρετων ποιητῶν ποιήματα διδάσκουσι, δηλ. τῶν λυρικῶν, προσαρμόζοντες (τὰ ποιήματα) εἰς μουσικὴν κιθάραν (=ἐντείνοντες εἰς τὰ κιθαρισματα), καὶ ἐξ ἀνάγκης συντελοῦν, ὥστε νὰ ἐντυπώνωνται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν οἱ ρυθμοὶ καὶ αἱ συμφωνίαι (τῶν ἤχων), διὰ νὰ γίνωνται ἡμερώτεροι καὶ συνηθίζοντες σὺν τῷ χρόνῳ περισσώτερον εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν (=εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμωστότεροι γιγνόμενοι) ἀποβαίνουσι χρήσιμοι καὶ διὰ τῶν λόγων (των) καὶ διὰ τῶν πράξεων (των)· διότι δλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκην συμμετρίας καὶ συμφωνίας. Προσέτι δὲ (=τόινυν) ἐκτός τούτων ἀποστέλλουσι (τοὺς παῖδας) εἰς (παλαιστραν) παιδογρίβου [=εἰς παιδογρίβου (οἴκον)], ἵνα, ἔχοντες ὑγιᾶ (=βελτίω) τὰ σώματα, ὑποβοηθοῦν τὴν διάνοιαν, ὅταν εἶναι ὑγιᾶς, καὶ (ἵνα) μὴ ἐξαναγκάζωνται νὰ καταλαμβάνωνται ἀπὸ δειλίαν ἐξ αἰτίας τῆς καχεξίας (=πονηρίαν) τῶν σωμάτων καὶ εἰς τοὺς πολέμους καὶ εἰς τὰς ἄλλας πράξεις (των). Καὶ αὐτὰ πράττουσι περὶ πάντων (=μάλιστα)

οἱ ἔχοντες τὰ περισσότερα μέσα (=οἱ μάλιστα δυνάμενοι) ἔχουν δὲ τὰ περισσότερα μέσα οἱ πλουσιώτατοι· καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐνωρίτατα (ἢ : ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας) (=πρωαίτατα τῆς ἡλικίας), ἀφοῦ ἀρχίσουν νὰ φοιτοῦν εἰς τὰ σχολεῖα [=εἰς διδασκάλων οἴκους], διακόπτουν τὰς σπουδᾶς τῶν (=ἀπαλλάττονται) παρὰ πολὺ ἄργα (=δωμιαίτατα). "Ὅταν ὁμῶς ἐγκαταλείψουν τὰ σχολεῖα (=ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν), ἡ πόλις πάλιν ὑποχρεώνει νὰ μαθάνουν τοὺς νόμους καὶ νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ αὐτοὺς, διὰ νὰ μὴ ἐνεργοῦν (=πράττωσιν) μόνοι τῶν (=αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν) ἀσκόπως (=εἰκῆ), ἀλλ' ἀπαράλλακτα ὅπως (=ἀτεχνῶς ὥσπερ) οἱ γραμματοδιδάσκαλοι εἰς τοὺς μὴ ἱκανοὺς διὰ τὴν γραφὴν ἀκόμη παῖδας, ἀφοῦ χαρακτηρισῶσιν (=ὑπογράφαντες γραμμᾶς) (διὰ νὰ ἀκολουθοῦν τὰ γράμματα τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν), διὰ τῆς γραφίδος, τότε μόνον (=οὕτω) δίδουν τὸ πινακίδιον (ἢ : τὴν πλάκα) (=τὸ γραμματεῖον) καὶ (τοὺς) ὑποχρεῶνουν νὰ γράφουν κατὰ τὴν κατεύθυνσιν (=ὑφήγησιν) τῶν γραμμῶν, ἔτσι ἀκριβῶς (=ὡς δὲ) καὶ ἡ πόλις ἀναγράφασα ὡς ὀδηγὸς τοῦ βίου (=ὑπογράφασα) νόμους (ἐπάνω εἰς στήλας), οἱ ὅποιοι εἶναι εὐρήματα καλῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν, σύμφωνα μὲ αὐτοὺς ἐπιβάλλει καὶ νὰ ἔρχονται καὶ νὰ ἔρχονται· τιμωρεῖ δέ, ὅποιον παραβαίνει αὐτοὺς, καὶ αὐτὴ ἡ τιμωρία καὶ εἰς οἶκον καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ὀνομάζεται [=δνομά (ἔστι)] εὐθεῖαν, διότι ἡ τιμωρία φέρει εἰς τὴν εὐθειαν ὁδὸν (τὸν παρεκτραπέντα). Ἐφ' ὅσον λοιπὸν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ φροντις, περὶ τῆς ἀρετῆς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον, παραξενεύεσαι, Σωκράτη, καὶ ἀπορεῖς, ἂν εἶναι δυνατόν νὰ διδασχθῆ ἡ ἀρετὴ; Ἀπ' ἐναντίας (=ἀλλὰ) δὲν πρέπει νὰ παραξενεύεσαι, τοῦλάχιστον (=ἀλλὰ) πολὺ περισσότερον (ἔπρεπε νὰ παραξενεύεσαι), ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διδασχθῆ.

Γραμματικά - Συντακτικά

σμικρὸς (ἀρχαῖκ. τύπος)=μικρὸς. *ἀρξάμενοι... μέχρι οὐπερ ἂν ζῶσι* (χρον. πρότ.) ὑποκ. ἔνν. *οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. ἐπειδὴν θάττον* (συγκριτ. ἐπιφρ.) =εὐθὺς ὡς· συνηθέστερον τὸ : *ἐπειδὴν τάχιστα* (ἡ πρότ. χρον.). *συνῆ ὑποτακτ. ἔνεστ. τοῦ συνήμι*=έννω. *διαμάχομαι*=ἀγωνίζομαι. *ὅπως ἔσται ὁ παῖς* πλwg. ἔρωτ. πρότ. *παρ' ἕκαστον* ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ : *ἔργον* καὶ εἰς τὸν *λόγον*. *ἐνδείκνυμι* τροπικὴ μετ. τοῦ *ἐνδείκνυμαι*=δεικνύω, ἐπεξηγῶ. *ὅτι ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθεται* ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης παραλείπεται ἀναπληρουμένη διὰ χειρονομίας (σχῆμα ἀνανταπότον)· αὕτη θὰ ἦτο : *εὐ ἔχει. εἰ δὲ μὴ ἔνν. ἐκὼν πείθεται. εὐθὺν τινι*=καθιστῶ τὴν εὐθὺν, ἰσάζω. *πληγῆ*=κτύπημα, τιμωρία. *εἰς διδασκάλων ἔνν. οἴκους. ἐντέλλονται* (ἐντολή-ἐνταλμα) ἔνν. *τοῖς διδασκάλοις*=δίδουν ἐντολὰς εἰς τοὺς διδασκάλους (ἐνετελλόμεν, ἐντελοῦμαι, ἐνετελλῶμαι, ἐντέταλμαι). *εὐκοσμία*=κοσμιότης, διομορφῶσις χρηστοῦ ἤθους. *γράμματα*=γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις. *συνήσειν* ἀπαρέμφ. μέλλ. τοῦ *συνήμι*=έννω. *φανή*=προφορικὴ διδασκαλία. *παρατιθέσιν* (γ' πληθ. τοῦ *παρατίθημι*=παραθέτω) ἔνν. *οἱ διδασκαλοι. ἔνεισι*=ἐνυπάρχουν. *διέξοδος* (διεξέρχομαι)=ἐκτενὴς διήγησις, περιγραφὴ. *ζηλῶν* (τροπικὴ μετ.) τοῦ *ζηλῶ*=ζηλεύω. *ὄρεγομαι* (ὄρεξις-ὄρησις)=ἐκτείνω τὸ χεῖρ καὶ λαμβάνω τι, ποθῶ. *ἕτερα τοιαῦτα* προεξαγγελτικὴ παράθεσις. *ὅπως... κακουργῶσι*=πῶς νὰ μὴ κἀνουν κακόν, παρεκτρέπωνται. *μελοποιοί*=λυρικοὶ ποιηταί. *ἐντένω*=1. κείμενον πεζὸν καθιστῶ ἔμμετρον (ὅς ὁ Σωκράτης ἐν τῇ φυλακῇ τοὺς Αἰσωπεῖους μύθους). 2. μελοποιῶ. *εἰς τὰ κιθαρίσματα*=προσαρμῶζω στίχους εἰς μουσικὴν κιθάραν. *οἰκειοῦμαι τινι*=γίνομαι οἰκέλιος εἰς τι. *ἐνθυμότεροι*=εὐαρεστοίτεροι τὸ ἐπιθέτα κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῆς μουσικῆς εἰς τὴν ἠθικὴν=συνηθίζοντες σὺν τῷ χρόνῳ περισσότερον εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν. *εἰς παιδοτρίβον* ἔνν. *οἴκους ἢ παλαίστραν. ἀποδεικνύειν* ἀπαρέμφ. τοῦ *ἀποδεικνύω*-ὠ=χάνω τὸ θάρρος μου, καταλαμβάνομαι ἀπὸ δειλίας. *πονηρία*

σωμάτων = καχεξία σωματική. *καὶ ταῦτα ποιοῦσι* δηλ. πάντα τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα παιδαγωγικά μέσα. *οἱ μάλιστα δυνάμενοι* ἐνν. *ποιεῖν*. *πρωαίτατα* ἐπίρρ. ἐκ τοῦ ἐπιθ. *πρώϊος* (θετ. *πρωί* συγκρ. *πρωϊαίτερον*)· ἀντιθετον: *ὄψιος* (θετ. *ὄψε* συγκρ. *ὄψιαίτερον*, ὑπερθ. *ὄψιαίτατα*) = ἐνωρίτατα. *τῆς ἡλικίας* γεν. διαιρ. εἰς τὸ *πρωϊαίτατα*. *εἰς διδασκάλων* ἐνν. *οἴκους* = εἰς τὰ σχολεῖα. *αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν* = αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, μόνοι των. *εἰκῆ* = (ἐπίρρ.) = ἀσκόπως. *τῶν παιδῶν* γεν. διαιρ. *ἀτεχνῶς ὡσπερ* = ἀπαράλλακτα ὡπως. *ὑπογράφω γραμμὰς* = χαρακῶνα γραμμάς, ὥστε νὰ τὰς ἀκολουθοῦν τὸ γράμματα. *τὸ γραμματεῖον* = τὸ πινακίδιον, ἢ πλάκα. *διδόσι* γ' πληθ. ἐν. τοῦ *δίδωμι*. *ὑφήγησις* (*ὑφηγοῦμαι*) = καθοδήγησις. *ὡς δὲ* = ἔτσι λοιπόν. *ἐκτός βαίνω* = βαδίζω ἔξω, παραβαίνω. *εὐθύναι* = λογοδοσία. *ὡς εὐθύνουσης* γεν. ἀπόλ. αἰτιολ. *εὐθύνει ἢ δίκη τινά* = ἡ τιμωρία καθ:στᾶ τὴν εὐθύν. φέρει εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. *εἰ διδασκόν ἐστιν ἀρετὴ* πλ.αγ. ἐρωτ. πρότ. *ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον* ἐνν. *ἐχρῆν θαυμάζειν* (= ἔπρεπε νὰ θαυμάζης). *εἰ μὴ διδασκόν* ἐνν. *ἦν ἀρετὴ*.

Πραγματικά—Αἰσθητικά

Τροφὸς τροφοὶ ἦσαν αἱ *τίτθαι* καὶ αἱ *τιθῆναι*. Αἱ μὲν πρῶται εἶχον ὡς κύριον ἔργον τὸ θήλασμα τοῦ παιδιοῦ, αἱ δὲ δευτέρα τὴν περιποίησιν καὶ ἐπιστάσιαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας (μέχρι τοῦ 7ου ἔτους). Ἦσαν συνήθως δοῦλαι ἢ ἐλεύθεροι ἠλικιωμένοι ἔμμοιστοι. Οἱ πλουσιώτεροι προετίμων ὡς τίτθας τὰς Λακαίνας, γυναικας ὑγιεῖς. Αἱ τροφοὶ ἐφύβιζον τὰ παιδιά μὲ τὴν *Μορμώ*, *Γοργώ*, *Δάμια* κλπ. *παιδαγωγός* ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ὅλης ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ εἶχεν ὁ *παιδαγωγός*. Ἦτο καὶ αὐτὸς συνήθως δοῦλος ἀργυρώνητος. Οὗτος συνώδευε τὸ παιδί εἰς τὸ σχολεῖον, πολλάκις παρηκολούθει τὸ μάθημα, ἐπέβλεπε τὴν μελέτην, ἀνεχαίτιζε κάθε παράπτωμα τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐμάνθανε τοὺς τρόπους καλῆς συμπεριφορᾶς. Οἱ παιδαγωγοὶ ἦσαν συνήθως τυραννικοὶ πρὸς τὰ παιδιά. Πρότυπον παιδαγωγοῦ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔθεο-ρεῖτο ὁ Φοῖνιξ, παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως. *βσιον—ἀνόσιον* τὸ α' δηλοῖ τὸ σύμφωνον πρὸς τοὺς θεοὺς νόμους, τὸ β' τὸ μὴ σύμφωνον πρὸς αὐτοὺς. ἐνῶ τὸ *δίκαιον—ἀδίκον* δηλοῖ τὸ σύμφωνον ἢ μὴ σύμφωνον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. *ὡσπερ ξύλον διαστρεφόμενον...* *πληγαῖς* ἴαν παραστατικὴ ἢ παρομοιωτικὴ καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ *εὐθύνουσι* ἀπὸ τῶν *ὀλικῶν* πραγματῶν εἰς τὰ *ἠθικά*. *εἰς διδασκάλων ἐμπροσθεν* τὰ σχολεῖα ἦσαν ἰδιωτικά καὶ οὐχὶ δημόσια, ὡς σήμερον. Τὰ ἀνώτερα σχολεῖα ἀπετέλουν αἱ σχολαὶ τῶν ρητόρων καὶ φιλοσόφων. Εἰς τὸ κατώτερον σχολεῖον ὁ παῖς φοίτα ἀπὸ τοῦ 7ου ἔτους. Ὁ Πλάτων δμως ἐπεθύμει τὴν φοίτησιν ἀπὸ τοῦ 10ου. Διδάσκαλοι ἦσαν ὁ *γραμματιστής*, ὁ *κιθαριστής*, ὁ *παιδοτρέβης*· ὁ α' ἐδίδασκε γραφὴν, ἀνάγνωσιν, ἀριθμητικὴν, ὁ β' μουσικὴν καὶ ὁ γ' ἐπεμελεῖτο τῆς συμμετρίας, εὐρώστων καὶ ὑγιουσ διαπλάσεως τοῦ σώματος. *ἐγγέλλονται πολὺ μᾶλλον εὐκοσμίαις ἐπιμελεῖσθαι ἦ...* ἐν τῇ φράσει διατυπῶνται τὸ ὀρθὸν ἰδεῶδες τοῦ παιδαγωγούντος σχολείου, ἢ δημιουργία δηλαδὴ ἠθικῶν χαρακτηρισμῶν καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἡ παροχὴ γνώσεων. *παρατιθέασιν ἀναγινώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα...* τὰ κατ' ἐξοχὴν ἀναγινωσκόμενα ἦσαν τὰ ἠρωικά ἔπη τοῦ Ὀμήρου, τὰ διδακτικὰ ἔπη τοῦ Ἡοῖδου καὶ τὰ διδακτικὰ ποιήματα τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Θεόγνιδος. Ἡ ποίησις αὕτη εἰσήγε τοὺς νέους εἰς τὸν βίον διδασκουσα ἦχη καὶ πράξεις καὶ πάθη, προβάλλουσα πρότυπα πρὸς μίμησιν ἢ πρὸς ἀποφυγὴν καὶ παρέχουσα ὑποθήκας (=συμβουλὰς). Ὁ Ὀμηρος κατ' ἐξοχὴν ἐπαίδευσε τὴν ἀρχαιότητα. Ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Ξενοφώντος ὁ Νικήρατος λέγει ὅτι ὁ πατὴρ του, φροντίζων νὰ τὸν κάμῃ ἄνδρα ἀγαθόν, τὸν ἠνάγκασε «*πάντα τὰ Ὀμήρου ἔπη μαθεῖν καὶ νῦν δυνάμην ἂν Ἰλιάδα ὄλην καὶ Ὀδύσσειαν ἀπὸ στόματος εἰπεῖν*», *ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσι* ἡ ποινὴ ἦτο σύνθησις παιδαγωγικῶν μέσων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἀπέκλειε καὶ τὸ ξύλο: «*οὐ γὰρ*

παίζουσι μανθάνοντες οί νέοι· μετά λύπης γάρ η μάθησις. ο Πλάτων αντίθετως αποκλείει την βίαν ως παιδαγ. μέσον και ζητεί οι παίδες να μανθάνουν παίζοντας. *ρυθμούς και άρμονίας... οικειοσθαί ταίς ψυχαίς τών παιδών...* ο Πρωτ. τονίζει ένταύθα την μεγάλην της μουσικής επίδρασιν επί την διαμόρφωσιν ήθικου χαρακτήρος. Ούτω ο Ιστορικός Πολύβιος αναφέρει ότι δια της μουσικής οι νομοθέται της 'Αρκαδίας έμάλαξαν την σκληρότητα της φύσεως τών 'Αρκάδων, ένώ οι κάτοικοι της Κυναίθης (παρά τά σημερινά Καλάβρυτα) άμελήσαντες της μουσικής άπεθριώθησαν· ο Πλάτων έν τη πολιτεία του τονίζει ότι ο ρυθμός και ή άρμονία *εβρωμενέστατα άπτεται της ψυχής* και κάμνει τούς νέους *«ευσήμονας»*. *ές παιδογρίβον πέμπουσιν... έν ταίς άλλαις πράξεσι* ώραία προσδιορίζεται ένταύθα της γυμναστικής ο σκοπός, να διαπλάσση δηλ. ώραία και υγιά σώματα, όργανα χρηστής διανοίας. Τό σώμα είναι ο ναός του πνεύματος, ο υπηρέτης αυτού. Τό καχεκτικόν σώμα δέν άντέχει εις τούς κινδύνους και τούς κόπους. *«Νοῦς υγιής έν σώματι υγιεί»* ή κατά τούς Λατίνους *mens sana in corpore sano*. *πρωιαιτάτα άρξάμενοι... όφραιτάτα άπαλλάττονται* ή σχολ. ζωή ήρχιζε συνήθως από του 7ου έτους και έπερατοούτο τό 18ον· *τούς νόμους άναγκάζει μανθάνειν* τούτο έγίνετο έν Σπάρτη, αλλά φαίνεται και έν 'Αθήναις, όπου οι νόμοι ήσαν έκτεθειμένοι εις κοινήν ανάγνωσιν· άγνοια νόμου δέν έχωρει. *ύπογράφαντες γραμμάς... ώς δέ ή πόλις νόμους ύπογράφασα* ή πορομοίωςίαν λίαν παραστατική, *νόμους... παλαιών νομοθετών εύρήματα* την έννοιαν του νόμου πρώτοι οι 'Ελληνες άνέπτυξαν. Νόμος κατά τούς δημοκράτας 'Αθηναίους ήτο ή έκφρασις της κοινής βουλήσεως τών πολιτών. Δια τούς ανατολικούς λαούς αντίθετως νόμος ήτο ή αυθαίρετος θέλησις τών απολυταρχικών βασιλέων των. Ο Δημοσθένης γράφει περί τών νόμων· *«νόμος, εύρημα μόν και δώρον θεού, δόγμα δέ ανθρώπων φρονίμων, επανόρθωμα δέ εκουσίαν και άκουσίαν άμαρτημάτων, συνθήκη δέ κοινή πόλεως, καθ' ήν προσήκει ζήν πᾶσι τοίς έν τη πόλει»*. *ός αν έκτός βαίνη τούτων...* λίαν ζωηρά και παραστατική έκφρασις δια την παράβασιν τών νόμων. *ώς εύθυνούσης της δίκης, εύθύναι* έν 'Αθήναις μετά την λήξιν της ενιαυσίου θητείας των οι άρχοντες (9 άρχοντες—στρατηγοί κλπ.) έλογοδότουσ ένώπιον της έκκλησίας του δήμου και, έφ' όσον έκρίνετο ότι κακώς έπραθήσαν, εισήγοντο εις δίκην. Η λογοδοσία αυτή έκκαλειτο *εύθύναι* (πρβλ. § 28 έν Α' Όλυμπ. Δημοσθ.). Πολύ έπιτυχής είναι ή μεταφορική επί ήθικης έννοίας σημασία τών λέξεων: *εύθύνω* (=ποιώ τι εύθύ, έπαναφέρω εις την ένάρετον όδόν) και *εύθύναι*. *τοσαύτης ούν της έπιμελείας... άρετή;* ρητορική έρώτησις.

Έν τῷ Κεφ. ΙΕ' εικονίζεται γενικώς ή άνατροφή και άγωγή έν 'Αθήναις. Η περιγραφή σκοπόν έχει να καταδείξη τό διδακτόν της άρετής. Έκ τών λεγομένων διαφαίνεται τό Ιδεώδες της άγωγής, ή σύμμετρος δηλ. άνάπτυξις σώματος και ψυχής, ή δημιουργία του *«καλού κάγαθού»* πολίτου.

Νόημα

Ο σοφιστής, προς άπόδειξιν του διδακτού της άρετής και του ότι οι πολιτικοί διδάσκουν τούς υίους των την ήν κέκτηνται άρετήν, προσάγει έμπειρικήν άπόδειξιν, τό όλον παιδαγωγικόν σύστημα έν 'Αθήναις. *Έκ παιδών άρξάμενοι* τροφος, μήτηρ, παιδαγωγός, πατήρ εις τούτο αποβλέπων, εις την διαμόρφωσιν δηλ. ένάρετου ήθους του παιδός. Οι διδάσκαλοι κατόπιν επιδιώκουν ουχι την παροχην άπλως γνώσεων, αλλά την εύκοσμίαν, την διάπλασιν χρηστών ήθών. Και ή πόλις τέλος δια τών νόμων τό αυτό επιδιώκει. Άφου λοιπόν τοσαύτη έπιμέλεια, και ίδια και δημοσία, γίνεται της άρετής, παράδοξον θά ήτο αν αυτή δέν ήτο διδακτή.

Περίληψις

Τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸν Πρωτ. δεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ὄλη τῶν παίδων ἀνατροφή καὶ ἀγωγή, μάλιστα ἐν Ἀθήναις, τοῦτο κυρίως ἐπιδιώκει, τὴν δημιουργίαν δηλ. ἐναρέτων χαρακτήρων. Καὶ τοῦτο ἐπιδιώκουν οἱ ἔξοχοι πολιτικοὶ διὰ τοὺς υἱοὺς τῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΣΤ'. (Ἀπομένει) λοιπὸν (πρὸς λύσιν τὸ ζήτημα) (=οὖν), διατὶ τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱοὶ γίνονται φαῦλοι; Τώρα πλέον (=αὖ) μάθε καὶ αὐτό· δὲν (εἶναι) δηλαδὴ κοθόλου παράδοξον, ἂν πράγματι εἶναι ἀληθῆ, ὅσα ἔλεγον ἐγὼ εἰς τὰ προηγούμενα, ὅτι δηλ. δὲν πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι ἀμέτοχος (=ιδιωτεύειν) αὐτοῦ τοῦ πράγματος, δηλ. τῆς ἀρετῆς, ἂν πρόκηται νὰ ὑπάρχη πόλις. Διότι, ἂν πράγματι αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγω εἶναι ὀρθόν (=οὕτως ἔχει)—εἶναι δὲ ὀρθὸν περισσότερον ἀπὸ κάθε τι ἄλλο—συλλογισοῦ, ἀφοῦ λάβης ὡς παράδειγμα (=προσελόμενος) ἕνα ολονδήποτε (=δειοῦν) ἄλλο ἀπὸ τὰ ἐπαγγέλματα ἢ τὰ μαθήματα. Ἄν π. χ. δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχη πόλις, παρὰ μόνον (=εἰμῆ) ἡμεθα ὅλοι αὐληταί, καθένας κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του (=δποῖος τις ἐδύνατο ἐκαστος), καὶ αὐτὸ (δηλ. τὴν αὐλητικὴν) καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικόν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον ὅλοι ὁ εἰς τὸν ἄλλον (=πᾶς πάντα) καὶ (ἐάν) ἐδίδασκε καὶ (ἐάν) ἐπέπληττε τὸν μὴ παίζοντα καλῶς τὸν αὐλὸν καὶ (ἂν) δὲν ἀπέκρυπτε ἀπὸ φθόνου αὐτὴν τὴν τέχνην (=ἐφθώνει τούτου), καθὼς ἀκριβῶς τώρα κανεὶς δὲν ἀποκρύπτει ἀπὸ φθόνου τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα καὶ δὲν τὰ κρατεῖ μυστικά, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ μυστικά τῶν ἄλλων τεχνῶν—(καὶ δὲν τὰ κρύπτει τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα), διότι μᾶς ὠφελεῖ, νομιζῶ, ἢ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ, τὰς ὁποίας ἀσκοῦμεν ἀμοιβαίως (=ἢ ἀλλήλων)—διὰ ταῦτα ὁ καθένας προθύμως λέγει καὶ διδάσκει τὸν ἄλλον τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα· ἂν λοιπὸν καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν αὐλητικὴν τέχνην ἐδεικνύομεν πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀνιδιοτέλειαν νὰ διδάσκωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἔχεις τὴν γνώμην, εἶπε, Σωκράτη, ὅτι θὰ ἐγίνοντο καλλίτεροι αὐληταί (=μᾶλλον ἀγαθοὺς αὐλητάς) τὰ παιδιὰ τῶν ἱκανῶν αὐλητῶν ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῶν μὴ ἱκανῶν αὐλητῶν; (Ἐγὼ) βεβαίως (=μὲν) νομιζῶ οὕτως (ὅτι δηλ. δὲν θὰ ἐγίνοντο), ἀλλ' ὁποῖο ὁ υἱὸς ἔτυχε νὰ προικισθῆ ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ ἐξαιρετικὴν εὐφυΐαν (=γενόμενος εὐφυέστατος) εἰς τὸ παίξιμο τοῦ αὐλοῦ, αὐτὸς θὰ προώδευεν (=ἠυξήθη ἂν), ὥστε νὰ γιγῆ ἐξαικουστός (αὐλητής), ὁποῖοι δὲ (ὁ υἱὸς) δὲν ἔτυχε νὰ ἔχη ἐκ φύσεως ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα (=ἀφυΐς) (θὰ ἐγίνετο) ἄσημος (αὐλητής); καὶ πολλάκις μὲν τοῦ ἱκανοῦ αὐλοῦ (ὁ υἱὸς) θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποβῆ ἄσημος (αὐλητής), πολλάκις δὲ τοῦ ἀσήμου (αὐλοῦ) ὁ υἱὸς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποβῆ ἱκανὸς (αὐλητής). Ἄλλ' ὁποσοδήποτε βεβαίως (=ἀλλ' οὖν γε) θὰ ἦσαν ὅλοι ἱκανοὶ αὐληταί συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς μὴ ἔχοντας πείραν καὶ μηδεμίαν γνώσιν τῆς αὐλητικῆς τέχνης.

(Ἐπειὶ λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν τῶν αὐλητῶν ποῦ ἐφέραμεν ὡς παράδειγμα), ἔτσι καὶ τώρα (εἰς τὴν σημερινὴν πόλιν) νὰ πιστεύης (=οἶου) ὅτι, ὅποιος ἄνθρωπος ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀνατραφῆ μεταξὺ πολιτισμένων ἀνθρώπων (=ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις), σοφ φαίνεται ἀδικάτατος, εἶναι αὐτὸς δίκαιος καὶ διδάσκαλος τῆς δικαιοσύνης (ἢ; τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς (=τούτου τοῦ πράγματος), ἂν παρίσταται ἀνάγκη νὰ συγκρίνεται αὐτὸς πρὸς ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους μῆτε παιδεία ὑπάρχη μῆτε δικαστήρια μῆτε νόμοι μῆτε τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ φροντίζουσιν διὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' (οἱ ὁποῖοι) θὰ ἦσαν [(=οἱ) εἶεν] ἐν εἶδος ἀγρίων, ὁποῖοι ἀκριβῶς (ἦσαν) ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους πέρυσιν ὁ ποιητὴς Φερεκράτης παρουσίασεν ἐπὶ σκηνῆς διδόντας τὴν Κωμῶδιαν «Ἄγριοι» κατὰ τὰ Λήνια εἰς τὸ Λήναιον (=εδίδαξεν ἐπὶ Ληναίω).

*Αναμφιβόλως (=ἦ) ἂν ἤθελες εὐρεθῆ μεταξύ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, καθὼς ἀκριβῶς (εὐρέθησαν) οἱ μισάνθρωποι τοῦ χοροῦ ἐκείνου (τῆς κωμῳδίας), ἤθελες μείνει πολὺ εὐχαριστημένος (=σφόδρα ἂν ἀγαπήσῃς). ἂν ἤθελες συναντήσῃ τὸν Εὐρύβατον καὶ τὸν Φρυώνδαν, καὶ ἤθελες θρηνεῖ γοερῶς, διότι θὰ ἐπόθεις τὴν κακίαν τῶν ἐδῶ ἀνθρώπων (δηλ. τῶν ἀνθρώπων τῶν θεωρούμενων ὑπὸ νόμων καὶ παιδείας).

Τώρα ὅμως μεμψιμοιρεῖς (=τρυφᾶς), Σωκράτη, διότι ὅλοι εἶναι διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἡμπορεῖ καθένας (νὰ τὴν διδάσκῃ) καὶ σοῦ φαίνεται, ὅτι κανεὶς δὲν ὑπάρχει (διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς). Καὶ καθὼς ἀκριβῶς, ἂν ἤθελες ζητεῖ, ποῖος μᾶς ἐδίδασκε νὰ ὁμιλῶμεν Ἑλληνικά, οὐτ' ἕνας ἤθελε φανῆ, (διότι ὅλοι εἰς αὐτὸ εἴμεθα διδάσκαλοι), οὔτε βεβαίως ἤθελε (φανερωθῆ διδάσκαλος), νομίζω, ἂν ἤθελες ζητεῖ ποῖος εἶναι δυνατόν τὴν διδᾶξῃ πρὸς χάριν μας (=ἡμῶν) τὰ παιδιά τῶν χειροτεχνῶν αὐτὴν γούτην τὴν τέχνην, τὴν ὁποῖαν προφανῶς (=δη) ἀπὸ τὸν πατέρα ἔχουν μάθει εἰς οἶον βαθμὸν ἠδύναντο (νὰ τὴν διδάξουν) ὁ πατὴρ καὶ οἱ φίλοι τοῦ πατρός, ἂν ἦσαν ὁμότεχοι (του), αὐτὰ (δηλ. τὰ παιδιά τῶν χειροτεχνῶν) ποῖος (ἐκτός τοῦ πατρός καὶ τῶν φίλων ὁμοτέχων του) ἤθελε προσέτι διδάξῃ; Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος αὐτῶν, διὰ τὰ (παιδιά) ὅμως τὰ ὅλους διόλου ἀπειρα (τῆς χειροτεχνίας) (εἶναι) παρὰ πολὺ εὐκόλον (νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος).

Κατὰ συνέπειαν (=οὕτω) λοιπὸν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα (δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος νὰ τὴν διδάξῃ εἰς τὰ παιδιά τῶν ἱκανῶν πατέρων καλλίτερον παρ' ὅσον τὴν διδάσκουν οἱ ἴδιοι οἱ πατέρες των). Ἄλλ' ἂν ὑπάρχῃ κανεὶς, ὁ ὁποῖος, ἔστω καὶ ὀλίγον, εἶναι ἱκανώτερος ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ προσάγῃ (τοὺς ἀνθρώπους) εἰς τὴν ἀρετὴν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι [=ἀγαπητὸν ἂν (εἶη)]. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς λοιπὸν νομίζω ὅτι εἶμαι ἐγὼ καὶ περισσότερον ἀπὸ (ὅλους) τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους (νομίζω), ὅτι δύναιμι νὰ ἀφελῆσω (=δῆσαι) ἕνα ἄλλον (=τινα) εἰς τὸ νὰ γίνῃ καλὸς κἀγαθὸς (ἦ: ἐνάρετος), καὶ ἀνταξίως τῆς ἀμοιβῆς, τὴν ὁποῖαν εἰσπράττω, καὶ ἀκόμη περισσότερας, ὥστε (τοῦτο) νὰ παραδέχεται ἀκόμη καὶ ὁ ἴδιος ὁ μαθητὴς. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως τῆς ἀμοιβῆς (μου) ὡς ἐξῆς ἔχω κανονίσει· ὅταν δηλ. κανεὶς συμπληρῶσῃ πλησίον μου τὴν μάθησίν του, ἂν μὲν θέλῃ, πληρῶναι ἀμέσως τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποῖαν ἐγὼ εἰσπράττω· ἂν δὲ δὲν (θέλῃ), ἀφοῦ ὑπάγῃ εἰς ἱερὸν χῶρον (καὶ) ὀρκισθῆ, καταθέτῃ συνήθως τόσα χρήματα, ὅσα ἤθελε κρίνει (=ὅσον ἂν φῆ) ὅτι ἀξίζουν τὰ μαθήματά (μου).

Τοιοῦτον, εἶπε, Σωκράτη, ἐγὼ ἔχω εἶπει πρὸς χάριν σου καὶ μῦθον καὶ λόγον ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται νὰ διδαχθῆ καὶ (ὅτι) οἱ Ἀθηναῖοι αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχουν, καὶ ὅτι δὲν (εἶναι) καθόλου παράδοξον ὅτι τὰ παιδιά τῶν ἱκανῶν πατέρων γίνονται ἄσημα καὶ τῶν ἀσήμων ἱκανά· καὶ τὰ παιδιά τοῦ Πολυκλείτου π.χ. (=πέει), συνομηλικοὶ αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ Παράλου καὶ τοῦ Ξανθίππου, δὲν εἶναι τίποτε (συγκρινόμενοι) μὲ τὸν πατέρα των καὶ ἄλλα (παιδιά) ἄλλων ἐπαγγελματιῶν (ἐπίσης δὲν εἶναι τίποτε ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πατέρας των). Κατ' αὐτῶν ὅμως ἐδῶ (τοῦ Παράλου καὶ Ξανθίππου) δὲν εἶναι ἀκόμη πρέπον νὰ ἀπευθύνωμεν τοιαύτην κατηγορίαν· διότι αὐτοὶ παρέχουν εἰσέτι ἐλπίδας· διότι (εἶναι) νέοι.

Γραμματικά—Συντακτικά

ὁ νεῖδς γ' κλίσι. οὐδὲν γὰρ θανμαστόν ἐνν. ἐστι τῶν ἀγαθῶν πατέρων γίνεσθαι φαύλους νεῖδς τὸ γίνεσθαι ὑποκ. τοῦ θανμαστόν ἐστι. ὅτι τούτου τοῦ πράγματος... ιδιωτεύειν συντ. σειρ: ὅτι δεῖ ιδιωτεύειν (ὑποκ. τοῦ δεῖ) οὐδένα (ὑποκ. τοῦ ιδιωτεύειν) τούτου τοῦ πράγματος (ἀντικ. τοῦ ιδιωτεύειν), τῆς ἀρετῆς (ἐπέξεγ.), εἰ μέλλει πόλις εἶναι (ὁ ὑποθ. λόγ. α' εἰδους) δηλῶν τὸ πραγματικόν). ιδιωτεύω τινός=εἶμαι ἰδιώτης, ἀμέτοχος εἰς τι. ἐνθυμῆθητι προστακτ. παθ. ἀορ. α' τοῦ ἐνθυμῶμαι=ἐν θυμῷ ἔχω τι=

σκέπτομαι· ἐδῶ τὸ ρῆμα εἶναι ἄνευ ἀντικ. *δοιοῦν* οὐδ. ἀναφ. ἀντών. *δοτισσοῦν*, *ἡτισσοῦν*, *δοιοῦν*=οἰσοδήποτε. *προεσόμενος* (χρον. μετ.) μέσ. ἀορ. β' τοῦ *προαιροῦμαι*=λαμβάνω ἐκ τῶν προτέρων, ὡς παράδειγμα. *ἐπιτήδευμα*=ἐπάγγελμα. *εἰ μὴ ὁλον τ' ἦν εἶναι* (ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. *οἶον τ' ἦν*) *πόλιν* (ὑποκ. τοῦ *εἶναι*)· ἡ ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσε. ταύτης ὑπάρχει κατωτέρω: *οἷε ἂν τι... γίνεσθαι=οἷε... ὅτι ἐγένετο ἂν τι* (β' εἶδος ὑποθ. λόγ. δηλοῦν τὸ ἀπραγματοποίητον). Ἐνεκα τοῦ μήκους τοῦ λόγου ἐκ τῆς παρενεθικῆς προτάσεως—*λυσιτελεῖ... νόμιμα*—ἡ ὑπόθεσις ἐπανεληφθῆ διὰ τοῦ: *εἰ οὖν οὕτω... εἶχομεν ἀλλήλους διδάσκειν. ἤμεν παρὰ τοῦ εἰμί. καὶ τοῦτο δηλ. τὴν αὐλητικὴν. ἰδία—δημοσία* δοτικοφανῆ ἐπιρρήμ. *ἐδίδασκε... ἐπέπληττε... ἐφθόνηι*: ἐννοεῖται πρὸ αὐτῶν τὸ ὑποθετ. *εἰ. φθονῶ τινος*=ἐκ φθόνου κρύπτω τι. ὡςπερ τῶν ἄλλων *τεχνημάτων* ἐνν. *φθονεῖ*. *λυσιτελεῶ* ἐκ τοῦ *λυσιτελεῖς* (λύω+τέλος=κέρδος)=πληρῶνω τὴν ὀφειλήν μου, παρέχω κέρδος, ὠφελῶ. *καὶ ἐν αὐλήσει*, ὅπως δηλ. *ἐν τοῖς δικάίοις καὶ τοῖς νομίμοις. ἀφθονία* (ἄ+φθόνος)=ἐλλειψις φθόνου. *οἷε ἂν τι... ἢ τῶν φαύλων*; συντ. σειρ: *οἷε, ὡς Σώκρατες, μᾶλλον τι γίνεσθαι ἂν ἀγαθούς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἢ (τοὺς υἱεῖς) τῶν φαύλων* (β' ὅρος συγκρίσ.)· *φαῦλος*=κακός. *ὄτων*=οὔτινος. *οὔτος* ἀντί νὰ εἴπῃ: *τούτων δ υἱὸς ἐλλόγιμος*=ὁ ἐν λόγῳ ἄν, ἀξιόλογος προληπτικὸν κατηγ. ἢ τοῦ ἀποτελέσματος: *ἠξήθη, ὥστε ἐλλόγιμος γενέσθαι. ἀφῆς* (=ὁ μὴ εὐφυῆς) ἐνν. *ἐτυχε γενόμενος. ἀκλεῆς* (=ὁ ἄνευ δόξης, ἀσημος) ἐνν. *κατὰ ζῆλῳμα: ἐγένετο ἂν. πολλάκις δ' ἂν φαῦλον ἀγαθός ἐνν. ἀπέβη. ἀλλ' οὖν γε=ἄλλ' ὅπως οἰσδήποτε. ἐπαῖοντας* μετ. ἐνεστ. τοῦ *ἐπαῖω*=ἐννοῶ, γνωρίζω τὸ ρῆμα εὐχρηστον παρὰ πεζογράφους μόνον *κατ' ἐνεστώτα. οὕτως*=ἔτσι, ὅπως καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν αὐλητῶν. *οἶον* (προστ. ἐνεστ. τοῦ *οἴομαι*)=νόμιζε. *τεθραμμένον* μετ. παθ. παρακ. τοῦ *τρέφομαι. δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος* συντ. σειρ: *εἶναι* (τὸ ἀπαρέμφ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ προηγ. *οἶου*) *αὐτὸν* (ὑποκ. τοῦ *εἶναι*) *δίκαιον καὶ δημιουργὸν* (κατηγ.) *τούτου τοῦ πράγματος* (γεν. ἀντικ.). *δημιουργός*=διδάσκαλος. *τούτου τοῦ πράγματος* δηλ. τῆς δικαιοσύνης ἢ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. *αὐτὸν* ὑποκ. τοῦ *κρίνεσθαι. διὰ παντός*=εἰς πᾶσαν περίστασιν. *οἰοίπερ* ἐνν. *ἦσαν. ἢ ἐπίπρ.* βεβαιωτικόν. *ἢ σφόδρα* (=ἀληθινὰ πολὺ) προσδιόριζει τὸ κατωτέρω ρῆμα *ἀγαπήσαι ἂν* (*ἀγαπῶ*=εἶμαι ἱκανοποιημένος). *γενόμενος* ὑποθετ. μετ.=*εἰ γένοιτο. ὡςπερ* ἐνν. *ἐγένοντο ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγρίοις. εἰ ἐντύχοις* (*ἐντυγχάνω τινί*)=ἂν ἦθελες συναντήσῃ. *ἀνολοφύρμαι* (ο) ἂν εὐκτ. δυνητ. ἀορ. τοῦ ρῆμ. *ἀνολοφύρομαι*=θρηνώ. *ποθῶν* αἰτιολ. μετ. *τροφῶ*=ζῶ ἀνέτως καὶ ἀπόνως, εἶμαι ἰδιότροπος, μεμψιμοιρῶ. *καθ' ὅσον δύναται ἕκαστος* ἐνν.: *διδάσκειν τὴν ἀρετὴν. καὶ οὐδείς σοι φαίνεται ἐνν. εἶναι διδάσκαλος. ζητοῖς* εὐκτ. ἐνεστ. *ὡςπερ ἂν' τὸ ἂν ἀνήκει εἰς τὸ κατωτέρω φανείη. οὐδὲ γ' ἂν ἐνν. τὸ φανείη. τις ἂν ἡμῖν* (δοτ. ἠθικῆ) *διδάξει* πλαγ. ἔρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ *ζητοῖς* ἐξαρτῶμ. *καθ' ὅσον οἶος τ' ἦν ἐνν. τούτους διδάσκειν. ὄντες* ὑποθετ. μετ.=*εἰ ἦσαν. ὁμότεχοι* (κατηγ.). *ῥᾶδιον εἶναι* ἀντικ. τοῦ *οἶμαι. φανῆναι* ὑποκ. τοῦ *ῥάδιον εἶναι. διδάσκαλον* ὑποκ. τοῦ *φανῆναι. τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασιν=τῶν δὲ παντάπασιν* (=ὅλωσδιόλου) *ἀπείρων* ἐνν. *τῆς χειροτεχνίας' τὸ παντάπασιν* ἀνήκει καὶ εἰς τὸ *ἀπείρων* καὶ εἰς τὸ *ῥᾶδιον* ἐνν. *οἶμαι εἶναι φανῆναι διδάσκαλον. οὕτω δὲ* (=ἔτσι λοιπὸν) *ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων* ἐνν. *οὐ ῥᾶδιον διδάσκαλον φανῆναι. ἀλλὰ κἄν εἰ... ἀγαπητὸν* συντ. σειρ: *ἀλλὰ καὶ εἰ δλίγον ἔστι τις ὅστις διαφέρει* (=ὑπερέχει) *ἡμῶν προβιβάσαι* (ἀπαρ. τοῦ κατὰ τι) *εἰς ἀρετὴν, ἀγαπητὸν* (=ἀρκετόν) *ἂν εἶη* (ἐννοεῖται) *τὸ προβιβάζω* (εἶναι μεταβατικὸν τοῦ ἀμεταβατικοῦ *προβαίνω*)=κάνω τινὰ νὰ ἀποβῆ, φέρω πρὸς τὰ ἔμπροσ., προάγω. *ὄνησαι* ἀπαρ. τοῦ *ὄνινημι*=ὠφελῶ. *πρὸς τὸ καλόν... γενέσθαι=πρὸς τὸ γενέσθαι καλὸν καὶ ἀγαθόν* (κατηγ.). *πράττομαι μισθὸν*=εἰσπραττω μισθόν, ἀμοιβῆν. *τὸν τρόπον τῆς πράξεως*=τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως. *ἐπειδὴν γὰρ*=ὅταν δηλαδὴ. *ἀποδέδωκεν* (ἀποδίδωμι = πληρῶνω)· ὁ παρακεῖμ. ἐτέθη πρὸς δήλωσιν τῆς ταχύτητος=παραυτὰ ἐπλήρωσεν. *εἰάν δὲ μὴ* ἐνν. *βούληται. ἐλθὼν εἰς ἱερὸν ὁμόσας... κατέθηκε*=ἐλθὼν εἰς ἱερὸν ὡμοσε καὶ κα-

τέθηκε (γνωμικός άόριστ.) τὸ δμόςας μετ. άορ. τοῦ ὄμννμι. φῆ ὑποτακτ. τοῦ φημί. ἐπει=π. χ. ἠλικιωτής=συνομηλιεῖς. οὐδέν πρὸς τὸν πατέρα εἰσὶ =δέν εἶναι τίποτε συγκρινόμενοι πρὸς τὸν πατέρα των. καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν ἔνν. νιεῖς οὐδέν εἰσὶ πρὸς τοὺς αὐτῶν πατέρας. τῶνδε=τοῦ Ξαν-θίππου καὶ Παράλου. νέοι γὰρ ἔν. εἰσὶν ἔτι.

Πραγματικά - Αἰσθητικά.

Διατὶ οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων.. γίνονται; τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁ λαός μας ἐξέφρασε παραστατικώτατα : ἀπὸ ἀγκάθι βγαίνει ρόδο καὶ ἀπὸ ῥόδο βγαίνει ἀγκάθι. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖ ἤδη ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσ. Β' 276 «παῦροι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δὲ τε πατρός ἀρεῖους». Ὁ Πρωτ. ἐντοῦθα ἀναλαμβάνει νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ συμβαίνει τοῦτο. εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον βλ. ἐν Κεφ. ΙΒ' «ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν...». αὐληταὶ τὸν αὐλὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν κατώτερον τῆς λύρας. Ἡ Ἀθηνᾶ εἶχεν ἀπορρί-χον τοὺς αὐλοὺς ὡς ἀσχημίζοντας τὸ πρόσωπον. Σχολαὶ αὐλητῶν ὑπῆρ-χον ἐν Ἀργεῖ, Σικυῶνι καὶ Θήβαις. ὡς περ τῶν δικαίων καὶ τῶν νόμιμων. κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ Σωκρ. καὶ τῶν σοφιστῶν οἱ ἔννοιοι δίκαιοι καὶ νόμιμοι δέν συμπῆπτουν πάντοτε. Ἡ σοφιστικὴ ἀντίληψις ἐπῆρσβευεν δτι ἠδύνατο νὰ εἶναι τι δίκαιον χωρὶς νὰ εἶναι νόμιμον.

Καὶ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε καί.. παρατήρησε τὴν ἐπανάληψιν τοῦ καὶ (πολυσύνθετον), ἵνα τονισθῇ ἡ ἔν-νοια τῆς γενικῆς προσπάθειας. πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν. (σχῆμα ἔν δια δυοῖν) ἀντὶ νὰ εἴπῃ: πᾶσαν ἄνευ φθόνου προθυμίαν=πᾶσαν ἀνι-διωτελῆ προθυμίαν. εὐφρόστατος—ἀφνης ὁ Πρωτ., ὡς ἐντοῦθα φαίνεται, μεγάλην σπουδαιότητα ἀποδίδει εἰς τὰς φυσικὰς ἱκανότητας. Καὶ ὁ ρη-τωρ Ἰσοκράτης γράφει σχετικῶς: καὶ μὲν γὰρ δυνάμεις καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀπάντων ἐν τοῖς εὐφρόσται ἐγγίγνονται... τῶν..ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις.. (σχῆμα ἔν δια δυοῖν)=τῶν..ἐν ἀνθρώποις ἔωσιν ἐν νόμοις=τῶν ἐν πολιτισμένοις ἀνθρώποις. μῆτε παιδεία μῆτε δικαστήρια μῆτε νό-μοι ἀναγκάζουσιν ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι ἢ παιδεία, οἱ νόμοι, τὰ δικαστή-ρια εἶναι τὰ οὐσιωδέστερα στοιχεῖα πολιτισμένης κοινωνίας, κατ' ἐξοχὴν συντελοῦντα εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἀρετῆς. Καὶ ὁ Ὅμηρος, ἵνα δηλώσῃ τὸ ἄγριον τῶν Κυκλάδων γράφει ὅτι οὔτε δίκας ἔχουσιν οὔτε θέμιστας. Φερεκράτης ἐπὶ Ἀθηναῶν οὗτος ἦτο κωμικὸς ποιητής. Ἐκ τῶν 16 κωμω-διῶν του σφῆζονται μόνον ἀποσπάσματα τῆν κωμωδῶν του Ἀγριοὶ ἐ-δίδασξεν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀριστίωνος τῷ 420 π.Χ. Δι' αὐτῆς ἔσκωπε τὴν τό-τε ἐπικρατοῦσαν ροπήν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν φυσικὸν βίον. Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ἀναφέρειν τὴν παράστασιν τῶν Ἀγρίων ὡς τελοσθεῖσαν «πέρυ-σι» κάμει ἀναχρονισμόν, διότι ὁ διάλογος Πρωταγόρου—Σωκράτους ὑποτίθεται γενόμενος τῷ 432 π.Χ. καὶ οὐχὶ τῷ 419. Λήγαιον ἱερὸν τοῦ Διονύσου πρὸς τὰ Ν. τῆς Ἀκροπόλεως. Λήγαια (Διονύσια) ἐλέγετο ἡ ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Βάκχου, ὡς θεοῦ τοῦ ληνοῦ, καθ' ἣν ἐδιδάσκοντο κωμωδίαι. Τὰ Λήγαια ἐτελοῦντο τὸν μῆνα Γαμηλιῶνα, δηλ. τέλη Ἰα-νουαρίου ἀρχὰς Φεβρουαρίου. οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ ὁ χορὸς τῆς Κωμω-δίας τοῦ Φερεκράτους ἀπρὶρίζετο οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγρίων, ἀλλ' ἐξ ἀν-θρώπων, οἱ ὅποιοι ἀηδίσαντες τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν διὰ τὰς ἀδι-κασίας καὶ τὰ ἐλαττώματά της κατέφυγον εἰς τοὺς ἀγρίους καὶ κατόπιν ἐ-πόθησαν πάλιν αὐτὴν, διότι εἶδον ὅτι ἔξω αὐτῆς ἡ κατάστασις ἦτο ἀφόρητος. Περιφήμος μοιάνθρωπος ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ Τιμων. Εὐρύβωτος —Φρυνώνδας ἄνδρες παροικιῶδους πονηρίας καὶ κακότητος. Ὁ α' ἦτο ἐξ Ἐφέσου καὶ ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ Κροίσου εἰς Πελοπόννησον πρὸς στρατολογίαν μισθοφόρων διὰ τὸν κατὰ τοῦ Κύρου πόλεμον, ἀντὶ τοῦ-του μετέβη πρὸς τὸν Κύρον καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὰ σχέδια τοῦ Κροίσου, ὁ δὲ β' ἦτο πασίγνωστος Ἀθηναῖος ἀπατεῶν, διαβόητος διὰ τὴν ἀγριότητά του.

Νῦν δὲ τρυφᾶς... ὁ σοφιστὴς ἀντιθέτει πρὸς τὴν ἀνωτέρω περιγραφείσαν κατὰστασιν τῆς κοινωνίας τῶν ἀγρίων, τὴν κατὰστασιν τῆς συγχρόνου τοῦ κοινωνίας. *Οὐδ' ἂν εἷς* τὸ *οὐδὲ εἷς* εἶναι ἐντονώτερον τοῦ *οὐδέεις*. *ὣν δὴ ἐγὼ οἴμαι εἰς εἶναι* ὁ σοφιστὴς τελειώνει τὸν λόγον τοῦ ὁμιλῶν ἀλαζονικῶς περὶ τοῦ προσώπου τοῦ καὶ περὶ τοῦ μισθοῦ του, ὡς ἔαν περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἐγένετο ἡ συζήτησις. Δεικνύεται τοιοῦτοτρόπως πάλιν τὸ φιλοχρήματον τοῦ Πρωταγόρου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀφιλοχρήματον καὶ ἱεραποστολικόν ἔργον τοῦ Σωκράτους. *ἔαν δὲ μή, εἰς ἱερὸν ἐλθὼν καὶ δόμοσας* καὶ σήμερον εἰς τὰ χωρία οἱ χωρικοὶ συνηθως μεταβαίνουν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ὀρκίζονται. Ἡ ἀνωτέρω φράσις ὁμως περὶ ἱεροῦ ταῖ ὄρκων, λεγομένη ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου, κατανατᾶ *κενὸς λόγος*, διότι ὁ σοφιστὴς εἶχε διατυπώσει ἀμφιβολίας διὰ τὴν ὑπαρξίν θεῶν. *Τῶνδε δὲ οὐπω ἄξιον κατηγορεῖν*. Ὁ σοφιστὴς μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν υἰῶν τοῦ Περικλέους (βλ. ἐν Κεφαλ. Γ'. ὅσα εἶπεν ὁ Σωκρ.) καὶ κολακεύων τοὺς υἱοὺς τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ προσπαθεῖ νὰ τοὺς δικαιολογήσῃ καὶ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, διότι τάχα εἶναι ἀκόμη νέοι.

Μὲ τὸ Κεφάλ. ΙΣΤ' λήγει τὸ α' μέρος τοῦ διαλόγου (βλ. εἰσαγωγὴν: Οἰκονομία καὶ διάρθρωσις).

Νόημα

Ἵνα ὁ σοφιστὴς ἀνατρέψῃ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σωκράτους ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν πολιτικῶν δὲν γίνονται ἀνώτεροι ἢ ἴσοι μὲ τοὺς πατέρας των κατὰ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ χειρότεροι, ὑποστηρίζει, ὅτι τοῦτο συμβαίνει ὄχι διότι οἱ πατέρες οὗτοι δὲν διδάσκουν τοὺς υἱοὺς των, ἀλλὰ διότι οἱ υἱοὶ εἶναι κατωτέρας διανοίας. Τὸ αὐτὸ ἄλλως τε συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς υἱοὺς τῶν αὐλητῶν καὶ τῶν χειροτεχνῶν. Διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς εἶναι πλείστοι μὲν, ἀφανεῖς ὁμως, ὅπως οὐδεὶς διδάσκαλος τῆς μητρικῆς γλώσσης εἶναι φανερός, διότι πάντες διδάσκωμεν ἀλλήλους. Ἐν οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς ἔλειπον, οἱ ἄνθρωποι θὰ ὁμοίαζαν πρὸς τοὺς ἀγρίους, τοὺς ὁποίους παρῴσιασεν ἐπὶ σκηνῆς ὁ κωμικὸς Φερεκράτης. Καὶ οἱ πονηρότεροι τῶν ἐν πολιτεία ζώντων ἀνθρώπων εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἀγρίων. Ἐν τέλει δὲ ὁ Πρωταγόρας ἐπαναλαμβάνει ἀλαζονικῶς ὅτι εἰς ἐκ τῶν διδασκάλων τῆς ἀρετῆς εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ἡ διδασκαλία του εἶναι ἀποτελεσματικὴ καὶ ἀντοξία τῶν σοβαρῶν διδάκτρων, τὰ ὁποῖα ζητεῖται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του.

Περίληψις

Ὁ σοφιστὴς πρὸς ἀνατροπὴν παρατηρήσεως τοῦ Σωκράτους ὅτι οἱ υἱοὶ ἐξόχων πολιτικῶν γίνονται φαῦλοι ὑποστηρίζει ὅτι ἡ συνήθης τούτων ὑστέρησις εἰς πολιτικὴν ἀρετὴν δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν διδασκαλίας, ἀλλ' εἰς τὴν διανοητικὴν των κατωτερότητα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.—Ὁ Πρωταγόρας μὲν ἀφοῦ ἔκαμε μίαν τόσοσιν μακρὰν καὶ τόσοσιν χριτωμένην ἐπίδειξιν, ἐτελείωσε τὸν λόγον (του). Καὶ ἐγὼ γοητευμένος (*=κεκληλημένος*) (ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν του) ἐπὶ πολὺν μὲν ἀκόμη χρόνον ἐξηκολούθησον νὰ τὸν κοιτάζω (*=ἔβλεπον πρὸς αὐτόν*) μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εἶπῃ κάτι, διότι ἐπεθύμουν νὰ (τὸν) ἀκούω· ἀφοῦ δὲ ἀντελήφθην πλέον ὅτι πράγματι εἶχε τελειώσει, μὲ πολλὴν δυσκολίαν (*=μόγις πως*), ἀφοῦ συνέφερα κάπως τὸν ἑαυτόν μου (ἀπὸ τὴν γοητείαν τοῦ λόγου του), στρέψας τὸ βλέμμα μου πρὸς τὸν Ἴπποκράτην, εἶπον· «εὐὲ τοῦ Ἀπολλοδώρου, πόσῃν εὐγνωμοσύνην σοῦ ὀφείλω, διότι μὲ παρεκίνησες νὰ ἔλ-

θω ἐδῶ (=ᾤδε): διότι μέγα κέρδος θεωρῶ, ὅτι ἔχω ἀκούσει, ὅσα ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τὸν Πρωταγόραν. Ἐγὼ τούλάχιστον προηγουμένως μὲν εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνθρωπίνη ἀγωγή, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἀγαθοὶ γίνονται ἀγαθοί· τώρα ὁμως ἔχω πισθῆ.

Ἄλλ' ὁμως (ὑπάρχει) δι' ἐμέ (ἀκόμη) ἔν μικρὸν ἐμπόδιον, τὸ ὁποῖον (εἶναι) φανερόν, ὅτι εὐκόλως ὁ Πρωταγόρας πρὸς τούτοις θὰ ἀπομακρύνῃ διὰ πλῆθους διασαφήσεως (=ἐπεκδιδάξει), ἀφοῦ καὶ τὰ πολλὰ αὐτὰ διεσαφήνισε. (Θὰ ἀπομακρύνῃ δὲ εὐκόλως τὸ ἐμπόδιον), διότι καὶ μέ ολον-δῆποτε (=δι' ὅσων) μὲν ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ρήτορας (=τῶν δημηγόρων), ἔαν ἤθελε κανεῖς συνομιλήσει περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν (πραγμάτων), ἴσως (=τάχα) παρομοίους εἰς μήκος (=τοιούτους) λόγους ἤθελεν ἀκούσει, ἢ ἀπὸ τὸν Περικλέα ἢ ἀπὸ κανένα ἄλλον ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ ὁμιλήσων. Ἐάν ὁμως (κανεῖς) ἐκ νέου ἤθελεν ἐρωτήσῃ κανένα (ἐξ αὐτῶν τῶν ρητόρων) διὰ κάτι, ὅπως ἀκριβῶς τὰ βιβλία (οὔτε ἀποκρίνονται, ἔαν ἐρωτῶνται, οὔτε ἐρωτοῦν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ) οὐδόλως ἤμποροῦν οὔτε νὰ ἀποκριθῶν οὔτε οἱ ἴδιοι νὰ ἐρωτήσων (δηλ. δὲν ἤμποροῦν νὰ συζητοῦν), ἀλλ' ἔαν κανεῖς ζητήσῃ ἐπὶ τῶν λεχθέντων μικρὰν τινὰ ἐπεξηγήσιν, ὅπως ἀκριβῶς τὰ χάλκινα σκευῆ, ὅταν κτυπηθῶν, ἀποδίδουν μακρὸν καὶ παρατεταμένον ἤχον [=μακρὸν ἤχει καὶ ἀποτείνει (ἤχον)], ἔαν δὲν (τὰ) πιάσῃ κανεῖς μὲ τὸ χέρι του, ὁμοίως καὶ οἱ ρήτορες καὶ μικρὰ ἐρώτησις, ἂν τὸς ὑποβληθῆ, εἰς μακρότατον μήκος παρατείνουν τὸν λόγον τῶν.

Ὁ Πρωταγόρας ὁμως οὗτος ἐδῶ (εἶναι) μὲν ἱκανὸς νὰ ἐκφώνησῃ μακροῦς καὶ ὠραίους λόγους, ὅπως δεῖκνυσι αὐτὸς ὁ τωρινὸς λόγος του (=αὐτὰ), (εἶναι) ὁμως ἐπίσης (=καὶ) ἱκανὸς, ὅταν ἐρωτηθῆ, νὰ δίδῃ συντόμους ἀπαντήσεις καὶ ὅταν ἐρωτήσῃ, (εἶναι ἱκανὸς) καὶ νὰ περιμείνῃ καὶ νὰ ἀποδεχθῆ τὴν ἀπόκρισιν, αἱ ὁποῖαι ἱκανότητες (=ἂ) εἰς ὀλίγους ἔχων δοθῆ. Τώρα λοιπὸν, Πρωταγόρα, ὀλίγον τὴν ἀκόμη μοῦ χρειάζεται, διὰ νὰ εἶμαι καθ' ἑλὴν τὴν γραμμὴν ἱκανοποιημένος, ἂν δηλ. ἤθελες μοῦ ἀποκριθῆ εἰς τὸ ἐξῆς: Ὑποστηρίζεις δηλ. ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ καὶ ἐγὼ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐκ τῶν ἀνθρώπων πείθομαι εἰς σέ· τὸ κενὸν ὁμως, τὸ ὁποῖον (=δ) μὲ ἐκπληξιν παρητήρησα (=ἐθαύμασα) εἰς τὸν λόγον σου, αὐτὸ σέ παρακαλῶ νὰ μοῦ συμπληρώσῃς (=ἀποπλήρωσον) εἰς τὴν ψυχῇ μου· ἔλεγες δηλ. ὅτι ὁ Ζεὺς ἔστειλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀδῶ καὶ εἰς πολλὰ ἀπὸ μέρη του λόγου σου ἀνεφέρετο ὑπὸ σοῦ ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ὁσιότης καὶ ὅλα αὐτὰ μαζί (=συνλήβδην) εἶναι ἓνα κάτι, δηλ. ἡ ἀρετὴ. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἴδια παρακαλῶ λεπτομερῶς διὰ τοῦ λόγου νὰ μοῦ ἀναπτύξῃς (=διέλθῃ), ποῖον ἐκ τῶν δύο ἓνα μὲν κάτι εἶναι ἡ ἀρετὴ, μῦρια δὲ αὐτῆς εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ὁσιότης ἢ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα τώρα δὲ ἐγὼ ἔλεγον, (εἶναι) ὅλα ὀνόματα τοῦ ἰδίου πράγματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓνα· αὐτὸ εἶναι, ὅτι ἐπὶ πλέον ἐπιθυμῶ (νὰ μάθω).

Γραμματικὰ—Συντακτικὰ.

ἐπιδειξάμενος (χρον. μετ.) τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα (σύστοιχ. ἀντικ.)= ἐπεὶ ἐπεδείξατο ἐπίδειξιν τοσαύτην καὶ τοιαύτην. τοσοῦτος=τόσον μέγας. τοιοῦτος=τέτοιος λογίς. ἐπιδείκνυμαι: τὸ β. τοῦτο ἦτο ὄρος τεχνικός πρὸς δῆλων τῶν ἀλαζονικῶν λόγων τῶν σοφιστῶν. τοῦ λόγου ἀντικ. ἐπὶ πολὺν χρόνον προσδιορισμὸς εἰς τὸ ἐβλεπον. βλέω=ρίπτω τὸ βλέμμα μου. ὄρω=βλέπω. κεκλιμένος (τροπ. μετ.) παρακμ. τοῦ κληρόμαι-οὔμαι=γοητεύομαι. ἐροῦντα (αἰτιολ. μετ.) μέλλ. τοῦ λέγω. ἐπιθυμῶν (ὄποκ. ἐγὼ) ἢ μετ. αἰτιολ. τῷ ὄντι=πρόγματι. μόγις πως=μετὰ πολλῆς δυσκολίας. συναγείρας (μετ. ἄορ. τοῦ συναγείρω, συνήγειρον, συναγεῶ, συνήγειρα, συναγγεῖρα)=συνελθὼν εἰς ἑμᾶντόν. ὡς... ἔχω ἐπιφώνημ. πρῶτ. πολλοῦ ποιοῦμαι τι=πολὺ ἐκτιμῶ, μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τι. ἂ-Πρωταγόρου ἀντικεμ. τοῦ ἀκήκοα. ἧ̄ δοτ. ὄργαν. ἀγαθοὶ κατηγ. ἐμποδῶν ἔνν.

ἔστι=ἐμποδίζει. μοι δοτ. ἀντικ. εἰς τὸ ἐμποδῶν. ἐπεκιδιδάσκω=πρὸς τοῦ τοις (=ἐπὶ) διδάσκω τελείως (=ἐκ), πλήρως διασαφηνίζω. εἰ μὲν τι... συγγένοιτο (=συγγίγνομαι=συνομιλῶ). ὑποθ.+ἀκούσειεν ἄν (ἀπόδ.) γ' εἶδος ὑποθετ. λόγ. δηλοῦν ἀπλήν σκέψιν τοῦ λέγοντος. δρωῶν (δοτ. ἀναφ. ἀντ. δσισοῦν)=φῆνι ὡς ἀντικ. τοῦ συγγένοιτο. τοιοῦτους λόγους=τόσον μακροῦς λόγους. εἰπεῖν ἀπαρέμφ. ἀναφορᾶς. εἰ δὲ ἐπανέροιτο (εὐκτ. ἄορ. β' τοῦ ἐπανερωτῶ) τινα (ἐνν. τούτων τῶν δημηγόρων) τι ἢ ἀπόδ. τῆς ὑποθ. ταύτης εἶναι κατωτέρω: οὕτω δόλιχον κατατείνουσι=ἔτσι... ἐκτείνουν τὸν λόγον εἰς μέγα μήκος. ἔχουσιν. ἀποκρίνασθαι=δύνανται νά... ἐρέσθαι ἀπαρέμφ. μέσ. ἄορ. β' τοῦ ἐρωτῶ. ἐπερωτῶ=ζητῶ δι' ἐρωτήσεως πλείονας ἐξηγήσεις. χαλκείον=σκεῦος χαλκοῦν (ὀρθότερος τύπος: χαλκίον). πληγέντα μετ. παθ. ἄορ. β' τοῦ πλήττομαι=κτυπῶμαι ἢ μετ. εἶναι χρονική. μακρὸν ἤχει καὶ ἀποτείνει (ὑποκ. τὰ χαλκεία ἀττ. σύντ.)=μακρὸν ἤχον ἤχουσι καὶ ἀποτείνουσι=ἀποδίδου μακρὸν καὶ παρατεταμένον ἤχον. ἐπιλάβηται ὑποτ. μέσ. ἄορ. β' τοῦ ἐπιλαμβάνομαι τινος=πιάνω κάτι. τις ἐνν. αὐτῶν (ἀντικ.). ὁ δόλιχος εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἦτο τὸ δωδεκαπλάσιον μήκος τοῦ σταδίου (δολιχοδρόμος). ὡς αὐτὰ δηλοῖ (ἀττ. σύντ.)=ὡς ὁ λόγος ὁ νῦν ὑπ' αὐτοῦ ρηθεῖς δηλοῖ. ἐρόμενος (μετ. χρονική) ἄορ. β' τοῦ ἐρωτῶ. ἂ ἐνν. πράγματα ἦτοι ἢ ῥητορική καὶ διαλεκτική ἱκανότης. σμικροῦ τινος γεν. ἀντικ. πάντα ἔχειν=ὥστε νά τὰ ἔχω ὅλα. τὴν ἀρετὴν φῆς... ἐπεξήγ. τοῦ προηγ. τότε. εἰπερ ἄλλω τῶ (=τινι) ἀνθρώπων=περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἀνθρώπων... πειθομαι... ἀποπληρῶ=ἀπογεμίζω, συμπληρῶ. γὰρ=δηλαδή. ὡς ἐν τι εἶη ἢ εἶδ, αὐτὴ πρότ. εἶναι τὸ ὑποκ. τοῦ προηγουμένου ἐλέγετο. ἀρετὴ ἐπεξήγησις. τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος=τοῦ αὐτοῦ πράγματος (ὑποκ. τῆς μετ.) ὄντος (ἐπιθ. μετ.) ἐνὸς (κατηγ.)

Πραγματικά—Αἰσθητικά

*Απὸ τοῦ Κεφ. τούτου ἄρχεται τὸ β' μέρος τοῦ διαλόγου. Εἰς τὸν μέχρι τοῦδε διάλογον «περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς» καὶ τοῦ Σωκράτους τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τοῦ Πρωταγόρου τὰ ἀντεπιχειρήματα ἦσαν μόνον πρακτικά, ἐμπειρικό, στηριζόμενα δηλ. εἰς τὴν πείραν, οὐχί εἰς τὴν ἐπιστήμην. Εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πλέον ἐπιχειρηματολογίαν χωρεῖ ὁ φιλόσοφος.

Καὶ ἐγὼ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον... ἐβλεπον... ὡς ἐροῦντα τι λεπτὴ εἶνεα τοῦ Σωκρ. ὅτι ὁ σοφιστῆς ἐπεράτως τὸν λόγον του χωρὶς νά ἐξαντλήσῃ τὸ ζητήμα. ὥσπερ εἰ συναγείρας (μεταφορᾶ) ὁ Ὀμηρος λέγει: «θυμὸς... ἀγέρθη» τὸ συναγείρας λέγεται ἐν σχέσει μὲ τὸ κεκληλημένος, ὅπερ ἰσοῦται μὲ τὸ ἐκτός ἐμαυτοῦ γενόμενος.

*Ὡ παῖ Ἀπολλοδώρου μὰς ὑπειθυμίζεται οὕτω τοῦ νεαροῦ Ἴπποκράτους ἢ παρουσία, τὴν ὁποίαν εἴχομεν σχεδὸν λησμονήσει. ἐγὼ γὰρ ἐν μὲν τῶ... ἡγούμην οὐκ εἶναι... γίνονται. Τοῦτο δὲν εἶναι ἢ ἀληθῆς τοῦ φιλοσόφου γνώμη, ὡς θέλει φανῆ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

νῦν δὲ πέπειμαι* πλὴν σμικρόν τι.. Καὶ τοῦτο μὲ τὴν γνωστὴν Σωκρατικὴν εἰρωνείαν λέγεται. Διότι ἀκριβῶς τὸ «σμικρόν τι» τοῦτο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ «πολλὰ» λεχθέντα, ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ φιλοσόφου.

ὥσπερ τὰ χαλκεία... ἢ παρομοίωσις λίαν ἐπιτυχῆς καὶ καυστικωτάτη, ἀμέσως μὲν διὰ τοὺς ἀμετροεπεῖς πολιτικούς ἀγορητὰς, ἐμμέσως δ' αὖθις καὶ διὰ τὴν ἀμετροπέπειαν τοῦ Πρωταγόρου. Παρομοίωσις τὸ ἐν Δωδώνῃ χαλκίον, ὅπερ, ὡς ἐπιστεῦετο, ἤχη τὴν φωνὴν τοῦ Διός.

δόλιχον κατατείνουσι μεταφορᾶ ἀπὸ τῶν δρομέων τῶν τρεχόντων 12άκις τὸ στάδιον.

Πρωταγόρας δὲ ὅδε ἱκανὸς μὲν., ἱκανὸς δέ... εἶναι φανερόν ὅτι ὁ φιλόσοφος διὰ τῶν φράσεων αὐτῶν μὲ εὐγένειαν κολάζει τὴν προηγηθεῖσαν ἔμμεσον, ἀλλὰ καυστικὴν κατὰ τοῦ Πρωταγόρου μομφὴν διὰ τοὺς

μακροῦς λόγους του. Ἐξ ἄλλου ἐπαινεῖ τὸν Πρωτ., ἵνα τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸ προσφιλές τῷ φιλοσόφῳ ἔδαφος τῆς ἐρωταποκρίσεως.

νῦν οὖν σμικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν λεπτή εἰρωνεία, διότι τὸ «*σμικρόν τι*» ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ ὄλον.

καὶ αὐτὸν πολλαχοῦ... ἐλέγετο... βλ. ἐν Κεφ. ΙΓ'. "Ἄν ὅλαι αἱ ἀρεταὶ (ὁσιότης, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, αἰδῶς κλπ.) ἀποτελοῦν μίαν «*ἔν τι*», ὡς ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου, τότε δὲν ἐξηγεῖται πῶς ὁ Ζεὺς ἔστειλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους δύο, τὴν δίκην καὶ τὴν αἰδῶν.

πότερον ἔν μὲν τί ἐστὶν ἡ ἀρετή... τοῦτο εἶναι πλέον τὸ συζητητέον θέμα, περὶ τῆς οὐσίας δηλαδὴ τῆς ἀρετῆς. Αἱ μέχρι τοῦδε ἀποδείξεις καὶ ἀνταποδείξεις περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς δὲν ἔλυσαν τὸ ζήτημα, διότι ἦσαν μόνον πρακτικαὶ καὶ οὐχὶ ἐπιστημονικαί.

Νόημα

Εἰς τὸ Κεφάλ. τοῦτο ὁ Σωκράτης μὲ τὸν λεπτόν, ἀλλὰ καὶ καυστικὸν τρόπον του, ἐμμέσως ἐλέγχων καὶ τὴν μακρολογίαν τοῦ Πρωτ. καὶ τὰς ἀντιφάσεις, εἰς ἃς περιέπεσαν, προχωρεῖ εἰς ἐπιστημονικὴν πλέον συζήτησιν τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος καὶ οὐχὶ πρακτικὴν τοιαύτην, ζητῶν παρὰ τοῦ Πρωταγ. νὰ ἀπαντήσῃ ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος: ἡ ἀρετὴ εἶναι *ἔν τι*, μόρια δὲ ταύτης ἡ δικαιοσύνη, ἡ σωφροσύνη, ἡ ὁσιότης κλπ., ἀρεταί, τὰς ὁποίας ὁ σοφιστὴς ἀνέφερεν, ἢ αἱ ἀρεταὶ αὗται οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ὀνόματα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ τὸν Πρωταγόραν, ἂν θεωρῇ τὴν ἀρετὴν ἔν πράγματι καὶ μόρια αὐτῆς τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ὁσιότητα ἢ φρονεῖ ὅτι τὰ μόρια ταῦτα εἶναι ὀνόματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, δηλ. τῆς ἀρετῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.—'Ἄλλ' εἰς αὐτὸ τοῦλάχιστον, Σωκράτη, εὐκόλον (εἶναι), εἶπε, νὰ ἀπαντήσω, ὅτι αὐτὰ, διὰ τὰ ὁποία ἐρωτᾷς, εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς, ἢ ὁποία εἶναι ἔν.

* —Ποῖον ἐκ τῶν δύο, εἶπον, (αὐτὰ) εἶναι μέρη (τῆς ἀρετῆς), ὅπως ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ προσώπου, δηλ. τὸ στόμα καὶ ἡ μῦτι καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ αὐτιά, ἢ (τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι), καθὼς ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ χρυσοῦ, (τὰ ὁποία) δὲν ἔχουν καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ των, τὸ ἔν ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ ἀπὸ τὸ ὄλον, παρὰ μόνον (=ἄλλ' ἢ) κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν μικρότητα; —Κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται (ὅτι εἶναι αὐτὰ μέρη τῆς ἀρετῆς), ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἔχουν (ἢ: ἔχουν τοιαύτην σχέσιν μεταξὺ των, οἷαν ἔχουν) τὰ μέρη τοῦ προσώπου πρὸς τὸ ὄλον πρόσωπον. —Ποῖον λοιπὸν ἐκ τῶν δύο, εἶπον τότε ἐγώ, καὶ μετέχουν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς, ἄλλοι μὲν τούτου, ἄλλοι δὲ ἐκείνου, ἢ (εἶναι) ἀνάγκη, ἂν βέβαια κανεὶς ἀποκτήσῃ τὸ ἔνα, ὅλα γενικῶς νὰ (τὰ) ἔχη; —Καθόλου, εἶπε (δὲν συμβαίνει κατ' αὐτὸν τὸν τελευταῖον τρόπον), ἀφοῦ πολλοὶ εἶναι (μὲν) ἀνδρεῖσι, (εἶναι) ὁμως ἄδικοι, καὶ (πολλοὶ) πάνιν (εἶναι) μὲν δίκαιοι, σοφοὶ ὁμως ὄχι.

—Εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια καὶ αὐτὰ (ἀφοῦ τὰ ἀπήριθμεσεν), ἡ σοφία δηλ. καὶ ἡ ἀνδρεία, μέρη τῆς ἀρετῆς; εἶπον ἐγώ. —Περὶσσότερον ἀπὸ ὅλα (τὰ ἄλλα) κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶπε, (εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς αὐτὰ) καὶ μάλιστα τὸ σπουδαιότερον τῶν μερῶν (τῆς ἀρετῆς εἶναι) ἡ σοφία. —Καὶ καθένα ἀπὸ αὐτὰ, εἶπον, τότε ἐγώ, εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο; —Ναί. —Ἄρα γε καὶ λειτουργίαν καθένα ἀπὸ αὐτὰ ἔχει ἰδιαιτέραν,

ὅπως ἀκριβῶς τὰ (μέρη) τοῦ προσώπου; Δὲν εἶναι δηλ. ὁ ὀφθαλμός, ὅτι εἶναι τὰ ὅσα, οὔτε ἡ λειτουργία αὐτοῦ (εἶναι) ἢ ἴδια (μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν ὄτων)· καὶ ἐκ τῶν ἄλλων (μερῶν τοῦ προσώπου) κανένα δὲν εἶναι, ὅτι εἶναι τὸ ἄλλο, οὔτε κατὰ τὴν λειτουργίαν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα. Ἐὰν γὰρ λοιπόν, (ὅπως τὰ μέρη τοῦ προσώπου), ἔτσι καὶ τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι τὸ ἕνα, εἶτι εἶναι τὸ ἄλλο, οὔτε αὐτὸ τὸ ἴδιον οὔτε ἡ λειτουργία του; Ἡ (εἶναι) αὐτονόητον ὅτι ἔτσι εἶναι τὸ πρᾶγμα (εἶναι δηλ. διαφορετικὰ μεταξύ των), ἐάν (ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς) ὁμοιάζῃ μὲ τὸ παράδειγμα (τοῦ προσώπου); —Μάλιστα (= Ἄλλὰ) ἔτσι εἶναι, εἶπε, Σωκράτης. —Καὶ ἐγὼ εἶπον· Συνεπῶς (= ἄρα) ἐκ τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς κανένα ἄλλο (πλὴν τῆς σοφίας) δὲν εἶναι ὅ,τι (εἶναι) ἡ σοφία (= ἐπιστήμη), οὔτε ὅ,τι εἶναι ἡ δικαιοσύνη, οὔτε ὅ,τι ἡ ἀνδρεία, οὔτε ὅ,τι ἡ σωφροσύνη οὔτε ὅ,τι ἡ οὐσιότης. —Παρεδέχθη ὅτι δὲν εἶναι (= οὐκ ἔφη= ἔφη οὐκ εἶναι). —Ἐμπρὸς λοιπόν, εἶπον ἐγώ, ἄς ἐξετάσωμεν ἀπὸ κοινοῦ ποία εἶναι ἡ οὐσία (= ποῖον τι) ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἐν πρώτοις τὸ ἐξῆς: ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἢ δὲν εἶναι τίποτε; Διότι ἐγὼ μὲν νομίζω (ὅτι εἶναι ἕνα πρᾶγμα) οὐδὲ τί γνῶμην ἔχεις; —Καὶ εἰς ἐμέ (φαίνεται) κάτι τὸ πραγματικόν, εἶπε. —Τί λοιπόν (νομίζεις); Ἄν κανεὶς ἤθελεν ἐρωτήσῃ καὶ ἐμέ κοί σέ· Πρωταγόρα καὶ Σωκράτης, εἶπατέ μου λοιπόν: Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον πρό ὀλίγου ἀνομάσατε, ἡ δικαιοσύνη δηλ., εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον φανερώσει τὸ ὄνομα του, δηλ. δίκαιον ἢ ἄδικον; —Ἐγὼ μὲν θά ἀπεκρινόμην εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι δίκαιον· οὐδὲ ποίαν γνῶμην θά ἐξέφραζες; Τὴν ἴδιαν μὲ ἐμέ ἢ διαφορετικὴν; —Τὴν ἴδιαν, εἶπε. —Εἶναι λοιπόν ἡ δικαιοσύνη τοιοῦτον (πρᾶγμα), ὥστε νὰ εἶναι δίκαιον, θά ἔλεγον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀπάντων εἰς τὸν ἐρωτῶντα· καὶ οὐδὲν (θὰ ἔδιδες τὴν ἴδιαν ἀπάντησιν); —Ναί, εἶπε. —Ἐάν λοιπόν μετὰ τοῦτο ἤθελε μᾶς ἐρωτήσῃ: Λοιπὸν παραδέχεσθε, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο τι πρᾶγμα (= εἶναι), τὸ ὅποιον λέγεται οὐσιότης; Θὰ παρεδεχόμεθα, καθὼς ἐγὼ νομίζω. —Ναί, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. —Παραδέχεσθε λοιπόν, ὅτι καὶ τοῦτο (δηλ. ἡ οὐσιότης) εἶναι κάτι πραγματικόν; Θὰ τὸ παρεδεχόμεθα ἢ ὄχι; —Καὶ εἰς αὐτὸ συνεφώνησε. —Ποῖον δὲ ἐκ τῶν δύο παραδέχεσθε ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τοιοῦτον (= πεφυκένας), ὥστε νὰ εἶναι ὅ,τι εἶναι τὸ ἀνόσιον ἢ ὅ,τι εἶναι τὸ δσιον; —Ἐγὼ τοῦλάχιστον, εἶπον, θά ἐξέφραζα τὴν ἀγανάκτησίν μου διὰ τὴν (τοιαύτην) ἐρώτησιν καὶ θά τοῦ ἔλεγον· οἰῶπα, ἀνθρωπέ μου· δυσκόλως βεβαίως ἕνα πρᾶγμα ἄλλο θὰ ἦτο δσιον, ἐάν βεβαίως δὲν θὰ εἶναι δσιον αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ οὐσιότης. Σὺ λοιπόν (Πρωταγόρα) τί (θὰ ἔλεγες); Δὲν θὰ ἔδιδες αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν; —Βεβαίωτατα, εἶπε.

Γραμματικά—Συντακτικά

ὁἰδιόν ἐνν. ἔστι, τοῦτο αἰτ. τοῦ κατὰ τι. ἃ ἐρωτῆς ὑποκ. τοῦ ἔστιν. μόρια κατηγ. ἀρετῆς γεν. κτη. ὄντος ἐπιθ. μετ. ἐνός κατηγ. ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει (βραχυλογία) ἔπρεπε κανονικῶς νὰ εἴπῃ: ἢ μόριά ἐστιν ὥσπερ τὰ χρυσοῦ μόρια, ἃ οὐδὲν διαφέρει... ἀλλ' ἢ μετ' ὀρθοῦς (= παρὰ μόνον· ἢ φρασίς προήλθεν ἐκ συμπτύξεως τῶν: 1) οὐδὲν ἄλλο ἀλλὰ... 2) οὐδὲν ἄλλο ἢ... μεγέθει - σμικρότητι δοτ. ἀναφορᾶς. ἐκεῖνος ἐπίπρ. = κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον. μεταλαμβάνω τί τινος (ἰδὲ τὴν κατ' αἰτίατ. σύντ.). οἱ ἀνθρώποι... οἱ μὲν... οἱ δὲ παρὰθεσις κατ' ἐπιμερισμόν. σοφία τε καὶ ἀνδρεία ἐπεξηγήσις. γὰρ βεβαιωτ. σημ. αὐτῶν ἕναστος=ἐκαστος αὐτῶν. οὐκ ἔστιν ὀφθαλμός... δὲν συνδέεται πρὸς τὰ προηγούμενα, διότι εἶναι ἐπεξηγήσις. ἢ δήλα δὴ ἐνν. ἔστι· ὁ ἢ δὲν εἶναι διαζευκ., ἀλλ' ἐπανορθωτικός. ἔχει ὑποκ. τὸ ἕτερον. εἰκεν (εἰοικα=ὁμοιάζω, ἔχω σχέσιν) ὑποκ. τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς πρὸς ἄλληλα (ἀπτ. σύντ.). τῶ παραδείγματι (ἀπτ. σύντ.)=πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ προσώπου καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ. ἐπιστήμη=γνώσις, σοφία. οὐκ ἔφη=ἔφη οὐκ (εἶναι) ἢ ἄρνησις δηλ. ἀνήκει

εις τὸ νοούμενον ἀπαρέμφ. *σκεπώμεθα* βουλευτική ὑποτ. μ. ἀορ. α' τοῦ σκοποῦμαι=ἐξετάζω. τὸ τοιούδε ἔνν. *σκεπώμεθα*. ἡ δικαιοσύνη πράγμα... *πράγμα*; συντ. σειρ. ἡ δικαιοσύνη ἐστὶ *πράγμα τι ἢ (ἐστιν) οὐδὲν πράγμα*; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ ἔνν. *εἶναι πράγμα τι. τί οὖν* ἔνν. *δοκεῖ σοι*; εἶπετον δυϊκὸς ἀριθμ. προστακτ. ἀορ. β' τοῦ λέγω. *αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστι*=εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον δεικνύει τὸ ὄνομα, δίκαιον δηλ. ἢ ἄδικον; θεῖο εὐκτ. μ. ἀορ. β' τοῦ τίθεμαι *ψῆφον*=ἔχω γνώμην. *τὴν αὐτὴν ἐμοὶ* (βραχυλογία ἀντὶ *τὴν αὐτὴν ψῆφον, ἣν ἐγὼ (ἐθέμην) ἢ τὴν αὐτὴν τῇ ἐμῷ οἶον δίκαιον εἶναι*=ὥστε δίκαιον εἶναι ἀπορεμφ. συμπερ. πρότ. *ὡς ἐγὼμαι* =ὡς ἐγὼ οἶμαι (κράσις). *πότερον δὲ τοῦτο αὐτὸ... ὄσιον*; συντ. σειρ.: *πότερον δὲ φατέ πεφυκέναι τοῦτο αὐτὸ τὸ πράγμα τοιοῦτον* (κατηγ.), *οἶον εἶναι ἀνόσιον ἢ (τοιοῦτον) οἶον (εἶναι) ὄσιον*; *σύμφημι*=συμφωνῶ, παραλείπομαι μετὰ τινος. *τῷ ἐρωτήματι* δοτ. αἰτίας ἀναπληροῦσα τὴν παραλειπομένην ὑπόθεσιν *εἰ τις ἔροιο*, τῆς ὁποίας ἀπόδοσις εἶναι τὸ ἀγανακτῆσαιμι ἂν ἐγωγε καὶ εἰποίμι ἂν. *εὐφήμει* προστακτ. ἐνεστ. τοῦ εὐφημῶ=1. λέγω λόγους καλοῦς, 2. σιωπῶ. *σχολῇ* δοτικοφανὲς ἐπίρρ.=μετὰ βραδύτητος, μετὰ δυσκολίας. *ἄλλο τι ὑποκ. ὄσιον* κατηγ. *τί δὲ σὺ* ἔνν. *εἴποις ἂν*;

Πραγματικά - Αἰσθητικά

Ἄλλὰ ῥάδιον.. τοῦτο γε.. ἀποκρίσθαι.. ὁ Πρωταγόρας ἐκπλήττειται τρόπον τιὰ διὰ τὴν ἀπλοϊκότητα τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους. Τὴν ἀπάντησιν ἔχει εὐκολον. διότι ἀκριβῶς δὲν ἔχει τὴν βαθεῖαν φιλοσοφικὴν γνώσιν τῆς ἐννοίας *ἀρετῆς*, ἀλλ' ἔχει μόνον ἐμπειρικὴν γνώσιν αὐτῆς. Ἡδὴ ἄρχεται ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς.

Ἦσπερ τὰ μόρια προσώπου... ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χερσοῦ ὁ Σωκράτης, ζηλωτῆς τῆς ἀπολύτου σαφειας, ἐπιτυχῶς χρησιμοποιεῖ ζωντανὰ ἐκ τῆς ζωῆς παραδείγματα πρὸς πλήρη διασάφισιν τῆς ἐννοίας, περὶ ἧς ἐρωτᾷ, ἦγουν τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς διαφέρουν ἀλλήλων *κατὰ ποιὸν ἢ κατὰ τὸ ποσό*;

ἐκείνως μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες μόλις ὁ φιλόσοφος ἤρχισεν ἐλέγχων τὸν σοφιστὴν, ἀμέσως οὗτος ἐμέτριάσε τὸ ἀξίωματικὸν καὶ καθηρηματικὸν τῆς ἐκφράσεως. *οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοὶ εἶναι, ἄδικοι δέ...:* Ἡ ἀπόδειξις, τὴν ὁποῖαν ὁ Πρωταγόρας προσάγει, ἵνα καταδείξῃ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν μετέχουν πάντων τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς, δὲν εἶναι ἐπιστημονικὴ—φιλοσοφικὴ, ἀλλ' ἀπλῶς ἐμπειρικὴ. *ἐστὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια... ἀνδρεία*; εἰς τὰ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ἀναφερθέντα μόρια τῆς ἀρετῆς, τὴν *σωφροσύνην, δικαιοσύνην καὶ δαιόνητα* προστίθενται ἤδη ἡ *σοφία* καὶ ἡ *ἀνδρεία*. *καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων* καὶ διὰ τὸν Σωκράτην *μέγιστον εἶναι ἡ σοφία*, ἀλλ' ἐντελῶς διάφορος, ἀφ' ὅ,τι τὴν θεωρεῖ ὁ Πρωταγόρας. Διὰ τὸν σοφιστὴν, σοφὸς εἶναι ὁ δυνατός νὰ μεταβάλλῃ τὰ φαινόμενα καὶ ὄντα κακὰ, ὥστε νὰ φαίνωνται καὶ νὰ εἶναι ἀγαθὰ. Ὁ Σωκράτης ἀντιθέτως ἐπρέσβευεν ὅτι ἀρετὴ εἶναι ἡ γνώσις τοῦ ἀγαθοῦ, ἀγαθὸν δὲ εἶναι τὸ ὠφέλιμον. Ἐταύτιζε δηλ. ὁ φιλόσοφος τὴν ἀρετὴν πρὸς τὴν σοφίαν. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ προσπαθήσῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα νὰ ἀποδείξῃ.

Ἡ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει.. δύναμις ἐνταῦθα νοεῖται ἡ ἐνέργεια, ἡ ἰδιότης, ἡ λειτουργία ὡς π.χ. διὰ τῆς ρίνος τελεῖται ἡ ὄσφρησις, διὰ τῶν ὠτων ἡ ἀκοή κ.λ.π.

Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς.. *οσιότης* ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα ἀνακαφαλαιώνει ὡς πορίσμα τας προτέρας ὁμολογίας τοῦ Πρωταγόρου διακρίνοντος *πέντε ἀρετάς*. Εἰς μεταγενέστερα συγγράμματά του ὁ Πλάτων διακρίνει 4 ἀρετάς: Ἐπιστήμην, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν (βλ. καὶ Κεφ. 40 τοῦ Πρωτ.)

Ἡ δικαιοσύνη πράγμα τί ἐστὶν ἢ οὐδὲν πράγμα; καὶ κατωτέρω αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστι ἐνταῦθα ὑποδηλοῦται ἡ λεγομένη *Πλατωνικὴ ὄντο-*

λογία. Ὁ Πλάτων δηλ. θεωρεῖ τὰς ἀφρημένους ἐννοίας ὡς *οὐσίαις* ἐχούσας ἰδίαν ὑπαρξιν (= *πρᾶγμα, αὐτὸ τοῦτο*), ἔξω τῶν πραγμάτων, εἰς ἃ ἀναφέρονται π.χ. *ἡ δικαιοσύνη* εἶναι οὐσία ἰδίαν ὑπαρξιν ἔχουσα. Ταύτης μετέχουν τὰ αἰσθητὰ π.χ. *δίκαιος ἄνθρωπος*. *Ἡ λευκότης* εἶναι οὐσία ἰδίαν ὑπαρξιν ἔχουσα. Τὰ αἰσθητὰ μετέχουν αὐτῆς: π.χ. *λευκὴ χιὼν*. Αἱ ἀφρημέναι αὗται ἔννοιαι θὰ ἀποτελέσουν τὸ λεγόμενον βασιλεῖον τῶν ἰδεῶν, *τὸν νοητὸν κόσμον*, τοῦ ὁποῦ εἶδωλον εἶναι *ὁ αἰσθητὸς κόσμος*.

Ἐμὲ X σὲ } σχῆμα χιαστὸν
 Πρωταγόρα X Σώκρατες }

Διὰ τοῦ φραστικοῦ τούτου τρόπου ὁ Σωκράτης τιμᾷ τὸ σοφιστῆν. *Ἐυφήμει* τὸ ῥ. *εὐφημῶ* ἐκυριολεκτεῖτο ἐπὶ θυσιῶν, κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ μεταχειρίζωνται λέξεις ἐχούσας καλὴν σημασίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σιωπὴ ἦτο ἄριστος τρόπος τοῦ ἀποφεύγειν κακὰς φράσεις, τὸ ῥῆμα μετέπεσεν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ *σιωπῶ*.

Νόημα

Εἰς τὴν ἐν τέλει τοῦ κεφ. ΙΖ' ὑποβληθεῖσαν ἐρώτησιν τοῦ Σωκρ. ὁ Πρωτ. ἀπαντᾷ ὅτι τῆς ἀρετῆς μίᾳ οὐσῆς, μόρια εἶναι ἡ σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ὁσιότης, μετ' ὀλίγον δὲ προσθέτει εἰς ταύτας καὶ τὴν σοφίαν καὶ ἀνδρείαν. Τὰ μόρια ταῦτα τῆς ἀρετῆς διαφέρουν μεταξύ των οὐχὶ ποσοτικῶς, ὡς τὰ μόρια τοῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ ποιοτικῶς, ὡς τὰ τοῦ προσώπου, ἔχοντα ἕκαστον ἰδίαν λειτουργίαν. Τοῦτο κατὰ τὸν σοφιστῆν ἀποδεικνύει ἡ πείρα, καθ' ἣν πολλοὶ εἶναι μὲν ἀνδρεῖοι, εἶναι ὅμως ἀδικοὶ ἢ εἶναι μὲν δίκαιοι, ὄχι ὅμως σοφοί. Μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ σοφιστοῦ ὁ Σωκράτης ὑποβάλλει ἐρωτήσεις ἀφορώσας εἰς τὴν ποιότητα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ὁσιότητος. Καὶ ὁ Πρωτ. ἀπαντᾷ ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι δίκαιον πρᾶγμα καὶ ἡ ὁσιότης εἶναι ὅσιον πρᾶγμα.

Περίληψις

Ὁ Πρωτ. ἀπαντῶν εἰς τὸν Σωκρ. ὑποστηρίζει ὅτι τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς σωφροσύνη, δικαιοσύνη, ὁσιότης, σοφία, ἀνδρεία διαφέρουν μεταξύ των ποιοτικῶς, ὡς τοῦτο δεικνύει ἡ πείρα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'. Ἄν λοιπὸν μετὰ τοῦτο ἐρωτῶν ἡμᾶς ἤθελεν εἶπει: Πῶς λοιπὸν ἐλέγετε ὀλίγον προῦτερα; Μήπως δὲν σὰς ἤκουσα καλά; Μοῦ ἐφάνη ὅτι ἐλέγετε, ὅτι τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς ἔχουν πάντοτε μεταξύ των τοιαύτην σχέσιν (= *εἶναι ἔχοντα πρὸς ἄλληλα*), ὥστε τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ νὰ μὴ εἶναι ὅ,τι εἶναι τὸ ἄλλο.—ἐγὼ τοῦλάχιστον θὰ (τοῦ) ἀπεκρίνομην, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς (τὰ) ἀντελήφθης, ὅτι ὅμως νομίζεις, ὅτι καὶ ἐγὼ εἶπον αὐτό, παρήκουσες· διότι ὁ Πρωταγόρας αὐτὸς ἐδῶ ἐδῶσεν αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν, ἐγὼ μόνον τὴν ἐρώτησιν τοῦ ὑπέβαλον.— Ἐάν λοιπὸν ἤθελεν εἶπει: Πρωταγόρα, λέγει τὴν ἀλήθειαν αὐτὸς ἐδῶ (ὁ Σωκράτης); (Σὺ) ὑποστηρίζεις ὅτι ἀπὸ τὰ (μέρη) τῆς ἀρετῆς τὸ ἕνα μέρος δὲν εἶναι ὅ,τι εἶναι τὸ ἄλλο; Ἰδική σου εἶναι αὕτη ἡ γνώμη; Τί ἀπάντησιν ἤθελες δώσει εἰς αὐτόν;

—Θὰ ἤμην ἠναγκασμένος, εἶπε, Σωκράτη, νὰ ὁμολογῶ (ὅτι ἰδική μου γνώμη εἶναι).

Ἄφοῦ λοιπὸν, Πρωταγόρα, παρεδέχθημεν αὐτὰ (= *ὁμολογήσαντες οὖν ταῦτα*), τί θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτόν, ἐάν ἐκ νέου μᾶς ἐρωτήσῃ (ὡς ἐξῆς): δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ὁσιότης (τοιοῦτον) πρᾶγμα, ὥστε νὰ εἶναι δίκαιον, οὔτε ἡ δικαιοσύνη (εἰς τὸν τοιοῦτον), ὥστε (νὰ εἶναι) ὅσιον, ἀλλ' (εἶναι

τοιούτου), ὥστε νά (εἶναι) μὴ δοιοῦν· ἡ δὲ οἰοίτης (εἶναι τοιούτου), ὥστε νά εἶναι μὴ δίκαιον καὶ συνεπῶς (= *ἀλλ' ἄρα*) ἀδικον, ἡ δὲ δικαιοσύνη (= *τὸ δέ*) (εἶναι τοιούτου ὥστε νά εἶναι) ἀνόσιον; Τί θά ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτόν; Διότι ἐγὼ μὲν ὁ ἴδιος, διὰ λογαριασμοῦ μου τοῦλάχιστον (= *ὑπὲρ γε ἑμαυτοῦ*), ἤθελον εἶπει ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι δοιοῦν καὶ ἡ οἰοίτης δίκαιον· καὶ ἐξ ὀνόματός σου δὲ (= *καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ*), ἐάν ἤθελες μοῦ ἐπιτρέψει, τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἀπάντησιν ἤθελον δώσει, δηλ. ἡ ὅτι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς (πρᾶγμα) εἶναι ἡ δικαιοσύνη μὲ τὴν οἰοίτητα ἢ παρὰ πολὺ (= *δ, τι*) ὁμοίωτον καὶ περισσώτερον ἀπ' ἄλλας ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη (εἶναι) ὅ,τι ἡ οἰοίτης καὶ ἡ οἰοίτης ὅ,τι ἡ δικαιοσύνη. Σκέψου ὁμως, μήπως (= *εἰ*) δὲν μοῦ ἐπιτρέψει νά δίδω αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ἐξ ὀνόματός σου (= *ἀποκρίνεσθαι* ἐνν. *οὕτως ὑπὲρ σεαυτοῦ*) ἢ (μήπως) καὶ σὺ ἔχεις τὴν αὐτὴν γνώμην (μὲ ἐμέ).—Καθόλου δὲν νομίζω, (= *οὐ πάνν μοι δοκεῖ*), εἶπε, Σωκράτη, ὅτι (τὸ πρᾶγμα) εἶναι τόσον ἀπλοῦν, ὥστε νά συμφωνήσω μαζί σου ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη, εἶναι δοιοῦν καὶ τὸ ὅσιον δικαιοσύνη, ἀλλὰ νομίζω ὅτι μεταξὺ δικαίου καὶ ὄσιου (= *ἐν αὐτῷ*) ὑπάρχει κάποια διαφορὰ. Ἄλλὰ τί μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτό; εἶπε. Διότι ἂν θέλῃς, ἄς δεχθῶμεν (= *ἔστω ἡμῖν*) ὅτι καὶ ἡ δικαιοσύνη (εἶναι) δοιοῦν καὶ ἡ οἰοίτης δίκαιον.—Μὴ μοῦ λέγῃς (αὐτό), εἶπον τότε ἐγὼ· διότι δὲν ἔχω καθόλου ἀνάγκην νά ἐλέγχεται αὐτό τὸ ἂν θέλῃς καὶ (τὸ) ἂν εἰς σὲ φαίνεται (ἢ: νά ἐλέγχωνται ὑποθέσεις καὶ ἀοριστίαι), ἀλλ' (εἶναι ἀνάγκη νά ἐλεγχῶμεθα) ἐγὼ καὶ σὺ (ἢ: αἱ ἰδικοί μου καὶ ἰδικοί σου πεποιθήσεις). Λέγω δὲ αὐτό (νά ἐλεγχῶμεθα) ἐγὼ καὶ σὺ, διότι νομίζω ὅτι ἄριστα εἶναι δυνατὸν νά ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα (= *βέλτεσθ' ἂν ἐλέγχεσθαι τὸν λόγον*) κατ' αὐτὸν (μόνον) τὸν τρόπον, ἂν δηλ. ἀπὸ αὐτοῦ ἤθελεν ἀφαιρέσει κανεὶς τὸ ἕαν.

—Λοιπὸν ἀλήθεια (= *ἀλλὰ μέντοι*), ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ὁμοιάζει κάπως ἡ δικαιοσύνη μὲ τὴν οἰοίτητα· διότι καὶ οἰονδήποτε πρᾶγμα κατὰ κάποιον τρόπον (= *ἀμῶν γέ πη*) ὁμοιάζει πρὸς ἄλλο οἰονδήποτε (= *δτωοῦν*). Τὸ λευκὸν π. χ. ὁμοιάζει κατὰ τινα σημεῖα (= *ἔστιν ὄπη*) πρὸς τὸ μέλαν καὶ τὸ σκληρὸν πρὸς τὸ μαλακὸν καὶ τὰ ἄλλα, τὰ ὅποια φαίνονται ὅτι εἶναι μεταξὺ των παρὰ πολὺ ἀντίθετα. Καὶ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια προηγουμένως (= *τότε*) παρεδεχόμεθα ὅτι ἔχουν ἄλλον προορισμὸν (= *ἄλλην δύναμιν*) καὶ ὅτι τὸ ἕνα δὲν εἶναι ὅπως τὸ ἄλλο, δηλ. τὰ μέρη τοῦ προσώπου, ἀπὸ τίνος ἀπόψεως ὁμοιάζουν καὶ εἶναι τὸ ἕνα ὅποιον τὸ ἄλλο. Συνεπῶς κατὰ τοῦτον βεβαίως τὸν τρόπον, ἂν θέλῃς δύνασαι νά ἀποδεικνύῃς (= *ἐλέγχοις ἂν*) καὶ δι' αὐτὰ ὅτι εἶναι ἄλλ' ἕνα ἐν γένει ὁμοία μεταξὺ των. Ἄλλὰ δὲν (εἶναι) ὀρθὸν (= *οὐχὶ δίκαιον*) νά ὀνομάζῃ (κανεὶς) ὁμοία ὅσα ἔχουν μικρὰν τινα (μεταξὺ των) ὁμοιότητα, οὔτε ἀνόμοια ὅσα ἔχουν μικρὰν τινα (μεταξὺ των) ἀνομοιότητα, καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν ἀκόμη κατὰ τὴν ὁποίαν (= *κἂν*) ἢ (μεταξὺ των) ὁμοιότης εἶναι ἐλάχιστη.—Καὶ ἐγὼ ἐκπληκτος (= *θανάσας*) εἶπον πρὸς αὐτόν· ἀλήθεια λοιπὸν αὐτὴν τὴν σχέσιν ἔχουν μεταξὺ των κατὰ τὴν γνώμην σου (= *σοι*) ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ οἰοίτης, ὥστε νά ἔχουν μεταξὺ των κάποιαν μικρὰν ὁμοιότητα;—Δὲν (νομίζω), εἶπε, ὅτι τόσον ὀλίγον (ὁμοιάζουν), ἀλλ' ὄχι πάλιν (καὶ τόσον πολὺ), ὅπως σὺ μοῦ φαίνεται ὅτι πιστεύεις.—Ἄλλ' ὁμως, εἶπον ἐγὼ, ἐπειδὴ μοῦ φαίνεται ὅτι στενοχωρεῖσαι (= *δυσχερῶς ἔχειν*) ἀπὸ τὴν συζήτησιν αὐτὴν (= *πρὸς τοῦτο*), αὐτὴν μὲν ἄς τὴν ἀφήσωμεν, ἄς ἐξετάσωμεν δὲ αὐτὸ τὸ ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔλεγες.

Γραμματικά—Συντακτικά

Εἰ οὖν... εἴποι (ὀπόθ.) + *εἴποιμι ἂν ἔγωγε* (ἀπόδ.) (γ' εἶδος δηλοῦν ἀπλὴν σκεψὶν τοῦ λέγοντος). *ὕμῶν* ἀντικ. τοῦ *κατήκουσα*. *φάναι* ἀπαρέμφ. τοῦ *φημί*. *ἐδόξατέ μοι...* ἀλλήλα συνι. σειρ. : *ἐδόξατέ μοι* (δοτ. προσωπ.) *φάναι* (ἀντικ.) *εἶναι ἔχοντα* (κατηγ. μετ.) = *ἔχειν* (ἀντικ. τοῦ *φάναι*) *τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια* (ὀποκ. τοῦ *εἶναι ἔχοντα*) *οὕτω πρὸς ἀλλήλα*. *ὡς οὐκ εἶναι* = *ὥστε οὐκ εἶναι* συμπερ. πρότ. *ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἶει* (β' πρόσ. τοῦ *οἶμαι*)

εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας κανονικῶς αἱ προτάσεις ἔπρεπε γὰρ εἶναι συνδεμέναι καθ' ὑπόταξιν ὅτι δὲ παρήκουσας οἰόμενος καὶ ἐμὲ εἰπεῖν τοῦτο, ἀποκρινοῦμεθα μέσ. μέλλ. τοῦ ἀποκρίνομαι εἶναι ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως ἐὰν ἐπανεῖρηται (δ' εἶδος δηλοῦν τὸ προσδοκώμενον) τὸ ἐπανεῖρηται ὑποτ. μ. ἀορ. β: (=ἐπανερχόμενος) τοῦ ἐπανερωτῶ. οὐκ ἄρα ἐστὶν οἰότης... πρᾶγμα οἷον εἶναι (=ᾧστε τοῦτο εἶναι) δίκαιον. τὸ δὲ (=ἡ δὲ δικαιοσύνη) ἀνόσιον κατηγ. (=τοιοῦτον πρᾶγμα, οἷον εἶναι ἀνόσιον). ὑπὲρ ἔμμαντοῦ=ἐξ οἰομάτων μου, διὰ τὸν ἑαυτὸν μου. εἰ μὲ εἴσῃς ἔνν. ἀποκρίνεσθαι. Ἰὸ εἴσῃς εὐκτ. ἔν. τοῦ εἰᾶν-ᾧ=ἀφήνω, ἐπιτρέπω. ἦτοι... ἦ=ἦ... ἦ. δικαιοῦτης ἡ λέξις ἐπλάσθη κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ οἰότης. ὅτι ὁμοίωτατον τὸ ὅτι ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπερθετικοῦ (πρβλ. λατιν. quam simillimum). εἰ διακωλύεις... ἡ καὶ συνδοκεῖ οὕτως πλάγ. ἔρωτα. πρότ. ἐκ τοῦ βρα ἐξάρτ. οὐ πάννυ δοκεῖ (τὸ πάννυ ἐνισχύει τὴν ἄρνησιν)=δὲν νομίζω καθόλου. ὥστε συγχωρῆσαι=ὥστε ὁμολογήσαι. ὑποκ. τοῦ ἀπαρ. ἐμὲ. ἀλλὰ τί μοι δοκεῖ... εἶναι συντ. σειρ.: ἀλλὰ δοκεῖ μοι ἐν αὐτῷ εἶναι τὴν διάφορον. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει=ἀλλὰ ἴδι μᾶς ἐνδιαφέρει αὐτό; ἔστω ἡμῖν (δοτ. χαριστ.)=ἄς εἶναι πρὸς χάριν μας, ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι εἶναι. μή μοι ἔνν. τοῦτο λέγε. οὐδὲν γὰρ δέομαι... καὶ σὲ συντ. σειρ.: δέομαι γὰρ οὐδὲν ἐλέγχεσθαι τὸ εἶ βούλει τοῦτο καὶ εἰ σοι δοκεῖ. Αἱ δύο ὑποθέσεις διὰ τοῦ ἄρθρου γίνονται οὐσιαστικά, χρησιμεύοντα ὡς ὑποκείμενα τοῦ ἐλέγχεσθαι. Ἄλλὰ (δέομαι ἐλέγχεσθαι) ἐμὲ τε καὶ σὲ (ὑποκ. τοῦ ἀπαρεμφ.). εἰ τις τὸ εἰ ἀφέλοι αὐτοῦ συντ. σειρ.: εἰ ἀφέλοι (εὐκτ. ἀορ. β' τοῦ ἀφαιρῶ) τις αὐτοῦ (α' ἀντικ.) τὸ εἰ (β' ἀντικ.). ἐναντιώτατα κατηγ. ἀλλήλοισι δοτ. ἀντικειμ. τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἐπέξηγησις. ἀμῆ γέ πη ἐπίρρ.=κατὰ τινὰ τρόπον. προσέοικε=εἶναι ὅμοιον. ἔστιν ὅπη=ἀμῆ γέ πη=κατὰ τινὰ τρόπον. κἂν ταῦτα ἐλέγχοις=καὶ ταῦτα ἂν ἐλέγχοις ἀπόδοσις τῆς ὑποθ. εἰ βούλοιο. (γ' εἶδος δηλοῦν ἀπλήν σκφιν τοῦ λεγοντος). κἂν πάννυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὅμοιον=καὶ ἂν πάννυ σμικρὸν ἢ τὸ ὅμοιον ὃ ἔχει' ὡς ὑποκ. ἐννοεῖται: τὰ ὅμοιον τι ἔχοντα. ἢ γὰρ=ἀληθινὰ λοιπόν. σοὶ (δοτ. τῆς κρίσεως)=κατὰ τὴν κρίσιν σου. οὐ πάννυ οὕτως ἔνν. δοκεῖ μοι ἔχειν. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐ ἔνν. ἔχει. δυσχερῶς ἔχω πρὸς τι=δυσχεροῦτοῦμαι διὰ κάτι. εἰσώσωμεν ὑποτ. ἀορ. τοῦ εἰᾶν-ᾧ=ἀφήνω. τότε δὲ ἄλλο... ἐπισκεπώμεθα: συντ. σειρ.: ἐπισκεπώμεθα (ὑποτ. ἀορ. τοῦ ἐπισκοπεῖν) δὲ τότε (ἐνν. ὅν) ἄλλο (κατηγ.) ὧν ἔλεγες.

Πραγματικά - Αἰσθητικά

Εἰ οὖν εἴποι... πῶς ἐλέγετε; ὀρθῶς κατήκουσα; ἐδόξατε... Ὁ Σωκρ. πολλάκις, προκειμένου νὰ ἐλέγξῃ τὰς γνώμας τοῦ ἀντιπάλου, εἰσάγει τρίτον, πλαστὸν πρόσωπον νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἐλέγξῃ. Οὕτως ὁ ὅλος λόγος γίνεται παραστατικώτερος καὶ ὁ ἔλεγχος τρόπον τινὰ ἀντικειμενικώτερος, ἀλλὰ καὶ δριμύτερος.

Εἶναι οὕτως ἔχοντα=οὕτως ἔχειν. Διὰ τῆς περιφράσεως (εἶναι ἔχοντα) ἡ ἔννοια τοῦ ῥήματος εἰκονίζεται ὡς διαρκῆς ἰδιότης. οὐ φῆς οὐκ εἶναι... σὸς οὕτος... τὸ οὐ καθὼς καὶ τὸ σὸς ἐνέχει μεγάλην ἐμφασιν. Ἄνάγκη, ἔφη, ᾧ Σώκρατες ὁμολογεῖν ἀναγκάζεται ὁ σοφιστὴς νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὁμολογίαν του, μολονότι βλέπει ὅτι δριμύως θὰ ἐλεγχθῇ καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ προβληθέντος ὑπὸ τῷ Σωκρ. τρίτου προσώπου. οὐκ ἄρα ἐστὶν οἰότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα... τὸ δὲ ἀνόσιον; τοῦτο εἶναι τὸ ἄτοπον συμπέρασμα, εἰς τὸ ὅποιον ὠδήγησεν ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Πρωταγόρου, ὅτι ἕκαστον τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς εἶναι ποιοτικῶς διάφορον τοῦ ἄλλου. Δηλαδή τὸ ὅσιον δὲν εἶναι δίκαιον, ἄρα εἶναι ἄδικον καὶ τὸ δίκαιον δὲν εἶναι ὄσιον, ἄρα εἶναι ἀνόσιον. Ἐπειδὴ λοιπόν τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι ἄτοπον, ἔπεται ὅτι καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Πρωταγόρου εἶναι ἄτοπος.

ἀποκρινομένην ὅτι ταῦτόν ἐστι δικαιοῦτης οἰότητι ἢ ὅτι ὁμοίωτατον ὁ Σωκράτης θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς εἶναι τῆς

αὐτῆς οὐσίας, ἐνταῦθα δὲ εἰδικῶς ὅτι σχεδὸν ταυτίζονται ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σοσιότης. Τὴν σχέσιν τοῦ δικαίου πρὸς τὸ ὄσιον ὀρίζει ὁ Πλάτων ἐν τῷ Γοργία ὡς ἑξῆς: «*καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πρᾶττων δίκαια ἂν πρᾶττοι, περὶ δὲ θεοῦ ὅσια*». Περὶ τοῦ ὄσιου εἰδικῶς ὁ Πλάτων πραγματεύεται ἐν τῷ διαλόγῳ *Εὐθύφρων*.

ἀλλὰ τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. Τοῦτο εἶναι ἡ πρώτη τοῦ σοφιστοῦ ὑποχώρησις. Προηγουμένως ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ μία ἀρετὴ ἦτο *ἐντελῶς διάφορος* τῆς ἄλλης, ἐνῶ τώρα παραδέχεται μόνον *διαφορὰν τινα, ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; Εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν δίκαιον.* ὁ Πλάτων εἰκονίζει ἐνταῦθα τὸν σοφιστὴν ὁμιλοῦντα ἐπιπολαίως καὶ δεικνύοντα ψυχρὰν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, ὡς δεικνύει ἡ φράσις: *εἰ βούλει... Μὴ μοι, ἦν δ' ἐγώ... ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ.* ἡ φράσις αὕτη ἐκφράζει τὴν ἀξίωσιν τοῦ Σωκράτους νὰ ἐλέγχωνται ἐν τῇ συζητήσει πεποιθήσεις καὶ πρόσωπα καὶ οὐχὶ ὑποθέσεις καὶ ἀοριστία. Ἐξ ἄλλου ὁ Πρωταγόρας διὰ τῆς ὑποθέσεως: *εἰ βούλει, ἔστω ἡμῖν...* ἄφηνε μίαν θύραν ἀνοικτὴν, ἵνα διαφύγῃ, ἂν κατὰ τὸν ἔλεγχον ἦττάτο. Τὴν θύραν ταύτην ὁμως κλείει ὁ Σωκράτης, ἀρνούμενος νὰ ἐλέγῃ ὑποθέσεις. *Ἄλλὰ μέντοι... σοσιότητι.* ὁ Πρωταγόρας ἀποτυχῶν εἰς τὸ σοφισμὰ του προσπαθεῖ πλέον νὰ δώσῃ διάφορον ἔννοιαν εἰς τὸ εἰρημένα.

Τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλαν... ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις. Τὰ εἶδη (λευκὸν—μέλαν, σκληρὸν—μαλακὸν) ἔχουν βεβαίως τὰ κοινὰ ἰδιότητας τοῦ γένους, χωρὶς ὅμως νὰ παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι διάφορα. Εἶναι ὁμως φανερόν ὅτι ἐνταῦθα ὁ Πρωτ. ἀκολουθεῖ τὴν περὶ σχετικότητος τῶν ἀντιθέσεων (*ἐναντιώτατα ἀλλήλοις*) διδασκαλίαν τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσίου, ὅσις ἔλεγε. «*Τὰ ψυχρὰ θέρεται* (=ζεστοίνονται), *θερμὸν ψύχεται, ὑγρὸν ἀναίνεται* (=στεγνώνει), *καρφαλέον* (=κατάξηρον) *νοτίζεται*». «*ταῦτό τ' ἐστι ζῶν καὶ τεθνηκὸς καὶ τὸ ἐρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν*» τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι *κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα τάδε*».

Καὶ ἐγὼ θανάσας εἶπον πρὸς αὐτόν δικαίως ὁ Σωκράτης θαυμάζει, διότι ὁ Πρωτ. κατὰ σοφιστικὸν τρόπον προσπαθεῖ νὰ εἰκονίσῃ τὴν σχέσιν ὄσιου καὶ δικαίου ὡς τὴν τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος, ὡς ἐλαχίστης δηλ. ὁμοιότητος. *οὐδὲ πᾶν, ἔφη, οὕτως... οἴεσθαι.* ἡ ἀοριστία αὕτη ἐν τῇ νέᾳ ἀπαντήσῃ τοῦ Πρωτ. δεικνύει ὅτι ὁ σοφιστὴς περιήλθεν εἰς λίαν δυσχερῆ θέσιν μὴ ἔχων σοφὴ γνῶμην περὶ τοῦ πράγματος. Τοῦτο ἀκριβῶς ἰδὼν ὁ Σωκρ. καὶ μὴ θέλων νὰ δυσαρεστήσῃ ὑπερβαλλόντως τὸν σοφιστὴν θεωρεῖ τὸ ζήτημα αὐτό (σχέσιν ὄσιου—δικαίου) ἐξηνητλημένον καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλο, τῆς αὐτῆς βεβαίως ὕψους καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπων. *οὐδὲ μέντοι οὐδὲ σχῆμα ἐπαναλήψεως ἢ ἐπιζεύξεως ἢ ἐπαναδιπλώσεως* ἢ μίᾳ ἀρνησις ἀναφέρεται εἰς τὸ ῥῆμα, ἢ ἄλλῃ εἰς τὸ πρόσωπον ἢ μίᾳ ἐνισχύει τὴν ἄλλην.

Νόημα

Ὁ Σωκράτης ἐρευνῶν τὴν σχέσιν σοσιότητος καὶ δικαιοσύνης παρατηρεῖ ὅτι τὰ δύο ταῦτα τῆς ἀρετῆς μόρια εἶναι ταῦτα ἢ ὁμοιώτατα, ἐνῶ ἂν—κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Πρωτ.—ἔκαστον τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς διέφερε τοῦ ἑτέρου κατὰ τὴν φύσιν, ἔπρεπε νὰ ἀποκλείῃ τὸ ἕτερον, ἢ μὲν σοσιότης δηλ. ἔπρεπε νὰ εἶναι μὴ δίκαιον, ἢ δὲ δικαιοσύνη μὴ ὄσιον. Ὁ σοφιστὴς τοιοῦτοτρόπως περιελθὼν εἰς δυσχερῆ θέσιν πειρᾶται νὰ ὑπεκφύγῃ διατεινόμενος ὅτι καὶ τὰ ἀνομοιώτατα ἔχουν πρὸς ἄλληλα ὁμοιότητά τινα. Ὁ Σωκράτης ἐν τέλει ἀποφεύγων νὰ καταστήσῃ δυσχερεστέραν τὴν ἡδὴ δυσχερῆ θέσιν τοῦ Πρωταγόρου καταλείπει τὴν περὶ ὄσιου καὶ δικαίου συζητήσιν μεταβαίνων εἰς ἄλλο ζήτημα, νὰ ἀποδείξῃ δηλ. ὅτι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία ταυτίζονται.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης δεικνύων ὅτι βσιον καὶ δίκαιον εἶναι ταῦτά ἢ ὁμοιώτατα καταδεικνύει τὸ ἄστοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Πρωτ. ὅτι τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς διαφέρουν μεταξύ των κατὰ τὴν οὐσίαν, ἤτοι ποιητικῶς.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.—Ὅνομάζεις πρᾶγμά τι ἀφροσύνην; —(Ναί), εἶπε.—Εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον (=πᾶν τούναντιον) ἢ σοφία; —Μοῦ φαίνεται εἶπε.—Ποῖον δὲ ἐκ τῶν δύο, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐνεργοῦν κατὰ τρόπον ὀρθόν καὶ ὠφέλιμον ἔχεις τὴν γνώμην (=δοκοῦσι σοι) ὅτι τότε ἐνεργοῦν μὲ σωφροσύνην, διότι ἐνεργοῦν τοιουτοτρόπως (δηλ. ὀρθῶς καὶ ὠφελίμως) ἢ ὅτι τούναντιον (δηλ. ἀφρόνως ἐνεργοῦν); —(Ἐὰν ἐνεργοῦν κατὰ τρόπον ὀρθόν καὶ ὠφέλιμον νομίζω), εἶπεν ὅτι ἐνεργοῦν σωφρόνως. —Λοιπὸν ἕνεκα σωφροσύνης σωφρονοῦν; —Κατ' ἀνάγκην (οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα). —Λοιπὸν, ὅσοι δὲν ἐνεργοῦν ὀρθῶς, ἐνεργοῦν ἀφρόνως καί, διότι ἐνεργοῦν τοιουτοτρόπως, δὲν εἶναι σώφρονες; —Συμφωνῶ, εἶπε.—Συνεπῶς (=ἄρα) τὸ νὰ ἐνεργῇ (κανεῖς) ἀφρόνως εἶναι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον πρὸς τὸ σωφρόνως (ἐνεργεῖν); —(Ναί), εἶπε.—Λοιπὸν, ὅσα μὲν ἀφρόνως πράττουσι, ἕνεκα ἀφροσύνης πράττονται, ὅσα δὲ σωφρόνως, ἕνεκα σωφροσύνης; —(Τὸ) παρεδέχετο.

—Λοιπὸν ἕαν κάτι πράττεται μὲ δύναμιν, πράττεται ἰσχυρῶς, καὶ ἕαν κάτι (πράττεται) μὲ ἄδυναμίαν, (πράττεται) ἀσθενῶς; —(Τὸ) παρεδέχετο.—Καὶ ἕαν κάτι (πράττεται) μὲ ταχύτητα, (πράττεται) ταχέως, καὶ ἕαν κάτι (πράττεται) μὲ βραδύτητα, (πράττεται) βραδέως; —(Ναί), εἶπε.—Καὶ συνεπῶς, ἂν κάτι πράττεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον (=ὡσαύτως), ἕνεκα τῆς αὐτῆς αἰτίας πράττεται, καὶ ἕαν κάτι (πράττεται) κατ' ἀντίθετον τρόπον, (πράττεται) ἕνεκα ἀντιθέτου αἰτίας; —Συμφώνει.—Ἐμπρὸς λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, (ἄς προχωρήσωμεν εἰς τὸν συλλογισμόν μας) ὑπάρχει πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ὠραῖον; —Συμφώνει.—Εἰς αὐτὸ ὑπάρχει (ἄλλο) τι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἄσχημον; —Δὲν ὑπάρχει.—Ποῖαν δὲ (γνώμην ἔχεις); Ὑπάρχει πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ἀγαθόν; —Ὑπάρχει.—Εἰς αὐτὸ ὑπάρχει ἄλλο τι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κακόν; —Δὲν ὑπάρχει.—Τί δὲ (λέγεις); Ὑπάρχει κάτι εἰς τὸν ἦχον (=φωνῇ), τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται οὐδύ; —(Ναί), εἶπε.—Εἰς αὐτὸ μήπως ὑπάρχει ἄλλο τι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βαρύ; —Ἀπήνησεν, ὅτι δὲν (ὑπάρχει). —Λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, εἰς καθένα ἀπὸ τὰ ἀντιφατικῶς ἀνίθετα ἕνα μόνον εἶναι ἀντιφατικῶς ἀνίθετον καὶ ὄχι πολλὰ; —Συμφώνει.—Ἐμπρὸς λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν (ὅλα ἐκεῖνα), τὰ ὁποῖα ἔχουν συμφωνηθῇ ὑφ' ἡμῶν. Ἐχομεν συμφωνῆσαι ὅτι εἰς καθένα πρᾶγμα ἕν μόνον ὑπάρχει ἀντιφατικῶς ἀνίθετον, περισσότερα δὲ ὄχι; —Ἐχομεν συμφωνῆσαι —Ἐπίσης (=δὲ) (ἔχομεν μείνει σύμφωνοι) εἰς τὸ ὅτι τὸ κατ' ἀντίθετον τρόπον πραττόμενον πράττεται ὑπὸ ἀντιθέτου ἐνεργείας; —(Ναί), εἶπε.—Ἐχομεν ἐπίσης μείνει σύμφωνοι εἰς τὸ ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πράττεται ἀφρόνως πράττεται ἀπὸ αἰτίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν αἰτίαν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον πράττεται σωφρόνως; (Ναί), εἶπε.—Ἐπίσης (=δὲ) ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πράττεται σωφρόνως ἔχει ὡς αἰτίαν ἐνεργείας τὴν σωφροσύνην (=ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι), ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον πράττεται ἀφρόνως, (ἔχει ὡς αἰτίαν) τὴν ἀφροσύνην; —Συμφώνει.—Λοιπὸν ἐάντι κάτι γίνεται κατ' ἀντιφατικῶς ἀνίθετον τρόπον, ὑπὸ ἀντιφατικῶς ἀνιθέτου αἰτίας θὰ ἐγίνετο; —Ναί.—Πράττεται δὲ τὸ μὲν ἕνα ἕνεκα σωφροσύνης, τὸ δὲ ἄλλο ἕνεκα ἀφροσύνης; —Ναί.—Κατ' ἀντιφατικῶς ἀνίθετον τρόπον; —Βεβαιοτάτα.—Λοιπὸν ἕνεκα αἰτιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀντιφατικῶς ἀνίθετοι; —Ναί.—Συνεπῶς εἶναι ἡ ἀφροσύνη ἀντιφατικῶς ἀνίθετος πρὸς τὴν σωφροσύνην; —Φαίνεται (ὅτι εἶναι). —Ἐνθυμεῖσαι λοιπὸν ὅτι εἰς τὰ προηγούμενα ἡμεῖς ἔχομεν μείνει σύμφωνοι εἰς τὸ ὅτι ἡ ἀφροσύνη εἶναι ἀντιφατικῶς ἀνίθετος πρὸς τὴν σο-

φίαν; —(Τό) παρεδέχετο. —(Ἐνθυμείσαι) ἐπίσης (ὅτι ἔχομεν προηγουμένως μείνει σύμφωνοι) εἰς τὸ ὅτι εἰς ἓνα πρᾶγμα ἔν μόνον ὑπάρχει ἀντιφατικῶς ἀντίθετον. —(Τό) ἐνθυμοῦμαι (=φημί).

— Ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τούτων δύο ἰσχυρισμῶν μας νὰ ἀνακαλέσωμεν, Πρωταγόρα; Τὸ ὅτι εἰς ἓνα πρᾶγμα ἓνα μόνον εἶναι ἀντιφατικῶς ἀντίθετον ἢ (νὰ ἀνακαλέσωμεν τὸν ἰσχυρισμὸν) ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐλέγετο ὅτι ἡ σοφία εἶναι διαφορετικὸν πρᾶγμα ἀπὸ τὴν σωφροσύνην, (ὅτι εἶναι) δὲ καθένα ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι διαφορετικὸν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο (=καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι), ὅτι εἶναι καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀνόμοια καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, καθὼς ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ προσώπου; Ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τούτων δύο ἰσχυρισμῶν νὰ ἀνακαλέσωμεν; Διότι αὐτοὶ οἱ ἰσχυρισμοὶ καὶ οἱ δύο εὐρίσκονται εἰς πολὺ μεγάλην παραφωνίαν (μεταξύ των)· διότι δὲν συμβιβάζονται οὔτε εὐρίσκονται εἰς ἀρμονίαν μεταξύ των. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμβιβάζονται (μεταξύ των), ἔάν βεβαίως (εἶναι) ἀναγκαῖον εἰς ἓνα πρᾶγμα ἓνα μόνον νὰ ὑπάρχη ἀντιφατικῶς ἀντίθετον, περισσότερα δὲ ὄχι, εἰς δὲ τὴν ἀφροσύνην, ἂν καὶ εἶναι ἓνα πρᾶγμα, ἐμφανίζεται ἀντιφατικῶς ἀντίθετος ἡ σοφία καὶ πάλιν ἡ σωφροσύνη; Ἀλήθεια λοιπὸν, Πρωταγόρα, εἶπον ἐγώ, (ἔτσι ἔχει τὸ πρᾶγμα) ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον; —(Τό) παρεδέχθη, ἀλλὰ μὲ μεγάλην δυσφορίαν. —Λοιπὸν εἶναι δυνατόν ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία νὰ εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα; Ἐξ ἄλλου (=δὲ) προηγουμένως πάλιν παρεδέχθημεν ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης εἶναι σχεδὸν τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

—Ἐλα λοιπὸν, Πρωταγόρα, εἶπον τότε ἐγώ, ἄς μὴ σταματήσωμεν ἀπὸ κόουρας τὴν συζήτησιν, ἀλλ' ἄς ἐρευνήσωμεν ἐπισταμένως (=διασκειώμεθα) καὶ τὰ ὑπόλοιπα (δηλ. τὴν σχέσιν σωφροσύνης—δικαιοσύνης). Μήπως νομίζεις ὅτι ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀδικεῖ, εἶναι σώφρων, ἐφ' ὅσον κάμνει ἀδίκους πράξεις; —Ἐγὼ τοῦλάχιστον, Σωκράτης, εἶπε, θὰ ἡσθαιόμην ἐντροπὴν νὰ παραδέχωμαι αὐτό, μολονότι (=ἐπει) ἀρκετοὶ βεβαίως ἀπὸ τούτων ἀνθρώπων λέγουσιν (ὅτι σωφρονεῖ ὁ ἀδικῶν). —Ποῖον λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο μὲ ἐκείνους θὰ κάμω τὴν συζήτησιν, εἶπον (ἐγώ), ἢ μὲ σέ (ἢ: τὴν γνώμην ἐκείνων νὰ συζητήσω ἢ τὴν ἰδικίαν σου); —Ἐάν θέλῃς, εἶπε, στρέψε κατὰ πρόωτον τὴν συζήτησιν πρὸς αὐτὸν τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν πολλῶν. —Ἄλλ' οὐδόλω μὲ ἐνδιαφέρει (τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς συζητήσεως), ἀρκεῖ μόνον σὺ βεβαίως νὰ ἀποκρίνησαι, ἂν αὐτὰ (δηλ. ἡ γνώμη τῶν πολλῶν) φαίνωνται ὀρθὰ εἰς σέ ἢ ὄχι. Διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐνδιαφέρομαι κυρίως νὰ ἐξετάζω τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος (=ἐξετάζω μάλιστα τὸν λόγον), συμβαίνει ὁμως ἴσως νὰ ὑποβαλλώμεθα εἰς ἕλεγχον (=ἐξετάζεσθαι) καὶ ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἐρωτῶ, καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀποκρίνεται.

Κατ' ἀρχὰς μὲν λοιπὸν ὁ Πρωταγόρας μᾶς ἔκαμε μορφασμοὺς (ἐπιδιώκων τὴν ἀποφυγὴν τῆς συζητήσεως), ἐδικαιολογεῖτο δὲ ὅτι τὸ ζήτημα ἦτο ἀνιαρὸν καὶ δυσάρεστον· ἔπειτα ὁμως συγκατετέθη νὰ ἀπαντᾷ (εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου).

Γραμματικὰ - Συντακτικὰ

ἀφροσύνην τι καλεῖς; =καλεῖς (πρᾶγμα τι) (ἀντικ.) ἀφροσύνην (κατηγ.). πᾶν τούναντιον=ἄλλως ἀντίθετον, ἀντιφατικῶς ἀντίθετον. οὕτω πράττοντες κατὰ τινὰ θεωρεῖται ἐπεξηγήσις τοῦ προηγουμένου τότε, ὀρθότερον ὁμως εἶναι νὰ θεωρηθῇ ἢ μετ. αἰτιολογικῆ. ἢ τούναντιον;=ἢ ἀφρόνως πράττειν; σωφροσύνην δοτ. αἰτίας. τούναντιον ἄρα ἐστὶ... τῷ σωφρόνως; συντ. σειρ.: ἐστὶ ἄρα τὸ ἀφρόνως πράττειν (ὑποκ.) τούναντιον (κατηγ.) τῷ σωφρόνως ἐνν. πράττειν; (δοτ. ἀντικ.). ἀφροσύνην... σωφροσύνην δοτ. τοῦ μέσου. τὰ πραττόμενα πράττεται ἀττ. οὐ τ. ἰσχύι—ἀσθενεία δοτ. τοῦ μέσου. μετὰ τάχους (τὸ τάχος)—μετὰ βραδυτήτος (ἢ βραδυτῆς) ἔμπρ. διορ. συνοδείας. ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ π.χ. τῆς σωφροσύνης—ὑπὸ τοῦ ἐναντίου π.χ.

τῆς ἀφροσύνης ἔμπρ. διορ. τοῦ ἀναγκ. αἰτίου. Αἱ αἰτίαι δηλ. ἐν σχεσεί πρὸς τὰς ἀντιστοιχοῦς πράξεις παρίστανται ἐνταῦθα πρῶτον ὡς μέσα, εἴτα ὡς φαινόμενα συνοδεύοντα καὶ τέλος ὡς ἀναγκαστικά αἰτία. *ὡσαύτως* = κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. *φέρε δὴ* (ἐπιρρηματικῶς) = ἔμπρὸς λοιπόν. *καλὸν* = *αἰσχροδὸν* = ὠραῖον = ἄσχημον. *τί δὲ* ἐνν. *λέγεις*; *ἐν φωνῇ* = ἐν τῷ ἤχῳ. *συνωμολόγει* ἐνν. *Πρωταγόρας*. *ἴθι* (προστ. τοῦ *ἐρχομαι*) = ἐδῶ ὡς ἐπιρρημα. = ἔλα λοιπόν. *ἀναλογισώμεθα* ὑποτακτ. μεσ. ἄορ. τοῦ *ἀναλογίζομαι* = ἀνακεφαλαιώνω, τὰ *ὁμολογημένα* (ἐπιθετ. μετ.) πορακ. τοῦ *ὁμολογοῦμαι*. *ἡμῖν* δοτ. ποιητ. αἰτίου. τὸ δὲ *ἐναντίως* *πραττόμενον*... *πράττεσθαι*; ἐνν. τὸ ρ. *ὁμολογήκαμεν*. ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρέμφ. *πράττεσθαι*. *ὁμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως*... *πραττομένῳ*; συντ. σειρά *ὁμολογήκαμεν δὲ πρᾶττεσθαι* ὃ *ἂν* *πράττηται* *ἀφρόνος ἐναντίως τῷ πραττομένῳ* (δοτ. συγκριτ.) *σωφρόνας*; *πράττειτο* *ἂν* ἢ *δυνητ.* αὕτη εὐκτική ἐτέθη πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν, ἐνῶ κανονικῶς ἔπρεπε νὰ τεθῆ ὀριστική, διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον. *λύσωμεν* ὑποτ. ἄορ. τοῦ *λύω* = ἀκυρώνω, ἀνακαλῶ. *πρὸς τῷ ἑτερον*... ἔμπρ. διορ. δηλῶν ἐξαιρέσιν. *δυνάμεις* = λειτουργίαι, ἐνέργειαι. *τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἐνὶ ὄντι* ἢ μετ. *ὄντι* (ἐνδοτική) ἔπρεπε νὰ συμφωνῆ πρὸς τὸ *ἀφροσύνη* (= *οὐση*), συνεφώνησεν ὁμως καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ *ἐνὶ*, δηλ. πρὸς τὸ κατηγ. *ἢ γὰρ* ἐνν. *οὕτως* *ἔχει*. καὶ ἀντιθ. σημ. *ἐν* κατηγ. *ταῦτὸν* κατηγ. *ὄν* κατηγ. μετ. *ἀποκἀμωμεν* ἀποτρεπτική ὑποτ. ἄορ. β' τοῦ *ἀποκἀμω* (παρακμ. *κέκμηκα*) = κουράζομαι, *διασκεπώμεθα* ὑποτ. ἄορ. τοῦ *διασκοποῦμαι* = ἐπισταμένως ἐρευνῶ. *ἄρα τίς σοι δοκεῖ*... *ἀδικεῖ*; συντ. σειρ.: *ἄρα ἀνθρώπος τις ἀδικῶν δοκεῖ σοι σωφρονεῖν*, *ὄτι* (= *ὄτ* ὄσον) *ἀδικεῖ*; *ἐπεὶ* = ἂν καί, μολονότι, *πολλοὶ γε φασὶ τῶν ἀνθρώπων* ἐνν. *σωφρονεῖν τὸν ἀδικοῦντα*. *ἐὰν μόνον οὐ γε ἀποκρίνη* = ἀρκεῖ μόνον οὐ βεβαίως νὰ ἀπαντήξ. *εἴτ' ὄν δοκεῖ σοι* (πλαγ. ἐρωτ. πρότ.) *ταῦτα*. δηλ. *ἂ οἱ πολλοὶ φασιν*. *καλλωπίζομαι* = καμαρώνω, κάμνω μορφασμούς. κατὰ ἀποφυσὴν τῆς συζητήσεως. *ἤτιᾶτο* παρατ. τοῦ *αἰτιόομαι*. *-ῶμαι* = καταγορᾶ, μέμφομαι.

Πραγματικά - Αἰσθητικά

ἀφροσύνην *τι καλεῖς*; ἐν τῷ Κεφ. τούτῳ ὁ Σωκρ. ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα *σωφροσύνης* καὶ *σοφίας*. καὶ *εἴτε δὴ ὡσαύτως πρᾶττεται*... *ἐναντίου*; *Συνέφη* εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκρ. κλείει τὸ α' μέρος τοῦ ἐπαγωγικοῦ τοῦ συλλογισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκ μερικῶν περιπτώσεων ὀρμηθεὶς κατέληξεν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα ὅτι *ὅμοιαι ἐνέργειαι ἀναφέρονται εἰς ὁμοίους λόγους*. (Οἱ λόγοι: *ἀφροσύνη* — *σωφροσύνη* ἔχουν ὡς ἀκολουθίας τὰς ἀντιθέτους ἐνεργείας: *ἀφρόνος πρᾶττειν* - *σωφρόνως πρᾶττειν*).

Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι τι καλόν;... *Συνωμολόγει* ἐνταῦθα ὁ Σωκρ. διατυπώνει τὸ β' μέρος τοῦ ἐπαγωγικοῦ τοῦ συλλογισμοῦ, δι' οὗ συνάγει τὴν ἀρχήν: Πᾶν ἀντιφατικῶς ἀντίθετον, ἔχει ἐν μόνον ἀντιφατικῶς ἀντίθετον, ἦτοι: *«ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον ἐστὶ»*. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν Λογικὴν ὡς *νόμος ἢ ἀρχὴ τῆς τοῦ μέσου ἢ τοῦ τρίτου ἀποκλείσεως* (Principium inclusi tertii). Τὸ *συνωμολόγει* τοῦ σοφιστοῦ, προῖδν τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου τοῦ Σωκράτους, προπαρασκευάζει τὴν ἥτιαν τοῦ Πρωταγόρου. *ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα*... *Συνωμολόγει* ἐνταῦθα ὁ Σωκρ. ἀνακεφαλαιώνων τὰ λεχθέντα καταλήγει ἀναγκαστικῶς, συμφωνοῦντος τοῦ Πρωταγόρου, εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν *ἀφροσύνην* ἀντιφάσκουν, ὄχι ἐν, ἀλλὰ *δύο, ἢ τε* δηλ. *σοφία καὶ ἡ σωφροσύνη*.

Πότερον οὖν λύσωμεν... τὸ ἐν ἐνὶ... ἢ ἐκείνων... σοφία ὁ πρῶτος ἐκ τῶν λόγων: *«ἐν ἐνὶ ἐναντίον εἶναι»* δὲν δύναται ν' ἀκυρωθῆ, διότι εἶναι ἀλήθεια ἀποδειχθεῖσα ἀνωτέρω καὶ ὁμολογημένη πᾶρά τοῦ σοφιστοῦ. Ὁ δεῦτερος λόγος εἶναι *ἰσχυρισμὸς* τοῦ Πρωταγόρου, ὅστις ἐνταῦθα πλέον πασιφανῶς ἐλέγχεται ὡς ἐσφαλμένος. καὶ *αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις*

αὐτῶν πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων ἀντιτίθενται αἱ ἐνέργειαι (*δυνάμεις*) αὐτῶν, αἵτινες παρίστανται ὡς ἰδιότητες. οὐ πᾶν μουσικῶς λέγονται ὁ Πλάτων ἀρέσκειται εἰς τὰς ἐκ τῆς μουσικῆς μεταφοράς, δι' αὐτό συχνὰ μεταχειρίζεται λέξεις μουσικὰς π.χ. *συνάδειν - συναῶδός - συμφωνεῖν - συμφωνία - συναρμόττειν - ἁρμονία - συναρμοστεῖν*. Ἔθι δὲ... ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεπώμεθα ὁ Σωκρ. μεταβαίνει εἰς τὸ τρίτον μέρος τῆς ἀποδείξεως, δηλ. νὰ καταδείξῃ τὴν ταυτότητα δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης. *αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγε... τῶν ἀνθρώπων* ἢ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων πεποιθῆσις δὲν ἀπεχώριζε τὴν σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην. Ἀποφεύγων λοιπὸν ὁ Πρωτ. νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν κοινὴν περὶ ἠθικῆς πεποίθησιν, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ συμφωνήσῃ πρὸς αὐτήν, ἄρα καὶ πρὸς ὅ,τι ὁ Σωκρ. ὑποστηρίζει, σοφιστικῶς προσπαθεῖ νὰ δείξῃ διχασμένας τάχα τὰς γνώμας, λέγων τό: *ἐπεὶ πολλοὶ γε φασίν*.

Πρὸς τοῦτον πρῶτον τῶν λόγων διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν ὁ Πρωταγόρας εἶναι φανερόν ὅτι προβλέπων τελείαν ἦτταν προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον ν' ἀποφύγῃ τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἔξῃ ὁδὸν ὑποχωρήσεως. τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω... ἐξετάζεσθαι εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς εἰκονίζεται τὸ ἀνώτερον ἦθος τοῦ Σωκράτους· ὁ φιλόσοφος δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ ἐλέγξῃ *πρόσωπα*, ἀλλὰ νὰ ἐλέγξῃ *ιδέας*, διὰ νὰ εὔρῃ καὶ νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀλήθειαν. Δὲν σκοπεύει νὰ καταγάγῃ νίκην εἰς βάρος προσώπων, ἀλλ' εἰς βάρος ἐσφαλμένων ἰδεῶν, χάριν τῆς ἀληθείας καὶ μόνον. Ἄν μαζί μὲ τὸν ἔλεγχον τῶν ἰδεῶν συμβαίη νὰ ἐλέγχωνται καὶ πρόσωπα, τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον διὰ τὸν φιλόσοφον.

Νόημα

Προτιθέμενος ὁ Σωκρ. ἐν τῷ Κεφ. Κ' νὰ ἀποδείξῃ τὴν ταυτότητα σωφροσύνης καὶ σοφίας, διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνάγει ὅτι εἰς ἐκάστην ἔννοϊαν μία μόνη εἶναι ἀντιφατικῶς ἀντίθετος, ὡς εἰς τὸ ἀγαθὸν τὸ κακόν, εἰς τὸ ὀξύτονον τὸ βαρύτονον. Οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀφροσύνην ἀντιφάσκει ἡ σοφία. Μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν ὁμολογίαν τοῦ σοφιστοῦ ἐπαγωγικῶς καὶ πάλιν χωρῶν συνάγει ὅτι τὸ ἀφρόνως πρᾶττειν ἀντιφάσκει πρὸς τὸ σωφρόνως πρᾶττειν καὶ ὅτι τοῦ μὲν πρώτου αἰτία εἶναι ἡ ἀφροσύνη, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ σωφροσύνη. Ἄρα σωφροσύνη καὶ ἀφροσύνη εἶναι ἀντιφατικῶς ἀντίθετοι. Ἐπειδὴ ὁμως ἀνωτέρω παρὰ τοῦ σοφιστοῦ ὁμολογήθη ὅτι πρὸς τὴν ἀφροσύνην ἀντιτίθεται ἀντιφατικῶς καὶ ἡ σοφία, ἔπεται ὅτι πρὸς τὴν ἀφροσύνην ἀντιφάσκουσιν δύο ἔννοϊαι, ἡ τε σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία, ὅπερ δὲν γίνεται, διότι πρὸς ἐκάστην ἔννοϊαν μία μόνον ἀντιφάσκει. Συνεπῶς ἀδήριτος λογικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ ταυτισθῇ ἡ σοφία πρὸς τὴν σωφροσύνην.

Τοῦ Πρωταγόρου ἐκόντος - ἄκοντος ὁμολογήσαντος ταῦτα, ὁ Σωκράτης προβαίνει πλέον εἰς τὴν ἔρευναν τῆς σχέσεως σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης ἐπαγωγικῶς χωρῶν καὶ στηριζόμενος εἰς τὸ *ἓν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι* ὑποχρεοῖ τὸν Πρωταγόραν νὰ δεχθῇ τὸ ἀδήριτον λογικὸν συμπέρασμα, καθ' ὃ σοφία καὶ σωφροσύνη ταυτίζονται.

ΚΕΦΑΛ ΚΑ'—Ἐμπρὸς λοιπὸν εἶπον ἐγώ, ἀπάντησε εἰς ἐμέ ἐξ ἀρχῆς (ἢ: ἄς ἐρευνήσωμεν πάλιν τὸ ζήτημα). Ἐχεις τὴν γνώμην ὅτι μερικοὶ εἶναι σώφρονες, ἐφ' ὅσον διαπράττουν ἀδικίας; — Ἄς ὑποτεθῆ (ὅτι εἶναι σώφρονες), ἀπῆντησε.—Λέγων δὲ ὅτι κανεὶς σωφρονεῖ ἔννοεῖς ὅτι ὀρθοφρονεῖ; —(Ναί), εἶπε. —Ὅταν λέγῃς δὲ ὅτι ὀρθοφρονοῦν (οἱ ἄνθρωποι

έννοεῖς) ὅτι σκέπτονται ὀρθῶς, ἐφ' ὅσον ἀδικοῦν; — "Ἄς ὑποτεθῆ, εἶπε. — Ποῖον ἐκ τῶν δύο, εἶπον τότε ἐγώ, (σκέπτονται ὀρθῶς), ἂν εὐτυχοῦν ἀδικοῦντες ἢ ἂν δυστυχοῦν; — "Ἄν εὐτυχοῦν. Παραδέχεσαι λοιπὸν ὅτι μερικά πράγματα εἶναι ἀγαθὰ; — Παραδέχομαι. — "Ἄρα γε λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, αὐτὰ εἶναι ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶναι ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους; — Ναι μὰ τὸν Δία, εἶπε, καὶ ἂν δέν εἶναι ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐγὼ τοῦλάχιστον (τὸ) ὀνομάζω ἀγαθὰ. — Μοῦ ἐφαίνετο ὁμοῦς (=καὶ) τώρα πλέον, ὅτι ὁ Πρωταγόρας εἶχεν ἀγριεύσει (=τετραχύνθαι) καὶ εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀγωνισθῆ καὶ εἶχε λάβει στάσις ἐτοιμοπολέμου εἰς τὸ νὰ ἀποκρίνεται. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν ἔβλεπον νὰ εὐρίσκειται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μὲ προσοχὴν καὶ διάκρισιν (=εὐλαβοῦμενος) (τὸν) ἠρώτησα μὲ ἤρεμian. Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο, εἶπον τότε ἐγώ, Πρωταγόρα, έννοεῖς (ὅτι εἶναι ἀγαθὰ), ὅσα εἰς κανένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι ὠφέλιμα, ἢ ὅσα δέν εἶναι ὀλωσθιδίου ὠφέλιμα; Καὶ τὰ τοιούτου εἶδους ἐπίσης σὺ ὀνομάζεις ἀγαθὰ; — Καθόλου, εἶπε ἄλλ' ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω πολλά (ἀγαθὰ), τὰ ὅποια εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀνωφελῆ, καὶ τρόφιμα δηλ. καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ χιλιάδες (=μυρία) ἄλλα, (γνωρίζω) δὲ ἄλλα, τὰ ὅποια βεβαίως εἶναι ὠφέλιμα ἄλλα πάλιν εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους οὔτε ἀγαθὰ εἶναι οὔτε κακὰ (=οὐδέτερα), εἰς τοὺς ἵππους ὁμοῦς εἶναι ὠφέλιμα ἄλλα πάλιν εἰς τὰ βόδια μόνον (εἶναι ὠφέλιμα), ἄλλα δὲ εἰς τοὺς σκύλλους ἄλλα πάλιν δέν εἶναι μὲν (ὠφέλιμα) εἰς κανέν εἶδος ἐκ τῶν ζῶων, τὰ ὅποια προανεφέραμεν (=οὐδενὲ τούτων) (εἶναι) ὁμοῦς (ὠφέλιμα) εἰς τὰ δένδρα ἄλλα πάλιν εἰς μὲν τὰς ρίζας τοῦ δένδρου (εἶναι) ὠφέλιμα, εἰς δὲ τοὺς βλαστοὺς βλαβερὰ, ὅπως π.χ. ἡ κόπρος, ὅταν μὲν ρίπτεται κοντὰ (=παραβαλλομένη) εἰς τὰς ρίζας ὄλων τῶν φυτῶν, (εἶναι) ὠφέλιμος, ἐάν ὁμοῦς θέλῃς νὰ (τὴν) βάλλῃς ἐπάνω εἰς τοὺς τρυφεροὺς βλαστοὺς (=πτέρθους) καὶ εἰς τὰ νέα κλαδιά, ὅλα (τὰ) καταστρέφει καὶ τὸ λάδι ἐπίσης (=ἐπεὶ καὶ) εἰς ὅλα μὲν γενικῶς τῆς γῆς τὰ φυτὰ εἶναι ἀπολύτως βλαβερὸν (=πάγκαλον) καὶ εἰς τὰς τρίχας ὄλων τῶν ἄλλων ζῶων, ἐκτός ἀπὸ τὰς τρίχας τοῦ ἀνθρώπου, καταστρεπτικώτατον, εἰς τὰς τρίχας ὁμοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὸ ἄλλο του σώμα (εἶναι) ὠφέλιμον. Γενικῶς δὲ (=δὲ) τόσον (=οὕτω) ποικιλόμορφον καὶ πολυειδὲς κάπως εἶναι τὸ ὠφέλιμον, ὥστε καὶ εἰς τὸ προκείμενον παράδειγμα (=καὶ ἐνταῦθα) εἰς μὲν τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὠφέλιμον (τὸ λάδι), εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σώματος αὐτὸ τὸ ἴδιον (εἶναι) βλαβερώτατον καὶ δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἱστροὶ ἀπαγορεύουν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς νὰ χρησιμοποιοῦν λάδι, παρὰ μόνον πολὺ ἐλάχιστον εἰς αὐτὰ πού πρόκειται νὰ φάγουν, (τόσον δηλ.) μόνον ὅσον διὰ νὰ μετριάσουν τὴν ἀηδίαν εἰς τὰ φαγητὰ καὶ εἰς τὰ προσφάγια, ἢ ὅποια δημιουργεῖται διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ρινός.

Γραμματικά—Συντακτικά

"Ἴδι δὴ (προστακτ. τοῦ εἶμι)=ἐμπρὸς λοιπὸν. ἀπόκρινα προστακτ. μέσ. ἀρ. α' τοῦ ἀποκρίνομαι. πότερον ένν. εὐ βουλευόνται. εὐ πράττω - κακῶς πράττω=εὐτυχῶ - δυστυχῶ. εἰ... ἢ εἰ κακῶς ένν. πράττονσι πλαγία ἔρωτ. πρότ. εἰ εὐ ένν. πράττονσι. ἅττα=τινα (ὄρ. ἀντων.). τετραχύνθαι ἀπορέμφ. παρακ. τοῦ τραχύνομαι=ἐκτραχύνομαι, ἀγριεύω. ἀγωνιάω ἀπορέμφ. ένεστ. τοῦ ἀγωνιάω (έφετικ.)=ἐπιθυμῶ νὰ ἀγωνισθῶ. παρατετάχθαι ἀπαρέμ. πορακ. τοῦ παρατάττομαι=λαμβάνω στάσις ἐτοιμοπολέμου. τὸ παράπαν=ὀλωσθιδίου. ἄλλ' ἐγωγε πολλὰ ένν. ἀγαθὰ, οἶδα. οὐδέτερα=οὔτε εἰς τὰ μὲν οὔτε εἰς τὰ δὲ, ἦτοι οὔτε ὠφέλιμα οὔτε βλαβερὰ. παραβαλλομένη ὑποθετ. μετ. ἢ βλάστη=βλαστός. πτέρθος (ἐκ τοῦ πέτομαι)=ὁ πετόμενος νέος βλαστός. θαλλός. ἐπεὶ=π.χ. ἀρωγὸν (ἀρήγω=βοηθῶ)=ὠφέλιμον. ὥστε καὶ ἐνταῦθα=ὥστε καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει, δηλ. ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου. οἷς μέλλει ἔδδοσθαι=ἂ μέλλει ἔδδοσθαι· τὸ οἷς ἐτέθη καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ προηγούμενον τούτοις. ὑποκ. ἔ

ἀσθενῶν (ἔπρεπε νὰ λεχθῆ: *μέλλουσιν οἱ ἀσθενοῦντες. ἔδεσθαι* ἀπαρέμφ. μέλλ. τοῦ *ἐσθίω, ἡσθιον, ἔδομαι, ἔφαγον, ἐθήδοκα. ὄσόν=τοσοῦτον μόνον, ὥστε. δυσχέρεια=ἀηδία. κατασβέσαι* ἀπαρέμφ. ἄορ. τοῦ *κατασβέννυμι=* περιορίζω, μετριάζω, ἐξαλείφω. *διὰ τῶν ρινῶν=*διὰ τῶν ρωθῶνων. *ὄψον=*προσφάγιον.

Πραγματικά-Αἰσθητικά

δοκοῦσι τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; ἔστω, ἔφη ὁ Σωκρ. ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν τέλει τοῦ προηγουμένου Κεφαλ. Κ' γενομένην ἐρώτησιν ἀρὰ *τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι ἀδικεῖ;* Ὁ Σωκρ. ἐπιχειρεῖ ἡδὴ ν' ἀποδείξῃ ὅτι *σωφροσύνη* καὶ *δικαιοσύνη* ταυτίζονται. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Σωκρ. ὁ Πρωτ. νῦν ἀπαντᾷ μὲ ἐπιφύλαξιν (=ἔστω, ἔφη), μολονότι ἐν Κεφαλ. ΙΘ' δριμύως ὁ Σωκρ. τὸν ἠλεγξε διὰ τὰς τοιαύτας ἐπιφυλάξεις.

ἂ ἔστιν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις ἡ Σωκρατικὴ θεωρία ἐταύτιζε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἦτοι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἐν ἠθικῇ ἐννοίᾳ εὐάρεστον.

καὶ ναὶ μὰ Δία διὰ τὸν Πρωταγόραν ἀμφιβάλλοντα διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν θεῶν ὁ ὄρκος καταντᾷ κενὴ φράσις.

τετραχύνθαι, ἀγωνιᾶν, παρατετάχθαι διὰ τῆς κατὰ κλίμακα (σχῆμα *κλιμακωτῶν*) ἐκφράσεως τῶν ἐννοιῶν τούτων εἰκονίζεται ἡ ψυχικὴ ταραχὴ τοῦ Πρωταγόρου. Τὸ *παρατετάχθαι* κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν πολέμων ἐνέχει ἱκανὴν εἰρωνείαν.

μηδενὶ ἀνθρώπων... τὸ παράπαν ἐπὶ τῶν λέξεων αὐτῶν πίπτει ὁ ὄλος τόνος τῶν φράσεων.

Ἄλλ' ἔγωγε πολλὰ οἶδα, ἂ ἀνθρώποις ἀνωφελεῖ... διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ὁ Πρωτ. ἐλέγχει τὸν Σωκρ. ὡς ἐσφαλμένως ταυτίζοντα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον, διότι ἡ ἐννοία *ὠφέλιμον* εἶναι *σχετικὴ* (πρβλ. ἀνθρώποι—ζῶα—φυτά).

ὄσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι... ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ρινῶν γιγνομένην ὁ Πρωτ. παρεδέχετο ὅτι τὰ ἀντικείμενα δὲν περιέχουν τὴν αἴσθησιν (π.χ. γλυκὺ - πικρὸν, εὐῶδες κλπ.), ἀλλ' ὅτι αὕτη γεννᾶται ἐκ τῆς τριβῆς τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῶν αἰσθητηρίων.

Ὁ ὄλος λόγος τοῦ Πρωταγόρου περὶ *ἀγαθοῦ καὶ ὠφελίμου* εἶναι κάπως τετραγαμῆνος καὶ σκοτεινός. Ἐξ ἄλλου ὁ Πρωτ. ἐπανῆλθεν ἐνταῦθα εἰς τὸν προσφιλεῖ ἀξιωματικόν του τόνον, τὴν ρητορικότητα καὶ τὴν μακρολογίαν τὴν ἐπιδεικτικὴν. Ἀγωνίζεται παντὶ τρόπῳ ν' ἀντικρούσῃ τὴν ταυτότητα σωφροσύνης—δικαιοσύνης, τὴν ὅποιαν ὁ Σωκρ. ἐπιδιώκει. Διότι, ἂν τοῦτο δειχθῆ, τότε ἡ δικαιοσύνη ταυτίζεται καὶ πρὸς τὴν σοφίαν καὶ συνεπῶς πᾶσαι αἱ ἀναφερθεῖσαι ἀρεταὶ ἀνάγονται εἰς μίαν, τὴν σοφίαν, δηλ. τὴν ἐπιστήμην.

Ἡ διὰ τῆς ἐπιδεικτικῆς μακρολογίας ὁμῶς προσπάθεια τοῦ Πρωταγόρου πρὸς διαφυγὴν ἐπιφέρει ἀπὸ τοῦ Κεφαλ. ΚΒ' διακοπὴν τῆς συζητήσεως περὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, ἣτις ἐπαναλαμβάνεται ἐν Κεφαλ. ΛΔ', ὅπου ὁ Πρωτ. παρεδέχεται ὅτι τὰ 4 μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι παραπλήσια μετὰ τῶν, ἢ ἀνδρεία ὁμῶς εἶναι τελείως διάφορος.

Νόημα

Ὁ Σωκράτης θέλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ταυτότητα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης καὶ πρὸς τοῦτο πειρᾶται κατὰ τὴν προσφιλεῖ του ἐπαγωγικὴν μέθοδον ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἀδικία ἔχει δύο ἀντιφατικῶς ἀντιθέτους πρὸς αὐτὴν ἐννοίας, τὴν σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην. Ἐπειδὴ ὁμῶς κατὰ τὰ ἐν Κεφαλ. Κ' «*ἔν ἐνὶ μόνον ἐναντίον ἐστὶ*», θὰ πρέπη σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη νὰ ταυτίζονται. Τὴν ἀνωτέρω ἀπόδειξιν ὁμῶς ὁ Σωκράτης δὲν ὀλοκληρώνει, διότι ἐπιτρα-

χυνθείς εἰς τὸν διαλεκτικὸν ἀγῶνα ὁ Πρωταγόρας παρεκτρέπεται τῆς διαλεκτικῆς, μετὰ στόμφου μακρολογῶν ὅτι ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον δὲν ταυτίζονται πάντοτε, διότι ἡ ἔννοια τῆς ὠφελείας εἶναι σχετική· πολλὰ π.χ. ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις εἶναι ἀνωφελῆ εἰς τὰ ζῶα καὶ τινὰ ἀνωφελῆ τοῖς ζῴοις εἶναι ὠφέλιμα τοῖς φυτοῖς. Καὶ τινὰ ὠφέλιμα μὲν εἰς τὰς ρίζας, βλαβερά δὲ εἰς τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα τῶν φυτῶν.

Περιλήψεις

1. Ὁ Σωκρ. πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ τὴν ταυτότητα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης. 2. Ὁ Πρωτ. μακρολογεῖ, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ὠφέλιμον δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ ἀγαθόν, καθ' ὅσον ἡ ἔννοια τῆς ὠφελείας εἶναι σχετική.

ΚΕΦΑΛΑ ΚΒ' Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὸς εἶπεν αὐτά, οἱ παρευρισκόμενοι ἐπεδοκίμασαν θορυβωδῶς, ὅτι ὠμίλησεν ὠραία. Καὶ ἐγὼ εἶπον· Πρωταγόρα, ἐγὼ συμβαίνει να εἶμαι ἄνθρωπος μὲ ὄχι τὸσον ἰσχυρὰν μνήμην (=ἐπιλήσμων τις), ὡστε (=καὶ), ἐάν κανεῖς μοῦ ὀμιλῆ διὰ μακρῶν, λησμονῶ ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται ἡ συζήτησις. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν, ἐάν ἐτύχαινε νὰ εἶμαι ὀλίγον κωφός, θὰ ἐνόμιζες ὅτι εἶναι ἀνάγκη, ἂν βεβαίως ἐπρόκειτο νὰ συζητήσης μαζί μου, νὰ ὀμιλῆς δυνατώτερα, παρ' ὅσον (θὰ ὠμίλεις) πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔτσι καὶ τώρα, ἀφοῦ σοῦ ἔτυχεν ἄνθρωπος, ποῦ λησμονεῖ, συντόμευε πρὸς χάριν μου τὰς ἀπαντήσεις, κάμνε δηλ. (=καὶ) αὐτὰς μικροτέρας, ἂν πρόκειται νὰ σὲ παρακολουθῶ.—Ποιου εἶδους λοιπὸν συντόμους ἀπαντήσεις ἔχεις τὴν ἀπαίτησιν (=κελεύεις) νὰ κάμνω; Ἡ μήπως νὰ σοῦ δίδω ἀπαντήσεις, εἶπε, συντομωτέρας, ἀπὸ ὅτι πρέπει; —Καθόλου, εἶπον τότε ἐγὼ. — Ἄλλὰ (νὰ ἀποκρίνωμαι) ὅσα πρέπει; εἶπε. —Ναί, εἶπον ἐγὼ. —Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο λοιπὸν να σοῦ ἀποκρίνωμαι τόσα μόνον, ὅσα ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σὺ (νομίζεις ὅτι πρέπει); — Ἐγὼ ἀκούσαι πράγματι (=γοῦν), εἶπον τότε ἐγὼ, ὅτι εἶσαι σὺ ἱκανὸς καὶ ὁ ἴδιος νὰ μακρολογῆς καὶ ἄλλον νὰ διδάξης (νὰ μακρολογῆ) περὶ τῶν αὐτῶν (πραγμάτων), (καὶ) ἐάν θέλῃς, τόσον, ὥστε να μὴ σταματήσῃ ποτὲ ἡ συζήτησις, καὶ πάλιν (ὅτι εἶσαι ἱκανὸς νὰ ὀμιλῆς) τόσον σύντομα, ὥστε νὰ μὴ ὀμιλῆ κανεῖς συντομώτερα ἀπὸ σέ· ἐάν λοιπὸν πρόκηται νὰ συνομιλήσης μαζί μου, τὸν ἄλλον τρόπον να χρησιμοποιεῖς πρὸς ἐμέ, δηλ. τὴν βραχυλογίαν. —Σωκράτη, εἶπεν, ἐγὼ μέχρι σήμερον (=ἤδη) μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους διεξήγαγον ἀγῶνας λόγων καὶ ἐάν ἔκαμνα αὐτὸ τὸ ὅποιον σὺ ἀξιοῖς, δηλ. (ἐάν) συνεζήτουν κατὰ τὸν τρόπον (=οὔτω), καθ' ὃν (=ὄς) εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ συζητῶ ὁ ἀντιλέγων, δὲν θὰ ἀνεδεικνυόμην ἀνώτερος ἀπὸ κανένα καὶ οὔτε θὰ εἶχε διαφημισθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Πρωταγόρου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

—Καὶ ἐγὼ—διότι ἀντελήφθην ὅτι δὲν ἔμειναν εὐχαριστημένος ὁ Ἰδιος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὰς προηγουμένας ἀπαντήσεις του καὶ ὅτι ἐκουσίως (=ἐκὼν εἶναι) δὲν θὰ θελήσῃ νὰ συζητῆ διαλογικῶς (=ἀποκρινόμενος)—, ἐπειδὴ ἔθεώρησα ὅτι δὲν εἶχον πλεόν θεσιν να παρίσταμαι (=οὐκέντι ἐμὸν ἔργον εἶναι παρῆναι) εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συνεδρίου, εἶπον· ἀλλὰ βεβαίως, Πρωταγόρα, οὔτε καὶ ἐγὼ ἔχω τὴν ἐπιθυμίαν (=λιπαρῶς ἔχω) παρὰ τὴν γνώμην σου (=παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα) νὰ διεξάγεται ἡ συζήτησις καὶ, ἀλλ' ὅταν σὺ θέλῃς (ἢ: ἀποφασίσῃς) να συζητῶμεν κατὰ τρόπον ποῦ νὰ δύναιμι να σὲ παρακολουθῶ, τότε θὰ συζητήσω μαζί σου. Διότι σὺ μὲν, καθὼς λέγεται περὶ σοῦ, καὶ ὁ ἴδιος δὲ τὸ λέγεις, εἶσαι ἱκανὸς νὰ συνδιαλέγεσαι (=τὰς συνοουσίας ποιεῖσθαι), καὶ μὲ μακρολογίαν καὶ μὲ βραχυλογίαν· διότι εἶσαι σοφός· ἐγὼ δὲ ὡς δὲν εἶμαι ἱκανός να παρακολουθῶ τοὺς μακροὺς λόγους, μολονότι (=ἐπει) θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι ἱκανός. Σὺ ὁμως, ὁ ὁποῖος ἔχεις τὴν ἱκανότητα καὶ διὰ τὰ δύο, ἔπρεπε νὰ εἶσαι συγκαταβατικὸς μαζί μας (=συγχωρεῖν ἡ-

μῖν), διὰ νὰ ἐγίνετο ἡ συζήτησις· τώρα ὅμως, ἐπειδὴ δὲν θέλεις καὶ ἐγὼ ἔχω κάποιαν ἀπασχόλησιν καὶ συνεπῶς (=καὶ) δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ μείνω πλησίον σου, ἐφ' ὅσον παρατείνης ἐπὶ μακροτάτον τοὺς λόγους—διότι ἔχω ἀνάγκην νὰ ὑπάγω κάπου—θὰ ἀναχωρήσω (=εἶμι). Ἐν τούτοις καὶ αὐτοὺς (τοὺς μακροὺς λόγους) (=ἐπεὶ καὶ ταῦτα) μὲ ἄρκετὴν ἴσως εὐχαρίστησιν θὰ ἤκουον ἀπὸ σέ, (ἂν δὲν εἶχον ἀσχολίαν).

Καὶ συγχρόνως, μόλις εἶπον αὐτὰ, ἐσηκωνόμην, διὰ νὰ ἀπέλω-
 ἐνῶ ὅμως ἐγὼ ἐσηκωνόμην, ὁ Καλλιὰς πιάνει τὸ χέρι μου μὲ τὸ δεξι-
 οῦ (χέρι), μὲ τὸ ἀριστερό του δὲ (χέρι) ἔπιασε αὐτὸ ἐδῶ τὸ τριμμένο καὶ
 κοντὸ ἑπανάφορι μου (=τοῦ τρίβανος τουτουῖ) καὶ εἶπεν· δὲν θὰ σέ ἀ-
 φήσωμεν, Σωκράτη, νὰ (ἀπέλθης)· διότι ἂν σὺ ἀπέλθης, αἱ συζητήσεις
 δὲν θὰ ἔχουν δι' ἡμᾶς τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ
 μείνης κοντὰ μας· διότι ἐγὼ κανέναν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκούω μὲ
 περισσοτέραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ σέ καὶ τὸν Πρωταγόραν συζητοῦντας·
 κάμε λοιπὸν (=ἀλλὰ) τὴν χάριν εἰς ὄλους ἡμᾶς.—Καὶ ἐγὼ εἶπον—εἶχον
 δὲ τώρα πλέον σηκωθῆ, ἰδίᾳ νὰ ἐξέλθω—, οὐδὲ τὸν Ἰππονίκου, πάντοτε
 μὲν ἐγὼ τοῦλάχιστον σὲ θαυμάζω διὰ τὴν φιλομάθειάν σου, ἀλλὰ καὶ
 τώρα (τὴν) ἔπαινω καὶ τὴν ἐκτιμῶ, ὥστε θὰ ἤθελα νὰ σοῦ κόμω τὴν
 χάριν, ἂν ἤθελε μὲ παρακαλεῖς διὰ πράγματα, ποῦ ἡμποροῦν νὰ γί-
 νουν· τώρα ὅμως εἶναι ὡσὰν νὰ μὲ παρεκάλεις νὰ παρακολουθῶ (εἰς
 τὸ τρέξιμο) τὸν Κρίσωνα τὸν Ἰμεραῖον, τὸν δρομέα, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται
 εἰς τὴν ἀκμὴν του, ἢ νὰ συναγωνίζωμαι εἰς τὸν δρόμον (=διαθεῖν) καὶ
 νὰ ἀκολουθῶ κάποιον ἀπὸ τοὺς δολιχοδρόμους ἢ τοὺς ταχυδρόμους·
 (εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν) θὰ σοῦ ἔλεγον ὅτι πολὺ περισσοτέρον ἀπὸ
 σὲ ἐγὼ παρακαλῶ τὸν ἑαυτὸν μου νὰ ἀκολουθῶ αὐτοὺς τρέχοντας, ἀλλ'
 (ἢ παράκλησις αὕτη εἶναι ἀνωφελής), διότι δὲν δύναμαι. Ἐὰν συνεπῶς
 (=ἀλλὰ) αἰσθάνεσαι κάπως τὴν ἀνάγκην νὰ ἴδης εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν
 (=ἐν τῷ αὐτῷ) καὶ ἐμὲ καὶ τὸν Κρίσωνα τρέχοντας, αὐτὸν νὰ παρακαλῆς
 νὰ χαλαρώσῃ τὸ βῆμα (=συγκαθεῖναι)· διότι ἐγὼ μὲν δὲν ἡμπορῶ νὰ
 τρέχω γρήγορα, αὐτὸς ὅμως ἡμπορεῖ (νὰ βαδίξῃ) ἀργά. Ἐὰν λοιπὸν
 ἐπιθυμῆς νὰ ἀκούης ἐμὲ καὶ τὸν Πρωταγόραν (συζητοῦντας), αὐτὸν νὰ
 παρακαλῆς, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχὴν μου ἀπεκρίνετο συντόμως καὶ
 μόνον εἰς ὅσα ἀκριβῶς τὸν ἠρώτων (=καὶ αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα), ἔτσι καὶ
 τώρα νὰ ἀποκρίνεται· εἰ δ' ἄλλως ποῖον θὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν
 γνῶρισμα τῆς συνδιαλέξεως, (ὅταν ἀπεραντολογοῦμεν); Διότι ἐγὼ τοῦ-
 λάχιστον ὑπέθετον ὅτι εἶναι πράγματα διαφορετικὰ (=χωρὶς εἶναι) τὸ νὰ
 ἐρχόμεθα εἰς ἐπαφὴν διαλεκτικῶς συζητοῦντες καὶ τὸ νὰ κάμνωμεν μα-
 κροὺς λόγους (ἢ: ὅτι ἄλλο εἶναι ἐπιστημονικὴ συζήτησις καὶ ἄλλο πο-
 λιτικὸς λόγος).

—Ἀλλὰ, Σωκράτη, εἶπε, (καὶ μόνος σου τὸ) βλέπεις (μου) φαίνεται
 ὅτι ἔχει δίκαιον ὁ Πρωταγόρας προβάλλων τὴν ἀξιῶσιν καὶ εἰς αὐτὸν
 νὰ ἐπιτρέπεται νὰ συζητῇ ὅπως θέλει, καὶ εἰς σέ πάλιν (νὰ ἐπιτρέπεται
 νὰ συζητῆς), ὅπως σὺ θέλεις.

Πραγματικά - Ἡδουραφικά.

Οἱ παρόντες ἀνεθορύβησαν ὡς εἶ λέγοι ἢ ἐπιδοκιμασία αὕτη τῶν λό-
 γων τοῦ Πρωτ. ὑπὸ τῶν παρόντων ἐκτραχύνει περισσότερον τὸν σοφι-
 στήν καὶ ἐξάπτει τὸ ἐτοιμοπόλεμον αὐτοῦ.

Ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσμων τις ἀνθρώπος... εἰ ἐτύγχανον ὑπόκοφος.
 μὲ λεπτοτάτην ἰρρανεὶν βεβαίως λέγει ταῦτα ὁ φιλόσοφος, διὰ τοῦ
 προσφιλοῦς αὐτῷ ἐκ τῆς ζωῆς παραδείγματος (ὑπόκοφος) καθιστῶν τὴν
 ἔννοιαν τελείως σαφῆ.

Οὕτω καὶ νῦν ἐπειδὴ ἐπιλήσμωνι ἐνέτυχες... μὲ πολλὴν λεπτότητα
 καὶ ἄκραν εὐγένειαν ὁ Σωκράτης ὑποβάλλει τὴν παράκλησίν του.

Εἰ μέλλω σοι ἔπεσθαι τὸ ἔπεσθαι ἐνταῦθα μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν
 δρομέων.

Περὶ τῶν μακρῶν καὶ μακρὰ λέγειν... καὶ αὐτὸ βραχέα. οἱ σοφισταὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐκαυχῶντο ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν ἠδύναντο καὶ διὰ βραχέων καὶ διὰ μακρῶν νὰ ὁμιλῶσιν. Ὁ ἴδιος ὁ Πρωτ. εἶχε γράψει εἰς δύο βιβλία *ἀντιλογίας*, ὅπου ἐν μακρολογία καὶ βραχυλογία ἐπραγματεύετο ἠθικά καὶ πολιτικά ζητήματα.

Οὐδένα ἀν βελτίων ἐφαινόμην... ὁ Πρωτ. θεωρεῖ ὅτι οἱ τῶν λόγων ἀγῶνες οὐδένα εὐγενέστερον σκοπὸν ἔχουν ἢ τὴν ἀπόκτησιν δόξης. Ἡ εὐρεῖσις τῆς ἀληθείας εἶναι τι ἀδιάφορον τῷ σοφιστῇ. Πόση ἀντίθεσις πρὸς τὸν φιλόσοφον, τὸν ἀδιαφοροῦντα διὰ τῆς δόξης καὶ τὸν ἔλεγχον προσώπων καὶ ἀγωνιζόμενον διὰ μόνην τὴν ἀλήθειαν! (Πρβλ. τέλος Κεφ. Κ').

σοφὸς γὰρ εἶ. ἡ φράσις βεβαίως διαποτίζεται ἀπὸ λεπτὴν εἰρωνείαν. *ἐλθεῖν γὰρ ποί με δεῖ* ὁ Σωκρ. με πολλὴν εὐγένειαν συγκαλύπτει δυσφορίαν τὸν διὰ τὸς μακροὺς λόγους τοῦ Πρωτ.

τοῦ τριβῶνος ὁ τρίβων (*τριβῶ*) ἦτο κοντὸ καὶ παλαιὸ ἐπανωφόρι, ἔνδυμα τῶν πτωχῶν, τῶν Σπαρτιατῶν, τῶν Λακωνιζόντων, καὶ—ἀπὸ τοῦ Σωκράτους—τῶν διαγόντων λιτὸν βίον φιλοσόφων (*Κυνηκοί*).

Κρίσων Ἰμεραῖος σύγχρονος τοῦ Σωκρ. ἐξ Ἰμέρας νικήσας τρίς ἐν Ὀλυμπίᾳ 448, 444, 440 π. Χ. ἀγῶνα σταδίου, ἐπαινούμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν περὶ τὰς ἡδονὰς ἐγκράτειαν.

Ἐν τῷ πρόηγ. Κεφαλ. ΚΑ' ὁ Πρωτ. εἰκονίσθη ἐπιτραχηθεὶς καὶ ἐτοιμοπόλεμος: «τετραχύνθαι, ἀγωνιᾶν, παρατετάχθαι». Ἐπιτραπεῖς εἰς μακρολογίαν στομωφῶδη γίνεται πρόξενος ἐπεισοδίου. Ὁ Πλάτων τεχνικώτατα διὰ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου σκοπεῖ νὰ δεῖξη τὴν ἀξίαν τῆς διαλεκτικῆς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀξιωματικὴν τῶν σοφιστῶν ὀητορείαν. Ὁ Σωκρ. καὶ ὁ Πλάτων πιστεύουν ὅτι δι' ἀμοιβαίας προστριβῆς καὶ συγκρούσεως τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα ἀνευρισκον τὴν πλάτην των, ἀναγωνίζον τὰς ἀντιφάσεις των καὶ ἀνυπνῶνται οὕτω εἰς ἀκριβῆ ἐπισημονικὴν ἐποπτεῖαν, εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ μέθοδος ἀντιθέτως τῶν σοφιστῶν—δημηγορία ἐπιδεικτική, τοιαύτη ἦτο ἡ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὠφελίμου ὁμιλία του—ἐκτρέπει τῆς εὐρέσεως τῆς ἀληθείας. Ὁ Σωκράτης εὐγενέστατα θέλων νὰ ἀναφέρῃ τὸν Πρωτ. εἰς τὴν μόνην ὀρθὴν μέθοδον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, τὴν διαλεκτικὴν, προφασίζεται ὅτι αἱ ἀσχολίαι του δὲν τὸν ἀφήνον νὰ παραμείνῃ. Κινδυνεῖτε πλέον νὰ διακοπῇ ὁ διάλογος. Ἴνα μὴ διακοπῇ, τεχνικώτατα ἐπεμβαίνουν οἱ κυριώτεροι τῶν ἀκροατῶν. Οὕτω δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ὁμιλήσων καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ ἠθογραφηθοῦν τὰ κυριώτερα καὶ τῶν ἄλλων προσώπων. Πρῶτος ὁ Καλλίας εὐγενέστατα ἐπεμβαίνει ὡς φιλοξενῶν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σωκρ. νὰ παραμείνῃ. Ἐν τούτοις οἱ λόγοι του—με εὐγένειαν βεβαίως πάντοτε διατυπωμένοι—εἶναι μεροληπιτικοὶ ὑπὲρ τοῦ Πρωταγόρου, τὸν ὁποῖον οὕτως θαυμάζει.

Νόημα

Τὴν στομωφῶδη μακρολογίαν τοῦ Πρωτ. περὶ τῆς σχέσεως ὠφελίμου καὶ ἀγαθοῦ θεωρητικῶς ἐπεδοκίμασαν οἱ ἀκροαταί. Ὁ Σωκρ. ὅμως προσποιούμενος ὅτι εἶναι ἐπιλήρομον παρακαλεῖ τὸν Πρωτ. νὰ ἀπαντᾷ διὰ βραχέων, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε εἶναι ἱκανὸς καὶ διὰ βραχυλογίαν καὶ διὰ μακρολογίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ σοφιστὴς ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὴν παράκλησιν ταύτην ὁ Σωκρ. δικαιολογούμενος ὅτι ἔχει ἐργασίαν ἐτοιμάζεται ν' ἀποχωρήσῃ. Ὁ Καλλίας, φιλοξενῶν οἰκοδεσπότης, παρακαλεῖ τὸν φιλόσοφον νὰ παραμείνῃ, ἀλλ' ἐκείνος ἀπαντᾷ ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Πρωτ. εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Καλλίας δύναται νὰ συστήσῃ νὰ μὴ μακρολογῇ. Οὗτος ὅμως ἀνταπαντῶν ὑποστηρίζει ὅτι δίκαιον

εἶναι ν' ἀναγνωρισθῆ εἰς ἕκαστον τῶν διαλεγομένων τὸ δικαίωμα νὰ ὀμιλῇ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἀρεσκείας του.

Περίληψις

1. Ὁ Σωκράτης παρακαλεῖ τὸν Πρωταγόραν ν' ἀκολουθῇ ἐν τῇ συζητήσῃ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον καὶ ν' ἀποφεύγῃ τὴν μακρολογίαν, ἥτις ἐκτρέπει τὴν συζήτησιν. 2. Ὁ Πρωτ. ὅμως ἐπιμένει καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σωκρ. ἀπειλεῖ ἀποχώρησιν. 3. Ὁ Καλλίας εὐγενῶς ἐπεμβαίνων συγκρατεῖ τὸν Σωκρ. καὶ προσπαθεῖ νὰ διαλλάξῃ τοῦτον πρὸς τὸν Πρωταγόραν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ.—Τότε λοιπὸν (=οὖν) λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπε· δὲν εἶναι ὀρθὰ αὐτά, τὰ ὅποια λέγεις, Καλλία· διότι ὁ Σωκράτης μὲν ἀπ' ἐδῶ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ μακρολογῇ [*μυεῖται οἱ* (=αὐτῷ) *μακρολογίας*] καὶ (ὡς πρὸς τοῦτο) ἀφήνει τὰ πρωτεῖα (=παρὰχωρεῖ) εἰς τὸν Πρωταγόραν· ὡς πρὸς τὸ ὅτι ὅμως εἶναι ἰκανὸς νὰ συζητῇ καὶ ὡς πρὸς τὸ ὅτι γνωρίζει καλῶς καὶ νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ δέχεται ἀπάντησιν, θὰ μοῦ ἐφαίνετο παράδοξον, ἐάν ὑποχωρῇ εἰς κανένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Ἄν μὲν λοιπὸν καὶ ὁ Πρωταγόρας ὁμολογῇ, ὅτι εἶναι κατώτερος τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ νὰ συζητῇ, (αὐτό) εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὸν Σωκράτην ἂν ὅμως (εἰς αὐτό) διεκδικῇ τὰ πρωτεῖα, (=ἀντιποιεῖται), ἅς συζητῇ ὑποβάλλων ἐρωτήσεις καὶ δίδων ἀπαντήσεις, χωρὶς νὰ ἐκτείνῃ τὸν λόγον εἰς μέγα μῆκος εἰς τὰς ἐπὶ ἐκάστης ἐρωτήσεως ἀπαντήσεις του (=μὴ ἀποτείνων ἐφ' ἐκάστη ἐρωτήσει), ἀποφεύγων (διὰ μακροῦ λόγου) (=ἐκκρούων) τὸ θέμα τῆς συζητήσεως καὶ μὴ θέλων νὰ συζητῇ ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος (=διδόναι λόγον), ἀλλὰ ἐκτείνων τὸν λόγον, ἕως οὗ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοῦς ἄκροατὰς λησμονήσουσιν εἰς τί ἀφεώρα (=περὶ τίνος ἦν) ἡ ἐρώτησις· διότι διὰ τὸν Σωκράτην ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐγγυῶμαι, ὅτι δὲν θὰ λησμονῇ, ἂν καὶ (=οὐχὶ ὅτι) ἀστειεύεται καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι λησμονεῖ. Ἐγὼ μὲν λοιπὸν νομίζω ὅτι ὁ Σωκράτης προβάλλει δικαιότερας ἀπαιτήσεις (=λέγειν δικαιότερα) (ἀπὸ τὸν Πρωταγόραν) (τὸ λέγω δὲ αὐτό), διότι καθένας (ἀπὸ ἡμᾶς) ὑποχρέωσιν ἔχει (=χερῆ) νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς νομίζω, ὁ Κριτίας ἦτο ἑκεῖνος ποῦ ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπε· Πρόδικε καὶ Ἰππία, ὁ μὲν Καλλίας μοῦ φαίνεται ὅτι εὐνοεῖ τὸν Πρωτ. (ἢ· διακείται εὐμενέστερον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Πρωταγόρου), ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης εἶναι πάντοτε φιλικός (ἢ· φανατικός) πρὸς ὅτι δῆποτε τὸν φέρει τὸ ὀρηκτικὸν του αἰσθημα (=περὶ ὃ ἂν ἐρμήσῃ). Ἡμεῖς ὅμως δὲν πρέπει καθόλου νὰ ἀναμειγνυώμεθα εἰς τὴν φιλονικίαν οὔτε ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους οὔτε ὑπὲρ τοῦ Πρωταγόρου, ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ νὰ παρακαλέσωμεν ἀμφοτέρους νὰ μὴ διακόψωσιν εἰς τὸ μέσον τὴν συζήτησιν. Μετὰ δὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Κριτίου (=αὐτοῦ) ὁ Πρόδικος εἶπεν· εἶμαι σύμφωνος μαζί σου, Κριτία· διότι ὑποχρέωσιν ἔχουν (=χερῆ), ὅσοι παρευρίσκονται εἰς τοιαύτας συζητήσεις, νὰ εἶναι μὲν ἀμερόληπτοι (=κοινοί) ἄκροαταὶ ἀμφοτέρων τῶν συζητούντων οὐχὶ ὅμως, (=μὴ δὲ) τοιοῦτοι, ὥστε νὰ μοιράζωσιν ἐξ Ἰσοῦ τὴν ἐκτίμησιν τῶν (=ἴσοις). Διότι (αὐτὰ τὰ δύο) δὲν εἶναι τὸ ἴδιον (πρᾶγμα)· οἱ ἄκροαταὶ δηλαδὴ πρέπει μὲν ἀμερόληπτως νὰ ἀκούουν ἀμφοτέρους, νὰ μὴ κατανεύωσιν ὅμως ἐξ Ἰσοῦ τὴν ἐκτίμησιν τῶν εἰς καθένα ἐκ τῶν δύο, ἀλλ' εἰς μὲν τὸν σοφώτερον περισσοτέραν, εἰς δὲ τὸν ὀλιγώτερον σοφὸν ὀλιγώτεραν. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος λοιπὸν, Πρωταγόρα καὶ Σωκράτη, ἔχω τὴν ἀξίωσιν εἰσεῖν νὰ κάμνετε ἀμοιβαίως ὑποχωρήσεις καὶ νὰ διαφωνῆτε μὲν μεταξὺ σας εἰς τὴν συζήτησιν, νὰ ἐρίζετε ὅμως οὐχὶ· διότι διαφωνοῦν μὲν καὶ οἱ φίλοι πρὸς τοὺς φίλους ἀπὸ ἀγαθὴν προαίρεσιν (=δι' εὐνοίαν) (διὰ νὰ διαφωτισθοῦν), ἐρίζουν δὲ μεταξὺ τῶν οἱ διάδικοι καὶ οἱ ἐχθροί. Ὑπ' αὐτοὺς μόνον τοὺς ὄρους

(=καὶ οὕτως) εἶναι δυνατόν νὰ ἀποβῆ ὠφελιμωτάτη δι' ἡμᾶς ἡ συζήτησις· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ σεῖς οἱ συζητοῦντες κατ' ἔξοχὴν (=μάλιστα) εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθῆτε εὐλικρινῶς μέσα εἰς τὴν συνείδησιν ἡμῶν τῶν ἀκροατῶν (=ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν) (ὡς κριτῶν) καὶ ὄχι νὰ ἀπολαύσετε ἐγκώμια (ἀπατηλὰ πολλάκις· διότι ἡ μὲν ἐκτίμησις γεννᾶται (=ἔστι) εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν χωρὶς ἀπάτην (δηλ. χωρὶς οἱ ἀκροαταὶ νὰ ἀπατοῦν τοὺς συζητοῦντας μὲ τὸ νὰ ἐπιδοκιμάζουσιν τοὺς λόγους των), ὁ δὲ ἔπαινος (ἐκδηλώνεται) μὲ λόγια (τῶν ἀνθρώπων), οἱ ὁποῖοι πολλάκις παρὰ τὰς πεποιθήσεις των ψεύδονται· καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἑτέρου (=αὐ) οἱ ἀκροαταὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κυρίως εἶναι δυνατόν νὰ εὐφρανθῶμεν καὶ ὄχι νὰ εὐχαριστηθῶμεν (ἢ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν πνευματικὴν καὶ ὄχι ὕλικήν ἀπόλαυσιν)· διότι πνευματικὴ μὲν ἀπόλαυσις γεννᾶται, ὅταν (κάνεις) μαθαίνῃ κάτι καὶ μετέχῃ τῆς γνώσεως διὰ μόνῃς τῆς ψυχῆς, ὕλική δὲ ἡδονὴ (γεννᾶται), ὅταν τρώγῃ (κάνεις) κάτι ἢ ἀπολαμβάνῃ κάτι ἄλλο (=ἢ ἄλλο ἢδὲ πάσχοντα) διὰ μόνου τοῦ σώματος.— Ὅταν λοιπὸν ὁ Πρόδικος εἶπεν αὐτά, παρὰ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας ἐπεδοκίμασαν τὰς γνώμας του.

Πραγματικά - Αἰσθητικά - Ἡδωγραφικά

Οὐ καλῶς.. Καλλία λογοπαίγνιον εἰς βάρος τοῦ Καλλίου (ὁ *Καλλίας* λέγει *οὐ καλῶς*!). *Σωκράτης.. ὄδε..* Ὁ ὅλος λόγος τοῦ Ἀλκιβιάδου ζωηρός, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀδύριτον λογικὴν ἀποτελεῖ καταπέλτην διὰ τὸν Πρωταγόραν καὶ τὸν θαυμαστήν του Καλλίαν. Διαπνέεται ἀπὸ θαυμασμόν πρὸς τὸν Σωκράτην, τοῦ ὁποίου γνωρίζει τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα καὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ ὁποίου πιστεῖται ἀπολύτως. Ὁ λόγος αὐτὸς δεικνύει τὸ ζωηρόν, τὸ ὀρηκτικὸν καὶ παράφορον τοῦ χαρακτήρος τοῦ νεαροῦ Ἀλκιβιάδου. *εἰ ὁμολογεῖ.. ἐξαρκεῖ, εἰ δὲ ἀντιποιεῖται.. διαλεγέσθω* ὁ ὀρηκτικὸς Ἀλκιβιάδης θέτει πρὸ φοβεροῦ διλήμματος τὸν κομπορρήμονα σοφιστὴν. *ἀποτεινῶν.. ἐκκρούων.. ἀπομηκύνων* ἐπιτοχεῖ μεταφοραὶ ἐλέγχουσαι τὴν πουπῶδη καὶ θεατρικὴν τεχνικὴν τῶν λόγων τοῦ σοφιστοῦ. *μετὰ δὲ ταῦτα Κριτίας ἦν ὁ εἰπὼν* ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θερμὴν ὑπὲρ τοῦ Σωκρ. συνηγορίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου ὁ λόγος τοῦ Κριτίου εἶναι ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος διὰ τὸν Σωκράτην, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε μαθητῆς. Μὲ τὴν μικρὰν αὐτὴν τοῦ Κριτίου ἠθωγράφῃσιν εἰκονίζει ὁ Πλάτων τὸν μετέπειτα ψυχρὸν καὶ ἐμπαθῆ τύραννον. *εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Πρόδικος ἔφη* ὁ Πρόδικος ἀσχολούμενος μὲ τὴν διαστολήν τῶν συνωνύμων νομίζει ὅτι ἐνταῦθα ἐπέστη καίρος, ἵνα ἐπιδείξῃ τὴν σοφίαν του: *Κοινούς - ἴσους, ἀμφισβητεῖν - ἐρίζειν, εὐδοκιμεῖν - ἐπαινεῖσθαι, εὐφραίνεσθαι - ἡδεσθαι* μετὰ τὴν διαστολὴν ταύτην τῶν συνωνύμων ὁ Πρόδικος ἐπαναπαύεται εἰς τὰς δάφνας του χωρὶς νὰ χωρήσῃ εἰς ἐξέτασιν τοῦ προκειμένου θέματος. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Πλάτων διακωμωδεῖ τὴν ἐλαφρότητα τοῦ Κείου σοφιστοῦ.

Νόημα

Μετὰ τὸν Καλλίαν, βασικῶς ὑπὲρ τοῦ Πρωτ. συνηγορήσαντα, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὀρηκτικὸς καὶ θερμὸς τοῦ Σωκρ. θαυμαστής, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Σωκράτης ἀναγνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν του εἰς μακροὺς λόγους, εἰς τὴν διαλεκτικὴν ὅμως δεινότητα αὐτὸς τὸν πιστεῖται ἀνυπέβλητον. Ἄν λοιπὸν ὁ Πρωτ. θεωρῇ ἑαυτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Σωκράτους, ἃς ἀκολουθῆ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον, ἀφήνων τοὺς μακροὺς λόγους.

Μετὰ τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτὸν ὁ Κριτίας, καίπερ παρὰ τῷ Σωκράτει μαθητεύσας, δεικνύεται ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος πρὸς τὸν διδάσκαλον, παρακαλῶν τὸν Πρόδικον καὶ τὸν Ἰπίαν νὰ μὴ μιμηθῶν τὸν

φανατικόν Ἄλκιβιάδην, ἀλλὰ νά παρακαλέσουν τοὺς διαλεγόμενους, ἵνα μὴ διακόψουν τὴν συζήτησιν.

Ὁ Πρόδικος εὐρῶν εὐκαιρίαν νά ἐπιδείξῃ τὴν σοφίαν του περὶ τὴν διαστολὴν τῶν συνωνύμων λέγει ὅτι: οἱ ἀκροαταὶ πρέπει νά εἶναι ἀμερόληπτοι καὶ οὐχὶ ἴσοι πρὸς τοὺς διαλεγόμενους, οἱ δὲ διαλεγόμενοι πρέπει *ἀμφισβητεῖν περὶ τῶν λόγων, ἐρίζειν δὲ μῆ*. Οὕτω, λέγει, οἱ διαλεγόμενοι θὰ εὐδοκιμήσουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν καὶ ὄχι θὰ ἐπαινεθοῦν καὶ οἱ ἀκροαταὶ πάλιν οὕτω μόνον θὰ εὐφραίνονται καὶ δὲν θὰ αἰσθάνονται ἀπλῶς ἡδονήν. Διότι εὐφραίνεται κανεὶς, ὅταν μανθάνῃ κάτι *«αὐτῇ τῇ διανοίᾳ»*, εὐχαριστεῖται δέ, ὅταν δοκιμάξῃ μίαν εὐχαρίστησιν *«αὐτῷ τῷ σώματι»*.

Περιλήψεις

Μετὰ τὸν Καλλίαν εἰς τὴν συζήτησιν ἐπεμβαίνουν 1. ὁ Ἄλκιβιάδης θερμοῦς συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους. 2. Ὁ Κριτίας, ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος, ζητῶν νά μὴ διακοπῇ ἡ συζήτησις καὶ 3. ὁ Πρόδικος ποιησάμενος ἐπίδειξιν τῆς περὶ τὴν διαστολὴν τῶν συνωνύμων σοφίας του, χωρὶς νά ἐκφέρῃ γνώμην ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'. Μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον ὁ Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν: «ἄνδρες, εἶπεν, ὅσοι εἶθε ἐδῶ, ἐγὼ νομίζω ὅτι ὅλοι γενικῶς ἡμεῖς εἴμεθα καὶ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι καὶ συμπολίται ἐκ φυσικοῦ καὶ ὄχι γραπτοῦ νόμου: διότι τὸ ὅμοιον εἶναι συγγενὲς ἐκ φύσεως πρὸς τὸ ὅμοιον. ὁ δὲ νόμος, ἐπειδὴ εἶναι τύραννος τῶν ἀνθρώπων, συχνὰ ἐκβιάζει σχέσεις παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἀποτελεῖ λοιπὸν ἀπρεπῆ ἀντίθεσιν [= *αἰσχρόν (ἔστιν)*] ἡμεῖς τὴν μὲν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον συγγενεῖαν ἡμῶν νά γνωρίζωμεν, ἐνῶ δὲ εἴμεθα οἱ σοφώτατοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τῶρα (ἐνῶ) ἔχομεν συνέλθει καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πνευματικὸν κέντρον (= τὸ *πρωταγόν τῆς σοφίας*) τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὸν μέγιστον καὶ πλουσιώτατον τοῦτον ἐδῶ τὸν οἶκον αὐτῆς τῆς πόλεως νά μὴ ἐπιδειξώμεν τίποτε ἄξιον αὐτῆς τῆς τιμῆς, ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς οἱ φαυλότατοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων νά διαπληκτιζώμεθα μεταξύ μας. Ἐγὼ μὲν λοιπὸν καὶ παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω, Πρωταγόρα καὶ Σωκράτη, νά συμβιβασθῆτε σεῖς, ὡσάν ἀκριβῶς, νά (σὰς) συμβιβάζωμεν ἡμεῖς ὡς διαιτηταὶ εἰς μέσσην τινὰ γραμμὴν, δηλαδὴ μῆτη καὶ σὺ νά ἐπιδιώκῃς τὴν ἀκριβολογίαν (ἧ: τὸ σχολαστικόν) τούτου τοῦ εἶδους τῶν διαλογικῶν συζητήσεων, ἡ ὅποια ἀπαιτεῖ μεγάλην συντομίαν, ἂν δὲν (εἶναι) εὐχάριστον εἰς τὸν Πρωταγόραν, ἀλλὰ νά ἀφήσῃς καὶ νά χαλαρώσῃς τὰ ἡνία εἰς τοὺς λόγους (ἧ: νά ἄρῃς τοὺς περιορισμοὺς εἰς τὸ μῆκος τῶν λόγων), διὰ νὰ φαίνωται εἰς ἡμᾶς μεγαλοπρεπέστεροι καὶ κομψότεροι, μῆτη ἐξ ἄλλου ὁ Πρωταγόρας, ἀφοῦ λύση ὅλα τὰ σχοινία (ἧ: ἀφοῦ μεταχειρισθῇ πάντα τρόπον) (= *μάλλον ἐκτεινάτα*), παραδώσας τὸν ἑαυτὸν του εἰς οὐριον ἄνεμον [= *ἐφέντα οὐρία (πνοῆ)*], νά ξανοίγεται εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀπεραντολογίας, χάσας τὴν ξηραν (ἀπὸ τὰ μάτια του) (ἧ: ξεχάσας τὸ θέμα τῆς συζητήσεως), ἀλλὰ καὶ οἱ δύο νά τηρήσετε κάποιαν μέσσην ὁδόν. Ἔτσι λοιπὸν θὰ κάμετε (ἧ: νά κάμετε) καὶ νά ἀποδεχθῆτε τὴν πρότασίν μου νά ἐκλέξετε ραβδοῦχον (ἧ: ἀγωνοδίκην φέροντα ράβδον) καὶ ἐπιστάτην (ἧ: ἐπιμελητὴν ἀγώνων) καὶ πρόστην (ἧ: πρόεδρον τῆς ἀγανοδικου ἐπιτροπῆς), ἵνα οὗτος (= *ὁς*) εὖ χάριν σας ἐπιβλέπῃ (= *φυλάξῃ*) τὸ κανονικὸν μῆκος τῶν λόγων καὶ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου.

Νόημα

Τελευταῖος ἐπεμβαίνει εἰς τὴν συζήτησιν ὁ πολυμαθέστατος Ἰππίας. Ὅπως ὁ Πρόδικος, ἔτσι καὶ οὗτος προβαίνει εἰς μίαν ἀκαιρον κομποροήμονα ἐπίδειξιν, ξένην πρὸς τὸ θέμα. Διακηρύσσει δηλ. τὸ προσφιλὲς δόγμα του περὶ ἀντιθέσεως μεταξὺ φυσικοῦ καὶ γραπτοῦ δικαίου. Ὑποστηρίζει ὅτι σοφώτατοι αὐτοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ φυσικὸν νομον συγγενεῖς, συνελθόντες εἰς τὸ Πρωταγεῖον τῆς σοφίας, τὰς Ἀθήνας, καὶ εἰς τὸν ὀλβιώτατον οἶκον τῆς πόλεως, δὲν ἀρμόζει νὰ ἐρίζωσιν ὡς οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων. Προτείνει λοιπόν, ὅπως οἱ δύο διαλεγόμενοι προβοῦν εἰς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις, ἵνα δηλ. μήτε ὁ Σωκράτης ἐπιμένῃ εἰς τὴν σχολαστικὴν βραχυλογίαν, μήτε ὁ Πρωταγόρας ἀρμενίζῃ εἰς τὸ πέλαιος τῶν λόγων, ἀλλὰ νὰ τηρῆται μέσος τις ὅρος, συμβουλεύει δέ, ὅπως πρὸς τήρησιν τοῦ μέσου ὅρου ἐκλεγῆ ἐπιστάτης καὶ πρύτανις τῆς συζητήσεως, ἵνα τηρῆ τὴν συμφωνίαν. Ἐλπίζει κατὰ βάθος ὅτι ἡ ἐκλογή θὰ πέσῃ εἰς αὐτόν.

Περίληψις

Ὁ πολυμαθὴς Ἰππίας ἀκαιρῶς καὶ πρὸς ἐπίδειξιν ὁμιλῶν περὶ ἀντιθέσεως φυσικοῦ καὶ γραπτοῦ δικαίου προτείνει τέλος, ὅπως τηρῆται, κατὰ τὴν συζήτησιν μέσος τις ὅρος μεταξὺ βραχυλογίας καὶ μακρολογίας καὶ ὅπως πρὸς τήρησιν αὐτοῦ ἐκλεγῆ «πρύτανις» τῆς συζητήσεως.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'. Ταῦτα ἤρσαν εἰς τοὺς παρόντας καὶ ὅλοι ἐπεδοκίμασαν καὶ ὁ Καλλίας εἶπεν ὅτι δὲν θὰ με ἀφήσῃ (νὰ φύγω) καὶ παρεκάλουν νὰ ἐκλέξω ἐπιστάτην. Εἶπον λοιπὸν ἐγὼ ὅτι θὰ ἦτο ἀπρεπὲς νὰ ἐκλέξωμεν κριτὴν τῶν λόγων (ἡ: ἀγωνοδίκην). Διότι ἐάν μὲν (=εἴτε) ὁ ἐκλεχθεὶς θὰ εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ εἶναι ἐπὶ τῆς τῶν καλλιτέρων ὁ κατώτερος, ἐάν δὲ (=εἴτε) ὁμοῖος (μὲ ἡμᾶς) οὔτε καὶ τότε (θὰ ἦτο) ὀρθόν· διότι ὁ ὁμοῖος μὲ ἡμᾶς, ὁμοῖα (μὲ ἡμᾶς) καὶ θὰ πράξῃ· συνεπῶς ἡ ἐκλογή (του) θὰ εἶναι περιττή. Ἄς ὑποθέσωμεν ὁμῶς ὅτι (=ἀλλὰ δὴ) θὰ ἐκλέξετε καλλίτερον ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν πραγματικότητα, καθὼς ἐγὼ νομίζω, (εἶναι) ἀδύνατον εἰς σᾶς, διὰ νὰ (=ὥστε) ἐκλέξετε κανένα σοφώτερον ἀπὸ αὐτὸν ἐδῶ τὸν Πρωταγόραν· ἐάν δὲ θὰ ἐκλέξετε μὲν (κάποιον) καθόλου ἀνώτερον (ἀπὸ τὸν Πρωταγ.), ἰσχυρισθῆτε δὲ (ὅτι εἶναι ἀνώτερος), καὶ τοῦτο (τότε) περιποιεῖ αἴσχος εἰς αὐτὸν ἐδῶ (τὸν Πρωταγ.), ὡσὰν ἀκριβῶς δηλαδὴ νὰ ἐκλέγετε κριτὴν δι' ἀνθρώπων μικρᾶς σημασίας, διότι ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον, οὐδὲ ὅλως μὲ ἐνδιαφέρει. Ἄλλ' ὡς ἐξῆς ἐπιθυμῶ νὰ πράξωμεν, ἵνα καὶ ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ διαλογικὴ συζήτησίς μας ἐξακολουθησοῦν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ζωνρῶς ἐπιθυμοῦμε· ἂν δηλαδὴ ὁ Πρωταγ. δὲν θέλῃ νὰ ἀπαντᾷ, αὐτὸς μὲν ἄς ἐρωτᾷ, ἐγὼ δὲ θὰ ἀπαντῶ, καὶ συγχρόνως θὰ προσπαθῆσω νὰ ἀποδείξω εἰς αὐτόν, κατὰ ποῖον τρόπον ἐγὼ ἐννοῶ (=φημὶ) ὅτι πρέπει νὰ διδῇ ἀπαντήσεις ὁ ἀποκρινόμενος· ὅταν δὲ ἐγὼ ἀπαντῶ, εἰς ὅσας τυχὸν οὗτος θέλει νὰ ἀπευθῆν ἐρωτήσεις, πάλιν οὗτος ἄς ἀ-

ποκρίνεται εις ἐμέ ὁμοίως (ὄταν τὸν ἐρωτῶ). Ἐὰν λοιπὸν δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ ἀπαντᾷ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐρωτώμενον, καὶ ἐγὼ καὶ σεῖς ἀπὸ κοινοῦ θὰ παρακαλέσωμεν αὐτόν, ὅπως ἀκριβῶς σεῖς μὲ (παρακαλέσατε), νὰ μὴ ματαιώνη δηλαδὴ τὴν συζήτησιν· καὶ δὲν παρίσταται καθόλου ἀνάγκη ἕνεκα τούτου νὰ ὀρισθῇ ἕνας ἐπόπτης, ἀλλ' ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ θὰ ἐποπιεύσετε. Εἰς ὅλους ἐφαίνετο καλὸν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ. Καὶ ὁ Πρωταγόρας μὲν τὸσον πολὺ δὲν ἤθελεν, ἀλλ' ὁμως ἠναγκάσθη νὰ συμφωνήσῃ.

Νόημα

Τὴν πρότασιν τοῦ Ἰππίου περὶ ἐκλογῆς «ἐπιστάτου» τῆς συζητήσεως, ἣτις ἤρρεσκεν εἰς τοὺς παρόντας, ἀποκρούει ὁ Σωκράτης, λέγων ὅτι ὁ ἐπίστατος θὰ εἶναι ἢ ὁμοίος τῶν συζητούντων ἢ κατώτερος ἢ ἀνώτερος. "Ἄν εἶναι ὁμοίος, εἶναι περιττός, διότι ὁ ὁμοίος ὁμοία θὰ πράξῃ. "Ἄν εἶναι κατώτερος, δὲν εἶναι ὀρθὸν ὁ χεῖρων νὰ προϊσταται τῶν βελτιόνων, ἂν δὲ ἀνώτερος δὲν δύναται γὰ ἐκλεγῆ, διότι οὐδεὶς εἶναι σοφώτερος τοῦ Πρωταγόρου. Προτείνει λοιπὸν ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐρωτᾷ ὁ Πρωταγόρας, ἂν ἕν θέλῃ ν' ἀποκρίνεται. Κατόπιν θὰ ὑποβάλλῃ καὶ ὁ Σωκρ., ὅσας ἐρωτήσεις χρειάζονται. Οὕτω δὲν χρειάζεται ἐπιστάτης, διότι ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ θὰ ἐπιστατοῦν, ἵνα τηρηθῆ ἡ συμφωνία καὶ μὴ διακοπῆ ἡ συζήτησις. Τὴν πρότασιν τοῦ Σωκρ. ἀποδέχονται πάντες καὶ ἐκὼν - ἄκων ὁ Πρωταγόρας, ὅστις καὶ πρῶτος ἐρωτᾷ.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης ἀποκρούει τὴν ἐκλογὴν ἐπιστάτου τῆς συζητήσεως, ὃν ἀποδεικνύει περιττόν, πάντες δὲ τέλος ἀποδέχονται πρότασίν του, ὅπως ἐρωτᾷ ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης ἀπαντᾷ, εἶτα δὲ γίνῃ καὶ τὸ ἀντίστροφον, πάντες δ' ἐκτελοῦν χρεὴ ἐπιστάτου, ἵνα μὴ διακοπῆ ἡ συζήτησις.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΣΤ' - ΛΓ'.

Μετὰ τὴν ὡς ἄνω περὶ τοῦ τρόπου συζητήσεως ἐπεληθοῦσαν συμφωνίαν, ὁ Πρωταγόρας θέλων νὰ καλύψῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἐν τῇ συζητήσει ἠτιάν του καὶ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν δεινότητά του περὶ τὴν ποιητικὴν ἐρμησίαν, θέτει πρὸ τοῦ Σωκράτους πρὸς ἐρμησίαν τὸ χάριν τοῦ τυράννου Σκόπα ἕξιμα τοῦ μεγάλου λυρικοῦ Σιμωνίδου, συμπολιτοῦ τοῦ Προδίκου, τὸ ὁποῖον ἀνεφέρετο εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον σοφιστὴς καὶ φιλόσοφος συνεζήτησαν, δηλ. τὴν ἀρετήν. Ὁ Σωκράτης εὐφροέστατα δίδει τρεῖς ἐρμησίας εἰς τὸ ἕξιμα, ἐξ ὧν ἡ τρίτη θαναμάζεται ὑπὸ τοῦ παρισταμένου Ἰππίου, καὶ οὕτω ὁ Σωκράτης ἀγαθεικνύεται δεινὸς καὶ περὶ τὴν τῶν ἐπῶν ἐρμησίαν. Καλεῖ δὲ κατόπιν τοῦτον ὁ φιλόσοφος τὸν Πρωταγόραν, ἵνα συνεχίσουν τὴν διακοπιεῖσαν συζήτησιν. Ὁ σοφιστὴς ζητεῖ ν' ἀποφύγῃ, μετὰ δυσφορίας δὲ τέλος ἀποχωρεῖ εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Καλλίου καὶ λαμβάνει πλέον τὴν θέσιν ἀποκρινομένου εἰς τὴν συζήτησιν, τῆς ὁποίας τὴν πρωτοβουλίαν ἔχει πλέον ὁ Σωκράτης.

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'. Είπον λοιπόν ἐγώ, Πρωταγόρα, μὴ νομίζης ὅτι ἐγὼ συζητῶ μαζί σου, διότι θέλω κάτι ἄλλο παρά μόνον. ὄσας ἀπορίας ὁ Ἴδιος ἔχω κάθε φοράν, αὐτάς νά ἐξετάσω λεπτομερῶς. Διότι νομίζω ὅτι ὁ "Ὀμηρος ὀρθότατα λέγει (=πάνυ τι λέγειν) τὸ : «ὅταν δύο βαδίζουν μαζί, συνήθως ὁ ἕνας ἀντιλαμβάνεται κάτι πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ὁ ἕτερος πρὸ τοῦ ἐτέρου». Διότι (τότε, ὅταν δηλ. βαδίζωμεν ἀνά δύο) ὅλοι γενικῶς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἐφευρετικώτεροι κάπως ὡς πρὸς οἰονδήποτε ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα· καὶ ἐάν ὁμῶς (κανεῖς) μόνος του συλλάβῃ καμμίαν σκέψιν, ἀμέσως περιφερόμενος ζητεῖ (ἄλλον), εἰς τὸν ὅποιον νά (τὴν) ἀνακονίσῃ καί, ἕως ὅτου ἤθελε συναντήσῃ (τοιοῦτον), μετὰ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἐξακριβῶσαι (αὐτήν). Τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἕνεκα τούτου εὐχαρίστως συνδιαλέγομαι μᾶλλον μὲ σέ παρά μὲ ἄλλον τινά, διότι πιστεύω ὅτι σὺ κατὰ τρόπον ἄριστον ἤθελες ἐξετάσει καὶ περὶ τῶν ἄλλων, περὶ τῶν ὁποίων φυσικὸν (εἶναι) νά ἐξετάζῃ ὁ λογικὸς (ἄνθρωπος), καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἀρετῆς. Διότι ποῖος ἄλλος ἐκτός σου (θὰ ἐπίστευον ὅτι ἤθελεν ἐξετάσει κατὰ τρόπον ἄριστον περὶ ἀρετῆς) ;

Διότι σὺ βέβαια (=ὄς γε) ὄχι μόνον ὁ Ἴδιος πιστεύεις ὅτι εἶσαι καλὸς καὶ ἀγαθὸς (ἢ: τέλειος κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν), (ἀλλὰ πιστεύεις ὅτι καὶ ἄλλους ἔχεις τὴν ἱκανότητα νά κάμῃς τοιούτους), ἐνῶ μερικοὶ ἄλλοι οἱ ἴδιοι μὲν εἶναι σπουδαῖοι, ἄλλους ὁμῶς δὲν ἔχουν τὴν ἱκανότητα νά κάμουν (τοιούτους)· σὺ ὁμῶς καὶ ὁ Ἴδιος ἔχεις πνευματικὴν ὑπεροχὴν καὶ ἄλλους εἶσαι ἱκανὸς νά καθιστᾷς πνευματικῶς ἀνωτέρους· καὶ τὸσον μεγάλην ἐμπιστοσύνην ἔχεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε, ἂν καὶ ἀποκρύπτουν οἱ ἄλλοι αὐτὴν τὴν τέχνην, σὺ τούλάχιστον, ἀφοῦ διεφήμησες διὰ κηρύκων τὸν ἑαυτὸν σου φανερά ἐνώπιον ὅλων τῶν Ἑλλήνων, δώσας τὸ ὄνομα τοῦ σοφιστοῦ, παρουσιάσθης δημοσίᾳ ὡς διδάσκαλος τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς, πρῶτος ἀξιῶσας νά λαμβάνης (=ἀρνῶσθαι) μισθὸν διὰ ταύτην (τὴν διδασκαλίαν). Πῶς λοιπὸν δὲν εἶχον ἠθικὴν ὑποχρέωσιν (=χερῆν) νά σέ προσκαλῶ διὰ τὴν ἔρευναν τούτου (δηλ. τῆς ἀρετῆς) καὶ νά ὑποβάλλω ἐρωτήσεις καὶ νά προβαίνω εἰς ἀνακονιώσεις (ἢ: νά ζητῶ τὴν συμβουλήν σου); Δὲν εἶναι δυνατόν νά γίνῃ διαφορετικά. Καὶ τώρα λοιπὸν ἐγὼ ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτου, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς, ἄλλα μὲν νά μὲ βοηθήσῃς νά (τὸ) ἐνθυμηθῶ, ἄλλα δὲ νά (τὰ) ἐξετάσω μαζί σου. Ὅτι δέ, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ ἐξῆς ἐρώτημα· ἢ σοφία καὶ ἢ σωφροσύνη καὶ ἢ ἀνδρεία καὶ ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ ὁσιότης, ποῖον ἐκ τῶν δύο αὐτά, μολοντοὶ εἶναι πέντε ὀνόματα, ἀνήκουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἢ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ὑπέκειται κάποιον ἰδιαιτέρα οὐσία καὶ πρᾶγμα ἕκαστον ἰδιαιτέραν ἐνέργειαν, χωρὶς νά εἶναι τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, ὅτι (εἶναι) τὸ ἄλλο; Ὑπεστήριξες λοιπὸν σὺ ὅτι δὲν εἶναι ὀνόματα ἀνήκοντα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ἔχει τεθῆ ὡς ὄνομα (ἀναφερόμενον) εἰς ἴδιον πρᾶγμα, ὅλα δὲ αὐτά ὅτι εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς, ὄχι ὅπως εἶναι ὅμοια τὰ μέρη τοῦ χρυσοῦ μεταξύ των καὶ πρὸς τὸ ὅλον, τοῦ ὁποίου εἶναι μέρη, ἀλλ' (εἶναι) ἀνόμοια, ὅπως τὰ μέρη τοῦ προσώπου, καὶ πρὸς τὸ ὅλον, τοῦ ὁποίου εἶναι μέρη, καὶ μεταξύ των, ἔχοντα ἕκαστον ἴδιαν ἐνέργειαν. Αὐτά, ἐάν μὲν φαίνονται εἰς σὲ ἀκόμη, ὅπως ἀκριβῶς τότε (ἐφαίνοντο), λέγε (το), ἐάν δὲ (σοῦ φαίνονται) κάπως διαφορετικά, τοῦτο ἀκριβῶς καθόρισε, διότι ἐγὼ τούλάχιστον δὲν πρόκειται νά σοῦ καταλογίσω τίποτε, ἐάν τώρα κατ' ἄλλον τινά τρόπον διατυπώσῃς τὴν γνώμην σου· διότι δὲν θὰ παρεξενουόμην, ἂν τότε ἔλεγες αὐτά, προσπαθὼν νά μὲ δοκιμάσῃς.

Νόημα

Ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Σιμωνιδείου ἔσματος ἐπανελθὼν ἐπὶ τῆς διακοπίσεως περὶ μερῶν τῆς ἀρετῆς συζητήσεως βεβαιώνει πρῶτον τὸν Πρωτ. ὅτι δὲν συζητεῖ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἐπιδιώκει συζητῶν νὰ λύσῃ τὰς ἰδικὰς του ἀπορίας, προτιμᾷ δὲ τὴν μετὰ τοῦ Πρωτ. συζήτησιν, διότι οὗτος εἶναι σοφὸς καὶ ὁ ἴδιος δὲ διακηρύσσει ἑαυτὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας «*παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον*».

Μετὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην, εἰσαγωγικὴν τρόπον τινά, ὑπενθυμίζει εἰς τὸν σοφιστὴν τὸ ἀρχικόν του ἐρώτημα, ἂν δηλ. ἡ οὐσιότης, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, σοφία καὶ ἀνδρεία εἶναι ὀνόματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἢ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ὑπόκειται ἰδίᾳ οὐσία. Ὑπενθυμίζει τέλος εἰς τὸν Πρωτ. καὶ τὴν ἀπάντησίν του ὅτι τὰ μέρη ταῦτα τῆς ἀρετῆς εἶναι μεταξὺ τῶν ἀνόμοια κατὰ τὸ ποῖον καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ δηλώσῃ, ἂν ἐμμένῃ εἰς τὰς ἀντιλήψεις του ἐκείνας ἢ μετέβαλε γνώμην.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης, διαβεβαιῶν τὸν Πρωτ. ὅτι δὲν συζητεῖ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἀνακεφαλαιῶν τὴν διακοπίαν περὶ τῆς σχέσεως τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς συζητήσιν, τὸν ἐρωτᾷ, ἂν ἐμμένῃ εἰς τὴν ἐκφρασθεῖσαν γνώμην του, ὅτι τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς διαφέρουν ποιοτικῶς μεταξὺ τῶν.

ΚΕΦ. ΔΔ'.—'Ἄλλ' ἐγώ, εἶπε, σοῦ λέγω, Σωκράτη, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μέρη βεβαίως (=μὲν) τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ μὲν τέσσαρα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἄρκετὰ (=ἐπιεικῶς) ὅμοια μεταξὺ τῶν, ἢ ἀνδρεία ὅμως παρὰ πολὺ διαφέρει ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Κατὰ τὸν ἐξῆς δὲ τρόπον θὰ καταλάβῃς ὅτι ἐγὼ λέγω ἀληθῆ (πράγματα) (ἐὰν ἐξετάσῃς) δηλαδὴ, θὰ εὕρῃς πολλοὺς ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους νὰ εἶναι μὲν ἀδικώτατοι καὶ ἀνοσιώτατοι καὶ ἀκολαστότατοι καὶ ἀμύθεστοι, ἀνδρειότατοι δὲ εἰς μέγαν βαθμὸν. Σταμάτησε λοιπὸν (=ἔχε δὴ), εἶπον ἐγώ, διότι ἀξίζει βεβαίως νὰ ἐξετάσωμεν αὐτό, τὸ ὅποιον λεγεις· ποῖον ἐκ τῶν δύο τοῦς ἀνδρείους θεωρεῖς ὡς θαρραλέους ἢ ὡς κάτι ἄλλο;—('Ὅχι μόνον θαρραλέους τοὺς θεωρῶ, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἀπτοήτους (=ἴτας), εἶπεν, (εἰς τὸ νὰ ὀρμῶν) πρὸς ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πολλοὶ φοβοῦνται νὰ ὀρμῶν (=ἔναι).—'Ἐμπρὸς λοιπὸν παραδέχεσαι ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι κάτι ὄραϊον, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ὄραϊον, σὺ παρουσιάζεις τὸν ἑαυτὸν σου ὡς διδάσκαλον αὐτῆς;—Βεβαίωτα (=μὲν οὖν) ὄραϊότατον, εἶπεν, ἂν βεβαίως δὲν εἶμαι τρελλός.—Ποῖον ἐκ τῶν δύο λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, ἕνα μέρος αὐτῆς (εἶναι ἀσχημον, ἕνα δὲ ἄλλο μέρος (εἶναι) ὄραϊον ἢ ὀλόκληρος ἢ ἀρετὴ (εἶναι) ὄραϊον πρᾶγμα;—'Ὀλόκληρος ἢ ἀρετὴ κατὰ τὴν γνώμην μου (=που) (εἶναι) εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ὄραϊον (πρᾶγμα).—Γνωρίζεις λοιπὸν ποῖοι καταδύονται εἰς τὰ φρέατα θαρραλέως, —'Εγὼ τοῦλάχιστον (γνωρίζω) ὅτι οἱ κολυμβηταὶ (καταδύονται θαρραλέως).—Ποῖον ἐκ τῶν δύο, διότι γνωρίζουν (νὰ καταδύωνται) ἢ διὰ κανένα ἄλλον λόγον;—Διότι γνωρίζουν (νὰ καταδύωνται).—Ποῖοι δὲ ἔχουν τὸ θάρρος νὰ πολεμοῦν ἔφιπποι; Ποῖον ἐκ τῶν δύο οἱ ἱκανοὶ εἰς τὴν ἵππασίαν ἢ οἱ ἀνίκανοι εἰς αὐτὴν;—Οἱ ἱκανοὶ εἰς τὴν ἵππασίαν. Ποῖοι δὲ ἔχοντες μικρὰς ἐλαφρὰς ἀσπίδας (=πέλτας) (ἔχουν θάρρος εἰς τὸν πόλεμον); Οἱ γνωρίζοντες νὰ μεταχειρίζονται αὐτὰς ἢ οἱ μὴ γνωρίζοντες;—Οἱ γνωρίζοντες (νὰ χρησιμοποιῶν τὴν μικρὰν ἀσπίδα). Καὶ ὡς πρὸς ὅλα βεβαίως τὸ ἄλλα, ἐὰν τοῦτο ἐξετάξῃς, εἶπεν, οἱ γνωρίζοντες ἔχουν περισσότερον θάρρος ἀπὸ τοὺς μὴ γνωρίζοντας, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἑαυ-

τούς των (εἶναι περισσότερο θαρραλέοι), όταν ἀσκηθοῦν (εἰς κάθε τι), παρά προτοῦ ἀσκηθοῦν.—Ἐχεις δὲ παρατηρήσει τώρα πλεόν, εἶπον, ὅτι μερικοὶ εἶναι ἀπειροὶ ὄλων αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως εἶναι τολμηροὶ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν; —Ἐγὼ τοῦλάχιστον (ἔχω παρατηρήσει), ἀπεκρίθη, ὅτι εἶναι καὶ παρά πολὺ μάλιστα ριψοκίνδουνοι.—Λοιπὸν αὐτοὶ οἱ θαρραλέοι εἶναι καὶ ἀνδρεῖοι; —Ἀληθινὰ τότε ἡ ἀνδρεία θὰ ἦτο ἀηδία, εἶπεν· διότι αὐτοὶ βεβαίως εἶναι παράφρονες, (ἐφ' ὅσον τολμοῦν νὰ πράξουν ὅ,τι ἀγνοοῦν).

Πῶς λοιπὸν, εἶπον ἐγώ, ἐννοεῖς τοὺς ἀνδρεῖους; Δὲν ἐννοεῖς τοὺς θαρραλέους; —Καὶ τώρα βεβαίως (τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω) εἶπε.—Λοιπὸν αὐτοὶ, εἶπον τότε ἐγώ, οἷ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θαρραλέοι (δηλ. οἱ ἀνεπιστήμονες) δὲν (ἀποδεικνύονται) ἀνδρεῖοι, ἀλλ' ἀποδεικνύονται παράφρονες; Καὶ ἐξ ἄλλου πρὸ ὀλίγου (=καὶ ἐκεῖ αὐτὸ) οἱ σοφώτατοι οὗτοι (σοῦ ἐφαίνοντο) ὅτι εἶναι καὶ θαρραλεώτατοι, διότι δὲ εἶναι θαρραλεώτατοι. (εἶναι καὶ) ἀνδρεϊότατοι; Καὶ σύμφωνα μὲ αὐτὸν τὸν συλλογισμὸν ἡ σοφία εἶναι δυνατόν νὰ συμπίτη μετὰ τὴν ἀνδρείαν;

—Δὲν ἐνθυμεῖσαι καλὰ, Σωκράτη, εἶπεν, ὅσα σοῦ ἔλεγον καὶ σοῦ ἀπεκρινόμην. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὅταν ἠρωτήθην ὑπὸ σοῦ, ἂν οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι καὶ θαρραλέοι, (τὸ) παρεδέχθην· ἂν ὅμως καὶ οἱ θαρραλέοι (εἶναι) ἀνδρεῖοι, δὲν ἠρωτήθην· διότι, ἂν τότε μετὰ ἠρώτας, θὰ ἔλεγον ὅτι δὲν (εἶναι) ὅλοι (οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι). Ὅτι ὅμως οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι θαρραλέοι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγὼ παρεδέχθην, οὐδαμοῦ ἀπέδειξε ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς (τὸ) παρεδέχθην. Μετὰ τὴν προϋπόθεσιν δὲ ὅτι ἐγὼ ἐταύτισα τὸν ἀνδρεῖον μετὰ τὸν θαρραλέον (=ἐπειτα) ἀποδεικνύεις ὅτι οἱ ἐπιστήμονες εἶναι θαρραλεώτεροι καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς (προηγούμενους) ἑαυτούς των) καὶ πρὸς ἄλλους μὴ ἐπιστήμονας, καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν (=καὶ ἐν τούτῳ) συμπεραίνεις ὅτι ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία εἶναι τὸ ἴδιον (πρᾶγμα). Αὐτὴν δὲ τὴν μέθοδον χρησιμοποιοῦν (=μετῶν) εἶναι δυνατόν νὰ συμπεράνης (=οἰηθεῖς ἂν) ὅτι καὶ ἡ σωματικὴ δύναμις εἶναι σοφία. Πρῶτα πρῶτα μὲν δηλαδὴ ἂν ἀκολουθῶν αὐτὸν τὸν τρόπον (τοῦ σκέπτεσθαι), ἤθελες μετὰ ἐρωτήσῃ, ἂν οἱ σωματικῶς ἰσχυροὶ εἶναι δυνατόι, θὰ τὸ παρεδεχόμεν ἐγώ· ἐπειτα, (ἂν ἤθελες μετὰ ἐρωτήσῃ), ἂν οἱ γνωρίζοντες νὰ παλαῖουν εἶναι δυνατώτεροι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν γνωρίζουν νὰ παλαῖουν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἑαυτοῦς τους, ὅταν μάθουν (νὰ παλαῖουν) καὶ προτοῦ μάθουν, θὰ (τὸ) παραδεχόμεν· κατόπιν λοιπὸν αὐτῶν τῶν ὁμολογιῶν θὰ εἶχες τὸ δικαίωμα χρησιμοποιοῦν αὐτάς τὰς ἰδίας ἀποδείξεις νὰ λέγῃς ὅτι κατὰ τὴν ἰδικὴν μου ὁμολογίαν ἡ σοφία εἶναι ἰσχυρὰ. Ἐγὼ ὅμως οὐδαμοῦ οὐτε καὶ εἰς τὸ παράδειγμα αὐτὸ (=οὐδ' ἐνταῦθα) παραδέχομαι ὅτι οἱ δυνατόι εἶναι ἰσχυροὶ, οἱ ἰσχυροὶ ὅμως (εἶναι) δυνατόι· διότι (ἔχω τὴν γνώμην) ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα δύναμις καὶ ἰσχύς, ἀλλὰ τὸ μὲν. δηλ. ἡ δύναμις, προέρχεται καὶ ἀπὸ γνῶσιν καὶ ἀπὸ μανίαν καὶ ἀπὸ θυμόν, ἡ ἰσχύς δὲ (ὀφείλεται) καὶ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν καλὴν διατροφήν τῶν σωμάτων. Ἔτσι λοιπὸν καὶ εἰς τὸ προηγηθὲν (=κακεῖ) παράδειγμα (νομίζω) ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀνδρεία. Διὰ τοῦτο λοιπὸν συμβαίνει οἱ μὲν ἀνδρεῖοι νὰ εἶναι θαρραλέοι, ὄχι ὅμως βεβαίως καὶ ὅλοι οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι· διότι θάρρος μὲν προέρχεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τεχνικὴν ἀσκήσιν (π.χ. τὸ θάρρος τῶν κολυμβητῶν) καὶ ἀπὸ θυμόν καὶ ἀπὸ μανίαν, ὅπως ἀκριβῶς ἡ δύναμις, ἡ ἀνδρεία ὅμως προέρχεται ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ψυχῶν (δηλ. τὴν καλὴν ποιότητα αὐτῶν) καὶ ἀπὸ τὴν καλὴν διατροφήν (μόρφωσιν) τῶν ψυχῶν.

Νόημα

Ὁ Πρωτ. ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐν τῷ προηγ. Κεφαλ. ὑποβλήθεισαν ἐρώτησιν λέγει ὅτι τὰ μὲν τέσσαρα μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι «ἀλλήλοις παραπλήσια», ἢ

ἀνδρεία ὁμως διαφέρει πολύ, διότι πολλοὶ ἄνθρωποι ἀδικιώτατοι, ἀνοσιώτατοι, ἀκολαστότατοι, ἀμαθέστατοι εἶναι ἀνδρειότατοι. Ὁ Σωκρ. τότε ἐπιχειρῶν νὰ ἀνασκευάσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ σοφιστοῦ περὶ διαφορᾶς τῆς ἀνδρείας, ἐρωτᾷ τὸν Πρωτ., ἂν θεωρῇ τοὺς ἀνδρείους θαρραλέους. Οὗτος δὲ συμφωνεῖ ὅτι εἶναι καὶ θαρραλέοι καὶ ριψοκίνδουνοι. Ὁσαύτως ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ἀρετὴ, ἐπομένως καὶ ἡ ἀνδρεία, εἶναι κάλλιστον πρᾶγμα, προσέτι δὲ ὅτι οἱ ἐπιστήμονες, δηλ. οἱ ἔχοντες γνῶσιν τῶν κινδύνων καὶ τῆς ἀμύνης, εἶναι θαρραλέωτεροι ἀπὸ τοὺς ἀνεπιστήμονας. Ὁ Σωκρ. ἐπὶ τούτοις παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἀνεπιστήμονες θαρραλέοι. Τὸ θάρρος τούτων ὁμως—συμφωνεῖ καὶ ὁ σοφιστής—εἶναι αἰσχρὸν, διότι μόνον μαινόμενοι τολμοῦν νὰ πράττουν, ὅτι ἀγνοοῦν. Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον ἡ ἀρετὴ εἶναι «καλόν», τὸ δὲ ἄνευ ἐπιστήμης θάρρος εἶναι αἰσχρὸν, ἔπεται ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀρετὴ. Ἐκ τούτου ὁμως συνάγεται ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἀνδρεία εἶναι ἀρετὴ, πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, δηλ. τῆς σοφίας, ἥτοι ὅτι ἀνδρειότατοι εἶναι οἱ σοφώτατοι.

Ὁ Πρωτ. ὁμως τότε παρατηρεῖ ὅτι ὁ Σωκρ. παραλογίζεται. Διότι αὐτὸς ἠρωτήθη καὶ ἀπήντησεν ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι θαρραλέοι, δὲν ἠρωτήθη ὁμως καὶ ἂν οἱ θαρραλέοι εἶναι ἀνδρεῖοι, διότι, ἂν ἠρωτᾶτο, θὰ ἀπήντα ὅτι δὲν εἶναι ὅλοι οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, ἥτοι ἡ κρίσις: οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι θαρραλέοι δὲν δέχεται ἀπλῆν ἀντιστροφήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός: θαρραλέοι τινὲς εἶναι ἀνδρεῖοι. Θάρρος καὶ ἀνδρεία κατὰ τὸν Πρωτ. δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, διότι τὸ μὲν θάρρος προέρχεται ἀπὸ «τέχνην, θυμὸν καὶ μανίαν», ἡ δὲ ἀνδρεία προέρχεται «ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας ψυχῶν».

Περίληψις

1. Ὁ Πρωτ. δέχεται ὅτι τὰ 4 μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι «ἀλλήλοις παραπλήσια», ἡ ἀνδρεία ὁμως εἶναι πολὺ διάφορος. 2. Ὁ Σωκράτης, ἵνα ἀποδείξῃ ταυτότητα ἀνδρείας καὶ σοφίας, ἀποδεικνύει ὅτι θαρραλέοι εἶναι οἱ ἀνδρεῖοι, ὅτι οἱ σοφοὶ εἶναι θαρραλέοι, ἄρα οἱ σοφοὶ εἶναι ἀνδρεῖοι. Τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὁ Πρωτ. ἀποκρούει ὡς παραλογισμόν, ὑποστηρίζων ὅτι δὲν εἶναι πάντες οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι.

ΚΕΦ. ΔΕ.—Παραδέχεσαι, εἶπον, Πρωταγόρα, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἄλλοι μὲν (=τινάς) εὐτυχοῦν, ἄλλοι δὲ δυστυχοῦν;—(Ναί), εἶπε. —Μήπως λοιπὸν ἔχῃς τὴν γνώμην ὅτι δύναται νὰ ζῆ εὐτυχῆς (ἕνας) ἄνθρωπος, ἂν ἤθελε ζῆ μὲ λύπας καὶ μὲ βίας;—Ὁχι, ἀπήντησε.—Τι δέ, ἐάν (κανεῖς) ἤθελεν ἀποθάνει, ἀφοῦ ἔζησε τὴν ζωὴν τοῦ κατὰ τρόπον εὐχάριστον, δὲν νομίζεις ὅτι μὲ τὸ νὰ ζήσῃ εἴσι (=οὕτω) ἔχει ζήσει εὐτυχῆς;—Εἰς ἐμὲ τουλάχιστον (φαίνεται) εἶπεν.—Ἐπομένως τὸ νὰ ζῆ μὲν (κανεῖς) ἡδέως εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀντίθετον (ἡ: τὸ νὰ ζῆ δυσσώρευτος) εἶναι κακόν. Ἐάν βεβαίως, εἶπεν, ἤθελε ζῆ (κανεῖς) εὐχαριστοῦμενος μὲ τὰ ἀγαθὰ τουλάχιστον.—Τι λοιπὸν, Πρωταγόρα; Μήπως λοιπὸν καὶ σύ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ πολὺς κόσμος, μερικὰ εὐχάριστα (τὰ) ὀνομάζεις κακὰ καὶ (μερικὰ) δυσάρεστα (τὰ ὀνομάζεις) ἀγαθὰ; Ἐννοῶ δηλ. τὸ ἐξῆς: Ἄρα γὰρ τὰ εὐχάριστα δὲν (εἶναι) ἀγαθὰ ἐπὶ τὸσον χρόνον, ἐφ' ὅσον (=καθ' ὃ) εἶναι εὐχάριστα, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ, ἂν θὰ προκύβουν ἐξ αὐτῶν διαφορετικὰ ἀποτελέσματα (=μὴ ἐνν. λέγε, εἴτι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο); Καὶ τὰ λυπηρὰ ἐξ ἄλλου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξετιζόμενα δὲν (εἶναι) κακὰ ἐπὶ τὸσον χρόνον, ἐφ' ὅσον (εἶναι) λυπηρὰ;—Δὲν γνωρίζω, Σωκράτη, εἶπεν, ἂν ἐγὼ πρέπει νὰ ἀποκρίνωμαι

τόσον σαφῶς και ὠρισμένως (=οὕτω ἀπλῶς), ὅπως σὺ (μέ) ἐρωτᾷς, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ εὐχάριστα εἶναι ὅλα γενικῶς ἀγαθὰ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἀνιαρά (ὅλα) (εἶναι) κακά· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὄχι μόνον διὰ τὴν παροῦσαν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ και δι' ὄλην τὴν ἄλλην ἰδικὴν μου ζωὴν, ἀσφαλῆστερον δι' ἐμέ εἶναι νὰ ἀπαντήσω ὅτι ὑπάρχουν μερικά μὲν (=εἶσιν ἂ) ἀπὸ τὰ εὐχάριστα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ὑπάρχουν δὲ ἐξ ἄλλου και μερικά ἀπὸ τὰ δυσάρεστα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι κακά, μερικά ὅμως εἶναι (δηλ. και ἀπὸ τὰ εὐχάριστα εἶναι ἀγαθὰ και ἀπὸ τὰ δυσάρεστα εἶναι κακά), και τρίτον μερικά, τὰ ὁποῖα εἶναι οὐδετέρα, δηλ. οὔτε κακά οὔτε ἀγαθὰ.

Εὐχάριστα δέ, εἶπον ἐγώ, δὲν ὀνομάζεις, ὅσα μετέχουν τῆς ἡδονῆς ἢ προκαλοῦν ἡδονὴν; —Βεβαίωτατα, εἶπεν.—“Ὅταν λοιπὸν ἐρωτῶ, ἂν ἡ ἡδονὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ δὲν εἶναι ἀγαθὸν (=ἐρωτῶν τοῖνον τὴν ἡδονὴν αὐτὴν εἰ οὐκ ἀγαθὸν ἐστὶ), τοῦτο ἐννοῶ, ἐάν τὰ εὐχάριστα, ἐφ' ὅσον εἶναι εὐχάριστο, δὲν εἶναι ἀγαθόν.—“Ὅπως ἀκριβῶς σὺ λέγεις, εἶπε, κάθε φορὰν, Σωκράτη, ἄς ἐρευνήσωμεν τὸ πρᾶγμα, και ἐάν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης (μας) (=τὸ σκέμμα) μᾶς φανῇ ὅτι εἶναι σύμφωνον μετὴν λογικῆς, και φαίνεται τὸ ἴδιον τὸ εὐχάριστον και τὸ ἀγαθόν, θὰ συμφωνήσωμεν· εἰ δ' ἄλλως, τότε πλεόν θὰ διαφωνήσωμεν.—Ποῖον λοιπὸν ἐκ τῶν δύο, εἶπον ἐγώ, σὺ θέλεις νὰ διευθύνῃς τὴν ἐρευναν ἢ νὰ ἀναλάβῃς τὴν διεύθυνσιν ἐγώ;

—Δίκαιον (εἶναι) σὺ νὰ (τὴν) ἀναλάβῃς· διότι σὺ και ἔχεις προκαλέσει τὴν συζήτησιν.—⁷ Ἀρὰ γε λοιπὸν, εἶπον ἐγώ, ἐάν ἀκολουθήσωμεν τὴν ἐξῆς περιπὸν ὁδὸν (=τῇ δέ πῃ), εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ καταφανές εἰς ἡμᾶς (αὐτὸ ποῦ ζητοῦμεν); “Ὅπως ἀκριβῶς δηλ. (θὰ εἴνιτο), ἐάν ἕνας (γυμναστικός) προσπαθῶν νὰ μορφώσῃ γνώμην περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου (=σκοπῶν ἀνθρώπου) ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν του ὄψιν διὰ τὴν ὑγείαν του ἢ διὰ κάποιαν ἄλλην ἀπὸ τὰς σωματικὰς του λειτουργίας, ἀφοῦ ἴδῃ τὸ πρόσωπον και τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν του, ἤθελεν εἶπει: «ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἀποκαλύψῃς πρὸς χάριν μου και τὰ στήθη και τὴν ὠμοπλάτην, δεῖξε (αὐτὰ εἰς ἐμέ), διὰ νὰ τὰ ἐξετάσω ἀκριβέστερον»· (ἔτοι) και ἐγώ, τοιοῦτόν τι ἐπιθυμῶ διὰ τὴν ἐρευναν (μας)· ἀφ' οὗ δηλ. διεπίστωσα ἀπὸ τὴν ἀπόκρισίν σου ὅτι τοιουτοτρόπως κρίνεις περὶ τοῦ ἀγαθοῦ και τοῦ εὐχαριστοῦ, ὅπως λέγεις, ἔχω ἀνάγκην (ἢ: θὰ ἤθελον) τοιοῦτόν τι να εἶπω: “Ἐμπρὸς λοιπὸν, Πρωταγόρα, ἀποκάλυψε, παρακαλῶ (=μοι), και εἰς οὗτο τὸ σημεῖον τὸς σκέψεις σου (=και τότε τῆς διανοίας)· τί γνώμην ἔχεις περὶ τῆς ἐπιστήμης; Ποῖον ἐκ τῶν δύο· και δι' αὐτὴν (=και τοῦτο) ἔχεις τὴν ἴδιαν γνώμην, ὅποιαν ἀκριβῶς οἱ πολλοὶ ἀνθρωποὶ ἢ διαφοροετικῆς; “Ἐχουν δὲ οἱ πολλοὶ ἀνθρωποὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην τοιαύτην γνώμην, ὅτι δηλ. (ἢ ἐπιστήμη) δὲν εἶναι ἰσχυρόν (πρᾶγμα) οὔτε πρᾶγμα ἰκανόν νὰ ἠγῆται οὔτε ἰκανόν νὰ ἄρχῃ (=ἡγεμονικόν, ἀρχικόν)· οὔτε σκέπτονται περὶ αὐτῆς ὡς τοιαύτης, ἀλλὰ μολονότι ἢ ἐπιστήμη πολλὰκις εἶναι κτῆμα (=ἐνούσης) τοῦ ἀνθρώπου, (λέγουν αὐτοὶ) ὅτι ἢ ἐπιστήμη δὲν ἐξουσιάζει αὐτόν, ἀλλὰ κάτι ἄλλο, δηλαδὴ ἄλλοτε μὲν θυμός, ἄλλοτε δὲ ἡδονὴ, ἄλλοτε δὲ λύπη, ἐνίοτε δὲ ἔρωσ, πολλὰκις δὲ φόβος (δηλ. τὸ ἀντίθετον τοῦ θάρρους και τῆς ἀνδρείας), φανταζόμενοι τὴν ἐπιστήμην τελείως ὡς ἀνθάροδον, ὅτι ἄγεται και φέρεται ἀπὸ ὅλα γενικῶς τὰ ἄλλα (δηλ. ἀπὸ τὰ ψυχικὰ πάθη). ⁷ Ἀρὰ γε λοιπὸν και σὺ τοιαύτην τινὰ γνώμην ἔχεις περὶ αὐτῆς ἢ (ἔχεις τὴν γνώμην) ὅτι και ὠραῖον εἶναι ἢ ἐπιστήμη κοὶ (τοιοῦτον), ὥστε νὰ ἐξουσιάζῃ τὸν ἀνθρώπον; Και ἐάν βεβαίως γνωρίζῃ κανεὶς τὰ ἀγαθὰ και τὰ κακά, (ἔχεις τὴν γνώμην) ὅτι ἀπὸ τίποτε δὲν ἤθελεν ἐξαναγκασθῆ, ὥστε νὰ πράττῃ ἄλλα τινὰ παρὰ μόνον ἐκεῖνα (=ἢ ἂν=ἢ ἂ ἂν), τὰ ὁποῖα ἢ ἐπιστήμη παραγγέλλει, ἀλλ'· (ἔχεις τὴν γνώμην) ὅτι ἢ ἐπιστήμη (=τὴν φρόνησιν) εἶναι ἰκανὴ νὰ βοηθῇ τὸν ἀνθρώπον (κατὰ τῶν παθῶν ποῦ ἀνεφέρθησαν);

—Και αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχω, ὅποιαν ἀκριβῶς σὺ λέγεις, Σωκράτη, και συγχρόνως ὑπὲρ πάντα ἄλλον και δι' ἐμέ εἶναι ἐντροπὴ νὰ μὴ ὁμο-

λογῶ (=μὴ οὐχὶ φάναί) ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἰσχυρότατον ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. — Ὁρθῶς βεβαίως ἀπαντῶν (=λέγων καλῶς) καὶ ἀληθῆ λέγων (=λέγων ἀληθῆ), εἶπον ἐγώ. Γνωρίζεις λοιπὸν ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι εἰς ἐμὲ καὶ εἰς σέ δὲν πείθονται, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι πολλοί, ἂν καὶ γνωρίζουν τὰ ἄριστα, δὲν θέλουν νὰ (τὰ) πράττουν, ἂν καὶ εἶναι δυνατόν (νὰ τὰ πράττουν), ἀλλ' ὅτι ἄλλα πράττουν. Καὶ ὅσους μέχρι τώρα (=δὴ) ἐγὼ ἠρώτησα ποῖον τέλος πάντων εἶναι τὸ αἴτιον τούτου, λέγουσιν ὅτι πράττουν αὐτὰ (δηλ. ἄλλα καὶ ὄχι τὰ ἄριστα), ὅσοι τὰ πράττουν διότι νικῶνται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἢ τῆς λύπης ἢ διότι κυβερνῶνται ὑπὸ τινος ἐξ ἐκείνων (τῶν παθῶν), διὰ τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου ἐγὼ ὠμίλησα (δηλ. θυμοῦ - ἡδονῆς - ἔρωτος κλπ.). — Πράγματι, εἶπε, καὶ ἄλλα πολλά, νομίζω, Σωκράτη, δὲν λέγουσιν ὀρθῶς οἱ ἄνθρωποι.

— Ἐλα λοιπὸν, προσπάθησε μαζί μου νὰ πείθῃς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ διδάσκῃς τί εἶδους ψυχολογικὸν φαινόμενον εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον παθαίνουν (=ὃ ἐστὶν αὐτοῖς τούτο τὸ πάθος), καὶ τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσιν ἦταν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν (=ὃ φασὶν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἠγῆσθαι) καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου (=καὶ διὰ ταῦτα) λέγουσιν ὅτι δὲν πράττουν τὰ ἄριστα, μολοντί γνωρίζουσιν αὐτὰ (=ἐπεὶ γινώσκουσιν αὐτά). Διότι ἴσως, ἐὰν ἡμεῖς λέγωμεν: ὦ ἄνθρωποι, δὲν λέγετε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἤθελον ἐρωτήσει ἡμᾶς: Πρωταγόρα καὶ Σωκράτη, ἂν αὐτὸ τὸ πάθημά μας (νὰ γνωρίζωμεν δηλ. τὰ ἄριστα κοὶ νὰ μὴ τὰ πράττωμεν), δὲν εἶναι ἦττα ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, τί τέλος πάντων εἶναι καὶ τί παραδέχεσθε σεῖς ὅτι εἶναι αὐτό; Εἶπατε εἰς ἡμᾶς. — Καὶ διατί, Σωκράτη, πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν ἡμεῖς τὴν γνώμην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι λέγουσιν τοῦτο, ὅτι δηλ. τύχει (νὰ λέγουν); — Νομίζω, εἶπον τότε ἐγώ, ὅτι θὰ μᾶς ὑποβοηθήσῃ κάπως (=εἶναι τι ἡμῖν) αὐτὸ (δηλ. ἡ γνώμη τῶν πολλῶν), διὰ νὰ ἐξεύρωμεν προκειμένου περὶ τῆς ἀνδρείας, εἰς ποῖαν σχέσιν εὐρίσκειται πρὸς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς. Ἐὰν λοιπὸν σοῦ φαίνεται ὀρθὸν νὰ ἐμμένῃς εἰς ὅσα πρὸ ὀλίγου συμφωνήσαμεν, δηλ. ἐγὼ νὰ διευθύνω τὴν συζήτησιν, ἀκολούθει με εἰς τὸν δρόμον, διὰ τοῦ ὁποῖου (=ἔπον ἦ) ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι τὸ πρᾶγμα κάλλιστα ἤθελε γίνεαι φανερόν· ἐὰν ὅμως δὲν θέλῃς (νὰ ἐμμένῃς), ἐὰν (εἶναι) εἰς σέ ἄρεστον, ἐγκαταλείψω τὴν συζήτησιν. — Μάλιστα, εἶπεν, ὀρθῶς ὀμιλεῖς· τελειῶνε λοιπὸν (τὴν συζήτησιν), ὅπως ἀκριβῶς (τὴν) ἄρχισες.

Νόημα

Ἐπειδὴ ὁ Πρωτ. ἐν τῷ προηγ. Κεφαλ. δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Σωκρ. περὶ ταυτότητος ἀνδρείας καὶ σοφίας, ὁ φιλόσοφος ἐπιχειρεῖ νῆαν ἀποδείξιν, θὰ προσπαθήσῃ δηλ. νὰ ἀναγάγῃ τὴν οὐσίαν τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὁπότε καὶ ἡ ἀνδρεία ὡς μέρος τῆς ἀρετῆς εἶναι ἐπιστήμη.

Πρὸς τοῦτο ὁ Σωκρ. ταυτίζει τὸ ἥδῦ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ λυπηρὸν μετὰ τοῦ κακοῦ. Ὁ Πρωτ. ὅμως δὲν δέχεται ἀπολύτως τὴν ταυτότητα ταύτην, διότι ἀποβλέπει εἰς τὰ ἀποτελέσματα καὶ διακρίνει τὰ ἡδέα εἰς ἀγαθὰ, κακὰ καὶ οὐδέτερα, τὰ δὲ λυπηρὰ εἰς κακὰ, ἀγαθὰ καὶ οὐδέτερα. Εἰς τὸ ἂν ἡ ἡδονὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀσχέτως τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς εἶναι ἀγαθόν, δὲν ἀπαντᾷ κατηγορηματικῶς—ἀφοῦ διήρσε τὰ ἡδέα εἰς τρεῖς κατηγορίας—, ἀλλὰ λέγει ὅτι θὰ ἀπαντᾷ σύμφωνα μὲ τὴν συζήτησιν, πού θὰ ἀκολουθήσῃ.

Ὁ Σωκράτης—κατὰ παραχώρησιν τοῦ Πρωταγόρου διευθύνων τὴν συζήτησιν—ἐρωτᾷ τὸν σοφιστὴν, ἂν ἀποδέχεται περὶ τῆς ἐπιστήμης τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, ὅτι δηλ. αὕτη δὲν εἶναι ἰσχυρόν, ἀρχικόν καὶ ἡγεμονικόν τοῦ ἀνθρώπου, διότι πολλάκις ἔχει μὲν τὴν ἐπιστήμην ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὕτη δὲν τὸν κυβερνᾷ, ἀλλ' ἠτῆται ἀπὸ διάφορα πάθη, οἷον ἡδονή, λύπη, φόβος, ἔρως

ἢ παραδέχεται τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι τὸ ἀρχικὸν καὶ ἡγεμονικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνεπῶς ὅτι ὁ ἔχων τὴν ἐπιστήμην (γνώσιν) τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν δὲν εἶναι δυνατόν παρά νά πράττῃ ὅ,τι αὐτὴ ἐπιβάλλει; Ὁ Πρωτ. ἀπαντῶν δέχεται ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι τὸ κράτιστον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

Μετὰ τοῦτο ὁ Σωκρ. λέγει ὅτι πολλοὶ γνωρίζοντες τὰ ἄριστα δὲν πράττουν αὐτὰ δικαιολογούμενοι ὅτι νικῶνται ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ δὲν κυβερνῶνται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, παρακαλεῖ δὲ τὸν Πρωταγόραν νά ἐξετάσουν τί ἐν προκειμένῳ συμβαίνει, ἵνα δείξουν εἰς τοὺς πολλοὺς ὅτι ἡ δικαιολογία των ὅτι κρατοῦνται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν δὲν εἶναι ὀρθή. Ὁ Πρωτ. εἰς τοῦτο ἀπαντᾷ ὅτι δὲν πρέπει νά ἐξετάξουν τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, οἱ ὅποιοι συνήθως λέγουν ὅ,τι τύχει. Ἄλλ' ὁ Σωκρ. ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου θά τοὺς βοηθήσῃ διὰ νά προσδιορίσουν τὴν σχέσιν τῆς ἀνδρείας πρὸς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης ἐπιχειρῶν νέαν ἀπόδειξιν διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ἀνδρείας πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ἀρετῆς ἐξετάζει τὴν σχέσιν ἡδῶν—ἀγαθῶν, ἀνιαρῶν—κακῶν. Εἶτα δ' ἐξασφαλίζει τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πρωτ. ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι τὸ κράτιστον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ ἀρχίζει τὴν ἔρευναν τοῦ ἐξῆς ζητήματος: διατί πολλοὶ ἀνθρωποὶ γνωρίζοντες τὰ ἄριστα δὲν πράττουν αὐτὰ ἀλλὰ δικαιολογοῦνται ὅτι κυβερνῶνται ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην.

ΚΕΦΑΛ. ΔΕΥΤ'.—Ἄν λοιπόν, εἶπον ἐγώ, ἤθελον ἐρωτήσῃ πάλιν ἡμᾶς: τί λοιπόν παραδέχεσθε ὅτι εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον ἡμεῖς ἐλέγομεν, «ὑποταγὴν εἰς τὰς ἡδονὰς» (=ἤτιτω εἶναι τῶν ἡδονῶν); Ἐγὼ τοῦλάχιστον θά ἀπῆντων εἰς αὐτοὺς ὡς ἐξῆς: Προσέχετε λοιπόν, διότι θά προσπαθῶσωμεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πρωταγόρας νά σὰς ἐξηγήσωμεν (τὸ πρᾶγμα). Δὲν εἶναι ἀλήθεια, ὅτι βεβαιῶνετε (=ἄλλο τι γὰρ φατέ), ὦ ἄνθρωποι, εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα (δηλ. ἡ ἤτιτά σας ὑπὸ τῶν ἡδονῶν) σὰς συμβαίνει εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις; (Βεβαιῶνετε) π. χ. (=φατέ οἶον) ὅτι πολλαῖς νικῶμενοι ἀπὸ τὰς τροφάς, τὰ ποτὰ καὶ τὰ ἀφροδίσια, διότι προκαλοῦν ἡδονὴν, ζητεῖτε τὰς ἐξ αὐτῶν ἀπολαύσεις [(=φατέ) ὁμως πρᾶττειν αὐτά], ἂν καὶ γνωρίζετε ὅτι οἱ ἀπολαύσεις αὐταὶ εἶναι βλαβεραῖ;—Θά παρεδέχοντο (αὐτό).—Λοιπὸν ἠθέλομεν ἐρωτήσῃ πάλιν αὐτοὺς ἐγὼ καὶ σύ: Κατὰ τί (=πῆ) δὲ λέγετε ὅτι αὐτὰ εἶναι κακά; Ποῖον ἐκ τῶν δύο: Διότι τὴν ἡδονὴν αὐτὴν παρέχουν στιγμιαίαν (κατὰ τὴν στιγμήν τῆς χρησιμοποίησέως των) (=ἐν τῷ παραχρῆμα) καὶ εὐχάριστον εἶναι καθένα ἀπὸ αὐτὰ (τὴν στιγμήν τῆς χρήσεως του=ἐν. ἐν τῷ παραχρῆμα) ἢ διότι ἀργότερα καὶ ἀσθενείας προκαλοῦν καὶ πένιαν καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ προετοιμάζουν τὸ ἔδαφος; Ἡ μήπως καὶ ἂν δὲν προετοιμάζουν τὸ ἔδαφος εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ κακά, ἀλλὰ μόνον κάνουν (τὸν ἄνθρωπον) νά χαίρῃ, ἐν τούτοις θά ἦσαν κακά, διότι ὅπως δὴποτε καὶ καθ' ὁλονδὴποτε τρόπον προκαλοῦν χαρὰν (=ὄ,τι παθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὀνηρῶν); Μήπως, Πρωταγόρα, πιστεύωμεν ὅτι αὐτοὶ ἤθελον δώσει ἄλλην τινὰ ἀπάντησιν ἢ ὅτι αὐτὰ εἶναι κακά ὅχι διότι διεγείρουν στιγμιαίαν ἡδονὴν, ἀλλὰ δι' ὅσα κακά προκαλοῦν κατόπιν, τὰς νόσους δηλ. καὶ τὰ ἄλλα;—Ἐγὼ μὲν νομίζω, εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, ὅτι οἱ περισσότεροὶ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ἤθελον δώσει. — Λοιπόν, ἐπειδὴ προκαλοῦν νόσους, προκαλοῦν λύπας, καὶ ἐπειδὴ προκαλοῦν πένιαν,

προκαλούν λύπας; Θά (τό) παρεδέχοντο, ὡς νομίζω. —Καί ὁ Πρωταγόρας συνεφώνησεν (εἰς) αὐτό). —Εἶναι φανερόν λοιπόν, ὡ ἄνθρωποι, εἰς σᾶς, ὅπως ἰσχυρίζομεθα καί ἐγώ καί ὁ Πρωταγόρας, ὅτι διὰ καμίαν ἄλλην αἰτίαν αὐτά δὲν εἶναι κακά, παρά μόνον διότι καταλήγουν εἰς λύπας καί ἀποστεροῦν ἀπὸ ἄλλας ἡδονάς; Θά (τό) παρεδέχοντο (αὐτό). Ἐμείναμεν σύμφωνοι καί οἱ δύο μας ἐπ' αὐτοῦ (ὅτι δηλ. θά τό παρεδέχοντο). Λοιπόν ἂν ἠθέλομεν ὑποβάλλει πάλιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀντίθετον ἐρώτησιν: ὡ ἄνθρωποι, σεῖς οἱ ὅποιοι λέγετε πάλιν ὅτι (μερικὸ) ἀγαθὰ εἶναι ἀνιάρᾳ, ἀρὰ γε ὡς τοιαῦτα δὲν ἐννοεῖτε π.χ. καί τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις καί τὰς ἐκστρατείας καί τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας, αἱ ὁποῖαι γίνονται καί μὲ καυτηριάσεις καί μὲ ἐγχειρήσεις καί μὲ φάρμακα καί μὲ ἰατρικὴν δίσταν (= *λιμοκτονιών*), διότι αὐτὰ εἶναι μὲν ἀγαθὰ, προξενοῦν ὁμῶς λύπας; —Θά τό παρεδέχοντο. —Ἐμεινόμεν σύμφωνοι (καί ἡμεῖς οἱ δύο). —Ποῖον ἕκ τῶν δύο λοιπόν (συμβαίνει): θεωρεῖτε αὐτὰ ἀγαθὰ διὰ τοῦτο, διότι δηλ. ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ προκαλοῦν τὰς μεγίστας ὀδύνας καί πόνους ἢ διότι ἀργότερον καί ὕγιεινὰ καταστάσεις προέρχονται ἐξ αὐτῶν καί εὐεξία τῶν σωμάτων καί σωτηρία τῶν πόλεων καί ἐπέκτασις τῆς ἡγεμονίας (πόλεων ἐπὶ ἄλλων) (= *καὶ ἄλλων ἀρχαί*) καί πλουτισμοί; —Θά παρεδέχοντο, κατὰ τὴν γνώμην μου, (ὅτι θεωροῦν αὐτὰ ἀγαθὰ, διότι ἀργότερον ἐξ αὐτῶν προέρχονται ὕγιεινὰ καταστάσεις κ.λ.π.). —Συνέπιπτον αἱ γνώμαι καί ἡμῶν τῶν δύο. —Αὐτὰ δὲ εἶναι ἀγαθὰ ἔνεκα ἄλλης τινός αἰτίας ἢ μόνον διότι καταλήγουν εἰς ἡδονάς καί εἰς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς λύπας καί εἰς ἀποτροπὴν αὐτῶν; Ἡ μήπως ἡμπορεῖτε νὰ ἀναφέρετε (= *ἢ ἔχετε λέγειν*) κανένα ἄλλο κριτήριον βάσει τοῦ ὁποίου θεωρεῖτε αὐτὰ ἀγαθὰ παρά μόνον (ὅτι τὰ θεωρεῖτε ἀγαθὰ λαβόντες ὡς κριτήριον) τὰς ἡδονάς καί τὰς λύπας; —Δὲν θά ἡμποροῦσαν νὰ ἀναφέρουν (ἄλλην τινὰ αἰτίαν), κατὰ τὴν γνώμην μου. —Οὕτε καί ἐγὼ νομίζω (ὅτι θά ἡμποροῦσαν αὐτοὶ νὰ εἴπουν ἄλλο τίποτε), εἶπεν ὁ Πρωταγόρας.

—Λοιπόν τὴν μὲν ἡδονὴν ἐπιδιώκετε, διότι εἶναι ἀγαθόν, τὴν δὲ λύπην ἀποφεύγετε, διότι εἶναι κακόν; —Συνεφώνει (ὁ Πρωταγόρας). —Συνεπῶς τοῦτο θεωρεῖτε ὅτι εἶναι κακόν, ἢ λύπη δηλαδὴ, καὶ ἀγαθόν ἢ ἡδονή, διότι καί αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ χαρὰ τότε λέγεται, ὅτι εἶναι κακόν, ὅταν στερῆ (τὸν ἄνθρωπον) ἀπὸ μεγαλύτερας ἡδονάς ἀπὸ ὅσας αὐτὴ (ἢ χαρὰ) παρέχει ἢ (ὅταν) παρασκευάζῃ λύπας μεγαλύτερας ἀπὸ τὰς ἐν αὐτῇ ἡδονάς· ἐπειδὴ, ἂν διὰ κανένα ἄλλον λόγον (= *κατ' ἄλλο τι*) αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν χαρὰν θεωρεῖτε κακόν, καί ἐπειδὴ ἀπεβλέψατε εἰς κανένα ἄλλον σκοπόν, εἰπατέ το (ἢ: δύνασθε νὰ τὸ εἴπετε) καί εἰς ἡμᾶς. Ἄλλὰ δὲν θά ἡμπορέσετε. —Οὕτε ἐγὼ νομίζω, εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, (ὅτι ἡμποροῦν νὰ εἴπουν). Δὲν εἶναι λοιπόν ἀλήθεια πάλιν (= *ἄλλο τι οὖν*) ὅτι καί ὡς πρὸς τὴν λύπην (= *καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι*) (ἰσχύει) ἢ αὐτὴ ἀναλογία; Τότε θεωρεῖτε αὐτὴν τὴν ἴδιαν τὴν λύπην ἀγαθόν, ὅταν ἢ μεγαλύτερας λύπας, ἀπὸ ὅσας αὐτὴ ἢ ἴδια προκαλεῖ, ἀπομακρύνῃ ἢ ὅταν μεγαλύτερας ἡδονάς ἀπὸ τὰς λύπας προετοιμάξῃ; Διότι, ἂν εἰς κανένα ἄλλον σκοπόν ἀποβλέπετε, ὅταν ὀνομάζετε αὐτὴν τὴν λύπην ἀγαθόν, καὶ ὄχι (= *ἢ*) εἰς τὸν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον, ἡμπορεῖτε νὰ (τὸν) εἴπετε εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ δὲν θά ἡμπορέσετε. — Ἀληθῆ, εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, λέγεις. — Πάλιν λοιπόν, εἶπον ἐγώ, ἂν ἤθελαν οἱ ἄνθρωποι μὲ ἐρωτήσει: διὰ ποῖον λοιπόν λόγον περὶ τούτου πολλὰ λέγεις καί κατὰ πολλοὺς τρόπους; Συχωρήσατέ με, θά ἔλεγον ἐγώ.

Διότι πρῶτον μὲν δὲν (εἶναι) εὐκόλον νὰ ἀποδείξω, τί τέλος πάντων εἶναι αὐτό, πού σεις ὀνομάζετε ὑποταγὴν εἰς τὰς ἡδονάς (ἢ: τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κατώτερος ἀπὸ τὰς ἡδονάς). ἔπειτα ἐδῶ στηρίζονται ὅλαι αἱ ἀποδείξεις. Ἄλλ' ἀκόμη καί τώρα ὑπάρχει εὐχέρεια (= *ἔξουσις*) εἰς σᾶς νὰ ἀνακαλέσετε τοὺς ἰσχυρισμοὺς σας (= *ἀναθέσθαι*), ἂν κατὰ τινὰ τρόπον ἡμπορήτε νὰ εἴπετε ὅτι τὸ ἀγαθόν εἶναι κάτι διάφορον τῆς ἡδονῆς ἢ ὅτι τὸ κακόν (εἶναι) κάτι διάφορον τῆς λύπης ἢ σᾶς ἀρ-

κει νά εἶπετε (δτι τὸ ἀγαθὸν εἶναι) τὸ νά περάσῃ κανεὶς τὸν βίον του εὐχάριστον, χωρὶς λύπας; Ἐάν λοιπὸν (αὐτὸ οὖν) εἶναι ἀρκετὸν καὶ δὲν ἤμπορητε νά εἶπετε δτι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ (=ἦ) τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον νά μὴ καταλήγῃ εἰς αὐτὰ (δηλ. τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λύπην), ἀκούσατε, ὅτι κατόπιν αὐτοῦ ἔχω νά οἶμαι εἶπω. Σὰς λέγω δηλ. ὅτι ἂν τοῦτο οὕτως ἔχη, καταντᾶ γελοία ἡ συζητήσις μας, δταν ἰσχυρίζεσθε δτι πολλάκις, μολονότι γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ δτι εἶναι κακὰ, ἐν τούτοις πράττει αὐτὰ, ἐνῶ ἡμπορεῖ νά μὴ τὰ πράττῃ, διότι ἄγεται (ἦ: κυβερνᾶται) ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τυφλώνεται (=ἐκπληκτόμενος) καὶ ἀντιθέτως πάλιν (κατὰ γελοῖον τρόπον) λέγετε δτι, ἂν καὶ γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἀγαθὰ, δὲν θέλει νά τὰ πράττῃ ἕνεκα τῶν στιγμιαίων ἡδονῶν, ἐπειδὴ δηλ. κυριαρχεῖται ὑπ' αὐτῶν.

Νόημα

Ἐκ τῆς Σωκράτης ἤδη προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ κατὰ τὸν ὁποῖον πολλοί, ἐνῶ δύνανται, δὲν πράττουν τὰ βέλτιστα, ἀλλὰ τὰ κακὰ, διότι κυριαρχοῦνται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. Λέγοντες οἱ ἄνθρωποι ὅτι νικῶνται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἐννοοῦν προφανῶς ὅτι πολλάκις, γνωρίζοντας ὅτι ἡδέα τινὰ καταλήγουν εἰς λύπας, ὁμως πράττουν αὐτὰ. Θεωροῦν δηλ. ἡδέα τινὰ ὅτι εἶναι κακὰ ὅχι διότι παρέχουν στιγμιαίαν ἡδονήν, ἀλλὰ διότι καταλήγουν εἰς λύπας, ἤτοι εἰς στέρησιν ἄλλων ἡδονῶν μεγαλύτερων. Καὶ ἀντιστρόφως ἀνιαρὰ τινὰ θεωροῦν ἀγαθὰ, ὅχι διότι προκαλοῦν ταῦτα προσωρινὰς λύπας, ἀλλὰ διότι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν εἶναι εὐάρεστα. Οἱ ἄνθρωποι κατὰ ταῦτα ἐπιδιώκουν τὴν ἡδονὴν ὡς ἀγαθὸν καὶ ἀποφεύγουν τὴν λύπην ὡς κακόν. Μέτρον ἄρα τῶν πράξεων εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη. Τούτων ὁμολογηθέντων ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ὁ Σωκρ. παρατηρεῖ ὅτι εἶναι γελοῖος ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἀνθρώπων, καθ' ὃν πολλάκις, καίτερον γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ, ὁμως πράττει αὐτὰ, διότι κυριαρχεῖται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. Τὴν γελοῖότητα τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ ἀποδεικνύει ὁ Σωκρ. ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Περίληψις

Ἐκ τῆς Σωκρ., ἀποδεικνύων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πάντοτε ἐπιδιώκει τὴν μὲν ἡδονὴν ὡς ἀγαθόν, τὴν δὲ λύπην ἀποφεύγει ὡς κακόν, κρίνει γελοῖον τὸν ἰσχυρισμὸν, καθ' ὃν πολλοὶ γνωρίζοντας καὶ δυνάμενοι νά πράττουν τὰ βέλτιστα, δὲν πράττουν αὐτὰ, ἀλλὰ τὰ κακὰ, διότι κυριαρχοῦνται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ. — Ὅτι δὲ ἡ γνώμη αὐτὴ (=ταῦτα=δτι δηλ. ὁ ἄνθρωπος γνωρίζων τὸ ἀγαθὸν πράττει τὸ κακόν) εἶναι γελοία, θά γίνῃ ὀλοφάνερον, ἂν, ὅπως εἶναι λογικόν (=ἄρα), δὲν χρησιμοποιοῦμεν πολλὰς λέξεις, δηλ. τὰς λέξεις ἡδὺ καὶ ἀνιαρὸν, ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἀλλ' (ἂν), ἐπειδὴ αἱ τέσσαρες αὐταὶ ἔννοιαι (=ταῦτα) ἀπεδείχθη δτι εἶναι δύο, μὲ δύο λέξεις καὶ ὀνομάζωμεν αὐτὰς, πρῶτον μὲν μὲ τὰς λέξεις ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἔπειτα δὲ πάλιν μὲ τὰς λέξεις ἡδὺ καὶ λυπηρόν.

Ἐποῦ λοιπὸν θέσωμεν οὕτην τὴν βάσιν (=θέμενοι οὕτω) ἄς λέγωμεν δτι, ἂν καὶ γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι εἶναι κακὰ, ἐν τούτοις πράττει αὐτὰ. Ἐάν λοιπὸν κανεὶς μᾶς ἐρωτήσῃ διὰ τί, θά εἶπωμεν (δτι πράττει τὰ κακὰ), ἐπειδὴ νικᾶται. Ὑπὸ τίνος (νικᾶται); θά μᾶς ἐρωτήσῃ ἐκεῖνος: εἰς ἡμᾶς τότε πλέον δὲν ἐπιτρέπεται νά εἶπωμεν (δτι νικᾶται) ὑπὸ τῆς ἡδονῆς: διότι ἔχει ἀνταλλάξει (ἢ ἡδονή) τὸ ὄνομα τῆς μὲ ἄλλό, δηλ. τὸ ἀγαθόν. Μὲ αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὄνομα ἄς ἀπαντῶμεν καὶ ἄς

λέγωμεν ὅτι νικώμενος—ὕπο ποίου; θά ἐρωτήσῃ (ὁ συνομιλητής μας). Ὑπό τοῦ ἀγαθοῦ, θά εἰπώμεν μὰ τὸν Δία. Ἄν ὅμως (=οὖν) τύχῃ ἐκεῖνος ποῦ μᾶς ἠρώτησεν νὰ εἶναι ἀστείος (=ὄβρισις), θά ἐγλάσῃ καὶ θά εἴπῃ: ἀληθινὰ εἶναι γελοῖον πράγμα αὐτὸ ποῦ λέγετε, ἐόν πράττη τις κακὰ, μοιλοτότι γνωρίζει, ὅτι εἶναι κακὰ, ἐνῶ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ τὰ πράττῃ (=οὐ δέον=ἐξὸν μὴ πράττειν), διότι νικᾶται ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. Ἄρά γε, θά εἴπῃ, (πράττει αὐτός τὰ κακὰ νικώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν), διότι κατὰ τὴν κρίσιν σας (=ἐν ὑμῖν) δέν εἶναι ἀξία τὰ ἀγαθὰ νὰ νικοῦν τὰ κακὰ ἢ διότι εἶναι ἀξιο; Θά ἀπαντήσωμεν προφανῶς (=φήσομεν ἀποκρινόμενοι δῆλον) ὅτι (πράττει τὰ κακὰ), ἐπειδὴ (τὰ ἀγαθὰ) δέν εἶναι ἀξία (νὰ νικοῦν τὰ κακὰ): διότι, (ἂν ἦσαν ἀξία), δέν θά ἔπραττε τὰ κακὰ (=οὐκ ἂν ἐξημάρτανεν) ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὅποιον λέγομεν ὅτι νικᾶται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. Ἴσως ὅμως θά εἴπῃ: κατὰ τί εἶναι κατώτερα κατὰ τὴν ἀξίαν τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ κακὰ ἢ τὰ κακὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ; Μήπως κατὰ τίποτε ἄλλο παρὰ καθ' ὅσον (=ὄταν) τὰ μὲν κακὰ εἶναι μεγαλύτερα, τὰ δὲ ἀγαθὰ μικρότερα; Ἡ καθ' ὅσον (τὰ μὲν κακὰ) εἶναι περισσότερα, τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι ὀλιγώτερα; Δέν θά δυνηθῶμεν νὰ εἰπώμεν τίποτε ἄλλο παρὰ αὐτό. Εἶναι φανερόν λοιπόν, θά εἴπῃ, ὅτι αὐτὸ ποῦ ὀνομάζετε *ἠττάσθαι* εἶναι τοῦτο, τὸ νὰ λαμβάνῃ δηλ. κανεῖς περισσότερα κακὰ ἀντὶ ὀλιγωτέρων ἀγαθῶν. Αὐτὰ λοιπόν οὕτως (ἔχουν).

Ἄς ἀλλάξωμεν τώρα καὶ ἄς λάβωμεν ἀντιστρόφως τὰς λέξεις *ἠδὺ* καὶ *ἀνιαρόν* δι' αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα καὶ ἄς λέγωμεν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακὰ, τώρα δὲ ἄς λέγωμεν τὰ λυπηρά, ἂν καὶ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι λυπηρά, διότι νικᾶται ὑπὸ τῶν ἡδέων, προφανῶς, ἐπειδὴ (τὰ ἡδέα) δέν εἶναι ἀξία νὰ νικοῦν τὰ λυπηρά. Καὶ εἰς τί ἄλλο θά ἔγκειται ἡ ἀδυναμία τῆς ἡδονῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν λύπην παρὰ εἰς πλεονάσμα ἢ ἔλλειμα τῆς μῆς συγκρινομένης πρὸς τὴν ἄλλην; Τὰ λυπηρά δὲ καὶ τὰ εὐχάριστα ἔχουν αὐτὴν τὴν σχέσιν (= *ταῦτα δ' ἔστιν*), ἐάν γίνωνται μεγαλύτερα καὶ μικρότερα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ περισσότερα καὶ ὀλιγώτερα καὶ δυνατότερα καὶ ἀσθενέστερα. Διότι ἂν κανεῖς ἤθελεν εἶπει: ἀλλὰ, Σωκράτη, διαφέρει πολὺ ἡ στιγμιαία ἡδὺν ἀπὸ τὴν ἀργότερον δημιουργουμένην ἡδὺν καὶ λύπην, ἐγὼ τοῦλάχιστον θά ἔλεγον: μήπως (διαφέρει) ὡς πρὸς τίποτε ἄλλο παρὰ ὡς πρὸς τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην; Διότι δέν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ὡς πρὸς τὸ ὅποιον (ἔχει διαφορὰν). Ἄλλ' ὅπως ἀκριβῶς ἔμπειρος νὰ ζυγίξῃ ἄνθρωπος, ἀφοῦ τοποθετήσῃς ὄλα μαζί (= *συνθεῖς*) τὰ ἡδέα καὶ ὄλα μαζί τὰ λυπηρά καὶ ἀφοῦ βάλῃς εἰς τὴν ζυγαρίαν καὶ τὸ χρονικῶς πλησίον καὶ τὸ χρονικῶς μακρὰν, εἰπέ ποῖα ἐκ τῶν δύο εἶναι περισσότερα. Ἐάν μὲν ζυγίσῃς ἡδέα πρὸς ἡδέα, πρέπει καθὲ φοράν νὰ ἐκλέγῃς τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ περισσότερα: ἐάν δὲ λυπηρά πρὸς λυπηρά (πρέπει καθὲ φοράν νὰ ἐκλέγῃς) τὰ ὀλιγώτερα καὶ τὰ μικρότερα. Ἐάν ὅμως (ζυγίσῃς) εὐχάριστα πρὸς λυπηρά, ἂν μὲν τὰ λυπηρά εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα ἀπὸ τὰ εὐχάριστα (= *ὑπερβάλλεται ὑπὸ τῶν ἡδέων*), ἀδιάφορον ἂν εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα τὰ εὐρισκόμενα χρονικῶς πλησίον ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα χρονικῶς μακρὰν (= *ἐάν τε τὰ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν πόρρω* ἐνν. *ὑπερβάλλεται*) ἢ τὰ εὐρισκόμενα μακρὰν ἀπὸ τὰ πλησίον, αὐτὴν τὴν πράξιν πρέπει νὰ πράττῃ κανεῖς, εἰς τὴν ὅποιαν ἐυπάρχουν τὰ εὐχάριστα (περισσότερα ἀπὸ τὰ δυσάρεστα): ἐάν δὲ τὰ εὐχάριστα (εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα) ἀπὸ τὰ λυπηρά, δέν πρέπει νὰ πράττῃ κανεῖς αὐτὴν τὴν πράξιν. Μήπως, ὦ ἀνθρώποι, θά ἔλεγον, αὐτὰ ἔχουν κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον; Γνωρίζω ὅτι δέν θά ἠδύναντο νὰ εἴπουν ὅτι (αὐτὰ ἔχουν) κατ' ἄλλον τρόπον. Τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχε καὶ ἐκεῖνος (δηλ. ὁ Πρωταγόρας).

Ἄφοῦ λοιπόν αὐτὸ ἔτσι εἶναι, εἰς τοῦτο θά εἴπω, ἀπαντήσατέ μου: φαίνονται εἰς σᾶς διὰ τῆς ὀράσεως (= *τῇ ὄψει*) τὰ αὐτὰ μεγέθη ἀπὸ κοντὰ μὲν μεγαλύτερα, ἀπὸ μακρὰν δὲ μικρότερα ἢ ὄχι; Θά εἴπουν ναί. Καὶ τὰ ἔχοντα τὸ αὐτὸ πάχος καὶ τὰ ἔχοντα τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ὀ-

μοίως (σὰς φαίνονται); Καί αἱ φωναὶ αἱ ἐξ ἴσου ἰσχυραὶ ἀπὸ κοντὰ μὲν μεγαλύτεραι, ἀπὸ μακρὰν δὲ μικρότεραι; Ἐὰν λοιπὸν ἐξ αὐτοῦ ἐξηρτάτο ἡ εὐτυχία ἡμῶν, δηλ. εἰς τὸ νὰ προτιμῶμεν μὲν τὰ μεγάλα μῆκη, νὰ ἀποφεύγωμεν δὲ τὰ μικρά, ποῦ θὰ ἤδυνάμεθα νὰ εὐρώμεν τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς μας; Ἄρα γε ἡ ἐπιστήμη τῆς μετρήσεως ἢ ἡ ὀπτική ἀπάτη; Ἡ μῆψως αὕτη μὲν θὰ μᾶς ἤπάτα (δηλ. ἡ ὀπτική ἐντύπωσις) καὶ θὰ μᾶς ἔκαμνεν νὰ ἐκλαμβάνωμεν πολλὰς φορὰς τὰ αὐτὰ πράγματα διαφοροτρόπως καὶ ἄνω καὶ κάτω καὶ νὰ μειανοοῦμεν διὰ τὰς πράξεις μας καὶ διὰ τὰς προτιμήσεις μας τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν, ἢ δὲ ἐπιστήμη τῆς μετρήσεως θὰ καθίστα ἀνίκανον αὐτὴν τὴν ἀπατηλὴν εἰκόνα (=τοῦτο τὸ φάντασμα) τῶν αἰσθήσεων νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ, φανερώσασα δὲ τὴν ἀλήθειαν θὰ ἔβιδε τὴν ἡσυχίαν εἰς τὴν ψυχὴν μένουσαν ἀκλόνητον ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ θὰ μᾶς ἔσωζε τὴν ζωὴν; — Ἄρα γε θὰ παρεδέχοντο οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην (ἂν δηλ. ἐκ τούτου ἐξηρτάτο ἡ εὐτυχία μας) διὲν ἡ μετρητικὴ τέχνη δύναται νὰ σώζῃ ἡμᾶς ἢ ἄλλη τις; — Παρεδέχετο (ὁ Πρωταγόρας διὲν οἱ ἄνθρωποι θὰ ὠμολόγουν διὲν θὰ μᾶς ἔσωζεν ἢ μετρητικὴ). — Τί δέ; Ἐὰν ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς μας ἐξηρτάτο ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ περιττοῦ καὶ τοῦ ἀρτίου, ἂν δηλ. ἡμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκλέγωμεν (=ἔδει ἐλεῖσθαι) ἄλλοτε μὲν τὸ περισσώτερον, ἄλλοτε δὲ τὸ ὀλιγώτερον, ἢ οὗτο τὸ ἴδιον ἐν συγκρίσει πρὸς ἑαυτὸ (δηλ. περιττὸν πρὸς περιττὸν καὶ ἄριον πρὸς ἄριον) ἢ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄλλο, εἴτε ἤθελεν εἶναι (τοῦτο) κοντὰ εἴτε μακρὰν, τί πράγμα θὰ ἔσωζε τὴν ζωὴν μας; Ἄρα γε δὲν θὰ τὴν ἔσωζεν ἡ ἐπιστήμη; Καὶ ἄρα γε δὲν θὰ τὴν ἔσωζεν κάποια μετρητικὴ τέχνη, ἀφοῦ ἀκριβῶς αὕτη ἀσχολεῖται μὲ τὰ μεγαλύτερα καὶ μικρότερα ποσά; Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ τοῦ περιττοῦ καὶ τοῦ ἀρτίου, ἄρα γε (θὰ εἶναι αὕτη) ἄλλη τις τέχνη ἢ ἡ ἀριθμητική; Ἐὰν οὐκ εἴδοντες μᾶζι μας οἱ ἄνθρωποι ἢ ἔδει; — Παρεδέχετο καὶ ὁ Πρωταγόρας διὲν θὰ συνεφώνουν. — Ἐχει καλῶς, ὦ ἄνθρωποι. Ἄφοῦ ὁ μῶς ἔχομεν παραδεχθῆ (=ἐφάνη ἡμῖν) διὲν ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς μας ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ἐκλογὴν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης, δηλ. τοῦ περισσώτερου καὶ τοῦ ὀλιγώτερου, τοῦ μεγαλύτερου καὶ τοῦ μικρότερου καὶ τοῦ πλησιέστερου καὶ μακρότερον εὐρισκομένου, ἄρα γε (ἡ ἐκλογὴ αὕτη) δὲν εἶναι φανερόν (διὲν εἶναι) μετρητικὴ, ἀφοῦ εἶναι ἔρευνα (=οὐκ εἴδω) περὶ ὑπερβολῆς καὶ ἐνδείας καὶ ἰσοτήτος ἡδονῆς πρὸς λύπην καὶ λύπης πρὸς ἡδονὴν (=πρὸς ἀλλήλας); Καὶ ἄρα ἀνάγκη. — Ἄφοῦ δὲ εἶναι μετρητικὴ (ἡ ἐκλογὴ αὕτη) εἶναι κατ' ἀνάγκην, ὡς νομίζω (=δήπου), τέχνη καὶ ἐπιστήμη. — Ἐὰν συμφωνήσουν. — Ποία μὲν λοιπὸν τέχνη καὶ ἐπιστήμη εἶναι αὕτη, ἄλλοτε θὰ ἐξετάσωμεν· διὲν δὲ εἶναι ἐπιστήμη, τόσον μόνον εἶναι ἀρκετὸν ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ποῦ σὰς ὀφείλομεν (=δεῖ ἀποδείξαι) ἐγὼ καὶ ὁ Πρωταγόρας εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων, διὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἠρωτήσατε. ἠρωτήσατε δέ, ἂν ἐνθυμῆσθε, ὅταν ἡμεῖς συνεφωνοῦμεν μεταξὺ μας διὲν τίποτε δὲν εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἐνυπάρχη, καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης γενικῶς ἰὼν ἄλλων, διὲν αὕτη (ἡ ἐπιστήμη) πάντοτε κυριαρχεῖ· σεις ὁμως, ὡς γνωστὸν (=δή), ὑπεστηρίζατε διὲν ἡ ἡδονὴ πολλὰκις κυριαρχεῖ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁποῖος γνωρίζει τὰ βέλτιστα (=τοῦ εἰδότος)· ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς δὲν συνεφωνοῦμεν μᾶζι σας, διὲν αὐτὸ μᾶς ἠρωτήσατε: Πρωταγόρα καὶ Σωκράτη, ἂν αὐτὸ τὸ πάθημα δὲν εἶναι ὑποταγὴ εἰς τὰς ἡδονάς, τί τέλος πάντων εἶναι καὶ τί ἰσχυρίζεσθε σεις διὲν εἶναι αὐτό; Εἶπατε εἰς ἡμᾶς. Ἐὰν μὲν λοιπὸν τότε ἀμέσως (δηλ. ὅταν ἠρωτήσατε) σὰς ἐλέγομεν διὲν εἶναι ἀμάθεια, θὰ ἐγελούσατε εἰς βάρος μας· τῶρα ὁμως, ἂν γελᾶτε εἰς βάρος μας θὰ γελᾶσατε καὶ εἰς βάρος τῶν ἑαυτῶν σας. Διὲν (καθὼς ἐγὼ καὶ ὁ Πρωταγόρας, ἔτοι) καὶ σεις ἔχετε παραδεχθῆ διὲν οἱ ἀποτυγχάνοντες εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν λύπῶν ἀποτυγχάνουν ἐλλείψει ἐπιστήμης. Αὐτὰ ὁμως, δηλ. αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λύπαι) εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ. Καὶ οὐκ ἄλλο μόνον ἐλλείψει ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐπὶ πλεον ἔχετε ὁμολογήσει προη-

γουμενως δτι (ἀποτυγχάνοντες ἀποτυγχάνου) ἔλλειψει μετρητικῆς. Ἡ πρᾶξις ὁμως, ἡ ὁποία πράττεται ἐσφαλμένως ἔλλειψει ἐπιστήμης, γνωρίζετε, νομίζω (=που), και σεις οἱ ἴδιοι δτι ἔνεκα ἀμαθείας πράττεται. Ὡστε αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ νικᾶται κανεὶς ἀπὸ τὰς ἡδονάς, ἡ μεγιστὴ δηλ. ἀμάθεια αὐτῆς δὲ (τῆς νόσου) ὁ Πρωταγόρας οὗτος ἐδῶ ἰσχυρίζεται δτι εἶναι ἰατρός και ὁ Πρόδικος και ὁ Ἴππίας σεις ὁμως, ἐπειδὴ νομίζετε δτι ἡ ἀμάθεια εἶναι κάτι ἄλλο, οὔτε οἱ ἴδιοι (ἔρχεσθε πρὸς αὐτοῦ.) οὔτε τὰ παιδιά σας στέλλετε εἰς τοὺς διδασκάλους τούτων τῶν πραγμάτων (δηλ. αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης), αὐτοὺς ἐδῶ δηλ. τοὺς σοφιστὰς, διότι κατὰ τὴν γνώμην σας (ἡ ἐπιστῆμη αὐτῆ τοῦ νὰ μὴ νικᾶται κανεὶς ἀπὸ τὰς ἡδονάς) δὲν εἶναι διδακτῆ, ἀλλά, ἐπειδὴ τοιγκουνεύεσθε τὰ χρήματα και (ἐπειδὴ) δὲν δίδετε χρήματα εἰς αὐτούς, γίνεσθε στίτιοι βλάβης (ἢ: δημιουργεῖτε δυστυχίαν) (=κακῶς πράττετε) και εἰς τοὺς ἑαυτοὺς σας και εἰς τὴν πόλιν (διότι ἡ πολιτεία δὲν ἀποκτᾷ ἀγαθοὺς πολίτας).

Νόημα

Ὁ Σωκράτης, ἀποδεικνύων γελοῖον τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν πολλῶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πολλάκις νικώμενος ὑπὸ τῶν ἡδονῶν πράττει τὸ κακόν, μολονότι γνωρίζει δτι εἶναι κακόν, λέγει: ἀφοῦ ἀπεδείχθη ὅτι ἀγαθόν=ἡδὺ και κακόν=λυπηρόν και ἐπίσης ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπιδιώκει τὸ ἡδύ, δηλ. τὸ ἀγαθόν, και ἀποφεύγει τὸ λυπηρόν, δηλ. τὸ κακόν, ἔπεται ὅτι μέτρον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων εἶναι ἡ ἡδονή και ἡ λύπη. Κατὰ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πράττῃ πράξεις παρεχούσας περισσοτέραν ἡδονὴν και ὀλιγωτέραν λύπην. Τὸ ὅτι διαφέρει ἡ παραρχήμα ἡδονῆ τῆς μετὰ χρόνον τοιαύτης δὲν ἔχει σημασίαν, διότι ἡ διαφορά εἶναι ποσοτικὴ και οὐχὶ ποιοτικὴ. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ σωτηρία τοῦ βίου μας ἔγκειται εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πλειόνων και μεγαλύτερων ἡδέων. Πρὸς τοῦτο ὁμως ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μετρητικῆς, ἵνα μὴ ἀπατηθῶμεν. Ἡ μετρητικὴ δὲ εἶναι τέχνη και ἐπιστῆμη. Ἡ ἀπάντησις πλέον πρὸς τὴν προβληθεῖσαν γνώμην τῶν πολλῶν εἶναι εὐκόλος: Οἱ λέγοντες ὅτι πράττουν τὸ κακόν νικώμενοι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, μολονότι γνωρίζουν ὅτι εἶναι κακόν, ὁμολογοῦν ὅτι πράττουν τὸ κακόν δι' ἔλλειψιν τῆς μετρητικῆς ἐπιστήμης, ἣτις, ἂν τὴν εἶχον, θὰ ἐδείκνυεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι προτιμοῦν τὰς ὀλιγωτέρας και ὄχι τὰς περισσοτέρας ἡδονάς. Τῆς ἐπιστήμης ταύτης διδασκαλοὶ, λέγει ὁ Σωκράτης, εἶναι, ὡς ἰσχυρίζονται, οἱ παριστάμενοι σοφισταὶ και πρὸς αὐτοὺς θὰ συμβεβούλευε τοὺς πολλοὺς νὰ καταφεύγουν, ἵνα θεραπεύσων τὴν ἀμάθειάν των, ἣτις γίνεται αἰτία νὰ νομίζουν ὅτι ἠττώονται πολλάκις ὑπὸ τῶν ἡδονῶν.

Περίληψις

Ἡ γνώμη τῶν πολλῶν ὅτι πολλάκις ὁ ἄνθρωπος ἠττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδονῶν πράττει τὸ κακόν δεικνύεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους—συμφωνούντος και τοῦ Πρωταγόρου—ἐσφαλμένη. Ὑποταγὴ εἰς τὰς ἡδονάς εἶναι ἀπλῶς ἔλλειψις ἐπιστήμης. Τῆς ἐπιστήμης ἔχει ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ὀρθὴν ἐκλογὴν μεταξὺ ἡδέος=ἀγαθοῦ και ἀνιαροῦ=κακοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΔΗ'.—Αὐτὰ μὲν θὰ εἶχομεν ἀπαντήσῃ εἰς τοὺς πολλοὺς. Τώρα δὲ σὰς πλέον μαζί με τὸν Πρωταγόραν, Ἴππία και Πρόδικε, ἐρωτῶ—ἄς μετέχετε πλέον και σεις εἰς τὴν συζήτησιν: ποῖον ἐκ τῶν δύο, νομίζετε δτι λέγω πράγματα ἀληθῆ ἢ δτι ψεύδομαι.—Ἀληθέστατα ἐφαίνοντο εἰς ὄλους δτι ἦσαν, ὅσα εἶχον λεχθῆ.—Συμφωνεῖτε λοιπόν, εἰπον ἐγώ, δτι τὸ μὲν ἡδὺ εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀνιαρόν κακόν. Τὴν διάκρισιν δὲ τῶν συνωνύμων, ποῦ κάμνει ὁ Πρόδικος, δὲν τὴν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν.

διότι εἴτε ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε εὐάρεστον εἴτε δι' οἰονδήποτε λόγον καὶ καθ' οἰονδήποτε τρόπον σοῦ ἀρέσει νὰ ὀνομάζῃς τὰ τοιαῦτα, ἄριστε Πρόδικε, μὲ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν νὰ μοῦ ἀποκριθῆς ἀπαντῶν εἰς ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον θέλω νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς (ἂν δηλ. ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, εἶναι τὸ αὐτό).—Γελάσας λοιπὸν ὁ Πρόδικος συνεφώνησεν, (συνεφώνησαν δὲ) καὶ οἱ ἄλλοι (ὅτι ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, ἀνιαρὸν καὶ κακὸν ταυτίζονται).

Καὶ περὶ τοῦ ἐξῆς λοιπὸν, εἶπον ἐγώ, τί γνώμην ἔχετε; "Οἷαι γενικῶς αἱ πράξεις αἱ ὅποιαι ἐτιδιώκουν αὐτὸν τὸν σκοπὸν, νὰ ζῶμεν δηλ. ἀλύπως καὶ ἡδέως, ἄρα γε δὲν εἶναι ὠραῖαι; Καὶ τὸ ὠραῖον ἔργον δὲν εἶναι καὶ ἀγαθόν καὶ ὠφέλιμον;—Συνεφώνουν.—Ἐὰν συνεπῶς, εἶπον ἐγώ, τὸ ἡδὺ εἶναι ἀγαθόν, οὐδεὶς ὑπάρχει, ὁ ὅποιος, ἐνῶ γνωρίζει ἢ πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν ἄλλα καλλίτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια κάμνει, καὶ ὅτι συγχρόνως εἶναι αὐτὰ κατορθωτά, ἐν τούτοις (=ἔπειτα) κάμνει αὐτὰ, ἐνῶ ἤμπορεῖ νὰ πράττῃ τὰ καλλίτερα· ὅπως δὲ αὐτὸ, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κατώτερος ἑαυτοῦ (=τοῦτο τὸ ἦντω εἶναι αὐτοῦ) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀμάθεια, ἔτσι καὶ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἀνώτερος ἑαυτοῦ (=κρείττω εἶναι αὐτοῦ) τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ σοφία (δηλ. κατώτερος ἑαυτοῦ=νὰ νικᾷται ἀπὸ τὰς ἡδονάς, ἀνώτερος ἑαυτοῦ=νὰ κυριαρχῆ τῶν ἡδονῶν).—"Οἷαι ἦσαν σύμφωνοι. Καὶ τί λοιπὸν; Ἀμάθειαν ἄρα γε τὸ τοιοῦτον ὀνομάζετε, τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς σφαλερὰς γνώμας καὶ νὰ διατελῇ ἐν πλάνῃ (=ἐπεῦσθαι) περὶ τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια;—Καὶ εἰς τοῦτο ὅλοι ἦσαν σύμφωνοι.—Συμβαίνει λοιπὸν τίποτε ἄλλο, εἶπον ἐγώ, ἢ τὰ κακὰ τοῦλάχιστον κανεὶς δὲν πράττει μὲ τὴν θέλησίν του οὔτε (πράττει ἐκουσίως) ἐκεῖνα, τὰ ὅποια νομίζει ὅτι εἶναι κακὰ, οὔτε αὐτὸ, καθὼς φαίνεται, συμβιβάζεται μὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, νὰ θέλῃ δηλ. νὰ πράττῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια πιστεύει ὅτι εἶναι κακὰ, ἀντὶ (νὰ κάμνῃ ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι) ἀγαθὰ· καὶ ὅταν κανεὶς εὐρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ δύο κακὰ τὸ ἕνα, κανεὶς δὲν θὰ ἐκλέγῃ τὸ μεγαλύτερον, ἐνῶ ἤμπορεῖ (=ἔξω) (νὰ ἐκλέξῃ) τὸ μικρότερον.—Εἰς ὅλα γενικῶς αὐτὰ ὅλοι ἐμένομεν σύμφωνοι.—Τί λοιπὸν; εἶπον ἐγώ. Ὀνομάζετε κάτι δέος καὶ φόβον; Καὶ ἄρα γε (ὀνομάζετε) δέος καὶ φόβον ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιον ἐγώ (ὀνομάζω); (Πρὸς σὲ ἀπευθύνομαι), Πρόδικε. Αὐτὸ (ποῦ ὀνομάζω δέος καὶ φόβον) λέγω ὅτι εἶναι κάποια προσδοκία κακοῦ εἴτε τὸ ὀνομάζετε φόβον εἴτε δέος.—Ὁ Πρωταγόρας μὲν καὶ ὁ Ἰππίας συνεφώνουν ὅτι δέος καὶ φόβος αὐτὸ εἶναι, ὁ Πρόδικος δὲ μὴ (εἶχε τὴν γνώμην ὅτι αὐτὸ εἶναι) δέος, φόβος δὲ μὴ ὄχι.—Ἄλλο δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει (καθόλου ἢ διακριτικῶς τῶν συνωνύμων), Πρόδικε, εἶπον ἐγώ· τὸ ἐξῆς ὅμως (μᾶς ἐνδιαφέρει)· ἂν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα εἶναι ἀληθῆ, ἄρα γε θὰ θελήσῃ κανεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων νὰ πράττῃ αὐτὰ, τὰ ὅποια φοβεῖται, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν (νὰ πράττῃ) ἐκεῖνα, τὰ ὅποια (δὲν φοβεῖται); Ἡ (μὴπως) αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον κατόπιν τῶν ὄσων ἔχομεν παραδεχθῆ; Διότι ὅσα φοβεῖται ἔχομεν παραδεχθῆ (=ὡμολογῆται ἠγείσθαι) ὅτι εἶναι κακὰ· ἐκεῖνα δὲ τὰ ὅποια εἶναι κακὰ (ἔχομεν μείνει σύμφωνοι) ὅτι οὔτε τὰ πράττει κανεὶς (=οὔτε ἰέναι) οὔτε τὰ λαμβάνει ἐκουσίως.—Καὶ εἰς αὐτὰ ὅλοι ἐμένον σύμφωνοι.

Νόημα

Πρωταγόρας, Ἰππίας καὶ Πρόδικος ἀσμένως ἐδέχθησαν τὸ ἐν Κεφαλ. 37 συμπέρασμα τοῦ Σωκράτους, θεωρήσαντες ὅτι ὁ λόγος του κατέληξεν εἰς ἐπιχρότησιν τῆς σοφιστικῆς. Συνεχίζων ἤδη ὁ φιλόσοφος καὶ ἀνακεφαλιαιῶνων τὰ συμπεράσματά του ὅτι τὸ ἡδὺ ταυτίζεται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀνιαρὸν πρὸς τὸ κακόν, τονίζει ὅτι οὐδεὶς, γνωρίζων τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ, θὰ πράττῃ τὸ κακὸν καὶ πᾶς γνώστης τῶν τοιούτων, προκειμένης ἐκλογῆς μεταξὺ δύο κακῶν, θὰ πράττῃ τὸ μικρότερον. Οὐδεὶς ἄρα ἐκὼν εἶναι κακός. Τὸ κακὸν πράττει

μόνον ὁ στερούμενος ἐπιστήμης, ὁ ἀμαθής. Γενικὴ συμφωνία ἐπεκράτησεν ἐπ' αὐτῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σωκράτης προχωρῶν εἰς τὸ κύριον θέμα του, δηλ. τὴν ἀπόδειξιν ταυτοτήτος τῆς ἀνδρείας καὶ σοφίας, ὀρίζει τὰς ἐννοίας φόβον καὶ δέος ὡς προσδοκίαν κακοῦ.

Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ φόβος κατὰ τὰ ἀνωτέρω συμφωνηθέντα εἶναι κακόν, ἔπεται ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐκουσίως ἐπιχειρεῖ πράγματα προκαλοῦντα τὸν φόβον, διότι τοῦτο θά ἦτο ἀμάθεια. Καὶ ἐπὶ τούτου πάντες συμφωνοῦν.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων ἐν Κεφαλ. 37 ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδεὶς ἐκουσίως πράττει τὸ κακόν. Καθορίζων δὲ περαιτέρω τὴν ἐννοίαν τοῦ φόβου καὶ συμπεραίνων ὅτι ὁ φόβος εἶναι κακόν, ἐξάγει πάλιν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκουσίως οὐδεὶς αἰσθάνεται φόβον. Τοῦτο δέχονται οἱ παριστάμενοι σοφισταί.

ΚΕΦΑΛ. ΔΘ'.—Τούτων οὕτως ἐχόντων (ἧ: ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τούτων) (=ὕποκειμένων), εἶπον ἐγώ, Πρόδικε καὶ Ἰππία, ἀπολογοῦμενος ἄς διευκρινήσῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Πρωταγόρας οὗτος ἐδῶ, πῶς εἶναι ὀρθά, ὅσα κατ' ἀρχὰς ἀπεκρίθη, ὄχι δηλ. ἐκείνα τὰ ὅποια ἀπεκρίνετο πρῶτα πρῶτα (=παντάπαι προῶτον)· διότι τότε μὲν ἐκ τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς, τὰ ὅποια εἶναι πέντε, ἰσχυρίζετο ὅτι κανὲν δὲν εἶναι τοιοῦτον, ὅποιον τὸ ἄλλο, ἀλλ' ὅτι τὸ καθένα ἔχει τὴν ἰδικήν του δύναμιν· δὲν ἐννοῶ ὁμῶς αὐτά, ἀλλ' ὅσα κατόπιν εἶπεν. Ἔλεγε δηλ. ὑστερον ὅτι τὰ μὲν τέσσαρα μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι πολὺ ὁμοία μεταξύ των, ἀλλ' ὅτι τὸ ἕν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα, δηλ. ἡ ἀνδρεία· εἶπε δὲ ὅτι θά ἀντιληφθῶ (τὴν διαφορὰν αὐτὴν) προβάλλων τὴν ἐξῆς ἀπόδειξιν: θά εὕρησθαι δηλ., (εἶπε), Σωκράτη, ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀνοσιώτατοι καὶ ἀδικῶτατοι καὶ ἀκολαστότατοι καὶ ἀμαθέστατοι, ἀλλὰ ἀνδρειότατοι· ἀπὸ αὐτὸ θά ἀντιληφθῆς ὅτι ἡ ἀνδρεία διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς· καὶ ἐγὼ εὐθὺς τότε πολὺ ἐθαύμασα τὴν ἀπάντησιν (του) καὶ ἀκόμη περισσότερο (τὴν θαυμάζω) τώρα μετὰ τὴν λεπτομερῆ συζήτησιν, ποῦ ἕκαμα μαζί σας. Ἠρώτησα λοιπὸν τότε (=δὲ) αὐτόν, ἂν τοὺς ἀνδρείους ὀνομάξῃ θορραλέους. Ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησεν «ὄχι μόνον θορραλέους, ἀλλὰ καὶ ριψοκινδύνους». Ἐνθυμῆσαι, εἶπον, Πρωταγόρα, ὅτι αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ἔβιδες;—Τὸ ὠμολογοῦσε.—Ἔλα λοιπὸν, εἶπον τότε ἐγώ, εἰπέ εἰς ἡμᾶς, εἰς ποία ἐννοεῖς ὅτι εἶναι ριψοκινδύνοι οἱ ἀνδρείοι; Ἀλήθεια εἰς ἐκείνα ἀκριβὸς εἰς τὰ ὅποια καὶ οἱ δειλοὶ;—Ὅχι, εἶπεν.—Εἰς ἄλλα λοιπόν;—Ναί, εἶπε.—Ποῖον ἐκ τῶν δύο λοιπόν, οἱ μὲν δειλοὶ ἐπιχειροῦν (=ἐρχονται) τὰ ἀκίνδυνα, οἱ δὲ ἀνδρείοι τὰ προκαλοῦντα φόβον;—Ἔτσι λέγεται βεβαίως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, Σωκράτη.—Ἀληθῆ, εἶπον ἐγώ, λέγεις· δὲν ἔρωτῶ ὁμῶς αὐτό, ἀλλ' (ἔρωτῶ) σὺ ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα λέγεις ὅτι εἶναι ριψοκινδύνοι οἱ ἀνδρείοι. Ἄρα γε εἰς τὰ προκαλοῦντα φόβον (=δεινά), μολοντί γνωρίζουν ὅτι προκαλοῦν φόβον, ἢ εἰς τὰ μὴ προκαλοῦντα φόβον;—Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως (δηλ. ὅτι ριψοκινδυνεύουν εἰς τὰ προκαλοῦντα φόβον, ἂν καὶ γνωρίζουν ὅτι προκαλοῦν φόβον) σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἔλεγε, ἀπεδείχθη πρὸ ὀλίγου ὅτι εἶναι ἀδύνατον.—Καὶ εἰς αὐτό, εἶπον ἐγώ, λέγεις τὴν ἀλήθειαν. Ὡστε, ἂν αὐτὸ ὀρθῶς ἀπεδείχθη, οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ, ὅσα νομίζει ὅτι προκαλοῦν φόβον, διότι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κατώτερος ἑαυτοῦ (δηλ. τὸ νὰ νικᾷται κανεὶς ἀπὸ τὰς ἑδονάς) ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι ἀμάθεια.—Τὸ παρεδέχετο.—Ἀλλ' ὁμῶς ὅλοι ἐπιχειροῦν αὐτά, εἰς τὰ ὅποια ἔχουν ἄρρος, καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρείοι καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τοῦλάχιστον τὰ αὐτά πράττουν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρείοι.

Ἄλλ' ὅμως, Σωκράτη, εἶπεν, ἐκεῖνα τὰ ὅποια πράττουν οἱ δειλοὶ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια πράττουν οἱ ἀνδρεῖοι, εἶναι ὅλως ἀντίθετα. Εἰς τὸν πόλεμον π. χ. (= αὐτίκα) ἄλλοι μὲν θέλουν νὰ πηγαίνουν, ἄλλοι ὅμως δὲν θέλουν.—Ποῖον ἐκ τῶν δύο, εἶπον ἐγώ, διότι εἶναι ὠραῖον πρᾶγμα τὸ νὰ πηγαίνουν ἢ ὄχι;—(Διότι εἶναι) ὠραῖον, ἀπήντησε.—Λοιπὸν, ἂν βεβαίως (εἶναι) ὠραῖον, παρεδέχθημεν εἰς τὰ προηγούμενα (ὅτι εἶναι) καὶ ἀγαθόν· διότι ἀπολογήσαμεν ὅτι ὅλοι ἐν γένει αἱ ὠραῖαι πράξεις εἶναι καὶ ἀγαθαί.—Ἀληθῆ λέγεις καὶ ἐγὼ βεβαίως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω πάντοτε.

Ὅρθως βεβαία, εἶπον ἐγώ. Ποῖοι ὅμως λέγεις ὅτι δὲν θέλουν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν πόλεμον, ἂν καὶ (ὁ πόλεμος) εἶναι ὠραῖον καὶ συνεπῶς (=καὶ) ἀγαθόν;—Οἱ δειλοί, ἀπήντησε.—Λοιπὸν, εἶπον ἐγώ, ἂν βεβαίως (εἶναι) ὠραῖον καὶ ἀγαθόν, (τὸ νὰ πηγαίνῃ κανεὶς εἰς τὸν πόλεμον), εἶναι καὶ ἡδύ;—Ἐπ' αὐτοῦ βεβαίως (=οὖν) ἔχομεν συμφωνήσει, εἶπε.—Ἄρα γε λοιπὸν οἱ δειλοὶ, μολοντι γνωρίζουν, (ὅμως) δὲν θέλουν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ ὠραιότερον καὶ τὸ ἀγαθώτερον καὶ τὸ εὐχαριστότερον;—Ἄλλ' ἂν, εἶπε, παραδεχθῶμεν καὶ αὐτό, θὰ ἀναιρέσωμεν (=διαφθεροῦμεν) τὰς προηγουμένας ὁμολογίας (μας).—Τι δὲ (πράττει) ὁ ἀνδρεῖος;—Δὲν πηγαίνει εἰς τὸ ὠραιότερον καὶ τὸ ἀγαθώτερον καὶ τὸ εὐχαριστότερον;—(Εἶναι) ἀνάγκη, εἶπε, νὰ (τὸ) παραδέχωμαι. Λοιπὸν γενικῶς οἱ ἀνδρεῖοι δὲν φοβοῦνται φόβους αἰσχροῦς, ὅταν φοβοῦνται, καὶ δὲν ἔχουν θάρρος δι' αἰσχρὰ πράγματα; Ἀληθῆ (λέγεις), εἶπε.—Ἐὰν δὲ δὲν (εἶναι) αἰσχρὰ, ἄρα γε δὲν (εἶναι) ὠραῖα;—(Το) παρεδέχετο.—Ἐὰν δὲ (εἶναι) ὠραῖα, (εἶναι) καὶ ἀγαθαί;—Ναί.—Λοιπὸν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι (τρελλοὶ) τούναντιον καὶ δι' αἰσχροῦς φόβους φοβοῦνται καὶ δι' αἰσχρὰ πράγματα ἔχουν θάρρος; (Τὸ) παρεδέχετο.—ἔχουν δὲ θάρρος διὰ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ἐξ αἰτίας ἄλλου τινός ἢ ἐξ αἰτίας ἀγνοίας καὶ ἀμαθείας;—Ἔτσι εἶναι, εἶπε.—Τί λοιπὸν; Αὐτὸ ἕνεκα τοῦ ὅποιου οἱ δειλοὶ εἶναι δειλοὶ δειλίαν ἢ ἀνδρείαν ὀνομαζεῖς;—Δειλίαν, εἶπε, ἐγὼ τούλάχιστον (τὸ ὀνομάζω).—Δὲν ἀπεδείχθη δὲ ὅτι (οἱ δειλοὶ εἶναι) δειλοὶ, διότι δὲν γνωρίζουν τὰ θεινά;—Βεβαίωτα, εἶπε.—Ἐνεκα ταύτης λοιπὸν τῆς ἀμαθείας εἶναι δειλοὶ;—Συμφώνει.—Ἐκεῖνο δὲ ἕνεκα τοῦ ὅποιου εἶναι δειλοὶ, δειλία παρεδέχθησιν ὅτι εἶναι;—(Τὸ) παρεδέχθη.—Λοιπὸν ἢ ἀγνοία τῶν δεινῶν καὶ τῶν μὴ δεινῶν ὡς δειλία δύναται νὰ θεωρηθῆ;—Διὰ νεύματος ἔδειξεν ὅτι συμφωνεῖ.—Ἄλλ' ὅμως, εἶπον τότε ἐγώ, ἢ ἀνδρεία (εἶναι) τὸ ἀντίθετον τῆς δειλίας.—(Ναί), εἶπε, λοιπὸν ἢ γνώσις τῶν δεινῶν καὶ τῶν μὴ δεινῶν εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν ἀγνοίαν τούτων;—Καὶ εἰς τοῦτο διὰ νεύματος συμφώνησεν.—Ἡ δὲ ἀγνοία τούτων (εἶναι) δειλία;—Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἔκαμε νεῦμα ὅτι συμφωνεῖ.—Ἡ γνώσις λοιπὸν τῶν δεινῶν εἶναι ἀνδρεία, ἐπειδὴ εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν ἀγνοίαν τούτων;—Ἐδῶ οὕτε μὲ νεῦμα ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην του, ἀλλ' ἐσίωπα. Καὶ ἐγὼ εἶπον· τί λοιπὸν, Πρωταγόρα, οὕτε νοὶ λέγεις, εἰς ὅσα ἐρωτῶ, οὕτε ὄχι;—Σὺ ὁ ἴδιος, εἶπε, τελείωνε τὴν συζήτησιν.—(Θὰ τὴν τελειώσω), εἶπον, ἀλλ' ἀφοῦ μίαν ἀκόμη ἐρώτησιν σοῦ ὑποβάλω, ἂν δηλ. ἐξακολουθῆς νὰ ἔχης τὴν γνώμην, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὑπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι μὲν, ἀλλ' ἀνδρεῖοτατοι.—Μοῦ φαίνεται, εἶπε, Σωκράτη, ὅτι θέλεις σῶναι καὶ καλὰ (=φιλογυεῖν) νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀποκρινόμενος. Σοῦ κάμων λοιπὸν τὴν χάριν καὶ ἀπαντῶ, ὅτι, συμφῶνως πρὸς ὅσα ἔχομεν παραδεχθῆ, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον.

Νόημα

Ὁ Σωκράτης, ὑπενθυμίζων εἰς τὸν Πρωτ., τὸν ἐν Κεφαλ. 34 ἰσχυρισμὸν του ὅτι ἡ ἀνδρεία διαφέρει πολὺ τῶν ἄλλων μοριῶν τῆς ἀρετῆς, μὲ καταλ-

λήλους ἐρωτήσεις ἀναγκάζει τὸν σοφιστὴν νὰ δεχθῆ, ὅτι ἡ ἄγνοια τῶν δειγῶν καὶ μὴ δειγῶν εἶναι δειλία, ἡ δὲ γνώσις αὐτῶν εἶναι ἀνδρεία.

Ἡ δὲ ἀνδρεία ἄρα ταυτίζεται πρὸς τὴν γνώσιν, τὴν σοφίαν. Κακῶς συνεπὼς ἰσχυρίζετο ὁ σοφιστής, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι, ἀλλὰ ἀνδρείοτατοι. Βλέπων τὴν ὀλοσχερῆ ἡττάν του ὁ πρῶν κομπορρήμων Πρωταγόρας ἔπαυσε νὰ ὀμιλῆ, ἐπιδοκιμάζων τὰ συμπεράσματα τοῦ Σωκράτους μόνον διὰ νευμάτων καὶ ἐν τέλει σιγήσας.

Περίληψις

Ἐν τῷ Κεφαλ. 39 ὁ Σωκράτης ἐξάγει τὸ συμπέρασμα βάσει τῶν προεκτεθέντων, ὅτι ἡ ἀνδρεία ταυτίζεται πρὸς τὴν σοφίαν. Ὁ κομπορρήμων σοφιστής, ἡττημένος πλέον, ἐπιδοκιμάζει σιωπῶν.

ΚΕΦ. Μ'.—“Ὅλας αὐτάς τὰς ἐρωτήσεις, εἶπον ἐγώ, τὰς κάμνω δχι βεβαίως διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διότι ἤθελον νὰ ἐρευνήσω τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν ἀρετὴν (δηλ. τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν μεταξὺ τῶν σχεσίαν) καὶ τί τέλος πάντων εἶναι αὐτό, δηλ. ἡ ἀρετὴ. Διότι γνωρίζω ὅτι, ἂν τοῦτο (ποία δηλ. εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἀρετῆς) ἤθελε γίνεαι φανερόν, ὀλοφάνερον θὰ ἐγίνετο καὶ ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποῖου καὶ ἐγὼ καὶ οὐ πολλά ὁ καθένας εἴπομεν, ἐγὼ μὲν λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἡ ἀρετὴ διδασκτὴ, σὺ δὲ ὅτι εἶναι διδασκτὴ. Καὶ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου κατέληξεν ἡ συζητήσις μας (=ἡ *ἀρετὴ ἐξοδος τῶν λόγων*), ὅπως ἀκριβῶς ἄνθρωπος, μὰς κατηγορεῖ καὶ μὰς περιγελάει καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ φωνήν, θὰ ἔλεγεν: Ἀλλόκοτοι (=ἄτοποι) ἄνθρωποι ἀλήθεια εἰσθε, Σωκράτη καὶ Πρωταγόρα. Σὺ μὲν, ἐνῶ προηγουμένως ἔλεγεσ ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδασκτὴ, τώρα τρέχεις ὀλοσχερῶς εἰς ἀντιφασίαν πρὸς τὸν ἑαυτόν σου, μὲ τὸ νὰ ἐπιχειρῆς νὰ ἀποδείξῃς ὅτι πάντα τὰ πράγματα εἶναι ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη δηλ. καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία κατ' αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπον κατ' ἐξοχὴν εἶναι δυνατόν νὰ δειχθῆ ὅτι ἡ ἀρετὴ ἦτο κάτι ἄλλο καὶ δχι ἐπιστήμη (γνώσις), ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πρωταγόρας ἐπεχειρεῖ νὰ λέγῃ, ἀναμφισβητήτως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι διδασκτὴ. Τώρα ὅμως, ἂν θὰ ἀποδειχθῆ ὡς σύνολον (ἢ: καθ' ὅλα τῆς τὰ μέρη) ἐπιστήμη, ὅπως σὺ σπεύδεις (ν' ἀποδείξῃς), Σωκράτη, θὰ εἶναι παράδοξον πρᾶγμα (ἡ ἀρετὴ), ἂν δὲν εἶναι κάτι δυνάμενον νὰ διδασχθῆ. Ὁ Πρωταγόρας ἐξ ἄλλου θέσας ὡς βάσιν τῶν λόγων του τότε (=τότε *ὑποθέμενος*) ὅτι (ἡ ἀρετὴ) εἶναι διδασκτὴ, τώρα φαίνεται ὡς ἄνθρωπος πρόθυμος νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀντίθετον, δηλ. σχεδὸν νὰ φανῆ ἡ ἀρετὴ ὅτι κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ ἐπιστήμη καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐλαχίστα ἡμπορεῖ νὰ εἶναι διδασκτὴ.

Ἐγὼ λοιπὸν, Πρωταγόρα, ἐπειδὴ βλέπω καθαρὰ (=καθορῶν) ὅτι ὅλα αὐτὰ γίνονται φοβερὰ ἄνω κάτω, εἶμαι προθυμότερος νὰ συμβάλω, διὰ νὰ ἐπιχυθῆ πλήρες φῶς ἐπ' αὐτῶν (=καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι), καὶ θὰ ἐπεθύμουν ἡμεῖς λεπτομερῶς, ἀφοῦ συζητήσομεν αὐτὰ, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴ ζήτημα τῆς ἀρετῆς τί εἶναι, καὶ πάλιν νὰ ἐξετάσωμεν περὶ αὐτῆς ἂν εἶναι διδασκτὴ, μήπως τυχόν (=πολλάκις) ἐκεῖνος ὁ Ἐπιμηθεὺς, (τὸν ὁποῖον ἀνωτέρω ἐμνημόνευσε), καὶ κατὰ τὴν ἐρευνάν μας μὰς παραπλανήσῃ μετὰ κατηγαριά, ὅπως ἀκριβῶς καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν ἀγαθῶν ἡδιαφόρησε διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως σὺ εἶπες (=φῆς). Πραγματικὰ μοῦ ἤρεσε κατὰ τὸν μῦθον (ὅπως μοῦ ἀρέσει καὶ εἰς τὴν ζωὴν) ὁ Προμηθεὺς περισσότερον παρὰ ὁ Ἐπιμηθεὺς αὐτὸν μιμούμενος ἐγὼ καὶ πρῶτων ὑπὲρ ὅλης τῆς ζωῆς μας εἰς ὅλας τὰς τοιαύτης φύσεως (ἡθικῆς φύσεως) συζητήσεις καταγίνομαι, καὶ ἂν συμφωνῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ὀλίγον πρότερον ἔλεγον, πολὺ πολὺ εὐχαριστικῶς ἤθελον ἐξετάζει αὐτὰ μαζὶ σου.

Καὶ ὁ Πρωταγόρας εἶπεν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον, Σωκράτη, ἐπαίνω καὶ

τὴν προθυμίαν σου καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ διαλόγου. Διότι ὄχι μόνον κατὰ τὰ ἄλλα νομίζω ὅτι δὲν εἶμαι κακὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐλάχιστα φθονερός ἐκ τῶν ἀνθρώπων (εἶμαι), διότι καὶ πρὸς πολλοὺς ἤδη ἔχω ὀμιλήσει διὰ σέ, ὅτι, ἐξ ὧσων συναντῶ, κατ' ἐξοχὴν θαυμάζω σέ, καὶ περισσότερο βεβαίως ἀπὸ ὧσους ἔχουν τὴν ἡλικίαν σου καὶ λέγω μὲ βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ παρεξενεύσῃ, ἂν ἤθελεν ἀναδειχθῆς περιώνυμος διὰ τὴν σοφίαν σου. Καὶ δι' αὐτὰ ἄλλην φοράν, ὅταν θέλῃς, θὰ συζητήσωμεν λεπτομερῶς· γώρα ὅμως (εἶναι) καιρὸς πλέον καὶ εἰς κάτι ἄλλο νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας.

Ἄλλὰ, εἶπον ἐγώ, ἔτσι πρέπει νὰ κάμωμεν, ἂν αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχῃς. Διότι καὶ δι' ἐμέ πρό πολλοῦ ἔχει περάσει ἡ ὥρα, διὰ νὰ ὑπάγω ἐκεῖ ὅπου εἶπον, (ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγω), ἀλλὰ παρέμεινα, διότι ἤθελον νὰ εὐχαριστήσω τὸν Καλλιαν τὸν καλόν. — Αὐτὰ ἀφοῦ εἶπομεν καὶ ἠκούσαμεν (ἐγὼ καὶ ὁ Ἰπποκράτης), ἀνεχωρήσαμεν.

Νόημα

Μετὰ τὴν διαλεκτικὴν νίκην του, τὴν ὁποίαν ὁ Πρωτ. ἐπινεύων καὶ σιγῶν ἀνεγνώρισεν, ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ ὅτι ἡ συζήτησις κατέληξεν εἰς ἄλλοκοτον συμπέρασμα, διότι οἱ δύο διαλεγόμενοι εἰς τὸ τέλος τῆς συζητήσεως εὐρέθησαν εἰς θέσιν ἀντίθετον ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐν ἀρχῇ ὑπεστήριζαν. Ὁ μὲν Πρωταγόρας ὑπεστήριξεν ἐν ἀρχῇ τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ ἐν τέλει προσπαθῶν ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἡ ἀρετὴ ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὑπεστήριξε τὸ μὴ διδακτὸν αὐτῆς. Ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης, λέγει, ὑποστηρίξας ἐν ἀρχῇ τὸ μὴ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀποδείξας ἐν τέλει ὅτι αὕτη ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀπέδειξε τὸ διδακτὸν αὐτῆς. Τὸ ζήτημα πάντως τῆς φύσεως τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ διδακτοῦ αὐτῆς ἀξίζει κατὰ τὸν φιλόσοφον νὰ τὸ διερευνηθῶσιν ἀκόμη περισσότερο. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην κατ' ἀρχὴν συμφωνεῖ ὁ Πρωτ. ἐπαινῶν τὸν Σωκράτην διὰ τὴν διαλεκτικὴν του δεινότητα καὶ προσθέτων ὅτι ὁ Σωκράτης ἀσφαλῶς θὰ ἀναδειχθῆ περιώνυμος «ἐπὶ σοφία». Παρακαλεῖ ὅμως νὰ ἀναβληθῆ ἡ συζήτησις δι' ἄλλοτε. Τοῦτο δέχεται ὁ Σωκράτης καὶ ὁ διάλογος περατοῦται.

Περίληψις

Ὁ Σωκράτης ἀνακεφαλαίωνων ἐξάγει τὸ τελικὸν συμπέρασμα τῆς συζητήσεως περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς. Προτείνει ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν Πρωτ. εὐρύτεραν ἔρευναν τοῦ θέματος, τῆς ὁποίας ἐκεῖνος εὐσχήμως προτείνει τὴν ἀναβολήν.

ΜΕΡΟΣ Γ.

Σύντομος ἀνάλυσις τοῦ διαλόγου

Ὁ Πρωταγόρας, τὸ νεανικώτερον, ὡς θεωρεῖται, ἔργον τοῦ Πλάτωνος, εἶναι καὶ τὸ δραματικώτερον. Ὁ μέγας φιλόσοφος καὶ ἀθάνατος καλλιτέχνης ἀριστοτεχνικῶς δημιουργεῖ τὸ σκηνικὸν βᾶθος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινοῦνται καὶ ἠθογραφοῦνται τὰ ἐννέα τοῦ διαλόγου ἐνεργὰ πρόσωπα πλησίον εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν βωβῶν προσώπων.

Μεταξὺ ὄλων αὐτῶν προβάλλει ὁ αἰώνιος τῶν πλατωνικῶν διαλόγων πρωταγωνιστῆς, μορφὴ ὀλοφώτεινη καὶ μοναδική, ὁ μέγας του διδάσκαλος, ὁ Σωκράτης, χάριν τοῦ ὁποίου ὁ Πλάτων—πόσον πρέπει νὰ τὸν ἐλάτρευεν!—ἔσβησε καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ εἰς τὸ στόμα ἐκείνου ἔθεσεν ὅλα τὰ ὑψηλὰ δημιουργήματα καὶ τῆς ἰδικῆς του φιλοσοφικῆς μεγαλοφυΐας.

Ὁ διάλογος θεωρεῖται γενόμενος τῷ 432 π. Χ. Μᾶς μεταφέρει οὕτω εἰς μίαν εὐτυχησμένην καὶ φωτοχαρῆ ἐποχὴν. Ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποτελέσῃ τὴν συντριβὴν καὶ τὸν τάφον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ μεγαλείου, ἐνὸς μεγαλείου, τὸ ὁποῖον, λήγοντος τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ὁπότε φαίνεται γραφεῖς ὁ διάλογος, θὰ παραμείνῃ ὡς μία νοσταλγικὴ ἀνάμνησις καὶ ἔν ἀπίστευτον ὄνειρον.

Ἐνα μεγαλεῖον πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς ἰσχύος πρωτάκουστον εὐρίσκετο τότε εἰς τὴν ὑψίστην του ἀκμὴν. Τὸ «*δαιμόνιον πτολίεθρον*», μὲ τὰ κραταῖα τεῖχη, μὲ γεμάτα τὰ λιμάνια ἀπὸ τὴν μεγάλην πολεμικὴν ἀρμάδα, μὲ τοὺς ἐμπορικὸς στόλους διαπλέοντας τὰς θαλάσσας, μὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, τὴν ἀκμᾶζουσαν βιομηχανίαν, αἱ ὄντως «*λιπαραὶ Ἀθηναίαι*» καθοδηγούμεναι ἀπὸ τὴν πολιτικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Περικλέους, ἀποτελοῦν τότε καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν παιδευσιν καὶ τῆς σοφίας τὸ πρυτανεῖον. Πνευματικὸν καὶ οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ κόσμου αἱ Ἀθηναίαι συγκεντρώνουσαι ἐν ἑαυταῖς ὅ,τι ἐκλεκτὸν καὶ μέσα εἰς μίαν ἄνετον ζῶην οἱ Ἀθηναῖοι ἠμποροῦν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς φιλοσοφικὰ συζητήσεις εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὰς στοάς, εἰς τὰ φιλολογικὰ σαλόνια τῶν πλουσίων οἰκῶν, ὡς τὸ τοῦ Καλλίου, ὅπου τοποθετεῖται γενόμενος ὁ μεταξὺ τοῦ σοφιστοῦ Πρωταγόρου καὶ τοῦ Σωκράτους διάλογος.

Τὸ πλατωνικὸν τοῦτο ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς οὕτως εἰπεῖν μικρότερος διαλόγους, τὸν προδιάλογον, τὸν εἰσαγωγικὸν διάλογον καὶ τὸν κυρίως διάλογον. Ὁ πρῶτος διεξάγεται μεταξὺ Σωκράτους καὶ ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς ἐταίρου, ὁ δεῦτερος μεταξὺ Σωκράτους καὶ Ἴπποκράτους, ὁ δὲ τρίτος μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πρωταγόρου κυρίως. Εἰς τὸν προδιάλογον ὁ Πλάτων δημιουργεῖ διὰ τὸν ἀναγνώστην ἱ-

σχυρὸν τὸ αἴσθημα τῆς προσδοκίας. Ὁ Σωκράτης δηλώνει εἰς τὸν ἀνώνυμον ἑταῖρον ὅτι διελέχθη ὄχι μὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἀλλὰ μὲ ἄλλον ὠραιότερον ἐκείνου, τὸν Πρωταγόραν! (Κεφ. 1).

Ἀκολουθεῖ ὁ εἰσαγωγικὸς διάλογος, ὁ πρόλογος τρόπον τινὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ τούτου δράματος. Ἡ σκηνὴ ὑπόκειται εἰς τὴν πτωχὴν Σωκρατικὴν οἰκίαν. Βαθὺ χόραμα εἶναι ἀκόμη. Ὁ νεαρὸς Ἴπποκράτης *κοιλίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος* κατὰ δραματικὸν ὅλως τρόπον εἰσορμᾷ εἰς τὸν πενιχρὸν κοιτῶνα, ὅπου ἐπὶ μιᾷς πτωχικῆς καὶ χθαμαλῆς κλίνης ἀναπαύεται εἰσέτι ὁ μέγας διδάσκαλος. Ζητεῖ ἐπειγόντως νὰ τὸν συστήσῃ ἐκεῖνος εἰς τὸν περιώνυμον σοφιστὴν, διὰ νὰ τὸν κάμῃ καὶ αὐτὸν σοφόν. Χρήματα διαθέτει ἄφθονα, ἰδικὰ του καὶ τῶν φίλων του!

Ἀπαθῆς, μὲ τὸ αἰώνιον εἰρωνικὸν του χαμόγελον, ὁ φιλόσοφος συνιστᾷ εἰς τὸν φιλόδοξον καὶ ἐπιπόλαιον νεανίαν νὰ μὴ σπεύδῃ. Ἄς περιμένουν νὰ φωτίσῃ καλά. Ἐν τῷ μεταξὺ ἄς περιπατήσουν εἰς τὴν αὐλήν. Ἐκεῖ περιπατοῦντες ἀρχίζουν τὴν συζήτησιν: *«τί ποτ' ὁ σοφιστής ἐστιν ;»*. Ὁ φιλόδοξος καὶ ἐπιπόλαιος νέος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν γνωρίζει τί εἶναι ὁ σοφιστής, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις σπεύδει νὰ παραδώσῃ ὅ,τι πολυτιμότερον, τὴν ψυχὴν του.

Ὁ Σωκράτης τότε κατηργιάζων τὸν ἄλογον τοῦ νέου ἐνθουσιασμὸν ἐρωτᾷ καὶ διερωτᾷται, μήπως οἱ σοφισταὶ εἶναι ἀπήλοι *«τῶν ἐδωδύμων τῆς ψυχῆς»* διαφημιζόντες τὰ μαθήματά των, ὡς οἱ κάπηλοι τὰ καλὰ καὶ κακὰ ἐμπορεύματα. Ἄς μὴ σπεύσουν λοιπόν, ἄς συζητήσουν μαζὶ του καὶ κατόπιν, συμβουλευόμενος καὶ ἄλλους ἐμπειροτέρους, ἄς ἀποφασίσουν περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Ἴπποκράτης ἄφρονος ὑπακούει. Εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἀποτελέσῃ πρόσωπον βωβόν. Ὁ στοργικὸς, ἀλλὰ καὶ καυστικὸς τοῦ Σωκράτους ἔλεγχος δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τὸν νεαρὸν του φίλον. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ νεαροῦ Ἴπποκράτους ἐλέγχεται μιᾷ ἐπικίνδυνος τάσις τῶν πλουσιωτάτων νέων τῆς ἐποχῆς, ζητούντων δι' ἐντυπωσιακοῦ καὶ οὐχὶ ἀληθοῦς μορφώσεως νὰ ἀνέλθουν καὶ νὰ γίνοντες *«ἐλλόγμοι»* ἐν τῇ πόλει. (Κεφ. 2-6).

Ἐχει ἤδη φωτίσει καλά ἡ ἡμέρα καὶ οἱ δύο φίλοι πορεύονται πρὸς τοῦ Καλλίου τὸν οἶκον. Ἀλλάσσει πλέον ἡ σκηνογραφία. Ὁ πρόλογος τοῦ φιλοσοφικοῦ δράματος τελειώνει. Μέγας καλλιτέχνης ὁ Πλάτων μὲ ἀδράς, ἀλλὰ φωτεινὰς γραμμάς, εἰκονίζει τὸ σκηνικὸν βᾶθος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου θὰ δώσῃ τὴν διαλεκτικὴν του μάχην ὁ μέγας του διδάσκαλος.

Μεγαλοπρεπῆς εἶναι τοῦ Καλλίου ὁ οἶκος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πτωχὴν Σωκρατικὴν οἰκίαν. Ὁ θυρωρὸς, *«εὐνοῦχος τις»*, σκαιῶς τοὺς ἀποκλείει τὴν εἴσοδον. Σοφιστὰς τοὺς θεωρεῖ καὶ οἱ σοφισταὶ κατατρώγουν τὴν περιουσίαν τοῦ κενοδόξου κυρίου του, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος πονεῖ. Ἐπὶ τέλους πείθεται ὁ εὐνοῦχος, ὅτι δὲν ἔρχονται ἐκεῖ ὡς σοφιστικὰ παράσιτα καὶ τοὺς ἀνοίγει. (Κεφ. 6). Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ θυρωροῦ παραστατικῶς εἰκονίζει ὁ Πλάτων τὴν λαϊκὴν ἀπέχθειαν

πρὸς τοὺς παρασιτοῦντας ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τὸ ἀλάθητον λαϊκὸν αἰσθητήριον διὰ τὸ ἐπικίνδυνον τῆς διδασκαλίας τῶν σοφιστῶν.

Θαυμάσιον εἶναι τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον πίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν εἰσελθόντων. Τρία «*πνευματικὰ*» συμπλέγματα «*διαδιεῶνται*». Ὁ φιλόσοφος, μόλις τὰ βλέπει, ἐνθυμεῖται τὸν ἀγαπημένον του ποιητήν, τὸν Ὀμήρον. Παρομοιάζει τὸν ἑαυτὸν του πρὸς τὸν εἰς τὸν Ἄδην κατελθόντα Ὀδυσσεά, ὅταν εἶδεν ἐκεῖνος τὸν Σίσυφον, τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Τάνταλον. Ἄδης λοιπὸν εἶναι καὶ τοῦ Καλλίου ὁ οἶκος καὶ οἱ ἐν αὐτῷ σοφισταὶ ἔχουν τοιαύτην πρὸς τὴν ἀληθινὴν σοφίαν σχέσιν, ὁποῖαν ἔχουν τὰ ἐν τῷ Ἄδῃ «*εἰδῶλα καμώντων*» πρὸς τὰ πραγματικὰ τῆς ζωῆς πρόσωπα. Ὁ Πρωταγόρας εἶναι ὁ ἐξάρχων τοῦ χοροῦ τῶν εἰδώλων. Περιπατεῖ. Οἱ θαυμασταὶ των, πολλοὶ καὶ ποικίλοι, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, εἰς δύο στίχους συμπεριπατοῦν, «*εὐ πως καὶ ἐν κόσμῳ*». Ἀπόλυτος ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν μέγαν σοφιστὴν. Αὐστηρὸν τὸ πρωτόκολλον. Ὁ Πρωταγόρας ὡς ἄλλος Ὀρφεύς, «*κηλεῖ*» αὐτοὺς «*τῇ φωνῇ*».

Ἐτερον πνευματικὸν σύμπλεγμα, ἀκίνητον τοῦτο. Πρόδικος ὁ Κεῖος ὡς ἄλλος Ζεὺς ἐπὶ θρόνου καθήμενος καὶ περὶ αὐτὸν οἱ παμπληθεῖς θαυμασταὶ των, σεμνὰ μαθητάρια ἐπὶ βάθρων, διερωτῶντες «*περὶ φύσεως καὶ μετεώρων*» δέχονται ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τὸν ὄμβρον τῆς πολυγνωσίας του.

Καὶ παρὰ πέρα εἰς οἴκημά τι βουτηγμένος «*ἐν στρώμασιν καὶ κωδίσις πολλοῖς*», ὡς ὁ ἐν τῷ Ἄδῃ Τάνταλος ἦτο βουτηγμένος εἰς τὰ νερά, αἰωνίως ἀπὸ τὸ νοσηρὸν τοῦ σώματος βασανιζόμενος ὁ σοφιστὴς Ἰππίας διδάσκει, ἀλλ' ἢ βαρεῖα φωνὴ του «*ἀσαφῆ ἐπολεῖ τὰ λεγόμενά*».

Ἡ δμήγγυρις συμπληροῦται μετ' ὀλίγον. Εἰσέρχονται εἰς τὸν πλούσιον οἶκον Ἀλκιβιάδης ὁ καλὸς καὶ Κριτίας ὁ Καλαίσχρου. (Κεφ. 7).

Προχωρῶν πρὸς τὸν Πρωταγ. ὁ Σωκρ. συνιστᾷ τὸν Ἰπποκράτην, ἐκθέτει τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ σοφιστοῦ, τί θὰ διδαχθῆ ὁ νεαρός του φίλος. Κομποροημονῶν ὁ σοφιστὴς καὶ αὐτοθαυμαζόμενος πλέκει μακρὸν ἐγκώμιον τῆς σοφιστικῆς τέχνης καὶ ὑπερηφανεύεται ὅτι πρῶτος διεκήρυξεν ἑαυτὸν σοφιστὴν. Ὁ Σωκρ., ἐνοήσας ὅτι ὁ Πρωτ. θέλει καὶ πρὸς τοὺς ὁμοτέχνους του νὰ ἐπιδειχθῆ, προτείνει καὶ συγκροτεῖται ἐνιαῖον πνευματικὸν συνέδριον ὄλων τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Διὰ τὴν ταχύτεραν τοῦ συνεδρίου συγκροτήσιν πρωτοστατεῖ ὁ Ἀλκιβιάδης. Διαισθάνεται ὁ πανεύμορφος, ὅτι νικητὴς εἰς τὸν διαλεκτικὸν ἀγῶνα δὲν θὰ εἶναι ἄλλος παρὰ ὁ δαιμόνιος διδάσκαλός του, ὁ Σωκράτης. (Κεφ. 8).

Ἀρχίζει πλέον ἡ διαλεκτικὴ μάχη. Εἰς τὸ περὶ τοῦ Ἰπποκράτους ἐρώτημα τοῦ φιλοσόφου ὁ σοφιστὴς μὲ τόνον κομψαστικὸν ἀπαντᾷ ἀορίστως. Ὁ Ἰπποκράτης μαθητεύων παρ' αὐτῷ καθ' ἡμέραν θὰ γίνετα «*βελτίων*». Κάτω ὅμως ἀπὸ τὰ τοξέματα τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς ὁ Πρωταγόρας ἀναγκάζεται ν' ἀπαντήσῃ σαφῶς· θὰ διδαχθῆ ὁ Ἰπποκράτης τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν. (Κεφ. 9.).

Τότε ὁ φιλόσοφος, προφρασιζόμενος ἄγνοιαν,—τὸ πρῶτον μέρος τῆς μεθόδου του, ἢ *Σωκρατικὴ εἰρωνεία*—ἐκφράζει ἀμφιβολίαν διὰ τὸ διδασκόν τῆς ἀρετῆς. Τὰ ἐπιχειρήματά του στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας, εἰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ζητεῖ παρὰ τοῦ σοφιστοῦ νὰ τὸν διαφωτίσῃ! (Κεφ. 10).

Ὁ Πρωταγόρας, μεγαλορρημῶν πάντοτε καὶ ἀξιωματικὸς εἰς τὸν τόνον, διηγεῖται μακρὸν μῦθον περὶ γενέσεως τῶν ὄντων. Κατὰ τοῦτον ὁ Ζεὺς ἔστειλεν εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους *τὴν αἰδῶ καὶ τὴν δίκην*, τοῦτέστι τὴν ἀρετὴν. Ἐκ τοῦ μύθου τούτου ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἔμφυτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εὐθύς ὅμως, ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν ὁ σοφιστής, ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐξ ἐπιμελείας κτητῆ, διδασκῆ δηλ. καὶ οὐχὶ ἔμφυτος. Αἱ ἀποδείξεις του εἶναι ἐμπειρικαί: 1) Ἡ ὑπὸ τῶν πολιτειῶν—καὶ δὴ καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας—ἐπιβολὴ ποινῆς εἰς τοὺς μὴ ἑναρέτους, γινομένη πρὸς σωφρονισμόν τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων, δεικνύει, ὅτι αἱ πολιτεῖαι πᾶσαι καὶ δὴ καὶ αἱ Ἀθῆναι θεωροῦν τὴν ἀρετὴν διδασκῆν, 2) Τὸ ὅλον σύστημα ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν παιδῶν ἐν Ἀθήναις, ἀποβλέπον εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἑναρέτου ἥθους, δεικνύει ὅτι ἡ ἀρετὴ διδάσκεται καὶ εἶναι διδασκῆ. Τὸ ἂν υἱοὶ ἰκανῶν πατέρων δεικνύονται φαυλότεροι ἐκείνων τοῦτο ὀφείλεται ὅχι εἰς τὸ μὴ διδασκόν τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' εἰς τὴν κατωτέραν φύσιν τῶν παιδῶν αὐτῶν. (Κεφ. 11-17).

Τὰ μυθολογικὰ ταῦτα καὶ ἐμπειρικὰ τοῦ Πρωταγόρου ἐπιχειρήματα ὁ Σωκράτης θὰ ἀποδείξῃ μετ' ὀλίγον, ὅτι δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ κριτικὴν. Καὶ τὰ ἰδικὰ του ἐξ ἄλλου ἐπιχειρήματα περὶ τοῦ μὴ διδασκῆ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τῆς ἐμπειρίας ἐστηρίζοντο.

Μεταφέρει λοιπὸν ὁ φιλόσοφος τὴν συζήτησιν ἀπὸ τῆς ρητορικῆς σοφιστικῆς μακρολογίας εἰς τὴν ἐρωταπόκρισιν (διαλεκτικὴν) καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν πεδῖον. Διὰ νὰ εὐρεθῇ, ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδασκῆ, πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ἡ οὐσία τῆς ἀρετῆς, «*τι ποτὲ ἢ ἀρετὴ ἐστίν*». Ἐρωτᾷ λοιπὸν τὸν σοφιστὴν, ἂν ἡ *σωφροσύνη, δσιότης, δικαιοσύνη*—ἀργότερον προστίθεται καὶ ἡ *ἀνδρεία* καὶ *σοφία*—εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς ἢ ὀνόματα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, δηλ. τῆς ἀρετῆς. Ὁ Πρωταγόρας ἀπαντῶν ὑποστηρίζει ὅτι εἶναι ταῦτα μέρη τῆς ἀρετῆς καὶ δὴ καὶ διαφέροντα βασικῶς μεταξὺ των, ἥτοι ποιοτικῶς. Ἐντεῦθεν ἀρχεται τὸ β' μέρος τῆς Σωκρατικῆς μεθόδου, ἢ περίφημος *μαιευτικὴ*.

Τότε ὁ φιλόσοφος μετὰ τὴν διαλεκτικὴν του δεινότητα καὶ διὰ λαμπρῶν συλλογισμῶν ἀποδεικνύει τὸ ἄτοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Πρωτ. ἐρευνῶν πρῶτον τὴν σχέσιν δικαιοσύνης καὶ δσιότητος. Ἄν τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι βασικῶς διάφορα, παραιτηρεῖ, θὰ ἔπρεπεν, ὅτι εἶναι δίκαιον, νὰ μὴ εἶναι δσιον, νὰ εἶναι δηλ. ἀνόσιον, καὶ ὅ,τι εἶναι δσιον, νὰ μὴ εἶναι δίκαιον, ἥτοι νὰ εἶναι ἄδικον. Ἀναγκάζεται ὅθεν ὁ κομ-

ποροήμων σοφιστής μετά πολλῆς δυσκολίας νά ἀναγνωρίσῃ ὅτι δικαιοσύνη καί ὀσιότης εἶναι ὁμοιότατα (Κεφ. 17-20).

Συνεχίζων διαλεκτικῶς πάντοτε τὴν ἔρευναν ὁ Σωκράτης διὰ λαμπρῶν συλλογισμῶν στηριζόμενος εἰς τὸ ἀξίωμα ὅτι: *πᾶσα ἔννοια πρὸς μίαν μόνον ἀντιφάσκει «ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐναντιῶν ἐν μόνον ἐστὶν ἐναντίον»* ἀποδεικνύει *«μᾶλα ἀόκνως»* συναινοῦντος καί τοῦ Πρωταγόρα ὅτι αἱ ἔννοιαι σωφροσύνη καί σοφία ταυτίζονται. (Κεφ. 20).

Ἐνῶ δὲ ὁ φιλόσοφος προχωρεῖ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς ταυτότητος σωφροσύνης καί δικαιοσύνης, ἐπέρχεται δεινὴ κρίσις εἰς τὸν μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν διάλογον. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐρευνᾶται ἡ σχέση τοῦ ἀγαθοῦ καί τοῦ ὠφελίμου, ὁ σοφιστής προβλέπων νέαν ἦτταν καί προσπαθῶν νά ἀποφύγῃ τὸ πικρὸν ποτήριον, πρὸ τοῦ ἐτοιμάζει ἡ Σωκρατικὴ διαλεκτικὴ, ἐκτρέπεται ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐρωταπόκρισιν καί, καθὼς λέγει ὁ Ἰππίας (Κεφ. 23), *«ἐκτείνας πάντα κἄλων φεύγει εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων»*, ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐπιδεικτικὴν μακρολογίαν, ἣτις συσκοτίζει τὰ πράγματα καί μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ σοφιστής ἐλπίζει νά ἀποφύγῃ τὴν ἦτταν.

Ὁ Σωκράτης ἀντιληφθεὶς τὸ τέχνασμα τῶν ἀντιπάλων τοῦ εὐγενικώτατα, ἀλλὰ καί δηκτικώτατα διὰ τὸν Πρωταγόραν, ἀπειλεῖ νά ἀποχωρήσῃ, ἀν δὲν ἐπανεέλθῃ ὁ σοφιστής εἰς τὴν βραχυλογικὴν ἐρωταπόκρισιν. Ἡ κατάστασις δύνεται. Πρὸς λύσιν τῆς κρίσεως ἐπεμβαίνει πρῶτος ὁ φιλοξενῶν οἰκοδεσπότης· μὲ περισσὴν εὐγένειαν προσπαθεῖ νά τοὺς συμφιλιώσῃ. Παρακαλεῖ τὸν Σωκράτην. Οἱ λόγοι του ἐν τούτοις παρ' ὅλην τὴν εὐγένειαν καί τὴν λεπτότητα δὲν μοροῦν νά ἀποκρίθωσιν τὴν εὐνοίαν του ἔπερ τοῦ Πρωταγόρου.

Δεύτερος ἐπεμβαίνει ὁ Ἀλκιβιάδης. Δριμεῖς καί σύντομοι εἶναι οἱ λόγοι του. Φανατικὸς πάντοτε τοῦ Σωκράτους θαυμαστής *«σφοδρὸς ἐφ' ὅτι ὀρμήσειε»*, βλέπων ἐπικειμένην τὴν νίκην τοῦ διδασκάλου του, ὑποστηρίζει τὸ δίκαιον τοῦ Σωκράτους καί ζητεῖ τὴν βραχυλογικὴν ἐρωταπόκρισιν. Κατηφής, ψυχρὸς πρὸς τὸν ἄλλοτε διδάσκαλόν του, τὸν Σωκράτην, ὁ Κοιτίας, ὁ ἀργότερον φοβερὸς τύραννος, παριστᾷ τὸν ἀμερόληπτον ζητῶν ἀπλῶς νά συνεχισθῇ ἡ συζήτησις.

Ὁ σοφιστὴς Πρόδικος ἐπεμβαίνων μετὰ ταῦτα δεικνύει τὴν κομφοτήτά του θεωρῶν τὴν εὐκαιρίαν κατάλληλον, διὰ νά ἐπιδείξῃ τὴν περὶ τὴν διαστολὴν τῶν συνωνύμων σοφίαν του. Ὀμιλεῖ περὶ *«ἀμφισβητήσεως καί ἔριδος, περὶ εὐφροσύνης καί ἡδονῆς, περὶ ἀμεροληψίας καί ἰσότητος»*.

Ὀμιλεῖ τελευταῖος ὁ Ἰππίας. Εὐρίσκει καί αὐτὸς τὴν εὐκαιρίαν νά ἐπιδειχθῇ ὁμίλων περὶ τοῦ προσφιλοῦς του θέματος τῆς ἀντιθέσεως *θεοῦ καί φυσικοῦ δικαίου*, συνιστᾷ δὲ ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις, ἵνα μὴ διαλυθῇ τὸ συνέδριον (Κεφ. 21-25).

Ὁ Σωκράτης ἐν τέλει προτείνει νά ἐρωτᾷ ὁ Πρωταγόρας καί ἐκεῖνος νά ἀποκρίνεται, ἕστερον δὲ καί ἀντιστρόφως, πάντες δὲ οἱ ἀκροαταὶ νά ἐκτελοῦν χρεὴ *«Πρωτάνεων»* εἰς τὴν συζήτησιν, ἵνα μὴ ὁ Πρω-

ταγόρας ἐκτραπή. Τὴν πρότασιν πάντες ἐδέχθησαν καὶ ἔκων ἄκων ὁ Πρωταγόρας (Κεφ. 25).

Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Πλάτων διὰ τῆς διακοπῆς ταύτης τῆς φιλοσοφικῆς συζητήσεως περὶ τοῦ «*τί ποτὲ ἢ ἀρετὴ ἐστίν*», τὴν ὁποίαν τόσον ἀριστοτεχνικῶς ἐδημιούργησεν, ἐπέτυχε τοὺς ἐξῆς σκοπούς: ἀληθῆς δραματικὸς καλλιτέχνης εὐρίσκει οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ διακόψῃ τὴν βαρεῖαν φιλοσοφικὴν συζήτησιν καὶ νὰ ξεκουράσῃ τὸ ἀναγνώστην. Ἐξ ἄλλου δημιουργεῖ τὴν εὐκαιρίαν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὰ κυριώτερα τῶν παρακολουθούντων προσώπων, τὰ ὁποῖα οὕτω ἀριστοτεχνικῶς ἠθογραφεῖ. Ἰδιαίτερος εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰκονίσῃ τὴν κουφότητα καὶ τὴν ἐπιδειξιμανίαν τῶν δύο ἄλλων σοφιστῶν Προδίκου καὶ Ἰππίου.

Πέραν ὅμως τούτου—τὸ κυριώτερον—δίδει σαφῆ τὴν εἰκόνα τῆς σοφιστικῆς μεθόδου ἐν τῇ συζητήσει (μεγαλορρήμων μακρολογία ἐν τῇ ὁποίᾳ καλύπτεται ἡ ἀσάφεια καὶ ἡ περὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐννοιῶν πλάνη) καὶ τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς (βραχυλογικὴ ἐρωταπόκρισις ὁδηγοῦσα εἰς πλήρη τῶν ἐννοιῶν διασαφήνισιν δι' αὐστηρᾶς λογικῆς ἀλληλουχίας τῆς σκέψεως).

Ἐπαναληφθείσης τῆς συζητήσεως ὁ πολυμήχανος σοφιστὴς θέλων νὰ ἀποσπάσῃ τὴν Σωκράτην ἀπὸ τὸ ὀλισθηρὸν δι' ἑαυτὸν ἔδαφος «*τοῦ τί ποτὲ ἢ ἀρετὴ ἐστίν*» προσπαθεῖ νὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ ὑπὲρ τοῦ τυράννου τῶν Θεσσαλῶν Σκόπα ἄσματος τοῦ περιωνύμου Σιμωνίδου. Ἐλπίζει νὰ καταγάγῃ εἰς τὴν ποιητικὴν ἐρμηνεῖαν εὐκόλον νίκην. Ἄλλως τε κατὰ τύπους τοῦλάχιστον τὸ θέμα παραμένει τὸ ἴδιον, διότι περὶ ἀρετῆς ὁμιλεῖ καὶ τοῦ Σιμωνίδου τὸ ᾄσμα. Ὁ Σωκράτης ὅμως δίδει τριπλῆν ἐρμηνεῖαν τοῦ ᾄσματος καὶ ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῶν παρεστώτων ἀναδεικνύεται καὶ «*δεινὸς ἐπῶν*» ἐρμηνευτῆς (Κεφ. 26-32). Ὁ Σωκράτης καὶ πάλιν ἀπέφυγε τὸν σκόπελον ἀναδειχθεὶς νικητῆς. Ἡ διακοπεῖσα περὶ τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς συζήτησις ἐπαναλαμβάνεται μὲ πρωτοβουλίαν πλέον τοῦ φιλοσόφου. Αὐτὸς θὰ ἐρωτᾷ καὶ ὁ Πρωταγόρας θὰ ἀπαντᾷ. Ὁ Σωκράτης ἀνακεφαλαιώνει: ἔχουν μείνει σύμφωνοι ὅτι τὰ μὲν 4 μέρη τῆς ἀρετῆς, δικαιοσύνη, ὁσιότης, σωφροσύνη καὶ σοφία ταυτίζονται ἢ τοῦλάχιστον εἶναι «*ἀλλήλοις παραπλήσια*». Ἡ ἀνδρεία ὅμως κατὰ τὸν σοφιστὴν «*μάλα τούτων διαφέρει*», διότι ἀνθρωποὶ ἀδικώτατοι καὶ ἀνοσιώτατοι καὶ ἀμαθέστατοι εἶναι ἐν τούτοις ἀνδρεῖοι. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τοῦ Πρωτ. εἶναι προφανῶς καὶ πάλιν ἐμπειρικόν. Θὰ καταπέσῃ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὰ πυρὰ τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς. Ἡ ταυτότης ἀνδρείας καὶ σοφίας ἀποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους πρῶτον μὲν ταυτιζομένης τῆς ἀνδρείας πρὸς τὸ θάρρος. Θαρραλέωτεροι ὅμως εἶναι πανταχοῦ οἱ ἐπιστάμενοι καὶ οὐχὶ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, οἵτινες δύνανται νὰ εἶναι θαρραλέοι, τὸ τοιοῦτον ὅμως θάρρος εἶναι αἰσχρὸν, ἄρα δὲν εἶναι ἀρετὴ, διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι «*πρᾶγμα καλόν*».

Ὁ Πρωταγόρας ὅμως σοφιστευόμενος ἔχει ἀντιρρήσεις ἐπ' αὐτοῦ: δέχεται μὲν ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι θαρραλέοι, ὄχι ὅμως ὅτι καὶ οἰθαρ-

ραλέοι εἶναι πάντοτε ἀνδρεῖοι. Ὁ Σωκράτης διὰ τοῦτο προβάλλει νέαν ἀποδείξιν τῆς ταυτότητος ἀνδρείας καὶ σοφίας: καταδεικνύει πρῶτον τὴν ταυτότητα *ἀγαθοῦ—ἡδέος, κακοῦ—λυπηροῦ*. Μέτρον τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἀποδεικνύει κατόπιν ὅτι εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη. Προκειμένης ἐκάστοτε ἐκλογῆς ὁ ἄνθρωπος, ἵνα ἐκλέγῃ τὰ περισσότερον ἡδέα καὶ ὀλιγώτερον λυπηρά, ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπιστήμης, ἥτοι τῆς μετρητικῆς. Οἱ πράττοντες λοιπὸν τὸ κακόν, ἥτοι τὸ λυπηρόν, ἀμαρτάνουν οὐχὶ ἐκόντες, ἀλλ' ἄκοντες ἐκ τοῦ ὅτι στεροῦνται τῆς μετρητικῆς ἐπιστήμης. Ἄρα τὸ κακὸν πράττεται ἕνεκα ἀμαθείας. Προχωρῶν εἶτα ὁ φιλόσοφος ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀνδρεία εἶναι *«ἐπιστήμη τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν»*, ἡ δὲ δειλία *«ἄγνοια τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν»*. Ἡ ἀνδρεία ἄρα ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἥτοι τὴν σοφίαν. Κακῶς λοιπὸν ἔλεγεν ὁ σοφιστὴς ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι καὶ ἀνδρεῖότατοι. Τὴν ὀλοσχερῆ ἠτιάν του ὁ σοφιστὴς κατανοήσας πᾶναι νὰ ὀμιλῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ διαλόγου, ἀπλῶς *«ἐπινεύει»* καὶ ἐν τέλος σιωπᾷ. (Κεφ. 33—34). Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς κατεδείχθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἡ ταυτότης: ὀσιότητος—δικαιοσύνης, δικαιοσύνης—σωφροσύνης, ἄρα καὶ σωφροσύνης ὀσιότητος· σωφροσύνης καὶ σοφίας, ἄρα καὶ σοφίας—δικαιοσύνης—ὀσιότητος καὶ τέλος ἀνδρείας καὶ σοφίας. Ἀπέδειξεν ἄρα ὁ Σωκράτης ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐνιαία, τὰ μέρη αὐτῆς ταυτίζονται, πάντα δὲ ταῦτα τὰ μέρη ἀνάγονται εἰς τὴν *ἐπιστήμην, τὴν σοφίαν*. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ ἀρετὴ ἀνάγεται εἰς τὴν σοφίαν, ἔπεται ὅτι εἶναι διδακτὴ.

Ἡ συζήτησις ὅμως οὕτω κατέληξεν εἰς ἄτοπὸν τι σχετικῶς μὲ τοὺς διαλεγομένους καὶ τοῦτο παρατηρεῖ εἰς τὸ τελευταῖον Κεφ. (40) ἐν ἐπιλόγῃ ὁ Σωκράτης. Ἀμφοτέρων αἱ ἀντιλήψεις ἐκ διαμέτρου ἤλλαξαν· ὁ μὲν Πρωταγόρας ἐξεκίνησεν ὑποστηρίζων τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς καὶ ὅμως ἠγωνίσθη νὰ ἀποδείξῃ τὸ μὴ διδακτὸν αὐτῆς. Ὁ Σωκράτης ἀντιθέτως ἐξεκίνησεν ὑποστηρίζων τὸ μὴ διδακτὸν καὶ ὅμως ἀπέδειξεν ὅτι πάντα *«τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς» ἐν τι ἐστίν, ἐπιστήμη»,* ἥτοι ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ. Θὰ ἠδύνατο λοιπὸν τρίτος τις νὰ τοὺς εἶπῃ: *«ἄτοποι γ' ἔστε, ὦ Σωκρατεῖς τε καὶ Πρωταγόρα»*. Τὸ ἄτοπον ὅμως τοῦτο εὐκόλως ἐξηγεῖται. Ὁ Πρωταγόρας ἠγνόει τὴν ἐμπειρικὴν ἀρετὴν, τὴν εὐβουλίαν περὶ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἠγνόει τὴν ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν ἀρετὴν. Κατεδείχθη τοιουτοτρόπως ἐν τῷ διαλόγῳ ὅτι τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἀρετῆς δὲν ἔχει ὁ Πρωταγόρας, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις ἐπαγγέλλεται τόσον κομπορημόνως τὸν διδάσκαλον αὐτῆς, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ νεαρὸς Ἰπποκράτης τόσον ἐπιπολαίως σπεύδει, ἀλλ' ὁ Σωκράτης. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθὴς τῆς ἀρετῆς διδάσκαλος καὶ οὐχὶ ὁ Πρωταγόρας καὶ οἱ λοιποὶ σοφισταί.

Ὁ κύριος τοῦ διαλόγου σκοπὸς εἶναι φανερός· νὰ καταδειχθῇ ἡ ἐσφαλμένη διδακτὴ μέθοδος τῶν σοφιστῶν καὶ νὰ ἐπικριθῇ τὸ ὄλον αὐτῶν σύστημα. Ἡ ρητορικὴ, ἡ περίτεχνος τῶν σοφιστῶν μακρολογία, συντρίβεται ἐμπρὸς εἰς τὴν Σωκρατικὴν διαλεκτικὴν, ἥτις εἶναι ἡ

20 15 2/10

μόνη ἀποτελεσματική μέθοδος διερευνήσεως τῆς ἀληθείας. Ἐν τῇ διαλεκτικῇ τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα δι' ἀμοιβαίας προστριβῆς καὶ συγκρούσεως ἀνευρίσκουν τὴν πλάνην των, ἀναγνωρίζουν τὰς ἀντιφάσεις καὶ οὕτω ἀνυψοῦνται εἰς ἀκριβεῖς ἐπιστημονικὰς θεωρίας. Διὰ τῆς διαλεκτικῆς ὁ Πλάτων εἰσάγει τρόπον τινὰ τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ ἐργαστάσιον, ὅπου κατασκευάζονται *οἱ* **ιδεαί**. Τὸ ὅλον σοφιστικὸν σύστημα εἶναι μία ἀπάτη, ἐνῶ τοῦ Σωκράτους ἡ διδασκαλία στηρίζεται εἰς τὴν ἀκριβῆ, τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν. Ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀληθὴς τῆς ἀρετῆς διδάσκαλος. Δίδεται οὕτω μία ἀποστομωτικὴ ἀπάντησις εἰς τὰς «**Νεφέλας**» τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους, ὅπου ὁ Σωκράτης διακωμωδεῖται ὡς σοφιστὴς διαστρεβλώνων τὴν ἀλήθειαν καὶ περιφρονῶν τὴν ἀρετὴν.

Δύο στενῶς πρὸς ἄλληλα συνδεόμενα προβλήματα ἐξετάζονται ἐν τῷ διαλόγῳ καὶ ἀποτελοῦν τὸν κεντρικὸν ἰδεολογικὸν αὐτοῦ πυρῆνα: **ἡ ἐνότις τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ διδακτὸν αὐτῆς**. Ἡ ἀρετὴ εἶναι «**ἐν τι**» καὶ εἶναι διδακτὴ. Τὰ πέντε στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων αὕτη σύγκειται γενικῶς πραγματεῖται ἐνταῦθα ὁ Πλάτων. Εἰδικώτερον δὲ διερευνᾷ αὐτὰ εἰς ἰδιαιτέρους διαλόγους: Εἰς τὸν «**Δάχρυτα**» ὁμιλεῖ περὶ ἀνδρείας, εἰς τὸν «**Εὐθύφρων**» περὶ τοῦ ὄσιου, περὶ τῆς σωφροσύνης εἰς τὸν «**Χαρμίδην**», περὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸν «**Γοργίαν**».

ΕΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

(ΤΟΥ ΛΑΛΟΥ)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΑ

1	Αρχαία Γραμμάτια (1. Χρονική)
2	Ελληνική Γραμμάτια (2. Χρονική)
3	Ελληνική Γραμμάτια (3. Χρονική)
4	Ελληνική Γραμμάτια (4. Χρονική)
5	Ελληνική Γραμμάτια (5. Χρονική)
6	Ελληνική Γραμμάτια (6. Χρονική)
7	Ελληνική Γραμμάτια (7. Χρονική)
8	Ελληνική Γραμμάτια (8. Χρονική)
9	Ελληνική Γραμμάτια (9. Χρονική)
10	Ελληνική Γραμμάτια (10. Χρονική)
11	Ελληνική Γραμμάτια (11. Χρονική)
12	Ελληνική Γραμμάτια (12. Χρονική)
13	Ελληνική Γραμμάτια (13. Χρονική)
14	Ελληνική Γραμμάτια (14. Χρονική)
15	Ελληνική Γραμμάτια (15. Χρονική)
16	Ελληνική Γραμμάτια (16. Χρονική)
17	Ελληνική Γραμμάτια (17. Χρονική)
18	Ελληνική Γραμμάτια (18. Χρονική)
19	Ελληνική Γραμμάτια (19. Χρονική)
20	Ελληνική Γραμμάτια (20. Χρονική)
21	Ελληνική Γραμμάτια (21. Χρονική)
22	Ελληνική Γραμμάτια (22. Χρονική)
23	Ελληνική Γραμμάτια (23. Χρονική)
24	Ελληνική Γραμμάτια (24. Χρονική)
25	Ελληνική Γραμμάτια (25. Χρονική)
26	Ελληνική Γραμμάτια (26. Χρονική)
27	Ελληνική Γραμμάτια (27. Χρονική)
28	Ελληνική Γραμμάτια (28. Χρονική)
29	Ελληνική Γραμμάτια (29. Χρονική)
30	Ελληνική Γραμμάτια (30. Χρονική)

ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

(ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝΤΑ

1. Ἀναγνωστικὸν ἀρχ. Ἑλλ. γλώσσης (Γ. Ζούκη) Γ' καὶ Δ' Τάξ.
2. Ἐκλογαὶ ἐξ Ἀρχαίων Ἑλλ. συγγραφέων . (Γ' »)
3. Ξενοφῶντος Κύρου ἀναβάσεως ἐκλογαὶ . . (Δ' »)
4. Ξενοφῶντος Ἑλληνικῶν Βιβλία Γ' καὶ Δ' . (Δ' »)
5. Ἀρριανοῦ ἀνάβασις Ἀλεξάνδρου Βιβλ. Α' . (Ε' »)
6. Λυσίου ὁ ὑπὲρ Ἀδυνάτου λόγος . . . . (Ε' »)
7. Ἰσοκράτους Λόγοι πρὸς Δημόνικον καὶ Νικοκλέα . . . . . (Ε' »)
8. Λατινικὸν Ἀναγνωσματάριον . . . . . (Ε' »)
9. Δημοσθένους Α' Ὀλυνθιακὸς . . . . . (ΣΤ' »)
10. Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους καὶ Ἰσοκράτους Ἐπιστολαὶ πρὸς Φίλιππον . . . . (ΣΤ' »)
11. Θουκυδίδου Πλαταϊκὰ , ... (ΣΤ' »)
12. Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας Α' Ραψοδία . . . . (ΣΤ' »)
13. Κορνηλίου Νέπωτος Hannibal . . . . . (ΣΤ' »)
14. Καίσαρος de bello civili . . . . . (ΣΤ' »)
15. Πλάτωνος Κρίτων . . . . . (Ζ' »)
16. Θουκυδίδου Δημηγορία Πλαταίων . . . (Ζ' »)
17. Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις . . . (Ζ' »)
18. Ὀμήρου Ἰλιάδος ἐκλογαὶ Α' καὶ Γ' ῥαψοδ. . (Ζ' »)
19. Κικέρωνος ὁ Γ' κατὰ Κατιλίνα λόγος . . (Ζ' »)
20. Ὄβιδίου μεταμορφ. Phaethon—Niobe . (Ζ' »)
21. Σοφοκλέους Ἀντιγόνη . . . . . (Η' »)
22. Θουκυδίδου ὁ Περικλέους Ἐπιτάφιος . . (Η' »)
23. Πλάτωνος Φαίδων . . . . . (Η' »)
24. Πλάτωνος Πρωταγόρας . . . . . (Η' »)
25. Ὀμήρου Ἰλιάδος ἐκλογαὶ Ζ' καὶ Ι' ῥαψοδ. (Η' »)
26. Βιργιλίου Αἰνειάδος Ἐκλογαὶ Α' Βιβλ. . . (Η' »)
27. Somnium Scipionis . . . . . (Η' »)
28. Ὀρατίου Ὠδαί . . . . . (Η' »)